

В. В. Шаповал

ФЛОРА
СУДИННИХ РОСЛИН
АСКАНІЙСЬКОГО СТЕПУ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
Біосферний заповідник "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна

В.В. Шаповал

ФЛОРА
СУДИННИХ РОСЛИН
АСКАНІЙСЬКОГО
СТЕПУ

Монографія

Армянськ

Видавництво ФОП Андреев О.В.

2012

УДК 581.9:582:001.4:580.006(477.72)
ББК 28.592.7:28.59(2Укр–4Хес)
Ш23

Шаповал В.В.

Ш23 Флора судинних рослин асканійського степу. – Армянськ :
ФОП Андрєєв О.В., 2012. – 195 с.
ISBN 978-966-2722-00-0

У монографії презентується конспект флори судинних рослин території асканійського степу, складений за результатами оригінальних обстежень 2003–2010 рр., критичного аналізу, узагальнень та номенклатурно-таксономічної редакції флористичних зведень ХІХ–ХХ ст. Список налічує 1584 таксономічні категорії і охоплює 521 вид з актуального складу флори, 443 синоніми та 165 misapplied names. Зі складу флори вилючено 81 вид, згаданий попередниками, 25 наводяться з критичним статусом, 38 зазначені уперше. Узагальнено інформацію про поширеність виду, його чисельність, фітоценотичну приуроченість, гербарні зразки у колекційних фондах ASCN та КНЕМ, созологічний статус тощо. Розкрито історію та здобутки флористичних інвентаризацій асканійського степу. Подано короткий систематично-структурний аналіз флори з оцінкою її динаміки і тенденцій синантропізації.

Книга призначена флористам, фітогеографам, екологам, спеціалістам природоохоронних структур, викладачам та студентам біологічного профілю, натуралістам та пропагандистам зеленого руху.

УДК 581.9:582:001.4:580.006(477.72)
ББК 28.592.7:28.59(2Укр–4Хес)

Рецензенти:

С.Л. Мосякін, доктор біол. наук, професор, чл.-кор. НАН України
(Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, м. Київ)

М.М. Федорончук, доктор біол. наук

(Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, м. Київ)

В.В. Корженевський, доктор біол. наук, професор
(Нікітський ботанічний сад – ННЦ НААН, м. Ялта)

І.І. Мойсієнко, доктор біол. наук

(Херсонський державний університет, м. Херсон)

Затверджено до друку Вченою радою Біосферного заповідника "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН (протокол № 10 від 9.11.2010 р.)

ISBN 978-966-2722-00-0

© В.В. Шаповал
© Біосферний заповідник "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
КОНСПЕКТ ФЛОРИ СУДИННИХ РОСЛИН АСКАНІЙСЬКОГО СТЕПУ	24
ALISMATACEAE VENT. – Частухові	24
ALLIACEAE BORKH. – Цибулеві	25
AMARANTHACEAE JUSS. – Щиріцеві	27
APIACEAE LINDL. (Umbelliferae Juss.) – Селерові (Зонтичні)	27
ASPARAGACEAE JUSS. – Холодкові	31
ASTERACEAE BERCHT. & J. PRESL (Compositae Giseke) – Айстрові (Складноцвіті)	31
BORAGINACEAE JUSS. (incl. Heliotropiaceae Schrad., Hydrophylla- ceae R. Br.) – Огірчникові (Шорстколисті)	47
BRASSICACEAE BURNETT (Cruciferae Juss.) – Капустяні (Хрестоцвіті)	51
BUTOMACEAE MIRB. – Сусакові	57
CAMBANULACEAE JUSS. – Дзвоникові	57
CANNABACEAE MARTINOV – Коноплеві	57
CAPRIFOLIACEAE JUSS. – Жимолостеві	57
CARYOPHYLLACEAE JUSS. – Гвоздикові	58
CHENOPODIACEAE VENT. – Лободові	63
CONVOLVULACEAE JUSS. – Березкові	67
CRASSULACEAE J. ST.-HILL. – Товстянкові (Товстолисті)	67
CUSCUTACEAE BERCHT. & J. PRESL (Convolvulaceae Juss. s.l.) – Повитицеві (Березкові)	68
CYPERACEAE JUSS. – Осокові	68
DIPSACACEAE JUSS. – Черсакові	71
ELATINACEAE DUMORT. – Руслицеві	71
EUPHORBIACEAE JUSS. – Молочайні	72
FABACEAE LINDL. (Leguminosae Juss., Papilionaceae Giseke) – Бобові (Метеликові)	73
FRANKENIACEAE DESV. – Франкенієві	81
FUMARIACEAE BERCHT. & J. PRESL – Руткові	81
GENTIANACEAE JUSS. – Тирличеві	82
GERANIACEAE JUSS. – Геранієві	83
GROSSULARIACEAE DC. – Агрусові	83
HYACINTHACEAE BATSCH EX BORKH. – Гіацинтові	84
HYPERICACEAE JUSS. – Звіробійні	85
IRIDACEAE JUSS. – Півникові	85
JUNCACEAE JUSS. – Ситникові	85
JUNCAGINACEAE RICH. – Ситnikоподібні (Тризубцеві)	87

LAMIACEAE MARTINOV (Labiatae Juss.) – Глухокропивні (Губоцвіті)	88
LEMNACEAE MARTINOV (Araceae Juss. s.l.) – Ряскові	94
LENTIBULARIACEAE RICH. – Пухирникові	94
LILIACEAE JUSS. – Лілійні	95
LINACEAE DC. EX PERLEB – Льонови	97
LINDERNIACEAE BORSCH, KAI MÜLL. & EV. FISCH. – Коробчанкові	98
LYTHRACEAE J. ST-HIL. – Плакунові	98
MALVACEAE JUSS. – Мальвові (Калачикові)	100
MORACEAE LINK. – Шовковицеві	100
OLEACEAE HOFFMANNS. & LINK – Маслинові	101
ONAGRACEAE JUSS. – Знітові	101
ORCHIDACEAE JUSS. – Зозулинцеві	101
OROBANCHACEAE VENT. – Вовчкові	102
PAPAVERACEAE JUSS. – Макові	103
PEGANACEAE TIEGH. EX TAKHT. (Nitrariaceae Berchtold & J. Presl s.l.) – Гармалові (Селітрянкові)	103
PLANTAGINACEAE JUSS. S.STR. – Подорожникові	103
PLUMBAGINACEAE JUSS. (incl. Limoniaceae Ser.) – Свинчаткові (Кермекові)	104
POACEAE BARNHART (Gramineae Juss.) – Тонконогові (Злакові)	105
POLYGONACEAE JUSS. – Споришеві (Гречкові)	119
PORTULACACEAE JUSS. – Портулакові	123
POTAMOGETONACEAE BERCHT. & J. PRESL – Рдесникові	123
PRIMULACEAE BATSCH EX BORKH. (incl. Myrsinaceae R. Br.) – Первоцвіті (Мирсинові)	124
RANUNCULACEAE JUSS. – Жовтецеві	124
RESEDACEAE BERCHT. & J. PRESL – Резедові	127
RHAMNACEAE JUSS. – Жостерові	127
ROSACEAE JUSS. – Розові (Шипшинові)	127
RUBIACEAE JUSS. – Маренові	132
SAMBUCACEAE BATSCH EX BORKH. (Adoxaceae E. Mey. s.l.) – Бузинові (Адоксові)	134
SANTALACEAE R. BR. – Санталові	134
SCROPHULARIACEAE JUSS. – Ранникові	134
SOLANACEAE JUSS. – Пасльонові	135
TAMARICACEAE LINK – Тамариксові	136
THYMELAEACEAE JUSS. – Вовчеликові	136
TYPHACEAE JUSS. – Рогозові	136
ULMACEAE MIRB. – В'язові	137
URTICACEAE JUSS. – Кривові	137

VALERIANACEAE BATSCH – Валеріанові	137
VERBENACEAE J. ST.-HIL. – Вербенові	138
VERONICACEAE DURANDE – Веронікові	138
VIOLACEAE BATSCH – Фіалкові	141
ZYGOPHYLLACEAE R. BR. – Паролистові	141
КОРОТКИЙ АНАЛІЗ СПИСКУ	142
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	152
ТАКСОНОМІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	164
INDEX OF LATIN NAMES OF TAXA	164
INDEX OF UKRAINIAN NAMES OF PLANTS	182

ПЕРЕДМОВА

Поширені конспекти флор, флористичні списки і чеклісти, попри стандартну, досить формальну структуру і прикру монотонність, є запорукою поступу у пізнанні об'єму флори, її організації та окремих тенденцій у багаторічному вимірі. Це узагальнений зріз знань на конкретному етапі, цілком закономірний і необхідний при накопиченні матеріалу щодо змін складу, оцінки чисельності та поширеності, конкретизації існуючих та фіксації нових місцезростань рослин у ході натурних реінвентаризаційних обстежень, ревізії гербарних колекцій, критичного аналізу попередніх флористичних зведень та окремих публікацій по флорі регіону. Проблема лише у тому, що подібні зрізи лишаються і будуть періодичними, без претензій на "остаточний вердикт" у констатації об'єму, таксономічного складу флори і його номенклатурної редакції, оскільки йдеться про відкриту систему з непостійними, прогресуючими та зникаючими компонентами. Разом із тим, ядро флори та її "контури" у ході багаторічних планомірних досліджень виразно окреслюються, стабілізуються загальний об'єм флористичного списку, а зміни починають носити уточнюючий, коригуючий характер.

У даному контексті асканійський степ позиціонує себе не надто "принадним" об'єктом флористичного пошуку, оскільки історія його стаціонарних досліджень сягає глибини понад 170 р., існує ряд детальних флористичних зведень цієї одноманітної за ландшафтом території з сучасною площею усього 11054 га, причому сама флора природно збіднена: "... число растений, произрастающих на территории Аскания-Нова, поразительно невелико", "Прежде всего бросается в глаза... удивительное убожество Асканийской флоры" (Пачоский, 1923, с. 97, 135)¹. Проте, задачі та акценти сучасних флористичних робіт полягають не лише і не стільки у збільшенні загального списку флори, а його ретельній ревізії та номенклатурній переоцінці з "фільтрацією" ненадійних, критичних і застарілих даних. Подібного роду проблем, нерозібраних таксономічних питань, прикрих прогалін та неузгоджень у чеклістах асканійської флори до цього часу накопичилось чимало...

---

¹ Флора судинних рослин асканійського степу, що локалізується у підзоні біднорізотравних типчаково-ковилових степів України, є прогностично "бідною", а при викремленні її депресійної фракції – рослини, що зростають лише у подах та мікрорападинах – стає просто "убогою": цей блок до 1/4 скорочує загальний список флори (усі гідро- та гідрофіти, окремі мезофіти, ксеромезофіти тощо). Означену проблему радикалізує аномально висока частка синантропного елемента – 49,1% (Шаповал, 2007). Але відносна флористична "бідність" плакорного асканійського степу у жодному разі не є дефектом чи вадою. Це природний стандарт і реальний критерій фіторізноманіття біднорізотравного варіанту типчаково-ковилових степів, не викривлений флористично насиченими ерозійними схилами різної експозиції з почасти змитими ґрунтами та виходами гірських порід, що сукупно забезпечують диверсифікацію еконіш з похідними кількісними змінами флористичного складу. Відтак, ботанічна "бідність" асканійського степу постає його самобутнім, незайманим "багатством".

За фізико-географічним районуванням України (Природа..., 1985) регіон Біосферного заповідника "Асканія-Нова" належить до Присивасько-Приазовського низинного степу¹, що лежить у пн.-сх. частині Причорноморсько-Приазовських степів та адміністративно обмежений пд.-сх. частиною Херсонської та пд.-зх. Запорізької областей. Асканійський степ репрезентує Південносхідно-Дніпровську ділянку Лівобережного рівнинного району Дунайсько-Донської біогеографічної провінції (Поліщук, Багнюк, 1999). Згідно з фітохоріономічним поділом України – окреслений границями Нижньодніпровського історико-географічного флористичного району, що займає древню дельту р. Дніпра та р. Південного Бугу до р. Молочної (Дубовик и др., 1975) і входить до складу Західнопричорноморсько-Рівниннокримського округу Західнопричорноморської підпровінції Причорноморсько-Донської провінції Паннонсько-Причорноморсько-Прикаспійської області (Заверуха, 1985). З позицій ботаніко-географічного районування асканійський степ приурочений до Лівобережного Злакового Степу підзони Злакового Степу Степової зони України (Лавренко, 1935) та Приазовсько-Чорноморської підпровінції Причорноморської (Понтичної) провінції Понтично-Казахстанської підобласті степової області Євразії (Лавренко, 1970). У форматі геоботанічного поділу України (Білик, 1973; Геоботанічне районування..., 1977; Дідух, Шеляг-Сосонко, 2003) – репрезентує Асканійський геоботанічний район Чаплинсько-Якимівсько-Приазовського геоботанічного округу смуги типчаково-ковилових степів².

Стационарне вивчення флори асканійського степу бере початок з I пол. XIX ст. – 1832–1843 рр. (Teetzmann, 1845). Перший флористичний список цілинного степу (і, почасти, прилеглої території: маєтки Асканія-Нова і Дофіне) Ф. Тецманна, агронома за фахом, об'єднує 250 видів. За

---

¹ У зонально-регіональній класифікації природних ландшафтів рівнинної території України (Пашенко, 1999) Присивасько-Приазовську низинну область долучено до Причорноморсько-Приазовського сухостепоного краю Сухостепової зони.

² До фізико-географічної характеристики території додамо, що середньорічна температура повітря у регіоні асканійського степу складає +9,4°C. Амплітуда річних температур – понад 70°C. Середньомісячною температурою липня є +23,5°C, середня температура січня фіксується від'ємним показником –3,4°C. Абсолютний мінімум температури повітря складає –30,9°C. Середньорічна кількість опадів тримається близько 400 мм, зі значною амплітудою (180–690 мм). Панують вітри східного румбу. Розчленування рельєфу незначне (19,7–33,0 м), спричинене слабким загальним нахилом (S, SW) та безстічними замкнутими западинами різної площі, глибини і форми. Крупні асиметричні западини з плоским днищем та пологими схилами (1,5–2(4)° крутизни) – поди або депресії степу – морфоскульптурно окреслені ізогіпсою, що охоплює естуарії водозбірних балок, врізані у борти замкнутої чаші поду (базису ерозії). На вододілах поширені темно-каштанові залишково солонцюваті ґрунти (73,9%), схили репрезентують темно-каштанові солонцюваті та солонці (7,4%), поди і лощини вистилають лучно-каштанові ґрунти (7,2%) та глейсолоді (1,4%).

підрахунками Є.П. Веденькова (Веденьков, 1988, с. 79) "Из общего списка Ф. Тецмана лишь 165 видов имеют отношение к произрастающим в настоящее время на асканийской степи растениям, из них 113 носят современные названия или достаточно известные в ботанике синонимы". Перший конспект флори тоді державного заповідника "Асканія-Нова" (з детальною анотацією щодо чисельності, поширення та фітоценотичної приуроченості конкретного таксону), об'ємом 365–370 видів¹, складено Й.К. Пачоським (Пачоский, 1923). У пристайному за часом геоботанічному нарисі державного степового заповідника "Чаплі" (Асканія-Нова) М.С. Шалит (Шалыт, 1930, с. 47) зазначає, що "из приблизительно 400 видов, отмеченных на территории Заповедника (365 видов отмечены И.К. Пачоским и около 35 видов найдено после²), лишь не свыше 250 видов встречается в естественных условиях. Остальные – это обитатели садов, парков и т.д., тесно связанные с жилищем и деятельностью человека". Чергове зведення флори судинних рослин території заповідного комплексу "Асканія-Нова" належить Є.І. Коротковій (1964) – 482 види, у т.ч. 307 означено "природно зростаючими". Конспект флори асканійського степу 1974 р. (Веденьков, Водоп'янова, 1974) складає 417 видів. Результати реінвентаризації флори судинних рослин природного ядра біосферного резервату "Асканія-Нова" узагальнені у останніх чеклістах Є.П. Веденькова (Веденьков, 1989) та Л.Д. Слонової (Елонова, 1990) – 458 та 478 видів відповідно.

Наведена хронологічна характеристика флористичних інвентаризацій асканійського степу є ескізною та прелімінарною, але у такому форматі, на жаль, розглядались результати усіх попередніх інвентаризацій у наступних конспектах. Найбільше "дісталось" першому списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845; Теетцман, 1926): "Деякі, дуже застарілі синоніми назв рослин списку, не дають можливості точно встановити до яких родів (Sp.) рослин вони стосуються" (проф. О. Яната: примітка до статті Ф. Тецманна (Теетцман, 1926, с. 137), "Недостатком списка... является то, что Ф. Теетцман для некоторых растений дает очень устаревшие синонимы или приводит названия растений, которые совершенно не известны или сомнительны. Это затрудняет сравнение списка Ф. Теетцмана с данными более поздних исследований" (Короткова, 1964, с. 29), "К сожалению, список Ф. Тецмана изобилует устаревшими, неправильными или вовсе неизвестными в научной систематике названиями, что делает его мало пригодным для сравнения с данными более поздних исследований" (Веденьков, 1988, с. 79).

---

¹ "Всего 365, или, считая несколько видов не пронумерованных, около 370 видов, причем считались и такие виды, которые безусловно к флоре Аскании принадлежшими считать нельзя" (Пачоский, 1923, с. 135).

² Перелік останніх не наводиться.

Не абсолютизуючи і не переоцінюючи значимість списку Ф. Тецманна, віддамо йому історичне належне і зазначимо, що список цей потребує куди ретельнішого аналізу та серйознішої оцінки. Так, за небагатьма виключеннями, що вимагають значного допуску у синонімізації і таксономічній "екстраполяції" (*Gagea uniflora*, *Astragalus longiflorus*, *Asperula vulgaris*, *Potentilla bifolia*, *Verbascum thapsus*, *Dianthus bicolor* та ін.) чи безапеляційного виключення (тропічний африканський злак *Panicum muticum*, окремі беззаперечно чужинні галофіти типу *Frankenian hirsuta*, *Saussurea salicifolia*, *Gypsophila perfoliata*, *Aster tripolium*, петрофіти та псамофіти (*Cephalaria uralensis*, *Polygonum arenarium*, *Corispermum hyssopifolium*), умброфіти та узлісні елементи (*Senecio doria*, *Geranium bohemicum*), антропофіти (подібні до *Trifolium vesiculosum*) чи "сенсаційні" знахідки *Scandix australis*, *Mycelis muralis* тощо), список цілком розтлумачується з позицій сучасної номенклатури, при цьому території асканійського степу стосується близько 199 видів (похибка у інтерпретації допустима, але неістотна). Решта належить, здебільшого, до приморської флори ангалт-кетенського маєтку Дофіне (околиці с. Роздольного Каланчацького р-ну Херсонської обл.)¹. Безперечно, таке "ліберальне", наближене тлумачення окремих таксономічних одиниць списку Ф. Тецманна далеко не бездоганне, проте зробити це було набагато складніше, чим традиційно відкинути "неправильні і невідомі назви". Отже, до переліку судинних рослин асканійського степу, за Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845), належать різною мірою коректні вказівки², "зрозумілі" застарілі синоніми, близькі вікаріантні таксони ("аналогії") та випадки хибної номенклатури – "misapplied names", – що з високою вірогідністю чи достеменно стосуються того чи іншого виду асканійської флори. Не обійшлося і без значних припущень та здогадок, але усі ці допуски базуються на логіці елементарного методу виключення, "заміщуючи" неприродно відсутній у списку вид, зростаючий у масі на території степу. Так, під *Lythrum salicaria*, мабуть, розуміється *L. virgatum* L. –

---

¹ У рукописі Ф. Тецманна "Ueber die Sudrussischen Steppen und uber die darin im Taurischen Gouvernement belegen Beisitzungen des Herzogs von Anhalt-Kothen" (написано у січні 1842 р.), де подається згаданий флористичний список, були спеціальні примітки "D", що показують належність рослин до приморської флори маєтку Дофіне, але останні не збереглися у оригіналі публікації (Teetzmann, 1845) та її перекладі 1926 р. (Теєцман, 1926). Таким чином, анонсується лише сам факт цих приміток: "Diejenigen Pflanzen, die allein nur dem Meeres-Ufer angehören, und die in den inneren Steppen nicht gefunden werden, sind mit D bezeichnet" (Teetzmann, 1845, s. 120), – "Ті рослини, що ростуть тільки на березі моря, а в степах не трапляються, означено літерою Д" (Теєцман, 1926, с. 137). Рукопис роботи утрачений (Дрогобыч, 1998).

² Вадою списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845; Теєцман, 1926) є відсутність авторства таксономічних назв та численні технічні описки: *Tulpa Gesneriana*, *Tulya sylvestris*, *Daucium flavum*, *Erodium cicustarium*, *Kochia hyssopifolia*, *Heracium echioides*, *Bromns sterilis*, *Carduus bamulosus* і т.д.

поширений асектатор та коедифікатор у лучних та лучно-болотних фітоценозах асканійського степу. Аналогічна ситуація з *Hypericum elegans* (замість забраклого у списку *H. perforatum* L.), *Viola tricolor* (замість *V. kitaibeliana* Schult.) і ще багатьма прикладами, що коментуються у конспекті. Проте, і без цього у списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) лишаяються артефакти та прикрі "пропуски": *Falcaria vulgaris* Bernh., *Convolvulus arvensis* L., *Festuca valesiaca* Gaudin, *Inula britannica* L. та ін.

У підсумку констатуємо, що список Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) містить не 250 видів (згідно з наведеними порядковими номерами), а усього 248, бо є "паралельні" синоніми (№ 56. *Salicornia prostrata* = № 57. *S. herbacea*) і технічний дубль, спричинений опискою (№ 107. *Veronica spicata* = № 249. *V. spicata*). Поза тим, у списку побутують 3 невизначені види – *Asparagus* sp., *Polygonum* sp. та *Veronica* sp. До загальної характеристики флористичного списку Ф. Тецманна додамо ще перелік та пропорції перших 10-ти родин (у сучасній номенклатурній редакції і таксономічному об'ємі): Asteraceae – 44 (17,7%), Poaceae – 20 (8,1%), Fabaceae – 19 (7,7%), Brassicaceae та Lamiaceae – по 15 (6,0%), Caryophyllaceae – 11 (4,4%), Scrophulariaceae (incl. Veronicaceae) – 10 (4,0%), Ranunculaceae – 8 (3,2%), Boraginaceae – 7 (2,8%) та Apiaceae – 6 (2,4%).

Аналізуюючи наступний список Й.К. Пачоського (1923), легко помітити, що із загальної його нумерації (365) "випали" *Camelina sativa* (L.) Crantz, *Cochlearia armoracia* L., *Iris pumila* L., *Allium paniculatum* L. та *Gagea bulbifera* (Pall.) Salisb., а у заключному аналізі списку уперше згадуються *Conringia orientalis* (L.) Dumort. серед групи "сорных элементов (заносных) почв более или менее явно измененных и лишенных нормального растительного покрова" та *Suaeda altissima* (L.) Pall. – "случайно заносный элемент (исчезнувший)". Таким чином, формально (опускаючи проблеми синоніміки і таксономічного статусу) об'єм списку складає 372 види, замість 365, а судячи зі змісту анотацій, у флорі степу присутні 278 (у оригінальній номенклатурно-таксономічній редакції), а не "до 250" (Шалыт, 1930) чи "205 природно зростаючих" (Веденьков, Водоп'янова, 1974). Розподілені ці види по 166 родах 43 родин (sensu Й. Пачоский, 1923), а не 137 родах 36 родин (Веденьков, Водоп'янова, 1974) чи 170 родах 40 родин (Веденьков, 1988)¹, і репре-

---

¹ Треба зазначити, що диференціальний аналіз загального флористичного списку Й.К. Пачоського (1923) по території заповідника досить проблематичний, оскільки поширеність синантропних рослин часто була означена як "по сорным местам", "по выгонам, при дорогах", "на возделанной и засоренной почве", "пустыри, сорные места", "по сильно истоптанном пастбищам" тощо, через це їх приуроченість до флори цілиного степу невизначена. Відтак, при інтерпретації статусу виду конкретним дослідником не бракує упередженості та особистісних припущень з наступною розбіжністю у кількісних та структурних характеристиках флористичного списку. Ми вихо-

зентують за типологічною схемою Й.К. Пачоського (1923) елементи-компоненти степу, семікомпоненти та семіінгредієнти, типові та вторинні інгредієнти степу, псевдокомпоненти тощо. Таким чином, систематична пропорція флори реалізується як 1 : 3,9 : 6,5. Спектр очільних родин формують Asteraceae (Compositae) – 43 (15,5%), Brassicaceae (Cruciferae) – 25 (9,0%), Poaceae (Graminae) – 24 (8,6%), Fabaceae (Papilionaceae) – 23 (8,3%), Caryophyllaceae (incl. Silenaceae, Alsinaceae, Paronychiaceae) – 18 (6,5%), Scrophulariaceae (incl. Orobanchaceae) – 15 (5,4%), Liliaceae (incl. Alliaceae, Asparagaceae, Hyacinthaceae) – 13 (4,7%), Apiaceae (Umbelliferae) – 11 (3,9%), Chenopodiaceae (incl. Amaranthaceae) та Lamiaceae (Labiatae) – по 10 (3,6%).

У наступній праці "Наблюдения над целинным покровом в Аскании-Нова в 1923 году" Й.К. Пачоський (1926) доповнює флористичний список ще 5 видами: *Allium rotundum* L., *Arenaria graminifolia* Fenzl, *Echium vulgare* L., *Lavathera thuringiaca* L. та *Reseda lutea* L. При цьому, щодо *Allium rotundum*, згаданого при аналізі списку 1923 р. серед інших рослин з "Дополнительного списка растений севера Таврической губернии" (Дойч, Яната, 1913), зазначено наступне: "Я не включил этих растений в свой список потому, чтобы не смешивать достоверного с сомнительным... Следует еще заметить, что *A. rotundum* попал, очевидно, по ошибке (вместо *A. sphaerocephalum*)" (Пачоский, 1923, с. 136).

Загалом, Й.К. Пачоським (1923, 1926) розширено попередній флористичний список (Teetzmann, 1845) 162 видами, при цьому не згадуються 84 види, зазначені Ф. Тецманном (із них 49 конкретно флори асканійського степу не стосуються).

За період роботи Науково-степової станції Державного степового заповідника "Чаплі" ("Асканія-Нова") у 1922–1931 рр. спеціальні інвентаризаційні роботи по флорі цілиного степу не передбачались (не виконувались), проте було зроблено чимало "побічних" флористичних знахідок, не оприлюднених у абсолютній більшості. На думку Є.П. Веденькова (1988, с. 81), про знахідки цього періоду почасти можна судити зі звіту про ботанічну роботу у заповіднику "Чаплі" за 1924–1925 рр. (Шалит, 1928) та по записах М.С. Шалита, зроблених у його особистому примірнику "Известий государственного степного заповедника "Аскания-Нова", де подається список Й.К. Пачоського (1923): "Перечисленные источники позволяют дать названия еще 5 представителям асканийской флоры: это *Althaea fivlifolia* L. (правильно *Alcea vicifolia* L.), *Anagalis arvensis* L., *Gypsophila stepposa* Klok.¹, *Salvia*

дили з того, що зміст анотації, допустимо, *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.: "Сорные и возделанные места", – не означає відсутності цього виду у флорі асканійського степу, означуючи його екологічний оптимум, а не загальну амплітуду.

¹ У ряді посилань на попередні праці по флорі асканійського степу та безпосередньо у цитатах збережено оригінальну номенклатурну редакцію, у т.ч. прийняті норми скорочень авторських найменувань при таксонах.

pratensis L., *Sideritis montana* L.". Безперечно, треба підкреслити критичність цих запозичених "рукописних" приміток-посилань, а з іншого боку, останні мало що додають до флори асканійського степу. Так, *Althaea* зазначається з ботанічного саду, *Anagalis arvensis* – з території зоопарку, *Sideritis montana*, за цими записами, зростає по перелогах. Лишаються 2 критичні таксони, при цьому *Gypsophila stepposa* синонімізується із попередньо зазначеною *G. muralis* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923), а *Salvia pratensis*, що згадується набагато раніше Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845), тотожна *S. nemorosa* (sensu И. Пачоский, 1923).

У 1964 р. за результатами обстежень, аналізу літературних даних та обробки гербарної колекції (збори 1947–1960 pp.) Є.І. Коротковою складено новий список флори Magnoliophyta Асканії-Нова (степ, зоопарк, дендрологічний парк та прилеглі агроценози) об'ємом 482 види з 246 родів та 56 родин, при цьому: "Из 482 видов 307 относятся к флоре естественной растительности степи; 175 видов являются большей частью заносными и тесно связаны с деятельностью человека – это обитатели парков, прудов, полей и огородов" (Короткова, 1964, с. 30). Таким чином, список Й.К. Пачоського (1923, 1926) розширено 112 видами, що спеціально підкреслено Є.І. Коротковою (1964, с. 33) і часто цитується у подальшому (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1988 та ін.)¹. З цього переліку, за підрахунками самої Є.І. Короткової (1964, с. 33), "около 20 видов относятся к естественной растительности степи", але реально їх значно більше – 44 (у номенклатурній редакції списку)², означених приміткою "х": *Sagittaria sagittifolia* L. з водойм Чапельського поду, *Agropyron imbricatum* Roem. & Schult., *A. tesquicolum* Prokud., *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth, *Secale sylvestre* Host, *Bolboschoenus maritimus* (L.) Palla, *Allium scythicum* Zoz, *Scilla autumnalis* L., *Polygonum scythicum* Klokov, *Atriplex heterosperma* Bunge, *Kochia scoparia* (L.) Schrad., *Obione verrucifera* (M. Bieb.) Moq.-Tand., *Salsola soda* L., *Arenaria rigida* M. Bieb., *Gypsophila stepposa* Klokov, *Herniaria hirsuta* auct. non L., *Adonis wolgensis* Steven, *Ficaria nudicaulis* A. Kern.,

---

¹ У дійсності цифра трохи менша – 105 видів. Як було зазначено вище, у списку Й.К. Пачоського (1923) згадується не 365, а 372 види, ще 5 цитуються у наступній праці (Пачоский, 1926); усього – 377.

² Коли розглядати списки Й.К. Пачоського (1923, 1926) та Є.І. Короткової (1964) з єдиної таксономічної позиції, що логічно потребує диференціації агрегатних таксономічних одиниць (*Phlomis tuberosa* aggr. sensu И. Пачоский, 1923 = цикл *P. tuberosa* s.str., *P. hybrida* та *P. scythica* sensu E. Короткова, 1964), а з іншого боку – синонімізації (генералізації) еколого-географічних рас типу *Ranunculus scythicus* та цілком критичних таксономічних одиниць на кшталт *Rorippa hybrida* чи *Falcaria neglectissima*, цей перелік одразу скоротиться. На додачу, *Arenaria rigida* M. Bieb. та *Marrubium peregrinum* L. присутні у списку Й.К. Пачоського 1923 р., тому необачно долучені Є.І. Коротковою (1964) до групи уперше знайдених.

Ranunculus scythicus Klokov, *Sedum maximum* auct. non (L.) Suter., *Rorippa hybrida* Klokov, *Potentilla impolita* Wahlenb., *P. thyrsoiflora* Huels. ex Zimmeter, *Astragalus contortuplicatus* L., *A. pseudotataricus* Boriss., *Vicia pannonica* Crantz, *Falcaria neglectissima* Klokov, *Elatine hydropiper* L., *Goniolimon tauricum* Klokov, *Tribulus terrestris* L., *Lythrum hyssopifolia* L., *Lithospermum czernjajevii* Klokov, *Onosma subtinctoria* Klokov, *Marrubium peregrinum* L., *Phlomis hybrida* Zelen., *P. scythica* Klokov & Des.-Shost., *Mentha micrantha* (Fisch. & Benth.) Litv., *Salvia austriaca* Jacq., *Veronica praecox* All., *Orobanche caesia* Reichenb., *Galium tenuissimum* M. Bieb., *Artemisia pontica* L., *A. boschniakiana* (Bess.) DC. та *Inula germanica* L.

307 видів, "природно зростаючих у степу", репрезентують 174 роди 42 родин. Таким чином, систематична пропорція складає 1 : 4,1 : 7,3, а родовий коефіцієнт – 56,7%. У родинному спектрі домінують Asteraceae (Compositae) – 42 (13,7%), Poaceae (Graminae) – 29 (9,4%), Fabaceae (Leguminosae) – 27 (8,8%), Brassicaceae (Cruciferae) – 23 (7,5%), Caryophyllaceae – 20 (6,5%), Scrophulariaceae – 16 (5,2%), Liliaceae (incl. Alliaceae, Asparagaceae, Hyacinthaceae) – 15 (4,9%), Lamiaceae (Labiatae) – 13 (4,2%), Apiaceae (Umbelliferae) та Boraginaceae – по 12 (3,9%). У цілому, перші 10 родин об'єднують 68,1% загального об'єму флори.

Наступну реінвентаризацію флори судинних рослин асканійського степу почато у 1971 р. Є.П. Веденьковим та В.Г. Водоп'яною (1974, с. 11–12): "Наші дослідження... показали, що на території степового заповідника є ще чимало видів рослин, які залишились не врахованими у флористичних списках. В зв'язку з цим з 1971 р. ведеться планомірна робота з інвентаризації флори степового заповідника. Ці дослідження, а також дані флористичних спостережень під час геоботанічного картографування цілинного степу у 1967–1968 рр., дозволили виявити 67 нових для флори заповідного степу видів квіткових рослин, з яких 33 вперше вказуються для Асканії-Нова. Крім цього, на степу знайдено 34 види, які раніш зустрічалися по антропогенних місцевиростаннях (у парках, на полях і т.д.)". Складений список квіткових рослин заповідного степу "Асканія-Нова" включає 417 видів, які відносяться до 232 родів та 57 родин. З них до аборигенних віднесено 253 види або 60,7% загального списку, що репрезентують 142 роди та 40 родин. 152 види (36,4%) приймаються "занесеними на степ" і 12 (2,9%) такими, що "мають нез'ясоване походження" (Веденьков, Водоп'янова, 1974). Родинний спектр флори асканійського степу за результатами реінвентаризації 1971–1974 рр. формують Asteraceae (Compositae) – 60 (14,4%)¹, Poaceae (Graminae) – 41 (9,8%), Fabaceae (Leguminosae) – 31

¹ З незрозумілих причин у аналітичній частині списку Є.П. Веденькова та В.Г. Водоп'яної (1974) відсотки вираховані неправильно, хоча похибка незначна.

(7,4%), Brassicaceae (Cruciferae) – 27 (6,5%), Lamiaceae (Labiatae) – 22 (5,3%), Caryophyllaceae та Scrophulariaceae – по 20 (4,8%), Chenopodiaceae – 19 (4,6%), Liliaceae – 18 (4,3%) та Boraginaceae – 14 (3,4%).

У праці 1978 р. "Краткий анализ нового списка цветковых растений заповедной степи "Аскания-Нова" В.Г. Водоп'янова, коментуючи результати та підсумки інвентаризації 1971–1975 рр., зазначає, що "В настоящее время флористический список заповедной степи насчитывает 451 вид высших цветковых растений... В новый флористический список введены 74 вида новых, впервые указанных нами не только для заповедной степи, но и для списков флоры Аскании-Нова. Из них 67 видов мы нашли непосредственно на степи, остальные 7 видов взяты из литературных источников, в которых имеются ссылки на Асканию-Нова" (Водоп'янова, 1978, с. 63). Пізніше Є.П. Веденьков (Веденьков, 1988, с. 82–83) згадує про "68 видов, найденных непосредственно на степи, и 6 видов, введенных в список по литературным источникам, где есть ссылки на Асканию-Нова. Это *Eleocharis macrocarpa* Zoz., *E. scythica* G. Zinserb., *Juncus tenageia* Ehrh., *Astragalus henningii* (Stev.) Boriss., *Vicia olbiensis* Reuter., *Setaria verticillata* (L.) Beauv." і додає: "Со времени последней инвентаризации прошло девять лет. За эти годы список цветковых заповедной степи пополнился снова. На асканийской целине найдено 6 новых для нее видов. Это *Dianthus pseudoarmeria* M.B., *Linosyris vulgaris* Cass., *Gagea novoascanica* Klok., *Ranunculus sceleratus* L., *Achillea pannonica* Scheele и устойчивая гибридная форма *Achillea leptophylla* M.B. × *A. nobilis* L. Два первых вида обнаружены Е.П. Веденьковым и А.Г. Веденьковой в 1981 г. на участке "Старый", остальные виды А.Н. Красновой в 1982 г. на Большом Чапельском поду и залежах участка "Южный".

Останнє флористичне зведення природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" оприлюднене Є.П. Веденьковим у окремій брошурі 1989 р.¹ (Веденьков, 1989), і практично пристайно за часом – у 1990 р. – склад флори уточнено Л.Д. Єлоною у заключному звіті про НДР відділу біологічного моніторингу і заповідного степу УНДІТ степових районів ім. М.Ф. Іванова "Асканія-Нова" за темою "Реинвентаризация и анализ современного состояния флоры цветковых растений заповедной степи "Аскания-Нова" (Елонова, 1990).

Список 1989 р. складає 458 видів судинних рослин з 244 родів 60 родин. При аналізі змін видового складу флори покритонасінних рослин асканійського степу Є.П. Веденьковим (1989, с. 45–49) виділено 3 генеральні категорії: 1) "виды, появившиеся в заповеднике за последние 5 лет", 2) "виды, появившиеся в заповеднике за последние

¹ "В настоящей работе приводится список видов цветковых заповедной степи по состоянию изученности флоры на начало 1986 г." (Веденьков, 1989, с. 6).

20 лет" та 3) "виды, исчезнувшие с территории заповедника за последние 60 лет". До першої групи належать *Achillea pannonica*, *Dianthus pseudoarmeria*, *Gagea novoascanica*, *Ranunculus sceleratus*, *Linosyris vulgaris* та *Polygonum novoascanicum* Klok. Наступна категорія найбільш численна – 118 видів, розподілених у 9 груп, зокрема: "автохтонные виды, которые ранее на степи не были отмечены или не выделялись из других более крупных видов" (*Artemisia monogyna* Waldst. et Kit., *Gagea paczoskii* (Zapał.) Grossh., *Phlomis stepposa* Klok., *Lamium paczoskianum* Worosch., *Caragana scythica* (Kom.) Pojark., *Silene wolgensis* (Hornem.) Bess. ex Spreng. тощо), "по всей вероятности автохтонные виды, статус, распространение и фитоценотическая роль которых на степи изучены недостаточно" (*Eleocharis klingei* (Meinsh.) V. Fedtsch., *Astragalus henningii* (Stev.) Klok., *Vicia olbiensis* Reut. ex Timb. та ін.), "занесены на заповедную степь в результате хозяйственной деятельности человека на целинной степи или на сопредельной территории" (*Dactylis glomerata* L., *Lolium perenne* L., *Trifolium sativum* (Schreb.) Crome, *Onobrychis vicifolia* Scop. та ін.), "занесены на целину с семенами костра безостого из Ворошиловградской области при залужении степных дорог весной 1966 г." (*Berteroa incana* (L.) DC., *Cerintho minor* L., *Dracocephalum thymiflorum* L., *Stachys recta* L., *Salvia verticillata* L., *Veronica austriaca* L., *Anthemis tinctoria* L., *Centaurea orientalis* L. та *C. trichocephala* Bieb.), "занесены на степь из ботанического парка, где произрастают в древесно-кустарниковых насаждениях и на полянах" (*Arctium lappa* L., *Anthriscus caucalis* Bieb., *Cichorium intybus* L., *Torilis arvensis* (Huds.) Link., *Daucus carota* L. тощо), "занесены на степь из других местностей" (*Taeniatherum asperum* (Simonk.) Nevski, *Melilotus albus* Medik., *Ajuga chia* Schreb., *Teucrium polium* L., *Sideritis montana* L., *Bidens tripartita* L., *Tanacetum vulgare* L., *Veronica polita* Fries, *Adonis flammea* L. і т.д.) та ін.

До категорії зниклих з території степу рослин за останні 60 р. Є.П. Веденьков (1989, с. 49) зачисляє *Avena persica* Steud., *Allium sphaerocephalon* L., *Orchis laxiflora* Lam., *Polygonum lapathifolium* L., *Petrosimonia triandra* (Pall.) Simonk., *Fumaria vaillantii* Loisel., *Utricularia vulgaris* L. та *Artemisia scoparia* Waldst. et Kit. – "Виды названы в списке И.К. Пачоского (1923) как произрастающие на целинной степи. За последние 20 лет их присутствие на заповедной территории не подтверждено. Причины неизвестны". Перелік, треба сказати, надто критичний. По-перше, у списку Й.К. Пачоського (1923) *Avena persica*, а коли бути точним – *A. ludoviciana* Durieu [*A. sterilis* L. ssp. *ludoviciana* (Durieu) Gillet & Magne = *A. persica* Steudel], – та *Artemisia scoparia* зазначаються з прилеглої території і безпосередньо цілинного степу не стосуються. По-друге, *Allium sphaerocephalon* ци-

тується Й.К. Пачоським (1923) та його попередником Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845) некоректно, замість *A. regelianum* A. Becker ex Pjin. I, по-третє, присутність у флорі асканійського степу *Polygonum lapathifolium* та *Fumaria vaillantii* документується гербарними зборами 1952, 1954 і 1986 рр. [ASCN].

Проти попереднього флористичного зведення (Веденьков, Водоп'янова, 1974) список 1989 р. зріс на 50 видів і 7 виключені (принаймні, не згадуються): *Rosa majalis* Herzm., *Verbascum phlomoides* L., *Secale sylvestre* Host, *Atriplex verrucifera* M. Bieb., *Bassia hyssopifolia* (Pall.) O. Kuntze, *Cirsium vulgare* (Savi) Ten. та *Juncus ranarius* Songeon & Perrier ex Billot.

За матеріалами Л.Д. Слонової (1990) флора судинних рослин, "естественно произрастающих в заповедной степи", об'єднує 478 видів, 237 родів та 56 родин. Поза тим, до списку потрапили "35 интродуцированных и культивируемых видов деревьев и кустарников, 23 из которых произрастают непосредственно на целинной степи". Таким чином, загальний об'єм флори було "роздуто" до 513 видів¹, хоча підкреслено, що "интродукционная флора, занесенная в список инвентаризации, является чуждой естественной растительности, не отражает зонального характера типчаково-ковыльной степи, поэтому при дальнейшем анализе флоры степи эта *адвентивная интродукционная* флора (?! – В.Ш.) из сравнительного исследования исключена" (Елонова, 1990, с. 59–60).

Корисною частиною роботи Л.Д. Слонової (1990) є табличний перелік 49 нових видів квіткових рослин, зареєстрованих на території асканійського степу у 1986–1990 рр., з рубриками "Кем указан для степи, коллектор", "Год находки" та "Документ (гербарный образец, публикация, отчет)". Проте, до цього переліку є чимало питань, присутні колізії і прикрі недоречності. Зокрема, виявляється, що "В список новых видов включены условно новые виды, т.е. отмечавшиеся в 20-х и 30-х гг., а затем находки их в природе до сего времени отсутствовали, а также виды, обнаруженные и загербаризированные в межинвентаризационный период после 1975 г." (Елонова, 1990, с. 57). У числі останніх – *Bassia hyssopifolia* (Pall.) O. Kuntze, що значиться у списку Є.П. Веденькова та В.Г. Водоп'янової (1974) [*Echinopsilon hyssopifolium* (Pall.) Moq.], *Dianthus pseudoarmeria* та *Linosyris vulgaris*, згадані у списку Є.П. Веденькова (1989), і т.д. У переліку побутують

---

¹ Максимальна цифра – 515 видів – наводиться у аналітичній статті Є.П. Веденькова та Н.Ю. Дрогобич (Веденьков, Дрогобич, 1998, с. 12): "В 1986–1990 гг. проведена очередная реинвентаризация флоры высших растений заповедной степи... Реинвентаризацией зарегистрировано 72 ранее не отмеченных вида, в том числе 18 автохтонных. 50 новых видов – травянистые растения, остальные – асканійские древесно-кустарниковые интродуценты. Теперь флора высших степи включает 515 видов, из них 478 произрастают естественно. Они относятся к 237 родам и 56 семействам".

"паралельні" синоніми – під № 45 стоїть *Festuca beckeri* (Hack.) Trautv., № 46 репрезентує *F. laeviuscula* Klokov [= *Festuca beckeri*]. Ряд знахідок безпосередньо цілинного степу не стосуються (*Veronica peregrina* L., *Potentilla reptans* L. тощо). Окремі гербарні зразки, що документують "нові види", визначені неточно (*Rumex confertus* Willd., *R. palustris* Smith., *Persicaria hydropiper* (L.) Delarbe). І ще чимало проблем, що коментуються далі у конспекті.

Загальна таксономічна структура флори, за Л.Д. Єловою (1990), є наступною. У родинному спектрі домінують Asteraceae – 75 (15,7%), Poaceae – 55 (11,5%), Fabaceae – 36 (7,5%), Brassicaceae – 30 (6,3%), Caryophyllaceae та Lamiaceae – по 25 (5,2%), Scrophulariaceae – 23 (4,8%), Chenopodiaceae – 22 (4,6%), Cyperaceae та Polygonaceae – по 14 (2,9%). Родовий коефіцієнт складає 49,3%. Найбільша кількість родів притаманна родинам Asteraceae (38), Poaceae (29), Brassicaceae (23), Caryophyllaceae та Lamiaceae (по 15), Apiaceae (12), Fabaceae (11), Boraginaceae (9), Chenopodiaceae та Ranunculaceae (по 7), Scrophulariaceae (6).

Отже, конспект 1990 р. відображає результати останньої реінвентаризації флори судинних рослин асканійського степу 1986–1990 рр. Безперечно, ці матеріали є застарілими, не відповідають актуальному стану флори, сучасним філогенетичним системам і набутих матеріалам молекулярно-генетичної систематики, відтак потребують нагальних натурних обстежень, критичного аналізу та номенклатурної редакції у руслі численних і кардинальних змін у розумінні рангу та об'єму ряду таксономічних одиниць. Потреба чергової реінвентаризації флори судинних рослин асканійського степу, аналізу її сучасної структури та динаміки актуалізується глобальними процесами синантропізації та фітоінвазій. Поза тим, актуальний чекліст флори судинних рослин є фундаментом комплексу флористичних, фітопопуляційних та фітоценотичних досліджень території Біосферного заповідника "Асканія-Нова".

Реінвентаризацію флори судинних рослин природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" здійснено нами з 2003 по 2010 рр., починаючи з 2006 р. – у рамках НДР лабораторії біологічного моніторингу і заповідного степу за проектом "Вивчити спонтанні довготривалі процеси формування клімаксових степових екосистем Біосферного заповідника "Асканія-Нова" – 2006–2010 рр. (ДР № 0106U002556). Загальний план поданої роботи відповідає класичній, відпрацьованій структурі флористичних зведень.

Методичні аспекти. Збір матеріалу у ході реінвентаризації флори судинних рослин асканійського степу виконано традиційними експедиційно-маршрутними методами з фіксацією місцезростань рослин у системі кварталної мережі (1×1 км) масивів "Південний" та "Північний" або загонів Великого Чапельського поду (рис. 1).

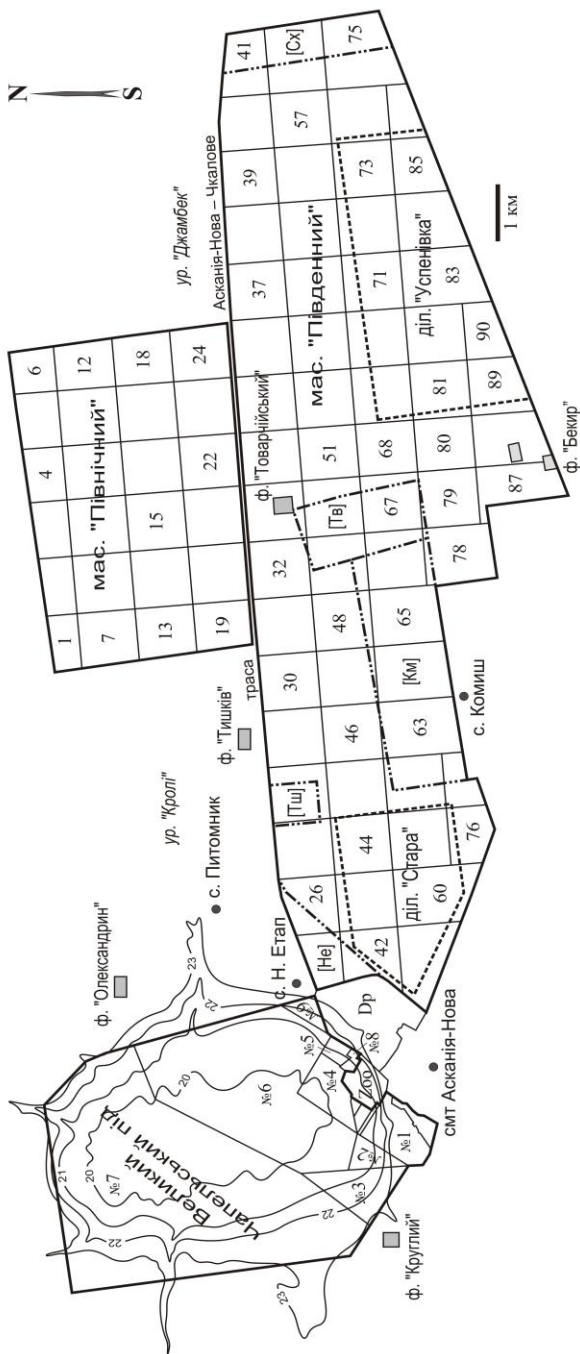

Рисунок 1. – Картоschema природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН та прилеглої території

1–90 – квартали мас. "Північний" та "Південний"; №1–9 – загони Великого Чапельського поду (нанесені ізогіпси з абс. вис. н.р.м. – 20–23); [Не] – Новотепальський переліг, [Тш] – Тишківський, [Км] – Комишанський, [Тв] – Товарнійський, [Сх] – Східний; Zoo – зоопарк; Др – дендрологічний парк "Асканія-Нова".

Окремі локалітети визначались за DMS-координатами навігатором Lowrance iFinder з 12-канальним GPS/WAAS приймачем та подальшою обробкою у програмах Google Earth_4.3.0.0 та Ozi Explorer_3.95. Місце і час флористичних обстежень обирались з огляду на еколого-ценотичну нішу, екологічну та рельєфну приуроченість конкретного виду (плакори, схили, поди, лощини, арики, порушені ґрунти, збої тощо), специфіку його життєвого циклу та фено ритму. Отримані результати узгоджено з даними існуючих флористичних інвентаризацій асканійського степу XIX–XX ст. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), класичних "флор" і монографічних обробок – "Флора СССР" (т. 1–30; 1934–1964), "Флора УРСР" (т. 2–12; 1940–1965), "Флора европейской части СССР" (т. 1–8; 1974–1994), "Злаки Украины" (1977), "Определитель высших растений Украины" (1987) – та сучасних регіонально-флористичних зведень (цитуються по ходу анотацій у конспекті флори), матеріалами гербарних фондів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" [ASCN]¹, Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України [KW], Херсонського державного університету [KHNER], Херсонського краєзнавчого музею [KHEM], Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру НААН [YALT], Ботанічного інституту РАН ім. В.Л. Комарова [LE].

---

¹ Коротко коментуючи історію гербарної колекції флори асканійського степу, зазначимо, що перший гербарій зібрано ще Ф. Тецманном у 1832–1843 рр. Після остаточного закріплення в натурі заповідного степу у 1898 р. його флору почали обстежувати та гербаризувати С.О. Мокржецький (1898 р.), Й.К. Пачоский (1902–1923 рр.), О.С. Дойч та О.А. Яната (1913–1929 рр.), С.А. Дзевановський (1923–1927 рр.), М.С. Шалит та Н.О. Десятова-Шостенко (1926–1930 рр.), Н.Т. Осадча (1929–1932 рр.), Н.Т. Нечасва (1929–1933 рр.), З.Т. Извекова (1937–1941 рр.) та ін. Проте, флористична колекція, зібрана до 1941 р., була втрачена під час окупації (Дрогобич, Семенова-Тян-Шанская, 1988; Дрогобич, Шаповал, 2003). Окремі гербарні зразки цього періоду, що зберігались у Природничо-історичному музеї Таврійського губернського земства, передані до фондів гербарію Таврійського національного ун-ту ім. В.І. Вернадського [SIMF] (Вахрушева, 1995). Частина гербарію Й.К. Пачоского з території заповідника (104 зразки) знаходиться у Херсонському краєзнавчому музеї [KHEM] (Горлова, 1998). У іменних колекціях Й.К. Пачоского "Флора Таврії" та "Херсонська флора", що зберігаються у MSUD, збори з Асканії-Нова складають 62 герб. арк. (Мілотіна, 1995). Роботу з відновлення гербарного фонду почато у 1947 р. В.М. Понятовською (1947–1949 рр.) та перейнято у подальшому М.А. Рещіковим (1949–1950 рр.), Є.І. Коротковою (1950–1953 рр.), І.О. Щипановою (1960–1964 рр.), В.Г. Водоп'яновою (1966–1980 рр.), Є.П. Веденьковим (1966–1987 рр.), А.М. Красновою (1981 р.), К.Є. Голованьовою (1981–1985 рр.), Л.Д. Єловою (1987–1990 рр.) та ін. Сучасний об'єм гербарного фонду природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" за результатами його ревізії та електронної каталогізації у 2008–2010 рр. складає 15195 зразків (Шаповал, 2011).

Таксономічний підхід та номенклатура. У роботі прийнято монотипічну концепцію виду, але цей принцип дотримано у загальних рисах, не абсолютно, з огляду на таксономічну специфіку, гетерогенність і різномасштабність флористичного складу, традиції і різнобічні підходи до об'єму і статусу окремого виду у сучасних монографічних обробках. При цьому, позиція монографа, хоч і не безапеляційна, але логічно позиціонує себе вагомим аргументом, що фокусує та регламентує різні точки зору і концепції. Номенклатура подається за чеклістом флори судинних рослин України (Mosyakin & Fedoronchuk, 1999) та номенклатурно-таксономічною базою International Plant Names Index (IPNI) [www.ipni.org], у руслі сучасних номенклатурно-таксономічних обробок та згідно з регіональними конспектами: "Екофлора України" (т. 1–3, 5, 6; 2000–2010), "Флора Восточной Европы" (т. 9–11; 1996–2004), "Legumes of Northern Eurasia. A checklist" (Yakovlev et al., 1996), "Краткий конспект злаков (Poaceae) Восточной Европы..." (Цвелев, 2006), "Vascular Plants of Russia and Adjacent States (the Former USSR)" (Czerepanov, 2007), "Конспект флоры Кавказа" (т. 1–3; 2003–2008), "Флора юго-востока Украины" (Остапко и др., 2010), – вузькоспеціальними роботами з критико-таксономічного аналізу і типіфікації судинних рослин: рід *Carex* L. у флорі Росії та прилеглих країн (Егорова, 1999), рід *Eleocharis* R. Вг. флори Європи (Егорова, 2007), рід *Alyssum* L. у флорі України (Ільїнська, 2005), рід *Gagea* Salisb. Росії та суміжних територій (Левичев, 1996), рід *Allium* L. флори Східної Європи (Серегин, 2005, 2007), родини Liliaceae Juss. та Alliaceae J. Agardh флори України (Крицька та ін., 2000), родина Limoniaceae Lincz. флори України (Мойсієнко, 2008), родина Juncaceae Juss. у флорі України (Ольшанський, 2010), рід *Astragalus* L. Східної Європи і Кавказу (Сытин, 2009), рід *Rumex* L. у флорі України (Пестова, 1997), рід *Bolboschoenus* (Aschers.) Palla у Європі (Hroudova et al., 2007; Татанов, 2007), рід *Vicia* L. флори України (Федорончук, 1996), рід *Phlomis* Moench (Камелин, Махмедов, 1990), рід *Silene* L. sensu lato і триба Sileneae DC. у флорі України (Федорончук, 2003, 2004), рід *Dianthus* L. флори України (Федорончук, Чорней, 2005), рід *Epilobium* L. у Східній Європі (Цвелев, 2007), рід *Psamophiliella* Ikonn. флори України (Царенко, 2001), рід *Plantago* L. флори Східної Європи (Шипунов, 2000), родина Ariaceae Lindl. флори України (Федорончук, 2005, 2007), рід *Veronica* L. у флорі Росії (Асеева, 2002), рід *Euphorbia* L. бореальної Євразії (Гельтман, 2009), триба Coronilleae (Adans.) Boiss. у флорі України (Карпенко, Федорончук, 2007), рід *Schoenoplectus* (Reichenb.) Palla флори Північної Євразії (Егорова, 2005), рід *Chenopodium* L. (Мосякін, 2002, 2003), рід *Linaria* Mill. Східної Європи та Кавказу (Пескова, 2003) та ін. При цьому, переглядалися та залучалися матеріали з молекулярно-генетичного аналізу, похідних класифікаційних систем і таксономічних ревізій окремих груп Magnoliophyta: ord. Caryophyllales

(Rettig et al., 1992), gen. *Thlaspi* sensu lato (Brassicaceae) (Mummenhoff et al., 1997), fam. Apiaceae (Downie et al., 2000), subcl. Asteridae (Albach et al., 2001), tribe Veroniceae (Albach et al., 2004), subtribe Centaureinae (Asteraceae) (Garcia-Jacas et al., 2001), tribe Astereae (Compositae) (Greuter, 2003), subtribe Loliinae and allies (Poaceae, Pooideae) (Catalán et al., 2004), fam. Amaranthaceae and Chenopodiaceae (Kadereit et al., 2003), gen. *Draba* (Brassicaceae) (Jordon-Thaden et al., 2010), subfam. Lamioideae (Lamiaceae) (Scheen et al., 2010) та ін.

Об'єм списку. До конспекту флори потрапили усі аборигенні та занесені види судинних рослин, що зростають на території асканійського степу. Похідні з культури позначені знаком "*", спонтанно зростаючі культурні ("утеклі") – "!". Уперше знайдені види номінуються зі знаком "+", критичні, що цитуються за літературою і не підтверджуються гербарними зборами та останніми зустрічами, мають помітку "?". Знак "-" означає види, виключені зі списку з супутнім коментарем причин.

Торкаючись об'єму списку, треба окремо розглянути проблему антропофітних деревних біоморф у складі флори¹. Ясна річ, "просто" ігнорувати зростання останніх у степу – підхід цілком хибний. Вийти із ситуації шляхом штучного обмеження предмету аналізу виключно аборигенними деревними рослинами, конкретніше – чагарничками *Caragana scythica* та *Amygdalus nana* L. – видається нелогічним, оскільки зростання занесених культурних чи природно поширених у регіоні лігнозних форм лишається достеменним і беззаперечним фактом. З іншого боку, починати список флори природного ядра біосферного резервату "Асканія-Нова" із *Pinus pallasiana* D. Don чи *Juniperus virginiana* L., що згадуються Л.Д. Єловою (1990, с. 58) "возле антилопника" (околиці Великого Чапельського поду), або включати до складу флори "букет" із *Grossularia reclinata* (L.) Mill., *Spiraea* × *vanhouttei* (Briot) Zabel, *Populus deltoides* Marshall, *Pyrus ussuriensis* Maxim., *Fraxinus americana* L., *Ulmus foliacea* Gilib., *Salix alba* L. і т.д. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990) недоречно через категоричний ейдологічний дисонанс з усталеною фізіономією та географією асканійського степу. Зрештою, це порушує саму сутність, природний об'єм і цілісність конкретної флори, ідею і методологічні засади флористичного списку природоохоронної території. З огляду на усі ці нюанси, критерієм "відбору" до списку спонтанно занесеної рослини, здатної утриматись у флорі степу визна-

---

¹ "Особое положение во флоре заповедной степи занимает целая группа кустарниковых и древесных видов, встречающихся на степи в виде молодых особей, выросших из семян, или в виде одичавших зарослей, некогда посаженных человеком (квартал 59). Эти виды произрастают, как правило, на целине, примыкающей к ботаническому парку" (Веденьков, Водопьянова, 1977, с. 54).

чений проміжок часу, стала її спроможність до репродукції (формування діаспор) чи дезінтеграції. У такий спосіб удалось істотно обмежити перелік занесених деревних біоморф та "відкинути" насаджені чи спонтанно зростаючі поодинокі особини, що позиціонують себе рестаційними фітостратегіями – лише утримуються на території степу, не маючи змоги розмножитись і поширитись. Так, зрубану смугу із *Quercus robur* L. по борозні Новоетапського перелогу репрезентують пригнічені резистентні особини з архітектонікою аероксильного куща (поросль), що старіє і не плодоносить.

Структура конспекту. Усі таксони – родини, роди та види у межах конкретних родин – каталогізуються за алфавітом з метою практичності (зручності) подальшої роботи з конспектом. Таким чином, не стали переймати популярний і поширений у багатьох флористичних списках філогенетичний порядок родин за системами А.Л. Тахтаджяна (Тахтаджян, 1987; Takhtajan, 2009) або Angiosperm Phylogeny Group (APG..., 1998; APG II..., 2003; APG III..., 2009). З одного боку, подібний підхід порушує єдиний принцип класифікації (порядок родин – філогенетичний, натомість роди і види ординуються за алфавітним ключем), з іншого, – локальний, "вузький" формат чекліста конкретної флори, у т.ч. природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова", елементарно "випадає" з площини філогенетичних конструкцій, що передбачають природну фізико-географічну, фітохоріономічну чи зональну приуроченість і крупний територіальний масштаб. Нарешті, варіант тотальної "філогенізації" конспекту флори – з родами і видами (у рамках секцій роду) – перекреслює його дорадчий потенціал та функціональність. У цьому легко переконатись на прикладі флористичних зведень Є.П. Веденькова та В.Г. Водоп'янової (1974) і Є.П. Веденькова (1989), де пошук конкретного виду, за браком змісту і таксономічного покажчика, вимагає виснажуючого перегляду усього складу родини.

У поданому конспекті зазначено латинську та українську (за "Определителем..." (1987) та окремі зі "Словника..." (2004) і "Тримоного словника..." (Зиман та ін., 2008)) назви родини та виду¹, усі його синоніми (виключно з попередніх зведень флори асканійського степу, окремих спеціальних публікацій чи гербарних колекцій з асканійським

---

¹ Різні варіанти українських назв, запозичені з літератури, цитуються поспіль, окрім прийнятих у "Тримоному словнику..." (Зиман та ін., 2008) узгоджень однини у традиційно множинних українських фітонімах (Грицики, Калачики, Миколайчики та ін.), жіночого роду (на зразок *Potentilla* – Перстачка), окремих латинських і російських транскрипцій (*Gagea* – Гейджея, *Achillea* – Ахильник, *Fumaria* – Дим'янка, *Tragopogon* – Козлобородник) чи надто оригінального перекладу: *Centaurea* – Кентаврійка, *Plantago* – Підшова, *Chenopodium* – Гусяча нога тощо. Аналогічно опускаються близькі за змістом або практично тотожні епітети: дрібноквітковий = дрібноцвітий, морський = приморський, сірий = сивий і т.д.

матеріалом), у т.ч. неправильно вживані та некоректні номенклатурні назви – "misapplied names", позначені у конспекті через "auct.", "auct. non..." або "auct. non..., p.p." та ін.). Текст анотації починається з характеристики чисельності, поширеності та екологічної приуроченості виду, зазначаються його конкретні локалітети, фітоценотичний статус (домінант, едифікатор тощо), наявність гербарних зразків у колекційних фондах Біосферного заповідника "Асканія-Нова" [ASCN] та Херсонського краєзнавчого музею [КНЕМ] з відповідними інвентарними номерами, перелік робіт, де цитується вид з конкретною приналежністю до території сучасного природного ядра та соціологічний статус (Ss), що кодується наступним чином: W – Світовий Червоний список МСОП / IUCN Red List (The IUCN..., 1978), E – Європейський Червоний список / European Red List (Види..., 1996) [з категоріями охорони: r – rare, i – indeterminate], U – Червона книга України (2009) [у форматі прийнятої природоохоронної градації: zn – зникаючий вид, po – неоцінений, nv – недостатньо відомий, vr – вразливий, rd – рідкісний], B – Бернська конвенція (Конвенція..., 1998), C – список CITES (Список..., 1998), Kh – Червоний список Херсонської області (Бойко, Подгайний, 2002) [Шх – рідкісні у Херсонській обл.]. Раритетні види, що потребують набуття соціологічного статусу, позначені знаком "R" з пропозицією регіонального (p-Kh) чи національного (p-U) рангу охорони.

КОНСПЕКТ ФЛОРИ СУДИННИХ РОСЛИН
АСКАНІЙСЬКОГО СТЕПУ

ALISMATACEAE VENT. – ЧАСТУХОВИ

1. *ALISMA gramineum* Lej. [*A. arcuatum* Michalet (Пачоский, 1923), *A. loeselii* Gorski (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (частуха злакоподібна) – Великий Чапельський під: спорадично по берегах штучних водойм та затопленому днищу у лучно-болотних фітоценозах. Тези про те, що "растение является лишь заносным, так как вне орошаемого участка не встречается" (Пачоский, 1923, с. 129) та належить до категорії адвентивних (Веденьков, 1989) є досить критичними. *A. gramineum* зростає у природно затоплених ектопах Великого Чапельського поду та багатьох прилеглих цілинних депресій у складі корінних формацій рослинності. Асектатор. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04620–04622, 14011, 14674.

2. *A. plantago-aquatica* L. [*A. plantago* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1912)] (ч. подорожникова, бишняк) – Великий Чапельський під: поодинокі у ариках (заг. № 2, 4, 6), у 2010 р. окремі екземпляри трапились по затопленому днищу у заг. № 4, 6 та 7. Локальний антропофіт, асектатор лучно-болотних асоціацій. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1912; Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №. KHEM: № 4258/5.

3. *DAMASONIUM alisma* Mill. [*D. stellatum* Rich. (Пачоский, 1912, 1917, 1923)] (зіркоплідник частуховий) – Великий Чапельський під: спорадичні мікроосередки у центрі днища. При затопленні поду – часто по усьому днищу, у масі по колях старих доріг, збитих фрагментах, у мікрозападинах з відкритою водою. Густих заростей уникає. Загалом, чисельність різко флуктує. Відомі з літератури локалітети у кв. 44 діл. "Стара" (Пачоский, 1912, 1923, с. 129: "Найдено было в 1911 году и в поду в конце Заповедного участка") та кв. 50 мас. "Південний" (Дрогобыч, Полішук, 1994: знайдено 24.05.1985 р.) тому не підтвержені. Автохтонний асектатор лучно-болотних угруповань. Цит.: Пачоский, 1912, 1917, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05977, 05978, 06760, 08613–08621, 10673–10675, 14012, 14673, 14734, 15059. KHEM: № 4259/1–4259/6. Ss: U(zn), p-Kh.

– *SAGITTARIA sagittifolia* L. (стрілолист, стрілець стрілолистий, стрілиця звичайна) – Великий Чапельський під: "Росте у ставку" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 13). За Є.П. Веденьковим (1989) є автохтонним асектатором лучно-болотних угруповань, що категорично суперечить його поширеності та еколого-ценотичній амплітуді. У флорі

Великого Чапельського поду це, безперечно, антропофіт з інвазійним типом ценопопуляції (існує за рахунок спорадичного заносу діаспор), приурочений до антропогенно порушених, штучно затоплених земель. За період моніторингу 2002–2010 рр. жодної особини *S. sagittifolia* у водоймах поду не знайдено. Безрезультатними були його пошуки у мікрозападинах днища при затопленні Чапельського поду у 2003 та 2010 рр. Таким чином, єдина, суто випадкова знахідка *S. sagittifolia* є застарілою та непідтвердженою. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

ALLIACEAE BORKH. – ЦИБУЛЕВІ

4. *ALLIUM guttatum* Steven (цибуля, часник крапчаста(ий)) – плакори та сухі схили, часто. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04498, 04499, 07524, 08007, 12057, 12058, 14220, 14516.

5. *A. paczoskianum* Tuzson [*A. pulchellum* auct. non G. Don fil. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (ц., ч. Пачоського) – звичайно по схилах та плакорах, спорадично у подах. Автохтонний асектатор степових та олучнених угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04495–04497, 07498, 07499, 07526, 08005, 11384–11391, 11539, 12053–12056, 12059–12062, 14221, 14600–14606, 14610–14614, 14732, 15016, 15028. КНЕМ: № 5407/2, 5407/5, 5408/13.

6. *A. paniculatum* L. (ц., ч. волотиста(ий)) – здебільшого у депресійних екотопах (Великий Чапельський під, мікроподи у кв. 44–45, 50, 54 та ін.), лощинах, іноді по схилах та прилеглих плакорах. Автохтонний асектатор лучно-степових і лучних угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04493, 04494, 07527, 12037–12045, 14222, 14517–14521, 14617–14619.

7. *A. regelianum* A. Becker ex Pjijn [*A. sphaerocephalon* auct. non L.¹ (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923), *A. rotundum* auct. non L. (Дойч, Яната, 1913; Пачоский, 1926; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (ц., ч. Регеля) – Великий Чапельський під та мікродепресії степу, досить часто групами, формує аспекти. При затопленні чисельність різко збільшується. Автохтонний коедифікатор та асектатор лучних

¹ Гербарний зразок "*Allium sphaerocephalum* L. Мелітопольск. окр. По окраине Б. Чапельского пода, Аскания-Нова. 28.VI.1923. Leg. & det. S. Dsevanovsky" [YALT] супроводжується Notae criticae монографа роду: "*Allium regelianum* A. Beck. ex Pjijn. Det. A. Seregin [MWG]. 9.09.2002".

угруповань, постійний компонент у лучно-болотних фітоценозах. Цит.: Teetzmann, 1845; Дойч, Яната, 1913; Пачоский, 1923, 1926; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04500–04502, 06002, 07496, 07497, 07525, 08006, 08082–08084, 10606–10609, 10610, 11392–11401, 11538, 11871, 12033, 12046–12052, 12063–12071, 14219, 14522–14528, 14607–14609, 14615, 14616, 14731. Ss: W(r), E(r), B, U(rd), p-Kh.

?8. *A. scythicum* Zoz (ц., ч. скіфська(ий)) – критичний таксон¹. За Є.П. Веденьковим (1989, с. 15) "Очень редок. Статус, распространение и фитоценотическая роль на степи изучены недостаточно". У попередній праці (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 20) *A. scythicum* наводиться зі "степових знижень", при цьому його ареал "невідомий". Згідно з анотацією флористичного списку Є.І. Короткової (1964), зростає у поду (йдеться про Великий Чапельський під). Виходячи з існуючого гербарного матеріалу², проблем систематичної ревізії та сучасної номенклатурної редакції роду *Allium* L., що цілком допускає синонімізацію *A. scythicum*³, логічно було б вилучити його зі списку флори асканійського степу, проте актуальний созологічний статус рослини з її традиційною хорологічною характеристикою і депресійною приуроченістю (Федорончук та ін., 2009) змушує утриматись від цього назрілого кроку. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Определитель..., 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. Ss: E(r), U(vr).

¹ За Є.І. Бордзіловським (1950д, с. 105) "*A. scythicum* Zoz займає ніби посереднє місце між *A. sphaerocephalum* L. та *A. Regelianum* Beck., відрізняючись від них обох блідшими квітками, довшими боковими зубцями ниток у внутрішніх тичинок і тонкозморшкуватими (а не зовсім гладенькими) цибулінками. Цибуля скіфська від *A. Regelianum* Beck. відрізняється ще кольором цибулинок, формою зонтика та листочків оцвіттини, довшим стовпчиком". Але проблема у тому, що реальними діагностичними критеріями позиціонують себе лише параметри флоральної сфери, натомість гербарний зразок, що репрезентує неогіп *A. scythicum* [KW: № 003708], практично виключає діагностику за морфоструктурою андроцею та гінцею. Решта описаних ознак варіюють у широкому діапазоні комбінацій і конвергентно трансгресують. Нарешті, у сухі сезони у подах регіону домінують суто ксерофітні форми з блідими листочками оцвіттини, габітуально близькі до морфотипу *A. scythicum*, а при затопленні депресій у лучних та лучно-болотних фітоценозах зростають виключно екземпляри з оцвітиную пурпурного кольору та дорідною мезофітною фізіономією *A. regelianum*.

² Асканійські збори *A. scythicum* [Neotypus (Krytzka, hoc loco): "Херсонская обл., Аскания-Нова, Успенская степь, под Джамбек, 22.06.1931, М. Дика" (KW)] (Крицька та ін., 2000; Крицькая, Федорончук, Шевера, 2002), власне, не стосуються території сучасного природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова", і саме урочище Джамбек розоране у 1951–55-их рр.

³ У сучасній монографічній обробці роду *Allium* L. флори Східної Європи (Серегин, 2007) *A. scythicum* зведено у синоніми (incl.) до *A. regelianum*.

AMARANTHACEAE JUSS. – ЦИРИЦЕВИ

9. *AMARANTHUS albus* L. (щириця біла) – у порушених ектопах (забур'янені межі, по ріллі, тирлах). Адвентивний асектатор здебільшого інтразональних угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04687, 05682–05688, 06011, 09980–09982, 14028, 14594.

10. *A. blitoides* S. Watson (щ. лободоподібна) – околиці та збиті місцини Великого Чапельського поду, протипожежні прооранки, мінералізовані смуги по периметру степу. Спорадично. Адвентивний асектатор глибоко порушених ценозів. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04690, 04691.

11. *A. blitum* L. [*A. lividus* L. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (щ. лободова) – мас. "Північний", вздовж борозни, по старих дорогах, тирлах; мас. "Південний": кв. 29, 59, 62, 66 та ін. Адвентивний асектатор дигресійних асоціацій. Зрідка. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04681, 04682, 04684, 05675–05677, 06013, 14027.

12. *A. retroflexus* L. (щ. загнута, загорнута) – спорадично по усьому степу, у дигресійних зональних та інтразональних ценозах. Адвентивний асектатор. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04683, 04685, 04686, 05678–05681, 06012, 09978, 09979, 14593.

13. *POLYCNEMUM arvense* L. [*P. minus* Kit. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (наземка польова) – розкидано по степу: збиті ґрунти, тирла та оголені фрагменти днища Великого Чапельського поду; мас. "Південний" (кв. 35, 53, 55, протипожежні прооранки). Асектатор дигресійних ксероморфних формацій. Досить часто. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00344–00347.

14. *P. majus* A. Braun (н. велика) – мас. "Південний": 35, 37, 38, 54, 55 кв. (протипожежні прооранки, збиті ґрунти, серед зрідженої рослинності). Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Зрідка. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 11020, 14104.

ARIACEAE LINDL. (UMBELLIFERAE JUSS.) – СЕЛЕПОВИ
(ЗОНТИЧНІ)

– (!) *ANETHUM graveolens* L. (кріп пахучий) – "по межі" (Короткова, 1963). Числиться і у списку Й.К. Пачоського (1923, с. 111), але у

прилеглих порушених ектопах: "Единичные экземпляры попадают на сорных местах около самой экномии (несколько экз. найдено было также около разрушенного Орлова сарая)". Цит.: Короткова, 1964.

15. *ANTHRISCUS caucalis* M. Bieb. [*A. scandinavica* (Weber) Mansf. (Водоп'янова, Веденьков, 1977)] (бугила пазурникова, звичайна) – мас. "Південний": 59 кв., у терняку. Великий Чапельський під: заг. № 5, 8, 9, умброфітні ектопи по межі з дендропарком. Адвентивний асектатор антропогенних угруповань. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 13770.

+**16. *A. cerefolium* (L.) Hoffm.** (б. кервель, городня) – Великий Чапельський під: заг. № 5, 8, 9, околиці. Поодинокі особини, занесені з прилеглої території. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

– *CHAEROPHYLLUM bulbosum* L. (бутень бульбистий) – єдина, безперечно хибна вказівка, що не стосується флори асканійського степу. Цит.: Teetzmänn, 1845.

– *C. prescottii* DC. (б. Прескотта) – наводиться за гербарними зборами С.О. Мокржецького без конкретизації локалітету. Цит.: Дойч, Яната, 1913.

17. *DAUCUS carota* L. (морква дика) – Великий Чапельський під: поодинокі по берегах штучних водойм, у лощинах (заг. № 7). Адвентивний асектатор лучних ценозів. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06157, 07273–07284, 09841, 13461.

18. *ERIOSYNAPHE longifolia* (Fisch. ex Spreng.) DC. (еріозинафа, ферульниця довголиста) – мас. "Південний": кв. 24, 34, 35, 37–39, 47, 54, 55 (плакори). За Й.К. Пачоським (1923, с. 110) "Попадається місцями на Заповідном участку і єдиничні екз. розбросані по степу в сторону Камышевого сарая, попадаєть і около последнего вне зоны сильного вытаптывания... Произрастает также на степу между Камышевым и Тышковым сараями, а также и по дороге в Дорнбург". Автохтонний асектатор степових угруповань. Випадкові знахідки. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06156, 07268–07272, 10226, 10234, 10242, 10333–10337. R: p-Kh.

19. *ERYNGIUM campestre* L. (миколайчики польові) – плакори, схили Великого Чапельського поду, пасторально-дигресійні та рудеральні ектопи, протипожежні прооранки, зоогенні викиди ґрунту, звичайно. Автохтонний асектатор та коедифікатор степових угруповань. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06155, 07155, 07261, 07266, 07267, 10353–10364, 10369–10371, 12374, 13474, 13848.

20. *E. planum* L. (м. плоскі) – депресії степу. Поодинокими екземплярами у малих подах; спорадично групами, подекуди з потужним

аспектом у Великому Чапельському поді (заг. № 2, 4–7). Автохтонний едифікатор та асектатор лучних фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06159, 07150–07154, 07156–07159, 09829–09833, 10254, 10256, 10338–10352, 10414–10416, 12471.

21. *FALCARIA vulgaris* Bernh. [*F. rivini* Host. (Пачоский, 1923), *F. sioides* (Wib.) Aschers. (Короткова, 1964), *F. neglectissima* Klokov (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (різак звичайний) – всюди по степу, численний. Автохтонний коедифікатор і асектатор зональних та інтразональних фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 12373, 06149, 06150, 06661, 06662, 10233, 10289–10329, 10396.

22. *FERULA caspica* M. Bieb. (ферула каспійська) – плакори та схили, спорадично. Автохтонний асектатор степових ценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06154, 06659, 07181, 07182–07184, 07185–07187, 07194–07197, 10228, 10229, 10372–10374, 10376–10378, 10380–10385, 10387–10389. КНЕМ: № 4031/3–4031/7.

23. *F. orientalis* L. [incl. *F. euxina* M. Pimen. (Краснова, Кузьмичов, 1987)] (ф. східна) – Великий Чапельський під, по схилах (у пони́ззі), рваною смугою, що означає контури затоплень: спорадично у заг. № 1 та 8, часто у заг. № 5 і 10, потужні аспекти у заг. № 2–4, 6, 7; мас. "Південний": кв. 37, 38, 44, 50, 54, 55, 59 (Веденьков, Дрогобыч, 2003); мас. "Північний": кв. 15, 21, 23, поодинокі та мікрогрупами¹. Автохтонний едифікатор та асектатор лучно-степових і лучних угруповань. Цит.: Дойч, Яната, 1913; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003. ASCN: № 06153, 07172–07180, 07188, 07190, 07191, 08685, 09821–09828. КНЕМ: № 4036/3, 4037/1, 4037/2. Ss: B, p-U.

– *HERACLEUM sibiricum* L. (борщівник сибірський) – єдина неконкретна цитата зі списку, що охоплює прилеглу до асканійського степу територію. Цит.: Teetzmann, 1845.

24. *MALABAILA graveolens* (Spreng.) Hoffm. [*Pastinaca sativa* auct. non L. (Teetzmann, 1845), *P. graveolens* M. Bieb. (Пачоский, 1923)] (малабайла пахуча, степовий пастернак запашний) – спорадично по

¹ Дотепер вид вважався відсутнім на мас. "Північний" і реєструвався виключно у межах Великого Чапельського поду та Південного масиву (Веденьков, Дрогобыч, 2003; Дрогобыч, 2003).

схилах та плакорах, у лощинах тощо. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10332, 10409, 10410, 10413, 13800, 144230–14429.

25. PEUCE DANUM ruthenicum M. Bieb. (смодь руська) – Великий Чапельський під та мікродепресії: кв. 37–39, 44, 45, 55, 61, 62, – спорадично. Автохтонний асектатор олучнених угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06161, 10398–10408, 10583–10585.

26. PRANGOS odontalgica (Pall.) Herrnst. & Heyn. [*Cachrys odontalgica* Pall. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (прангос кривниковий, зубний корінь солонцевий) – розкидано по степу: кв. 8, 35–39, 42, 47, 60, 62 та ін., – по схилах Великого Чапельського поду у заг. № 6 та 7. За Є.П. Веденьковим (1989) найбільша чисельність у східній частині мас. "Південний". Автохтонний асектатор степових ценозів. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06152, 06660, 07198–07205, 10441–10444, 10589–10591, 13837. Ss: Kh(IIIx).

– *SCANDIX australis* L. (голкоплідник південний) – щось сенсаційне і цілком хибне. Хіба що йдеться про інший голкоплідник (*S. pecten-veneris* L., *S. stellata* Banks & Sol. тощо) або фатальну технічну описку *S. anthriscus* L. [*Anthriscus cerefolium* (L.) Hoffm.]. Цит.: Teetzmann, 1845.

27. SESELI tortuosum L. [*S. arenarium* M. Bieb. (Веденьков, Водоп'янова, 1974), *S. campestre* auct. non Besser (Елонова, 1990)] (жабриця звивиста) – розкидано по усьому степу, здебільшого у порушених екотопах: схили та плакори зі збитою рослинністю, перелоги, оголені днища депресій. Автохтонний коедифікатор і асектатор зональних та інтразональних фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07160, 07162–07165, 07168, 07314–07317, 10230, 10232, 10251–10253, 10417, 10424, 10427, 10428, 10433–10440, 12485.

28. TORILIS arvensis (Huds.) Link. (ториліс, причепа польовий(а)) – мас. "Південний": 59 кв.; мінералізовані смуги по периметру природного ядра (взовж траси Асканія-Нова – Чкалове); Великий Чапельський під: заг. № 1. Адвентивний асектатор антропогенних угруповань. Поодинокі. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07169, 08525–08527, 09839.

29. TRINIA hispida Hoffm. [*T. hoffmannii* M. Bieb. (КНЕМ: Пачоский, 1911)] (тринія щетиниста, кучерявець шорсткий) – плакори та

сухі схили. Автохтонний асектатор степових угруповань. Досить часто. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06160, 09834, 10257–10263, 10266–10284, 10288, 10586–10588, 11823, 11824. КНЕМ: № 3421.

ASPARAGACEAE JUSS. – ХОЛОДКОВІ

30. *ASPARAGUS polyphyllus* Steven [*A. officinalis* auct. non L. (Пачоский, 1923), *A. verticillatus* auct. non L. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (холодок, спаржа багатолістий(а)) – спорадично у подах та по схилах (у пониззі): кв. 17, 23, 38, 44, 54, 61, 85 та ін. Автохтонний асектатор лучних угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04406, 04407, 04483, 04484, 06125, 06130, 08003, 08004, 10710, 10712–10722, 13772, 14213.

– *A. verticillatus* L.¹ (х., с. кільчастих(а)) – безперечно, стосується приморської смуги. Цит.: Teetzmann, 1845.

ASTERACEAE BERCHT. & J. PRESL (COMPOSITAE GISEKE) – АЙСТРОВІ (СКЛАДНОЦВІТІ)

?31. *ACHILLEA euxina* Klokov (деревій причорноморський) – Великий Чапельський під: заг. № 10, 4а (околиці зоопарку). Цит.: Елонова, 1990.

32. *A. inundata* Kondr. [*A. millefolium* auct. non L., р.р. (Елонова, 1990)] (д. заплавної) – Великий Чапельський під (заг. № 4), по межах діл. "Стара". Цит.: Краснова, Кузьмичов, 1987; Елонова, 1990. ASCN: № 06928–06931.

33. *A. leptophylla* M. Bieb. (д. тонколістий) – мас. "Південний": кв. 25, 26, 42, 45, 59, 60 (по старих дорогах та межах); Великий Чапельський під: схили у заг. № 1, 2, 7. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07914, 07915, 08369–08372, 08677, 05859–05863, 06348–06350, 09603–09615, 09617–09619, 09623, 09625–09627, 12348, 12783, 12784.

34. *A. micranthoides* Klokov [*A. gerbera* auct. non M. Bieb. (Teetzmann, 1845), *A. micrantha* auct. non Willd. (Пачоский, 1923)] (д. по-

¹ Припускаємо, що *Asparagus verticillatus* L. зі списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) нетотожний самостійно указаному Є.І. Коротковою (1964) та Є.П. Веденьковим і В.Г. Водоп'яною (1974), оскільки подається разом із *Asparagus* sp. – мабуть, *A. polyphyllus* (= *A. verticillatus* sensu Е. Короткова, 1964; Е. Веденьков, В. Водоп'янова, 1974).

довий) – поди та прилеглі схили (у пониззі), лощини, блюдця тощо. Автохтонний едифікатор або коедифікатор інтразональних та зональних угруповань. Численний. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05385–05388, 05418–05423, 05426–05445, 05447–05481, 05851–05858, 06550, 06560, 06570, 06751, 06752, 06873, 06874, 06906, 06909, 07321–07325, 07359–07368, 07458, 07462, 07466, 07467, 08094, 08097–08104, 08367, 08623, 08672, 08675, 09546–09549, 09551–09553, 09568, 10926, 10927, 13793, 14721, 15005, 15006. КНЕМ: 1 герб. арк. без №. R: p-U.

35. *A. nobilis* L. (д. благородний) – спорадично по степу, часто у подах зі збитою рослинністю, по оголених ґрунтах, прокосах. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05389, 05390–05414, 05425, 05734, 05864, 05865, 06347, 06904, 06912, 07326–07336, 07344, 07461, 07911, 07912, 08394, 08395, 08397, 08398, 12793, 13737.

36. *A. pannonica* Scheele [*A. millefolium* auct. non L., p.p. (Teetzmänn, 1845; Короткова, 1964), *A. setacea* auct. non Waldst. & Kit., p.p. (Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (д. паннонський) – Великий Чапельський під, р-н центральної водойми, околиці; мас. "Південний": кв. 43, 58, 75. Адвентивний асектатор лучних угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05424, 06731, 06753, 08093.

37. *A. setacea* Waldst. & Kit. [excl. *A. stepposa* Klokov & Krytzka (Елонова, 1990)] (д. щетинистий) – Великий Чапельський під, по схилах та лощинах у заг. № 1–3, 5–9; мас. "Південний" (кв. 26, 29, 35, 59, 62 та ін.); мас. "Північний" (19, 23 кв.). Автохтонний едифікатор та коедифікатор степових та лучно-степових угруповань. Часто. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05362–05369, 05371, 05374–05376, 05378–05382, 05866, 05867, 08085–08087, 08366.

38. *A. stepposa* Klokov & Krytzka [*A. millefolium* auct. non L., p.p. (Teetzmänn, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, 1989), *A. setacea* auct. non Waldst. & Kit., p.p. (Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (д. степовий) – Великий Чапельський під, околиці дендропарку; мас. "Південний": кв. 25, 42, 62. Аборигенний асектатор олучнених асоціацій. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10614–10616, 13750.

39. *A. taurica* M. Bieb. (д. кримський) – мас. "Південний": 25, 26, 42, 59 кв. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Зрідка. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06344–06346, 08378, 08379, 13749, 15013–15015, 15025.

+**40. *AMBROSIA artemisiifolia* L.** (амброзія полинолиста) – спорадично по усьому степу у порушених екотопах: прооранки, зоогенні викиди ґрунту, межі тощо. Часто у Великому Чапельському поді по узбіччю доріг, збитих та забур'янених фрагментах, берегах водойм. Адвентивний асектатор олучнених дигресійних асоціацій. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 4 герб. арк. без №.

41. *ANTHEMIS cotula* L. [*Maruta cotula* (L.) DC.¹ (Teetzmann, 1845)] (роман, дрібноквітниця собачий(а)) – забур'янені місцини, випадково. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Елонова, 1990.

42. *A. ruthenica* M. Bieb. (р., д. руський(а)) – по усьому степу, здебільшого у дигресійних екотопах. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Досить часто. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06319–06321, 06478–06486, 08125–08143, 08145–08150, 09750, 11832, 12017, 12018, 12500, 13792.

43. *A. tinctoria* L. [*A. subtinctoria* Dobrocz. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Елонова, 1990)] (р., д. фарбувальний(а)) – мас. "Південний": 25–27, 29, 45, 46, 57, 62, 74, 86 кв., по узбіччю старих доріг, межах. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Винятково рідко. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06310–06312, 06316–06318, 06836–06839, 08151–08158, 09751, 13787, 14822.

44. *ARCTIUM lappa* L. (лопух справжній) – Великий Чапельський під: заг. № 5 та 8 (околиці, попід загорожами), по берегах водойм, насипних валах. Адвентивний асектатор лучних ценозів. Випадково. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05877, 07918.

¹ Окремі синоніми зі списку Ф. Тецманна внесені редактором оригіналу його статті – акад. П.І. Кеппенем – за порадою акад. К.А. Мейера (С.А. Meyer), з причин недосконалості номенклатури, про що зроблено спеціальну примітку: "Da Herr Teetzmann kein Botaniker von Fach ist, so glaubte ich sein Pflanzen-Verzeichniss, vor Abdruck desselben, meinem geehrten Collegen, dem Akademiker C.A. Meyer... Bei Zurücksendung dieses Verzeichnisses erklärte mein gelehrter Freund, dass einige Namen ihm gar nicht bekannt oder doch zweifelhaft sind... Ferner wurde die Nomenklatur sehr gemischt befunden, indem bald ein neuer, bald ein ganz veralteter Name vorkommt. Für diesen Fall theilte mir Herr Meyer 20 systematische Benennungen mit, die ich den früheren in Klammern beifüge" (Teetzmann, 1845, s. 120).

45. *ARTEMISIA absinthium* L. (полин гіркий) – Великий Чапельський під: заг. № 4–6, 8, околиці зоопарку, по берегах водойм; мас. "Південний": кв. 59, 90; мас. "Північний": 23 кв. Рудеральні екотопи, поодинокі. Цит.: Teetzmann, 1845; Елонова, 1990. ASCN: № 06362, 07259.

46. *A. austriaca* Jacq. (п. австрійський) – всюди, у масі по збитих ґрунтах, перелогах. Дигресійний едифікатор та коедифікатор зональних та інтразональних угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04996–05029, 05111–05137, 05243, 05289–05292, 05296, 05298–05301, 05305, 05306, 05309, 05313–05315, 05319–05340, 05878, 05882–05884, 05886, 06059–06070, 06358, 09668–09673, 10781–10784, 12386, 14743. КНЕМ: № 3106/13.

– *A. campestris* L.¹ (п. польовий) – непідтверджена, критично застаріла вказівка; ареал і конкретні локалітети не зазначено. Цит.: Teetzmann, 1845.

47. *A. pontica* L. (п. понтичний, причорноморський) – мас. "Південний": 44 кв., схил поду (єдиний локалітет). Крупними куртинами. Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучно-степових угруповань. Дуже рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05800, 06357, 07916.

48. *A. santonica* L. [*A. monogyna* Waldst. et Kit. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989), *A. nutans* auct. non Willd., *A. fragrans* auct. non Willd. (Пачоский, 1923), *A. maritima* auct. non L. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, 1989), *A. boschniakiana* (Besser) DC. (Короткова, 1964), *A. pseudo-fragrans* Klokov (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977)] (п. сантонійський, солонцевий) – спорадично по усьому степу, часто у малих подах, по схилах та днищу Великого Чапельського поду. Тяжіє до глейосолодей та солонцюватих відмін темно-каштанового ґрунту. Чисельність зростає при затопленні. Автохтонний коедифікатор та асектор асоціацій. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04950–04952, 04966, 04967, 04971, 05153–05165, 05184–05187, 05189–05191, 05829–05837, 06030–06046, 06051–06058, 06261–06264,

¹ Мабуть, це помилка – йдеться про *Artemisia marschalliana* Spreng. [*A. campestris* auct. non L., р.р.], поширену у регіоні по пісках, рудеральних екотопах, забур'янених місцинах, але і її знахідок у асканійському степу та безпосередньо прилеглий території у ХХ–ХХІ ст. не було.

06352, 06369–06385, 08332, 08334–08344, 08346–08352, 08353–08360, 09582, 09583, 09585, 09586, 09589–09593, 09633, 09634, 09640–09642, 09647–09651, 10645–10652, 14182, 14183, 14179–14181, 14184–14210.

– *A. scoparia* Waldst. & Kit. (п. мітлистий) – без анотації у списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845). "У сарая. Заносное", – за Є.І. Коротковою (1964, с. 237). "Один экз. при дороге к Молочному сараю" (Пачоский, 1923, с. 114). Таким чином, приналежність рослини до флори природного ядра критична. Цит.: Teetzmann, 1845.

49. *A. taurica* Willd. (п. кримський) – Великий Чапельський під, схили; мас. "Північний", поди та лощини; мас. "Південний": 42 кв. За Є.П. Веденьковим (Веденьков, 1989) – автохтонний коедифікатор та асектатор порушених угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06368, 06367, 04968, 06050, 10644.

– *A. vulgaris* L. (п. звичайний) – вказується Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845), але у подальшому наводиться виключно з території дендропарку (Короткова, 1964; Список..., 1962–1974) та реєструється у спонтанній флорі буферної зони. Цит.: Teetzmann, 1845.

50. *BIDENS tripartita* L. (череда тридільна) – Великий Чапельський під, по берегах водойм (арики у заг. № 2, 4, 6). Уперше згадується Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845) без конкретизації локалітету. Й.К. Пачоский (1923, с. 113) зазначає: "Около оросительных канав и по берегу пруда в парке – изредка... Очевидно, это растение появилось лишь недавно". Безпосередньо у флорі степу уперше фіксується Є.П. Веденьковим (Веденьков, 1989). Адвентивний асектатор лучно-болотних фітоценозів. Зрідка. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07919, 09556, 09569, 09570, 09674–09678, 12813–12818. KHEM: № 2802/5.

51. *CARDUUS acanthoides* L. (будяк акантоподібний, колючий, звичайний) – Великий Чапельський під, заг. № 7, західний схил (р-н Ільїнського водоскиду). Адвентивний асектатор лучного ценозу. Поодинокі екземпляри. За попередніми матеріалами Є.П. Веденькова та В.Г. Водоп'янової "изредка встречается на участках залужения и сбоях в кварталах 26, 33, на "Северном" и на склоне Б.Ч.п (особенно в районе водосброса)" (Водоп'янова, Веденьков, 1977, с. 54). Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 10791, 10798, 12794.

52. *C. uncinatus* M. Bieb. [*C. hamulosus* auct. non Ehrh. (Teetzmann, 1845)] (б. гачкуватий) – плакори та схили, рясніше у дигресійних ектопах. Автохтонний асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN:

№ 05789, 06342, 06343, 06738, 06926, 08634, 09554, 09555, 09558, 09740, 10540, 10792–10797, 10800–10809, 12482, 12849, 13801.

53. *CENTAUREA adpressa* Ledeb. [*C. scabiosa* auct. non L.¹ (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (волошка притиснутолукова) – мас. "Південний": 61 та 78 кв. Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Поодинокі особини. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05255, 08496, 10185, 14765.

54. *C. diffusa* Lam. [*C. parviflora* Desf. (Teetzmann, 1845)] (в. розлога, верблюдка) – по усьому степу у дигресійних ектопах (перелоги, збої по схилах Великого Чапельського поду, протипожежні прооранки, межі). Дигресійний коедифікатор та асектатор зональних ценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05250–05254, 06750, 07206–07209, 07216, 07232–07236, 07250–07253, 08930, 08937, 09749.

55. *C. orientalis* L. [*C. tatarica* L. f. (Teetzmann, 1845)] (в. східна) – мас. "Південний" (кв. 29, 45, 46, 68, 84, 86), мас. "Північний" (24 кв.), по узбіччю старих доріг. Адвентивний асектатор степових та лучно-степових угруповань. Винятково рідко. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05257, 07223, 07224, 07231, 10173–10177.

+56. *C. solstitialis* L. (в. довгоденна) – схил Великого Чапельського поду: заг. № 6, околиці с. Нового Етапу; по межі мінералізованої смуги мас. "Південний" (кв. 39), вздовж автотраси Асканія-Нова – Чкалове. Поодинокі екземпляри. Зростає у смт Асканія-Нова та Агаймаському поді (околиці с. Фрунзе Іванівського р-ну). Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

57. *C. trichocephala* M. Bieb. [*C. phrygia* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (в. волосистоголова) – мас. "Південний": 27, 29, 45, 46 кв., по узбіччю старих доріг. Адвентивний асектатор степових угруповань.

¹ Беззаперечна номенклатурна хиба. У причорноморському степу *Centaurea scabiosa* відома з єдиного локалітету – с. Шолохове Нікопольського р-ну Дніпропетровської обл. (Кучеревський, 2004). До синонімізації асканійської *C. scabiosa* із *C. adpressa* спонукає примітка анотації флористичного списку Й.К. Пачоського (1923, с. 115): "Наша форма, по-видимому, наиболее близка к var. *adpressa* Ledeb." У наступних конспектах флори асканійського степу *C. scabiosa* та її локалітет цитуються без гербарної "аргументації" за матеріалами Й.К. Пачоського: "По окраине степной воронки в южной части имени – несколько экземпляров" (1923, с. 115), – "Плакорная степь. Западника" (Короткова, 1964, с. 238), "По краю степовой воронки. Знайдено один раз" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 53).

Дуже рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05790–05793, 10178–10180, 10186, 10187.

58. *CHONDRILLA juncea* L. [*C. maximum* auct. (KHEM: Пачоский, 1911)] (хондрила ситникоподібна, батоги звичайні) – по схилах та плакорах. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових порушених угруповань. Часто. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05719–05722, 06322, 06323, 07285–07294, 07307–07309, 09566, 14747, 15019, 15020, 15029. KHEM: № 2678.

59. *C. latifolia* M. Bieb. (х., б. широколиста(i)) – розкидано по степу; мас. "Південний": кв. 26, 36, 39, 46, 47, 61, 69 та ін. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових порушених угруповань. Спорадично. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06324, 07295–07305, 13796, 13829.

60. *CICHORIUM intybus* L. (цикорій дикий, петрові батоги) – Великий Чапельський під (заг. № 1, 5, 8, 9), мас. "Південний" (42, 45, 62, 74, 86 кв.), рудеральні екотопи. Адвентивний асектатор порушених степових та олучнених ценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06291–06299, 07930, 08317–08319, 09770–09773.

61. *CIRSIUM arvense* (L.) Scop. [*Serratula arvensis* L. (Teetzmann, 1845)] (осот польовий) – Великий Чапельський під, мас. "Південний": під у 50 кв. Адвентивний асектатор лучно-степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05241, 05710–05712, 05777–05779, 09767.

62. *C. incanum* (S.G. Gmel.) Fisch. (о. сивий) – Великий Чапельський під: у центрі днища, по берегах штучних водойм, р-н Львівського водоскиду; мас. "Південний": лощина у кв. 59; мас. "Північний": кв. 17, по старій дорозі. За Й.К. Пачоським (1923, с. 115) "это растение сравнительно недавно (лет десять тому назад) появилось из днепровских плавен". Адвентивний асектатор лучних асоціацій. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05239, 05718, 05781–05783, 08913, 09766.

63. *C. setosum* (Willd.) Besser ex M. Bieb. (о. щетинистий) – мас. "Північний" та "Південний": кв. 25, 43, 44, 50, 75 та ін., – у порушених місцинах, по забур'ячених межах. Адвентивний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Зрідка. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05237, 05709, 05714, 05780, 06740, 09768.

64. *C. vulgare* (Savi) Ten. (о. звичайний) – діл. "Успенівка", кв. 90; "На схилі Чапельського поду. Заносна рослина. Знайдена у 1970 р." (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 53). Дигресійний асектатор. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990. ASCN: № 07922.

65. *CREPIS ramosissima* D'Urv. [*C. tectorum* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (скереда галузиста) – спорадично по усьому степу. Автохтонний асектатор зональних та інтразональних фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05784–05786, 06538–06541, 06726, 06868, 06870, 06927, 08550, 08551, 08553, 12182, 13805.

66. *C. rhoeadifolia* M. Bieb. [*Barkhausia rhoeadifolia* (M. Bieb.) M. Bieb. (Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (с. маколиста) – Великий Чапельський під, заг. № 5; мас. "Південний": 43 кв. (по узбіччю старої дороги) та 59 кв., плакор¹. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04975, 05068–05092, 15030, 15032.

67. *C. setosa* Hall. f. [*Barkhausia setosa* (Hall. f.) DC. (Водоп'янова, Веденьков, 1977; Елонова, 1990)] (с. щетиниста) – Великий Чапельський під, мас. "Південний": 60 та 66 кв. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Винятково рідко. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09761, 12839.

68. *CYCLACHAENA xanthifolia* (Nutt.) Fresen (чорношир звичайний) – спорадично у сильно порушених ектопах: прооранки, межі, збої у Великому Чапельському поді. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 08893.

– *ECHINOPS ruthenicus* M. Bieb. (головатень руський) – локалітет не конкретизується, єдина і непевна, щодо території асканійського степу, вказівка. Цит.: Teetzmann, 1845.

69. *ERIGERON canadensis* L. [*Conyza canadensis* (L.) Cronquist (Шаповал, 2007)] (злінка канадська) – дигресійні ектопи, спорадично по усьому степу (протипожежні прооранки, збої, мурашники *Lasius* F., колонії норичь *Microtus socialis* Pallas, 1773 тощо). Адвентивний асектатор. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05818–05822, 06528–06530, 06729, 06730, 06732, 08304–08306, 09747, 10541, 12765.

¹ Й.К. Пачоский (1923, с. 116) за зборами Ю.Д. Сухової вказує скереду *Barkhausia rhoeadifolia* ще "по соседству на Успенской степи... недалеко разрушенного сарая (старый Орел)".

70. *FILAGO arvensis* L. [*Gnaphalium arvense* L. (Teetzmann, 1845)] (грудна травка, жабник польовий) – спорадично по усьому степу. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05244–05249, 05352–05357, 05359, 05360, 06131, 06531–06533, 08673, 09736, 14744.

71. *GALATELLA biflora* (L.) Nees [*G. punctata* auct. non (Waldst. & Kit.) Nees (Пачоский, 1923), *G. rossica* auct. non Novopokr. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *G. novopokrovskii* Zefir. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (солонечник двоквітковий) – по схилах Великого Чапельського поду, зрідка: "Однажды найден был мною один экз. на окраине Б. Чапельского пода. Больше мне это растение не попадалось" (Пачоский, 1923, с. 112). Автохтонний асектатор лучно-степових ценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10775–10778.

72. *G. linosyris* (L.) Rchb. f. [*Linosyris vulgaris* Cass. ex Less. (Веденьков, 1988), *Crinitaria linosyris* (L.) Less. (Елонова, 1990)] – (с. грудницевий, грудниця звичайна) – мас. "Південний", 44 кв., єдиний локалітет: "Небольшая плотная куртина в осоково-пырейном сообществе. Адвентикатор. Впервые найден на степи в 1981 г." (Веденьков, 1989, с. 39). Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07921.

73. *G. villosa* (L.) Rchb. f. [*Chrysocoma villosa* L. (Teetzmann, 1845), *Linosyris villosa* (L.) DC. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *Crinitaria villosa* (L.) Grossh. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (с., г. волохатий(а)) – по усьому степу, окрім днищ депресій, що періодично затоплюються; здебільшого по схилах та плакорах з солонцюватими різновидами ґрунту. Автохтонний коедифікатор зональних та інтразональних ценозів, локально по схилах грає роль едифікатора. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05258–05271, 05894–05899, 05900–05913, 06519–06522, 06725, 07494, 08403–08448, 09753, 12385, 14729.

74. *HELICHRYSUM arenarium* (L.) Moench [*Gnaphalium arenarium* L. (Teetzmann, 1845)] (цмин пісковий) – по схилах Великого Чапельського поду (заг. № 3, 6, 7); мас. "Південний", куртинами та поодинокими екземплярами у кв. 15, 26, 36, 45, 48, 62, 80. Автохтонний коедифікатор степових фітоценозів. Дуже рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05914–05932, 06840–06844, 09774–09779, 09781.

75. *INULA britannica* L. (оман британський, лучний) – поди та окремі водозбірні улоговини. Чисельність різко флукутує – зі спалахами при затопленні депресій. Автохтонний коедифікатор лучних та лучно-болотних асоціацій. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05030–05067, 06514–06518, 06739, 07471, 08162–08176, 08184, 08687, 08898, 08922, 09567, 09692–09699, 09732, 12840–12842, 14724, 15045–15047.

76. *I. germanica* L. (о. німецький) – мас. "Південний": кв. 38, 39, 40, 44, 45, 50, 62, – мас. "Північний": кв. 15, 17, 18 та ін. Автохтонний коедифікатор лучних угруповань. Відносно рідко. Цит.: Teetzmann, 1845¹; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06834, 06835, 07472, 08177–08179, 08182, 08183, 08185–08187, 09557, 09686–09691, 09733, 09794–09807.

77. *I. oculus-christi* L. (о. очний, Христове око) – розкидано по степу, у блюдцях: мас. "Південний" (35, 36, 38, 43, 60, 62, 63, 69, 71, 79 кв.), мас. "Північний" (кв. 4, 14, 17, 18, 21 та ін.). Автохтонний коедифікатор лучно-степових угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06830–06833, 09682–09685, 09700–09724, 09731, 09789–09793, 13825.

78. *JACOBAEA borysthena* (DC.) V. Nord. & Greuter [*Senecio borysthenicus* (DC.) Andr. ex Czern. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (жовтозілля дніпровський) – мас. "Південний", кв. 50: "вздовж старої дороги, поодинокі рослини, мабуть, занесені. Знайдені у 1971 р." (Веденьков, Водоп'янова, 1974), – кв. 33, 51 та по схилу Великого Чапельського поду (Водоп'янова, Веденьков, 1977). Адвентивний асектатор. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08197. Ss: E(r).

79. *J. vulgaris* Gaertn. [*Senecio erucifolius* auct. non L. (Teetzmann, 1845), *S. jacobaea* L. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (ж. звичайний) – всюди, рясніше у мікрозападинах степу. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974;

¹ Мабуть, *Inula germanica* цитується Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845) некоректно. Цей інгредієнт рослинності асканійського степу у реєстрі флори ("Спис диких рослин, що трапляються в Асканії-Новій") за бальною оцінкою чисельності посідає 10–13-ту позицію (50000 проти, допустимо, 200 у *Taraxacum officinale*), що є нон-сенсом. Натомість, у поданому списку бракує поширеного у подах домінанта *Inula britannica*. Логічно припустити, що ці омани елементарно переплутані.

Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05149–05152, 05198–05230, 06523–06527, 06727, 08188–08191, 08195, 08196, 08198–08514, 08935, 10141, 12377, 12856–12858, 14764, 15052, 15054, 15056.

80. *JURINEA multiflora* (L.) B. Fedtsch. [*Serratula stoechadifolia* auct. non M. Bieb. (Teetzmann, 1845), *Jurinea linearifolia* DC. (Пачоский, 1923)] (юрінея багатоквіткова, наголоватки рясноцвіті) – по плакорях, мас. "Південний": кв. 35, 37–39, 44–47, 52, 54, 55, 60, 69, 72, – мас. "Північний": кв. 6, 14, 24 та ін. Автохтонний асектатор та коєдифікатор степових угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05272–05288, 06265–06290, 06476, 06477, 06534–06537, 06722–07924, 08245–08249, 08320–08330, 08331, 09760, 12382.

81. *LACTUCA saligna* L. (латук, салат, молокан солончаковий) – Великий Чапельський під, мас. "Південний": мікроподи у 50 та 75 кв. Адвентивний асектатор лучно-степових ценозів. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06325, 08243, 08253, 09559, 12797–12800.

82. *L. serriola* L. [*L. scariola* L. (Пачоский, 1923)] (л., с., м. дикий, компасний) – спорадично по степу, частіше у дигресійних екотопах. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових порушених угруповань. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06326, 06327, 06723, 06724, 08244, 08251, 08252, 08254, 08255, 09729, 13789, 13839.

83. *L. tatarica* (L.) C.A. Mey. [*Agathysus tataricus* (L.) D. Don (ASCN: Водоп'янова, 1972)] (л., с., м. татарський) – спорадично у порушених локалітетах. Адвентивний асектатор у дигресійних олучнених ценозах. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 12805–12812.

– *MYCELIS muralis* (L.) Dumort. [*Prenanthes muralis* L. (Teetzmann, 1845)] (міцеліс стінний) – безперечно, флори асканійського степу не стосується, і сама по собі знахідка щодо регіону критична. Цит.: Teetzmann, 1845.

84. *ONOPORDUM acanthium* L. (татарник звичайний) – спорадично по степу, у порушених екотопах (на місці колишніх ферм і колодязів, по збоях, старих насіпах). Частіше окремі особини, іноді формує зарості (дигресійні екотопи мас. "Північний"). Адвентивний асектатор степових вторинних угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06741, 06742, 08938, 09679, 10539, 12787–12790.

85. *PHALACRACHENA inuloides* (Fisch. ex Schmalh.) Pjijn [*Centaurea inuloides* Fisch. ex Janka (Пачоский, 1923)] (лисонасінник оманоподібний, подовий гірчак) – Великий Чапельський під: схили (у

пониззі), днище, естуарії лощин; мас. "Південний": 86 кв. Характерні спалахи чисельності при затопленні. Автохтонний коедификатор олучнених, лучних та лучно-болотних асоціацій. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05823–05828, 08545, 09743, 10227, 10633, 10634–10640, 12431, 14534. КНЕМ: № 2860. R: p-Kh.

86. *PILOSELLA echioides* (Lumn.) F. Schultz & Sch. Bip. [*Hieracium echioides* Lumn. (Teetzmann, 1845), *H. cymosum* auct. non L.¹ (Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (нечувітрянниця синякоподібна) – розкидано по степу; мас. "Південний": 42, 43 (по стежці), 59 кв., – мас. "Північний": 14, 19–21 кв. Спорадично, іноді крупними куртинами. Автохтонний (?) асектатор. Цит.: Teetzmann, 1845; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05892, 05893.

+87. *P. officinarum* F. Schult. & Sch. Bip. [*Hieracium pilosella* L. (ASCN: Шаповал, 2007)] (н. звичайна) – мас. "Північний": у лощині 24 кв.; Великий Чапельський під, заг. № 6. Винятково рідко, але у прилеглих цілних подах (Малому Чапельському, Агаймаському та Барнашівському) – досить часто. ASCN: 1 герб. арк. без №.

?88. *PODOSPERMUM canum* (C.A. Mey) Griseb. [*P. laciniata* auct. non L. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964), *Scorzonera cana* (C.A. Mey.) Griseb. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (зміячник, ніжконасінник сизий) – депресійні локалітети. За Й.К. Пачоським (1923, с. 116) "один экз. на степи в уроч. "Кролики" найден с цв. 4 июня 1922 года Ю.Д. Суховой. Очевидно, растение случайное". У списку 1974 р. наводиться з "поду" з приміткою "випадкова рослина (?)". (Веденьков, Водоп'янова, 1974). Згодом, статус *S. cana* зазнає пертурбації і визначається як "Сравнительно редок. По всей степи, спорадически в депрессионных местообитаниях. Автохтонный асектатор лугово-степных сообществ" (Веденьков, 1989, с. 43), проте

¹ Гербарні зразки *Hieracium cymosum*, що цитуються Є.П. Веденьковим та В.Г. Водоп'яновою (1977, с. 52): "Растет в понижении на плакорной степи участка "Старый" (квартал 43), в виде разбросанных небольших групп" і пізніше Є.П. Веденьковим (1989, с. 45): "Южный, 43 кв., единственное местобитание", – у поганому стані, але вегетативні органи збереглись добре. Стебло рослини (вис. 59 см, буріюче у базальній частині) та її листки густо опушені трихомами 4–6 мм довж., натомість за діагнозом *H. cymosum* є низькорослою формою – 30–40 см (Котов, 1965), а "стебель внизу с простыми волосками 1–1,5 мм..., не окрашенный; прикорневые листья сверху обычно с довольно частыми или частыми щетинками около 1 мм" (Шляков, 1989, с. 305). Notae criticae: *Pilosella echioides* (Lumn.) F. Schultz & Sch. Bip. Det. V. Shapoval, 22.12.2010.

лишається традиційно критичним – без гербарної документації. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

89. PTEROTHECA sancta (L.) K. Koch [*P. orientalis* auct. non (Boiss.) Schmalh. (Пачоский, 1923), *Lagoseria macrantha* (Bunge) Ijima (Короткова, 1964), *L. sancta* (L.) K. Maly (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (птеротека, скередник палестинська(ий)) – розкидано по степу: плакори, схили і поди. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових ценозів. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06024, 08936, 09512–09517, 09522, 09523, 09527, 09528, 13781.

90. PULICARIA vulgaris Gaertn. [*P. dysenterica* auct. non (L.) Bernh., *Inula dysenterica* auct. non L., (Teetzmänn, 1845), *Pulicaria prostrata* (Gilib.) Aschers. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (блосниця звичайна) – Великий Чапельський під: спорадично по берегах штучних водойм та оголеному пересихаючому дніщу; мас. "Південний": під у кв. 50. Автохтонний коедифікатор та асектатор лучних і лучно-болотних асоціацій. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05231–05236, 07254–07257, 07910, 08926, 09739, 09765, 14535, 14536, 14812.

91. RHAPONTICOIDES taliewii (Kleopow) M.V. Agab. & Greuter [*Centaurea ruthenica* auct. non Lam. (Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *C. taliewii* Kleopow (Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (медо-воосотник, волошка Талієва) – мас. "Північний" (24 кв.), мас. "Південний" (38, 39, 55, 56, 68, 78, 79, 80, 89 кв.). Автохтонний коедифікатор та асектатор степових фітоценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003. ASCN: № 05256, 10181–10184. Ss: W(i), U(vr).

92. RHAPONTICUM repens (L.) Hidalgo [*Acroptilon picris* (Pall. ex Willd.) C.A. Mey. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *A. repens* (L.) DC. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (медовий осот повзучий, степовий гірчак звичайний) – спорадично по старих дорогах: Великий Чапельський під (заг. № 6, 7), мас. "Південний" (26, 42, 53, 59, 70 кв.), мас. "Північний" (кв. 14, 15, 20 та ін.). Адвентивний едифікатор та коедифікатор порушених угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05192–05197, 06487–06489, 06827–06829, 08889, 09594–09598, 09763.

– *SAUSSUREA salsa* (Pall.) Spreng. [*S. salicifolia* auct. non (L.) DC. (Teetzmann, 1845)] (гіркий корінь солонцевий) – безперечно, стосується приморської флори маєтку Дофіне (солончаки та засолені луки). Цит.: Teetzmann, 1845.

93. *SCORZONERA mollis* M. Bieb. [*Podospermum mollie* (M. Bieb.) Fisch. & C.A. Mey (Короткова, 1964)] (скорзонера, зміячка м'яка) – розкидано по степу, досить часто. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05933–05941, 07470, 09562, 09769, 14533.

– *SENECIO umbrosus* Waldst. & Kit. [*S. doria* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845)] (жовтозілля тіньове) – хибна вказівка, що не має стосунку до флори асканійського степу. Цит.: Teetzmann, 1845.

94. *S. vernalis* Waldst. & Kit. [*S. squalidus* M. Bieb. (Teetzmann, 1845)] (ж. весняне) – плакори та схили, у порушених місцинах, по перелогах. Адвентивний асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08216–08222, 09564, 09738, 13780, 14537, 14538, 14977, 14978, 05139–05148, 06313–06315.

95. *SERRATULA erucifolia* (L.) Boriss. [*S. xeranthemoides* M. Bieb. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (серпій колючий, сухоцвітий) – плакори та схили, часто у порушених локалітетах, по вирвах та ровах. Автохтонний коєдифікатор та асектатор степових ценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04976–04979, 05689–05708, 09730, 10813–10816, 13705, 14541. КНЕМ: 1 герб. арк. без №.

+**96. *SONCHUS arvensis* L.** (жовтий осот польовий) – Великий Чапельський під, спорадично по берегах водойм у заг. № 2, 4, 6. Походить з дендропарку, де зростає у масі по ариках з бетонними бортами. Асектатор дигресійних лучних асоціацій. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

97. *S. asper* (L.) Hill (ж. о. шорсткий) – Великий Чапельський під: центральна частина та по ариках; мас. "Південний": 59 кв., лощина. Адвентивний асектатор лучних угруповань. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06471–06475, 08921, 08932–08934, 09759.

98. *S. oleraceus* L. (ж. о. городній) – "в пограничній, придорожній полосе участка "Южный" (Елонова, 1990, с. 57), лощина у 59 кв. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 08931.

99. *TANACETUM millefolium* (L.) Tzvelev [*Pyrethrum millefoliatum* (L.) Willd. (Teetzmann, 1845), *P. achilleifolium* auct. non M. Bieb. (Пачоский, 1923)] (пижмо тисячолисте) – плакори та схили, солонці і сильно солонцюваті ґрунти, часто по прокосах, перелогах, збійних фрагментах, у рудеральних ектопах. Автохтонний едифікатор, коедифікатор та асектатор степових угруповань. Чисельність скорочується. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05458, 06428–06450, 06452, 06454, 06455, 06462, 06463, 06542–06544, 08223–08241, 08895, 09758, 10810–10812, 12381, 12859, 12860, 14034–14058. КНЕМ: № 2641/6, 2639/7, 2639/8.

100. *T. vulgare* L. (п. звичайне) – мас. "Південний": 83 та 90 кв., по узбіччю траси Асканія-Нова – Чкалове. Адвентивний асектатор у порушених та олучнених ценозах. Поодинокі особини. Цит.: Teetzmann, 1845; Дойч, Яната, 1913; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01477, 06424–06426.

+**101. *TARAXACUM bessarabicum* (Hornem.) Hand.-Mazz.** (кульбаба бессарабська) – спорадично у вузькій смузі по збитих берегах водойм Великого Чапельського поду, у місцинах з вираженими ознаками солонцюватості ґрунту (арики у заг. № 2, 4, 6). Антропофіт. Асектатор лучних дигресійних асоціацій. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 4 герб. арк. без №.

102. *T. erythrospermum* Andrz. [*T. laevigatum* auct. non (Willd.) DC. aggr. (Пачоский, 1923)] (к. червоноплода) – розкидано по степу. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07925, 09487, 09488, 09493, 09494, 09499, 09500, 09506–09508, 09811–09814, 09818, 12448, 14530.

103. *T. officinale* Wigg. aggr. [*Leontodon taraxacum* L. (Teetzmann, 1845), *Taraxacum vulgare* Schrank. (Пачоский, 1923¹)] (к. лікарська) – спорадично по усьому степу, олучнені ектопи. Асектатор. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01476, 07926–07928, 09472–09481, 09492, 09495–09498, 09509–09511, 09820, 12785, 14529.

104. *T. serotinum* (Waldst. & Kit.) Poir. (к. пізня) – розкидано по усьому степу, плакори та схили: Великий Чапельський під (схил у заг. № 7), мас. "Південний" (кв. 25, 42, 43, 54, 62 та ін.), мас. "Північний" (кв. 17, 20, 21). Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.:

¹ Й.К. Пачоский (1923, с. 116) наводить *Taraxacum vulgare* з території дендропарку: "В парке – очевидно, заносное из более сев. местностей".

Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08541, 08542, 09482, 09485, 09486, 09489–09491, 09501–09505, 09819.

105. *TRAGOPOGON dasyrhynchus* Artemcz. [*T. pratensis* auct. non L. (Teetzmänn, 1845), *T. brevirostris* auct. non DC., р.р. (Пачоский, 1923), *T. podolicus* auct. non (DC.) Artemcz. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (козельці шорстконосикові) – по схилах, лощинах, у подах. Великий Чапельський під (заг. № 6, 7), мас. "Південний": кв. 42–44, 56, 59, 60 та ін. Автохтонний асектатор лучно-степових ценозів. Спорадично. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05093–05095, 05138, 07929, 10140, 14532.

106. *T. major* Jacq. [*T. dubius* auct. non Scop., р.р. (Веденьков, 1989)] (к. великі) – спорадично по степу, частіше у порушених екотопах (перелоги, прооранки, межі, збої, зоогенні викиди ґрунту). Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08307–08316, 08633, 08674, 09742, 10142, 15027.

107. *TRIPLEUROSPERMUM inodorum* (L.) Sch. Bip. [*Matricaria inodora* L. (Пачоский, 1923), *M. perforata* auct. non Merat (KHEM: Пачоский, 1907)] (триреберник непахучий) – порушені ґрунти, тирла і збої, межі, дороги. Адвентивний асектатор вторинних зональних та інтразональних угруповань. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06333–06340, 06893, 08105–08108, 08111–08124, 08923, 08927, 09744, 12868–12870, 13738, 14542, 14543, 15063, 15064. KHEM: № 3035.

– *TRIPOLIUM vulgare* Nees [*Aster tripolium* L. (Teetzmänn, 1845)] (солонцева айстра звичайна) – єдина застаріла вказівка без анотації. Мабуть, цей галофіт репрезентує приморську флору (засолені луки та солончаки) маєтку Дофіне. Цит.: Teetzmänn, 1845.

+108. *XANTHIUM albinum* (Widder) H. Scholz (нетреба ельбська) – по тирлах і стоптаних берегах водойм у Великому Чапельському поді (центральный водонакопичувач, арики, копанки). Адвентивний едифікатор та асектатор дигресійних олучнених асоціацій. Звичайно. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 2 герб. арк. без №.

+109. *X. pensylvanicum* Wallr. (н. пенсильванська) – вологі забур'янені місцини (Великий Чапельський під та його околиці), спорадично. Адвентивний асектатор у лучних дигресійних фітоценозах. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

110. *X. spinosum* L. (н. колюча) – спорадично у порушених ектопах (прооранки, межі), часто у Великому Чапельському поді по берегах водойм та збитих фрагментах. Й.К. Пачоський (1923, с. 113) пише про "единичные экз. около дорог в экономии и близи ее – редко; несколько экз. еще в разных местах около сараев по степи". За С.П. Веденьковим (1989) внаслідок демутації рослинності цілиного степу чисельність *X. spinosum* скоротилась. Адвентивний асектатор дигресійних асоціацій (локально позиціонує себе коедифікатором). Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоський, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09726, 12837–12838, 12863–12867.

?111. *X. strumarium* L. (н. звичайна) – порушені ектопи. Згідно з анотацією флористичного списку Й.К. Пачоського (1923, с. 113): "Растение, очевидно, недавно появившееся". Значиться у наступних конспектах 1964–1990 рр., але у ході поточних обстежень його не реєстровано. Потенційною причиною елімінації *X. strumarium* у фітоценозах асканійського степу є процеси поглинальної гібридизації при експансії *X. albinum* та *X. pensylvanicum*¹. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоський, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08924, 08928, 09728, 13269–13274.

112. *XERANTHEMUM annuum* L. (безсмертки однорічні) – мас. "Південний", у порушених місцинах, по межах цілини: кв. 25, 26, 34–40, 42, 49, 50, 53–55, 59, 71, 83–85, 88, 89; Великий Чапельський під: заг. № 7, схил. Адвентивний асектатор степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоський, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06328–06330, 07443, 07502, 07917, 08256–08303, 11873, 13791, 14540, 14746, 14813, 15012, 15024.

**BORAGINACEAE Juss. (incl. HELIOTROPIACEAE SCHRAD.,
HYDROPHYLLACEAE R. Br.) – ОГІРОЧНИКОВІ
(ШОРСТКОЛИСТІ)**

– *ARGUSIA sibirica* (L.) Dandy [*Messerschmidia arguzia* L. (Teetzmann, 1845)] (аргузія, побережниця сибірська) – приморська рослина зі складу флори маєтку Дофіне. Цит.: Teetzmann, 1845.

¹ *Xanthium albinum* та *X. pensylvanicum* – елементи-трансформери з високою конкурентноздатністю та широкою еколого-ценотичною амплітудою, що успішно адаптуються до екопростору захопленого ареалу через мутації та гібридизацію зі спорідненими аборигенними та заносними видами флори Північного Причорномор'я (Протопопова та ін., 2009).

113. *ASPERUGO procumbens* L. (гостриця лежача) – спорадично у порушених екотопах: прооранки, зоогенні викиди ґрунту, забур'янені місцини. Адвентивний коедифікатор вторинних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03026, 03027, 08805, 08807, 08808, 14014.

114. *BUGLOSSOIDES arvensis* (L.) I.M. Johnst. [*Lithospermum arvense* L. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), incl. *L. czernjajevii* Klokov (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), incl. *Buglossoides czernjajevii* (Klokov) Czerep. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (буглосоїдес, горобине насіння польовий(е)) – розкидано по степу, здебільшого у депресійних екотопах. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових фітоценозів. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02934–02938, 02950, 02953–02957, 02959–02967, 06074, 06230, 11452, 11828, 12473, 12483, 12507–12516, 13782, 14017, 14018.

?115. *SERINTHE minor* L. (вощанка мала) – "Единственный экземпляр с цветами и плодами найден в квартале 62, на обочине старой дороги" (Водоп'янова, Веденьков, 1977, с. 53). Єдина достеменно знахідка, але без гербарної документації. Потому цитується Є.П. Веденьковим: "Единичные особи. Южный, 62 кв., на обочине старой дороги. Адвентивный асектатор степных нарушенных ценозов" (Веденьков, 1989, с. 33). З наступного конспекту флори *S. minor* вилучено "т.к. произрастание на степи в настоящее время не подтвердилось" (Елонова, 1990, с. 59). Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989.

+**116. *ECHIMUM biebersteinii* Lacaïta** [*E. italicum* auct. non L. (ASCN: Якименко, 1955)¹] (синяк Біберштейна) – єдиний екземпляр виявлено у 42 кв. мас. "Південний" – Новоетапський переліг, обіч протипожежної мінералізованої смуги. Спорадично трапляється у рудеральних екотопах та лісосмугах буферної зони і прилеглої території. ASCN: 1 герб. арк. без №.

117. *E. vulgare* L. (с. звичайний) – Великий Чапельський під (заг. № 5), мас. "Південний" та "Північний", вздовж траси Асканія-Нова – Чкалове (кв. 23, 31, 41). Адвентивний асектатор степових порушених ценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1926; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02925–02928, 02993–02998, 06076, 06078, 08809, 14016, 14680.

¹ Існуючі старі зразки *Echium italicum* з гербарної колекції ASCN (№ 02876, 02877 та 02880. Leg. & det. Т.О. Якименко, 01.09.1955) невірно визначені. Notae criticae: *Lycopsis orientalis* L. Det. V. Shapoval, 22.12.2010.

118. *HELIOTROPIMUM europaeum* L. [*H. stevenianum* Andrz. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (геліотроп європейський) – спорадично у дигресійних екотопах: Великий Чапельський під (заг. № 1, 5, 6, 9), мас. "Південний" (кв. 55). Адвентивний асектатор степових та олучених угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02930–02933, 14013.

– *LAPPULA consanquinea* (Fisch. & C.A. Mey.) Guerke [*L. myosotis* auct. non Moench (Доброчаева, 1981)] (ліпучка споріднена) – "Причерн.: Асканія-Нова. – По засореним місцям, на полях и залежах" (Доброчаева, 1981, с. 168). Але, що значить "Асканія-Нова": степ, дендропарк чи смт з прилеглою територією (з огляду на синантропну приуроченість рослини – кенофіт, ефемерофіт)? Інших вказівок не існує¹, подальших знахідок не було, тому статус виду у флорі асканійського степу критичний. Цит.: Доброчаева, 1981.

119. *L. patula* (Lehm.) Menyh. [*Echinosperrum patulum* Lehm. (Пачоский, 1923)] (л. розлога) – плакори та сухі схили. Адвентивний асектатор порушених ценозів. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02975, 02977, 11415–11418, 14026.

120. *L. squarrosa* (Retz.) Dumort. [*Myosotis lappula* L. (Teetzmann, 1845), *Echinosperrum lappula* (L.) Lehm. (Пачоский, 1923), *Lappula echinata* Gilib. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (л. відхилена) – розкидано по усюму степу, здебільшого у порушених фітоценозах. Адвентивний асектатор. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02970–02973, 02976, 02978, 02979, 06072, 08824–08826, 11411–11414, 12518, 12522, 13834, 14025, 14675.

121. *LYCOPSIS orientalis* L. (кривоцвіт східний) – мас. "Південний", перелоги, старі дороги, межі; мас. "Північний": кв. 23, 24, дефляційні насипи по краю степу. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02878, 02879, 02881, 03587, 14021.

122. *MYOSOTIS micrantha* Pall. ex Lehm. [*M. arvensis* auct. non (L.) Hill (Teetzmann, 1845²), *M. arenaria* Schrad. ex Schultz (Пачоский, 1923)]

¹ У праці Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) значиться *Myosotis lappula* auct., але припускаємо, що цей застарілий синонім стосується *Lappula squarrosa* (Retz.) Dumort.

² Не виключено, що йдеться реально про *Myosotis arvensis* (L.) Hill, поширену у дендрологічному парку "Асканія-Нова", але збагнути це із загального списку території без анотації складно.

(незабудка дрібноквіткова) – по схилах та плакорах, сухих днищах депресій, серед збитої рослинності. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових фітоценозів. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02832, 02842–02875, 02909–02921, 02922, 02939–02941, 06075, 06077, 08811–08823, 11451, 11477, 12486, 13654, 13743, 14022, 14023, 14677, 14957–14959, 14974–14976.

123. *ONOSMA polychroma* Klokov ex M. Pop. (громовик різноколірний) – розкидано по усьому степу, плакори та схили. Автохтонний асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02888–02900, 02908, 02945, 08799–08804, 10853–10856, 12367, 13769, 14024, 14681, 14871, 14873–14876, 15062.

124. *O. subtinctoria* Klokov [*O. tinctoria* auct. non M. Bieb., r.p. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (г. напівфарбувальний) – сухі схили та плакори, перелоги, борозни, межі. Автохтонний асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02886, 02887, 02901, 02942–02944, 02999–03013, 03018–03023, 06025, 06026, 06079, 08666, 10852, 10857, 13768, 14869, 14870, 14872, 14877, 15061.

?125. (*!) *PHACELIA tanacetifolia* Benth. (фацелія пижмолиста) – "На порушеному ґрунті навколо ділянок залуження. Заносна рослина, в останні роки зникає" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 43). За Є.П. Веденьковим (1989, с. 32): "Очень редок. Южный, залежи (главным образом 49 кв.). В 1968 г. подсевалась на Камышанском участке залужения. Адвентивный асектатор вторичных сообществ". Цит.¹: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 05946, 07080, 14671.

126. *RINDERA tetraspis* Pall. (чередник чотириостюковий) – плакорний степ, мас. "Південний": 36, 38, 39, 54–56 кв. Здебільшого, зростає по викидах ґрунту у підніж старих ховраховин. Й.К. Пачоский (1923, с. 195) наводить *R. tetraspis* з околиць Великого Чапельського поду та його перебалку: "Урочище "Кролики" местами, преимущественно около байбаковин в виде более или менее сплошных зарослей". У згаданих локалітетах поодинокі екземпляри рослини трапляються

¹ Л.Д. Елонова (1990, с. 59) виводить *Phacelia tanacetifolia* зі списку флори природного ядра, аргументуючи позицію її статусом "культурного растения, появляющегося и не удерживающегося более одного сезона на степи", але прослідити це надто проблематично при спорадичних знахідках рослини.

дотепер. Автохтонний¹ асектатор степових угруповань. Винятково рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02837–02839, 02980, 02981, 06080, 07508, 08810, 10858–10860, 14019, 14020, 14679. R: p-U.

127. *ROCHELIA retorta* (Pall.) Lipsky [*R. stellulata* Schmalh. (Пачоский, 1923)] (рохелія, шетинниця зігнута) – розкидано по степу. Адвентивний асектатор порушених ценозів. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02882–02885, 02983, 02985, 02986, 02991, 06071, 13802, 14015, 14676, 14960, 14961, 14980–14985.

BRASSICACEAE BURNETT (CRUCIFERAE JUSS.) – КАПУСТЯНИ (ХРЕСТОЦВІТІ)

128. *ALYSSUM desertorum* Stapf [*A. minimum* auct. non L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (бурачок пустельний) – дигресійні фітоценози. Автохтонний асектатор степових угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05985, 00760–00763, 00768–00774, 00777–00779, 08670, 08708, 08712, 12490, 13807, 13840, 14137.

129. *A. hirsutum* M. Bieb. (б. шорсткий, шорстковолосистий) – спорадично, здебільшого у порушених місцинах. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00697–00703, 00749–00759, 00764–00767, 00775, 00776, 00782–00788, 00790–00794, 05986, 05987, 08707, 12484, 12549, 13784, 13808, 14136.

130. *ARABIDOPSIS thaliana* (L.) Heynh. [*Sisymbrium thalianum* (L.) J. Gay & Monnard (Пачоский, 1923)] (різушка Таля, гусимка звичайна) – плакори та схили, часто. Автохтонний асектатор зональних фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00581–00583, 00735–00737, 04666–04671, 10017, 11465, 11471, 13806, 14114, 14138, 14139.

131. *ARMORACIA rusticana* P. Gaertner, B. Mey. & Scherb. [*Cochlearia armoracia* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (хрін

¹ З незрозумілих причин Є.П. Веденьков (1989) приймає *Rindera tetraspis* за адвентивний елемент. Хоча, і Й.К. Пачоский відносив його до "псеудокомпонентів степу": "Псеудокомпонентами я називаю такі елементи, которые по происхождению чужды асканийской флоре, но поселяются иногда среди сообщества и играют как бы роль исконных компонентов" (1923, с. 140).

звичайний) – Великий Чапельський під, олущені дигресійні екотопи; мас. "Південний" (87 кв., колишня ферма Бакир). Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Дуже рідко.

132. *BERTEROA incana* (L.) DC. [*Alyssum incanum* L. (Teetzmann, 1845)] (гикавка сива) – мас. "Південний", по старих дорогах (кв. 26, 27, 40, 45, 57, 62, 74, 86). Адвентивний асектатор степових і лучно-степових фітоценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00448, 00690–00693, 08057, 08058, 08737, 08738.

133. *BRASSICA armoracioides* Czern. ex Turcz. [*Erucastrum elongatum* auct. non (Ehrh.) Rchb. (Пачоский, 1923¹), *E. armoracioides* (Czern. ex Turcz.) Stuchet (Елонова, 1990)] (капуста хриноподібна, хринолиста) – єдиний локалітет у кв. 83–84, по борозні. Цит.: Пачоский, 1923; Елонова, 1990. ASCN: № 08048–08054.

134. *B. juncea* (L.) Czern. (к. ситникова, гірчиця сарептська) – по межах, забур'янених рудеральних екотопах. Адвентивний асектатор степових угруповань. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

– *SAKILE euxina* Pobed. [*C. maritima* auct. non (L.) Scop., р.р. (Teetzmann, 1845)] (морська гірчиця причорноморська) – стосується причорноморського узбережжя – маєтку Дофіне. Цит.: Teetzmann, 1845.

135. *CAMELINA microcarpa* Andrz. (рижій дрібноплодий) – плакори та схили, здебільшого у порушених локалітетах (пасторально-дигресійні екотопи, зоогенні викиди ґрунту, протипожежні прооранки, по межах та узбіччю старих доріг). Автохтонний асектатор зональних та інтразональних ценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00436–00445, 00459–00472, 00559–00561, 05983, 08734, 10008–10012, 12712, 12757–12760, 13835, 14121.

?136. *C. rumelica* Velen. [*C. albiflora* (Boiss.) N. Busch (Короткова, 1964²)] (р. південний) – "Засоренные места около дороги... Растение это, вероятно, является недавно занесенным, как и вообще в южной окраине степной области западн. России, где теперь попадаетея нередко" (Пачоский, 1923, с. 101). Єдина згадка з нечіткою приналежністю до степу. Цит.: Пачоский, 1923.

137. *CAPSELLA bursa-pastoris* (L.) Medik. [*Thlaspi bursa-pastoris* L. (Teetzmann, 1845)] (грицики звичайні) – здебільшого, у порушених місцинах: по межах, перелогах, протипожежних прооранках, борознах,

¹ "Сорные места и заброшенные поля" (Пачоский, 1923, с. 100).

² Значається з території дендропарку "Асканія-Нова".

дефляційних наносах тощо. Адвентивний асектатор зональних та інтразональних угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00540–00558, 05990, 00704–00707, 08731, 09983–09990, 12487, 12730–12740, 13841, 14120, 14134, 14973.

138. CHORISPORA tenella (Pall.) DC. (хориспора ніжна, суредька тендітна) – порушені екотопи у Великому Чапельському поді, по межах і поритих ґрунтах мас. "Південний": 42, 33, 59, 60, 66 кв., – та мас. "Північний": кв. 1, 6, 9, 19–23 та ін. Адвентивний асектатор дигресійних степових угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00683–00685, 05982, 10006, 10007, 10679–10687, 11821, 11829, 12706, 12707, 12719–12722, 14133.

139. DESCURAINIA sophia (L.) Webb ex Prantl [*Sisymbrium sophia* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (кудрявець, кучерявка Софії) – у порушених локалітетах, подекуди густо (збої, прооранки, по периметру степу, поруч із забур'яненними агроценозами). Адвентивний асектатор дигресійних степових та лучно-степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00473–00489, 00590–00592, 00679–00682, 00708–00710, 10020, 10021, 12432, 12496, 12703–12705, 12741–12744, 13798, 14125, 14126.

?140. *DIPLOTAXIS tenuifolia* (L.) DC. [*D. cretacea* auct. non Kotov¹ (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (дворядник тонколистий) – єдиний локалітет: мас. "Північний", 21 кв., "нарушенная почва, близко от шоссе (м 20). 19.IX.1972. Leg. & det. В.Г. Водоп'янова". Подальших знахідок у степу не було². Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10641–10643.

141. DRABA verna L. [*Erophila verna* (L.) Besser (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (крупка весняна) – часто по усьому степу, у масі по збитих, оголених ґрунтах Великого Чапельського поду. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков,

¹ Результат хибного визначення. Усі зразки – багаторічні форми (на етикетці колектором зазначено: "Многолетник, корень мощный, корн. шейка с многоч. почк. возобн."), стебла голі, у нижній частині здерев'янілі, стовпчик 2,0–2,5 мм довж. Notae criticae: *Diploxaxis tenuifolia* (L.) DC. Det. V. Shapoval, 22.12.2010.

² Трапляється по рудеральних екотопах дендропарку (Гавриленко та ін., 2008).

Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00595–00604, 00606–00613, 00617–00632, 00686–00689, 05981, 07040, 10000–10002, 11841, 12460, 14111–14113, 14135.

142. *ERYSIMUM canescens* Roth [*E. diffusum* auct. non Ehrh., p.p. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (жовтушник сіруватий) – мас. "Південний", 41 кв., межа: "Растет в природоюжной полосе... Куртина из нескольких десятков растений. Вероятнее всего, что вид занесен из Крыма" (Водоп'янова, Веденьков, 1977, с. 52). Адвентивний асектатор степових ценозів. Винятково рідко. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00728.

143. *E. repandum* L. (ж. розчепірений) – часто у порушених місцинах. Адвентивний асектатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00447, 00449–00458, 00711–00727, 05989, 08704–08706, 12727–12729, 13816, 13843, 14140.

144. *E. versicolor* (M. Bieb.) Andrz. [*E. leucanthemum* auct. non (Steph.) Fedtsch. (Елонова, 1990)] (ж. різнобарвний) – мас. "Північний": кв. 16, під (єдиний відомий локалітет). Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 08055, 08056.

145. *EUCLIDIUM syriacum* (L.) R. Br. (евклідій, насмітник сірійський) – глибоко порушені екотопи: мас. "Південний": 29, 33 кв. (старі збори). Адвентивний асектатор степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00694, 00696, 14128.

146. *HESPERIDIUM triste* (L.) G. Beck [*Hesperis tristis* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (вечірник плакучий, довгоніг сумний) – мас. "Південний": кв. 42 (між перелогом та борозною діл. "Стара"), 43, 44 (схил поду), 59 (по стежці) та 60 (плакор). Адвентивний асектатор лучно-степових угруповань. Поодинокі особини, зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10676–10678, 13809.

147. *LEPIDIUM draba* L. [*Cardaria draba* (L.) Desv. (Короткова, 1964; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (хрінниця крупкова) – збої, тирла, локалітети з глибоко порушеним ґрунтом: перелоги, прооранки, борозни. Адвентивний едифікатор та коедифікатор вторинних степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00571–00573, 12708, 12709, 12717, 12718, 14127, 15053.

– *L. latifolium* L. (х. широколиста) – єдина застаріла вказівка без конкретизації локалітету. Цит.: Teetzmann, 1845.

148. *L. perfoliatum* L. (х. пронизанолиста) – збої у Великому Чапельському поді, зоогенно порушені ґрунти (нори лисиці, ховраховини, байбаковини, мурашники *Lasius*). Адвентивний асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00568–00570, 00645–00665, 05996, 08688, 08732, 10003–10005, 12461, 12462, 12713–12716, 12761–12764, 12914, 14124, 15015.

149. *L. ruderale* L. (х. смердюча) – спорадично по степу, у дигресійних ектопах. Адвентивний асектатор степових ценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00574–00576, 00676–00678, 05988, 08059, 08733, 10247, 12745, 14123.

150. *MENIOCUS linifolius* (Stephan ex Willd.) DC. (плоскоплідник льонолистий) – поодинокі на схилах Великого Чапельського поду. Адвентивний асектатор степових фітоценозів. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05756.

+**151. *MICROTHLASPI perfoliatum* (L.) F.K. Meyer** [*Thlaspi perfoliatum* L. (Короткова, 1964¹)] (талабанчик пронизанолистий) – Великий Чапельський під, заг. № 1, 6, по околиці у порушених ектопах. Поодинокі екземпляри. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

152. *PSEUDOARABIDOPSIS toxophylla* (M. Bieb.) Al-Shehbaz, O'Kane & Price [*Arabis toxophylla* M. Bieb. (Teetzmann, 1845), *Sisymbrium toxophyllum* (M. Bieb.) С.А. Меу. (Пачоский, 1923), *Arabidopsis toxophylla* (M. Bieb.) N. Busch (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (різушник отруголистий, несправжньогусимка отруйна) – спорадично по лощинах та багатьох подах, частіше у Великому Чапельському (куртинами по пересихаючому днищу); мас. "Південний": кв. 44, 49–51, 73, 75, 80, 84, – мас. "Північний": кв. 15–17, 20 та ін. Автохтонний асектатор лучно-степових і лучних фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00584–00586, 00738–00748, 04640–04647, 04651–04665, 08042, 08043, 08728–08730, 10013–10015, 14115–14119.

153. *RAPHANUS raphanistrum* L. (редька дика) – мас. "Південний", по межі 59 кв. (єдиний відомий локалітет). Цит.: Teetzmann, 1845; Елонова, 1990. ASCN: № 08064–08066.

¹ *Thlaspi perfoliatum* указується Є.І. Коротковою (1964) з дендропарку "Асканія-Нова", де спорадично зростає у рудеральних ектопах (Гавриленко та ін., 2008).

154. *RORIPPA austriaca* (Crantz) Besser [*Nasturtium austriacum* Crantz (Пачоский, 1923)] (водяний хрін австрійський) – Великий Чапельський під, спорадично по днищу та водозбірних улоговинах. Чисельність зростає при затопленні. Автохтонний асектатор лучних та лучно-болотних фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00639–00641, 05992, 08060–08063, 09973–09977, 10891–10901, 10911, 14130.

155. *R. brachycarpa* (C.A. Mey.) Hayek [*Nasturtium brachycarpum* C.A. Mey. (Пачоский, 1923), incl. *Rorippa hybrida* Klokov¹ (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (в. х. короткоплодий) – глейосолоді пересихаючих днищ депресій, серед збитої рослинності. Великий Чапельський під: усі загони з виходом до днища (частіше у заг. 4, 6, 7); мас. "Південний": 37, 49–51, 75, 80 кв.; мас. "Північний": кв. 7, 16 та ін. Автохтонний асектатор лучних та лучно-болотних асоціацій. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00636–00638, 00729–00733, 05991, 08044–08047, 08703, 08713–08721, 09969–09972, 10022–10033, 10864–10875, 10878–10890, 13810, 13814.

– *R. sylvestris* (L.) Besser [*Nasturtium sylvestre* (L.) R. Br. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (в. х. лісовий) – вказується у загальних списках флори маєтку "Асканія-Нова". Так, за Й.К. Пачоським (1923, с. 100): "Однажды найдена была одна круговина в парке на возделанной почве... Очевидно, в Аскания является случайно заносным растением из днепровских плавен". Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923.

156. *SINAPIS arvensis* L. (гірчиця польова) – Великий Чапельський під, околиці з порушеним ґрунтом (заг. № 9); мас. "Південний", рудеральні ектопи (межа 33 кв., поруч з трасою). Адвентивний асектатор. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05997, 12754–12756, 13812.

157. *SISYMBRIUM altissimum* L. [*S. sinapistrum* Crantz (Пачоский, 1923)] (сухоребрик високий) – забур'янені місцини, порушені ґрунти. Часто, з періодичними спалахами чисельності. Адвентивний асектатор степових фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00490–00509, 05998, 09997–09999, 12694–12702, 13775.

¹ У анотації до *Rorippa austriaca* та *R. brachycarpa* Є.П. Веденьковим (1989, с. 22) зазначено: "На Чапельском поде оба выше перечисленных вида образуют между собой гибридные формы, которые М.В. Клоков выделит в самостоятельный вид – *R. hybrida* Клок., характеризующийся сильной изменчивостью признаков (?! – В.Ш.)."

158. *S. polymorphum* (Murray) Roth [*S. junceum* (Willd.) M. Bieb. (Пачоский, 1923)] (с. мінливий) – плакори та схили, досить часто. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00520–00539, 00565–00567, 05993, 06908, 06920, 07457, 09991–09996, 10018, 10019, 13845, 14131.

159. *THLASPI arvense* L. (галабан польовий) – спорадично по степу, здебільшого у порушених локалітетах. Адвентивний асектатор степових та лучно-степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00577–00580, 00633, 12746–12753.

BUTOMACEAE Mirb. – СУСАКОВИ

160. *BUTOMUS umbellatus* L. (сусак зонтичний, звичайний) – Великий Чапельський під, спорадично по берегах штучних водойм, у масі по затопленому днищу. Під час сильного паводку 1985 р. знайдений у малих подах мас. "Південний" (кв. 54 та 75). Автохтонний коедифікатор та асектатор лучно-болотних угруповань. Чисельність різко флюктує. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04422–04432, 04624, 04625, 05943–05945, 08567, 08587, 14029, 14682. KHEM: № 4261/1.

CAMPANULACEAE Juss. – ДЗВОНИКОВИ

– *CAMPANULA rapunculus* L. [*C. calycina* Voeber ex Roem. & Schult. (Teetzmann, 1845)] (дзвоники ріпчасті) – безпосередньо асканійського степу вказівка не стосується. Цит.: Teetzmann, 1845.

CANNABACEAE MARTINOV – КОНОПЛЕВИ

+**161. *CANNABIS ruderalis* Janisch.** [*C. sativa* L. s.l. (Шаповал, 2006а)] (коноплі рудеральні) – у порушених ектопах: Великий Чапельський під (заг. № 6, по межі з с. Новим Етапом). Поодинокі занесені екземпляри. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

CAPRIFOLIACEAE Juss. – ЖИМОЛОСТЕВИ

162. (!) *LONICERA tatarica* L. (жимолость татарська) – мас. "Південний", 59 кв., у вирві та куртині терену: "Одиночний куст висотою до 1 м росте в старом окопе... Этот вид присутствует также среди зарослей кустарников квартала 59. Все растения регулярно цветут и плодоносят"

(Водоп'янова, Веденьков, 1977, с. 55), – ще один кущ зростає у пн.-сх. куті кв. 42, по борозні діл. "Стара" [N 46°27'48,42"; E 33°53'47,70"]. Адвентивний асектатор вторинного ценозу. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 06952–06954, 11759.

CARYOPHYLLACEAE JUSS. – ГВОЗДИКОВІ

163. ARENARIA serpyllifolia L. [*A. uralensis* Pall. ex Spreng. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (піщанка чебрецелиста) – розкидано по степу, часто. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06095, 06900, 08939–08977, 10167, 13746, 14986.

164. CARPHORA viscosa (L.) Tzvelev [*Silene viscosa* (L.) Pers. (Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, 1989), *Melandrium viscosum* (L.) Čelak. (Короткова, 1964), *Elisanthe viscosa* (L.) Pers. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (липниця звичайна, псевдосмілка клейка) – плакори та сухі схили. Автохтонний асектатор степових та олучнених угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06088, 06919, 08997, 09059–09062, 09126, 09127, 09159, 09161, 09162, 09164, 09165, 09166, 10158, 10164, 11013, 11854, 13766, 14810, 14916.

+**165. CERASTIUM perfoliatum L.** (роговик пронизанолистий) – спорадично по узбіччю траси Асканія-Нова – Чкалове, часто у прилеглих агроценозах (перелоги та серед культури), поодинокі екземпляри зростають по межах природного ядра (протипожежні смуги ріллі). Углиб степу поки не заходить. Еуапофіт, поодинокі особини. ASCN: 4 герб. арк. без №.

166. C. ucrainicum Pacz. ex Klokov (р. український) – плакори та схили. Автохтонний асектатор степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09100–09119, 10168, 10571, 10572, 11015, 11460, 13745, 14901. Ss: Kh(IIIx).

167. DIANTHUS andrzejowskianus (Zapal.) Kulcz. [*D. atro-rubens* auct. non All. (Teetzmänn, 1845), *D. capitatus* auct. non Valb. ex DC. (Пачоский, 1923)] (гвоздика Андржіївського) – сухі схили та плакори. Автохтонний асектатор степових ценозів. Часто. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06096, 09233–09270, 10163, 10546–10548, 11018, 11874, 12368, 14905.

168. *D. guttatus* M. Bieb. [*D. collinus* auct. non Waldst. & Kit. (Teetzmann, 1845)] (г. краплиста) – поди та прилеглі схили, лощини, блюдця. Автохтонний асектатор лучно-степових і лучних угруповань. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06090, 06867, 06910, 07482, 08665, 08689, 08860, 09329–09380, 10155, 10568–10570, 11875, 12475, 14904. КНЕМ: № 4749.

169. *D. lanceolatus* Steven ex Rchb. [*D. bicolor* auct. non M. Bieb. (Teetzmann, 1845), *D. leptopetalus* auct. non Willd. (Пачоский, 1923), *D. pallens* auct. non Sibth. et Smith, p.p. (Веденьков, 1989)] (г. ланцетна) – спорадично по степу. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08983, 08985, 08978–08987, 10549–10554, 11019, 14903. Ss: W(r), E(i).

170. *D. pseudoarmeria* M. Bieb. (г. несправжньоармерійоподібна, несправжньопучкувата) – "Очень редок. Южный, 59 кв., единственное местообитание. Впервые обнаружен на степи в 1981 г. Е.П. Веденьковым и А.Г. Веденьковой. Адвентивный асектатор степных сообществ" (Веденьков, 1989, с. 20). Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08520.

171. *DICHODON viscidum* (M. Bieb.) Holub [*Cerastium anomalum* Waldst. & Kit. ex Willd. (Пачоский, 1923), *Dichodon dubium* (Bast.) Kopp. (Елонова, 1990)] (діхдон сумнівний, рогачка, роговиця клейка) – Великий Чапельський під (днище) та мікродепресії мас. "Південний" і "Північний" (кв. 16, 21, 25, 44, 49, 50, 61 та ін.). Автохтонний асектатор лучних фітоценозів. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02641–02643, 06094, 08880, 08992–08995, 09419–09459, 11813, 11872, 13817, 14807–14809, 14902.

172. *EREMOGONE biebersteinii* (Schlecht.) Holub [*Arenaria graminifolia* auct. non Fenzl, p.p. (Пачоский, 1926), *A. biebersteinii* Schlecht. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (еремогоне, пустельниця, пісочник Біберштейна) – мас. "Південний", мікрозападини, схили депресій. Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Дуже рідко. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. R: p-Kh.

173. *E. longifolia* (M. Bieb.) Fenzl [*Arenaria longifolia* M. Bieb. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (е., п., п. довголиста(ий)) – схили Великого Чапельського поду (заг. № 7), мікрозападини мас. "Південний" та "Північний" (кв. 15, 20, 21, 23, 28, 34, 35, 37, 39, 44, 46–48, 51, 54, 55, 61, 68, 73, 75,

82, 83, 88, 89). Спорадично. Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучних і лучно-степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06098, 08843, 09167–09232, 10152, 10558–10561, 11878, 12365, 14803–14805, 14906, 15057, 15058.

174. *E. rigida* (M. Bieb.) Fenzl [*Arenaria rigida* M. Bieb. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (е., п., п. жорстка(ий)) – спорадично по плакорному степу. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06099, 08521, 09065–09099, 10169, 10555–10557, 14907. Ss: W(r).

175. *Gypsophila paniculata* L. (лещиця волотиста) – мас. "Південний": кв. 38, 55, по схилах, у мікрозападинах. Адвентивний асектатор лучно-степових фітоценозів. Поодинокі особини. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09047–09054, 09407–09415, 14912.

– *G. perfoliata* L. (л. пронизанолиста) – без анотації у загальному списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845). Єдина згадка за період фітомоніторингу 1832–2010 рр., що стосується, скоріше, приморської галофітної флори маєтку Дофіне. Цит.: Teetzmann, 1845.

176. *Herniaria besseri* Fisch. ex Hornem. [*H. incana* auct. non Lam. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (гризниця, остудник Бессера) – розкидано по плакорах та сухих схилах. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06086, 06897, 07460, 08694, 09129, 09130, 09137–09142, 09146–09157, 10160, 10574–10576, 13799, 14910.

177. *H. kotovii* Klokov [*H. hirsuta* auct. non L. (Teetzmann, 1845; Короткова, 1964), *H. glabra* auct. non L., р.р. (Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (г., о. Котова) – звичайно по днищу Великого Чапельського поду, спорадично у мікроподах мас. "Південний" та "Північний": 15, 26, 44, 50, 54 кв. Автохтонний асектатор лучно-степових ценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06087, 09131–09133, 09136, 09143–09145, 09158, 10577–10579, 14909.

178. *Holosteum umbellatum* L. (костянець зонтичний) – скрізь по степу. Автохтонний асектатор степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974;

Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01252, 06097, 08522, 08988–08991, 09271–09299, 10146, 11016, 11017, 11459, 11480, 12481, 12498, 12539, 13804, 14908.

179. MELANDRIUM album (Mill.) Garcke [*Lychnis dioica* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (куколиця біла) – у порушених місцинах: мас. "Південний" (45 кв., по краю діл. "Стара"), Великий Чапельський під (заг. № 6, по межі). Адвентивний асектатор дигресійних асоціацій. Винятково рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09063, 09064.

**180. OTITES densiflorus (D`Urv.) Grossh.** [*Silene densiflora* D`Urv. (Пачоский, 1923; Веденьков, 1989), *O. chersonensis* auct. non (Zapał.) Klokov (Короткова, 1964), *O. exaltata* auct. non (Friv.) Holub¹ (Краснова, Кузьмичов, 1987; Елонова, 1990)] (вуханка, вушниця густоцвіта) – плакорний степ. Автохтонний асектатор степових угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08863, 09300–09305, 09312, 09313, 10165, 10562–10564, 13774, 14806, 14915.

181. O. wolgensis (Hornem.) Grossh. [*Silene wolgensis* (Hornem.) Besser ex Spreng. (Дойч, Яната, 1913; Веденьков, 1989)] (в., в. волзька) – пн.-зх. схил Великого Чапельського поду (заг. № 7), мас. "Південний" (кв. 55, схил). Автохтонний асектатор. Зрідка. Цит.: Дойч, Яната, 1913; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09306–09311, 09314–09328, 10154, 10565–10567.

¹ Ситуація з *Otites exaltata* у флорі асканійського степу є надто заплутаною. Л.Д. Елонова (1990) наводить її без гербарного збору, посилаючись на "знахідку" Є.П. Веденькова у 1988 р. та пристайну за часом публікацію (Веденьков, 1989), де *O. exaltata* жодним чином не згадується! Натомість, з незрозумілих причин ігноруються попередні вказівки А.М. Краснової і А.І. Кузьмичова (1987, с. 79): "Рідко зустрічається на Північній ділянці. Для асканійських степів наводиться вперше", – та Є.І. Короткової (1964, с. 211): "*O. chersonensis* (Zapał.) Klok., ушанка херсонська... Плакорная степь", – що є спорідненою до *O. exaltata* aggr. (Федорончук, Дідух, 2002б) та її беззаперечним синонімом у локальному асканійському форматі. *O. chersonensis* цитується Є.І. Коротковою (1964) без спеціальної примітки "види не указанные в списке И.К. Пачоского (1923)", при цьому не вказується і відома з цього списку *Silene densiflora*. А оскільки базіонімом *Otites chersonensis* є *Silene densiflora* D`Urv. var. *chersonensis* Zapał. (Клоков, 1952), логічно припустити, що у конспекті Є.І. Короткової (1964) реально йдеться про *Silene densiflora* s.str. Таким чином, віртуальна *Otites exaltata* у останньому флористичному списку (Елонова, 1990) позиціонує себе продуктом номенклатурної плутанини. Проте, лишається проблема зі зборами А.М. Краснової та А.І. Кузьмичова (1987) – (!) – треба думати існуючими, але точно поза гербарним фондом ASCN та колекцією KW.

182. PSAMMOPHILIELLA muralis (L.) Ikonn. [*Gypsophila muralis* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989), incl. *G. stepposa* Klokov (Короткова, 1964), incl. *P. stepposa* (Klokov) Ikonn. (Краснова, Кузьмичов, 1987; Елонова, 1990)] (псамофіліела, пісколюбочка, лещичка мурова) – у масі по днищу Великого Чапельського поду, часто по його схилах (у пониззі), спорадично у мікроподах мас. "Південний" та "Північний" (кв. 15, 36, 43, 44, 46, 49, 50, 51, 54, 61, 75). Автохтонний асектатор лучних угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06615–06617, 06092, 08518, 08519, 09028–09046, 09385–09406, 10159–10448, 10580–10582, 14750, 14911, 14913. KHEM: 1 герб. арк. без №.

– (*!) *SAPONARIA officinalis* L. [*S. vaccaria* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (мильнянка, собаче мило лікарська(е)) – безпосередньо флори степу не стосується. Цит.: Teetzmann, 1845.

183. SCLERANTHUS annuus L. (червець однорічний) – днище Великого Чапельського поду, мас. "Південний" (поди у кв. 25, 42, 44, 50). Асектатор лучних та олучнених асоціацій. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06089, 09120–09125, 10149, 10612, 10613, 11012, 13822, 14917.

184. S. verticillatus Tausch [*S. syvaschicum* Kleorow (Короткова, 1964; Елонова, 1990)] (ч. кільчастий) – Великий Чапельський під, по збитих берегах штучних водойм із засоленими ґрунтами; мас. "Південний" (Товарчійський переліг, під у кв. 50). Цит.: Клоков, 1952; Короткова, 1964; Елонова, 1990; Федорончук, Дідух, 2002а. ASCN: № 10147, 10611.

185. SPERGULARIA salina J. Presl & C. Presl [*Arenaria marina* (L.) All., non Pallas, *Lepigonum marinum* (L.) Wahlberg (Teetzmann, 1845), *S. marina* auct. non (L.) Griseb. (Елонова, 1990)] (стелюшок солончаковий) – по берегах штучних водойм Великого Чапельського поду з підсоленими та оголеними ґрунтами (заг. № 6, по межі з заг. № 4, розливи центрального арика). Цит.: Teetzmann, 1845; Елонова, 1990. ASCN: № 06865, 10166, 10170.

186. STELLARIA graminea L. (зірочник злаковий) – у масі по днищу Великого Чапельського поду, часто у лощинах та подах мас. "Південний" та "Північний" (кв. 15, 25, 44, 45, 50, 59, 61, 75 та ін.). Формує чималі за площею куртини. Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучних ценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06085, 08998–09003, 09006, 09009–09027, 09055–09058, 10157, 11014, 12465, 12552, 13760, 14914.

CHENOPODIACEAE VENT. – ЛОБОДОВІ

– *ATRIPLEX hortensis* L. (лутига городня) – локалітет конкретно не зазначено. Єдина застаріла згадка без подальших знахідок. Цит.: Teetzmann, 1845.

187. *A. micrantha* C.A. Mey. [*A. heterosperma* Bunge (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (л. дрібноцвіта) – спорадично по берегах водойм у Великому Чапельському піді, зрідка по межах мас. "Південний" та "Північний" (кв. 24, 42, 59). Адвентивний асектатор лучних порушених угруповань. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00284–00286, 00324–00329, 06167, 06173, 07110, 07111, 10081, 10082.

188. *A. oblongifolia* Waldst. & Kit. (л. видовженолиста) – у порушених, забур'яненних місцях (збої, колонії нориць *Microtus socialis*): Великий Чапельський під (заг. № 1, 3, 5–7), мас. "Південний" та "Північний" (кв. 15, 16, 24, 43, 44, 46, 59–61, 75 та ін.). Адвентивний асектатор зональних та інтразональних ценозів. Звичайно. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06164, 06165, 06611, 06612, 07096, 07097, 11025, 11026, 14493, 14829, 00290–00292, 00312–00316, 00330–00343, 10078.

189. *A. patula* L. (л. розлога) – Великий Чапельський під, у порушених місцях, рудеральних ектопах. Адвентивний асектатор лучно-степових угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07091, 07092.

190. *A. prostrata* Boucher. ex DC. [*A. hastata* auct. non L., nom. utique prop. rej. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *A. calotheca* auct. non (Rafn) Fr. (Веденьков, 1989)] (л. лежача) – Великий Чапельський під, вздовж водотоку (р-н Ільїнського водоскиду). Адвентивний асектатор лучно-степових порушених фітоценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

191. *A. rosea* L. (л. рожева) – мас. "Південний", зоогенні викиди ґрунту (бутани байбаковин). Адвентивний асектатор степових формацій. Винятково рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

192. *A. sagittata* Borkh. [*A. nitens* Schkuhr (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (л. стрілолиста) – Великий Чапельський під, по водотоках. Адвентивний асектатор лучних порушених угруповань. Зрідка. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00327.

193. *A. sphaeromorpha* Pjin (л. куляста) – за Є.П. Веденьковим та В.Г. Водоп'яноюю (1974, с. 23): "На порушеному ґрунті байбаковин, по збоях. Скрізь по степу, не часто. Заносна рослина, знайдена у 1970 р."; мас. "Південний" та "Північний", по узбіччю старих доріг, прооранках, межах (кв. 15, 18, 22, 24, 48, 58, 75, 86). Адвентивний асектатор степових угруповань. Спорадично. Цит.¹: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00287–00289, 00317–00322, 06166, 07087–07089, 10083, 10084, 11027, 14103.

194. *A. tatarica* L. [*A. laciniata* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1917)] (л. татарська) – порушені екотопи, звичайно. Адвентивний асектатор степових ценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1917, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 13478, 14105, 14831–14840.

?**195. *A. verrucifera* M. Bieb.** [*Obione verrucifera* (M. Bieb.) Moq.-Tand. (Короткова, 1964), *Halimione verrucifera* (M. Bieb.) Aell. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (л. бородавчата) – "На порушеному ґрунті. Знайдено один раз, випадкова рослина" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 23). Цит.: Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974.

196. *BASSIA hyssopifolia* (Pall.) O. Kuntze [*Kochia hyssopifolia* (Pallas) Roth (Teetzmann, 1845), *Echinopsilon hyssopifolium* (Pall.) Moq. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (басія, мітельник гісополиста(ий)) – по межах степу, у порушених ектопах: Великий Чапельський під (заг. № 1, 5, 6), мас. "Південний" (59 та 84 кв.), мас. "Північний" (кв. 18). Зрідка. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990. ASCN: № 07120–07124, 10079, 10080.

197. *B. sedoides* (Pall.) Asch. [*Echinopsilon sedoides* (Pall.) Moq. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (б. очиткоподібна, м. очитковий) – перелоги, протипожежні прооранки, рудеральні екотопи, збої, межі. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00376–00403, 00410, 00415–00417, 06162, 06163, 06613, 14122.

+198. *BLITUM glaucum* (L.) W.D.J. Koch [*Chenopodium glaucum* L. (Пачоский, 1923²; Короткова, 1964; Шаповал, 2006а)] (блітум, жминда сизий(а)) – Великий Чапельський під, по берегах штучних водойм: заг.

¹ Цитується ще у списку Є.І. Короткової (1964, с. 206–207), але як "Сорное. Поля".

² У анотації флористичного списку Й.К. Пачоського (1923, с. 124) приналежність місцезростання *Blitum glaucum* до Великого Чапельського поду невизначена: "Сърые берега и пруда – изредка". Аналогічно "у пруда" (дендропарку – В.ІІІ.) значиться у списку Є.І. Короткової (1964).

№ 4, 6, 7. Спорадично. Адвентивний асектатор дигресійних лучних асоціацій. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 2 герб. арк. без №.

199. *CERATOCARPUS arenarius* L. (устели-поле піскове) – Великий Чапельський під, зрідка по тирлах з оголеним ґрунтом, наоптаних стежках поруч із вигонами вівцеферми "Олександрин"; старі збори – з колишніх господарчих ферм (Бакир, Товарчійський, Тишків) мас. "Південний": кв. 33, 60, 87 та ін. Адвентивний асектатор дигресійних степових угруповань. У ході демутації рослинності фітоценотична роль виду різко знижується (Веденьков, 1989). Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04626–04628, 06170, 14108.

200. *CHENOPODIUM album* L. (лобода біла) – по межах, прооранках, зоогенно порушених ґрунтах, забур'янених фрагментах: Великий Чапельський під (заг. № 1, 5, 8), мас. "Південний" (33, 41, 42, 44, 48–50, 53, 54, 58, 59, 62, 69, 75, 76, 85, 86 кв.), мас. "Північний" (кв. 1, 15, 16, 18, 24). Адвентивний асектатор зональних та інтразональних дигресійних асоціацій. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923¹; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00248–00257, 00259–00283, 00418–00420, 07098–07109, 10076, 10077, 11021–11023, 14107, 14826.

201. *C. hybridum* L. (л. гібридна, бешишник) – перелоги, сильно порушені ґрунти, борозни, межі: тінисті околиці Великого Чапельського поду, мас. "Південний" та "Північний" (кв. 16, 45, 55, 66). Адвентивний асектатор. Зрідка. Цит.²: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 11024, 14106, 14505–14515.

202. *C. opulifolium* Schrad. ex DC. (л. калинолиста) – спорадично по степу, у порушених, забур'янених місцинах. Адвентивний асектатор степових угруповань. Зрідка. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 14496.

203. *C. polyspermum* L. (л. багатонасінна) – Великий Чапельський під, по берегах штучних водойм з порушеним ґрунтом, стоптаних фрагментах дніща. Адвентивний асектатор олучнених дигресійних асоціацій. Зрідка. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 14827, 14830.

204. *C. urbicum* L. (л. міська) – поодинокі у порушених локалітетах. Адвентивний асектатор степових угруповань. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07090, 07113, 07915, 14495, 14497, 14828.

¹ За Й.К. Пачоським (1923, с. 124): "На возд. почве и по сорным местам – обильно".

² У попередніх флористичних списках заповідника (Пачоский, 1923; Короткова, 1964) *C. hybridum* та *C. urbicum* зазначаються з прилеглої до степу території: смітники, оброблені ґрунти, дендропарк.

205. *C. vulvaria* L. (л. смердюча) – мас. "Південний", порушені ґрунти у 25, 36, 49 та 54 кв. Адвентивний асектатор степових угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923¹; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00258, 14500–14504.

– *CORISPERMUM hyssopifolium* L. (верблюдка гісополиста) – загалом, приморський псамофітний елемент. Цит.: Teetzmann, 1845.

206. *KALI tragus* Scop. [*Salsola kali* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923), *S. ruthenica* Пjin, nom. illeg. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *S. australis* R. Br. (Веденьков, 1989), *S. tragus* L. s.str. (ASCN: Якименко, 1960 та ін.), *S. iberica* (Sennen & Pau) Botsch. ex Czerepanov (Елонова, 1990)] (курай південний) – розкидано по степу, у забур'янених місцинах: по межах, перелогах, дефляційних наносах, протипожежних прооранках, борознах, вирвах, зоогенно порушених ґрунтах, збитих фрагментах. Дигресійний коедифікатор та асектатор зональних та інтразональних угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00300–00305, 00307–00311, 00421–00426, 06168, 06171, 07094, 07125, 07126, 14109.

207. *KOCHIA prostrata* (L.) Schrad. (віниччя сланке) – спорадично по степу: плакори та схили. Частіше у зріджених типчатниках по контурах (бортах) депресій з солонцюватими відмінами темно-каштанового ґрунту, обіч старих доріг. Автохтонний асектатор. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00348–00368, 00412–00414, 06169, 07481, 11028, 12372, 14102, 14720, 14762.

208. *K. scoparia* (L.) Schrad. (в. справжнє) – забур'янені межі, борозни: мас. "Південний" (кв. 75). Винятково рідко. Цит.: Короткова, 1964; Елонова, 1990. ASCN: № 00411, 07095.

?209. *PETROSIMONIA triandra* (Pall.) Simonk. [*P. volvox* Bunge (Пачоский, 1923)] (солелюбка тритичинкова) – єдина застаріла вказівка². Цит.: Пачоский, 1923.

– *SALICORNIA prostrata* Pall. [*S. herbacea* auct. non (L.) L. (Teetzmann, 1845)] (солонець лежачий, розлогий) – безперечно, компонент приморської флори маєтку Дофіне. Цит.: Teetzmann, 1845.

¹ "В 1908 г. это растение было найдено мною впервые на табачной плантации, далеко от самой экономии. Теперь оно растет довольно обильно по дорожкам в парках и по сорным местам... в экономии, а также найдено на сорном месте около Орлова сарая" (Пачоский, 1923, с. 124).

² "Один не цв. экз. (конечно, случайно заносной) найден был у окраины дороги в самой экономии. В 1912 году на истоптанной окр. Б. Чапельского пода в одном месте нашел ее в более значительном количестве. В 1922 году не находил вовсе" (Пачоский, 1923, с. 125).

– *SALSOLA soda* L. (курай содовий) – без конкретизації локалітету. Перша вказівка Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845), більше усього, стосується приморської флори маєтку Дофіне. У списку Є.І. Короткової (1964, с. 208) *S. soda* значиться як "заносное", але без пояснень куди саме його занесло (степ, парк чи агроценози, охоплені списком). Цит.: Teetzmann, 1845; Короткова, 1964.

+210. *SUAEDA altissima* (L.) Pall. (содник високий) – Великий Чапельський під, дигресійний екотоп по околиці заг. № 8. Єдина сучасна знахідка датується 2005 р. За Й.К. Пачоським (1923, с. 125): "Несколько экз. найдено на кучах золы у самой экономии", – але до флористичного списку степу *S. altissima* не була включена і, загалом, розглядалась зниклою рослиною. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

– *S. prostrata* Pall. [*Chenopodium maritimum* auct. non L., *Schoberia maritima* auct. non (L.) C.A. Mey. (Teetzmann, 1845)] (с. простертий) – наводиться з приморської території маєтку Дофіне. Цит.: Teetzmann, 1845.

CONVOLVULACEAE JUSS. – БЕРЕЗКОВІ

– *CALYSTEGIA sepium* (L.) R. Br. [*Convolvulus sepium* L. (Teetzmann, 1845)] (плетуха звичайна) – без аотації у загальному списку флори маєтку; неконкретні дані¹. Цит.: Teetzmann, 1845.

211. *CONVOLVULUS arvensis* L. (березка польова) – спорадично по усьому степу, частіше та у масі по мікрозападинах, водозбірних улоговинах і подах. Автохтонний асектатор зональних та інтразональних, іноді порушених угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04256–04262, 06143, 12476, 14790.

– *C. lineatus* L. (б. лінійна, лінійнолиста) – безперечно, стосується приморської флори маєтку Дофіне, коли її, ненароком, не переплутано з *C. arvensis*, підозріло відсутньою у списку 1845 р. Цит.: Teetzmann, 1845.

CRASSULACEAE J. ST.-HILL. – ТОВСТЯНКОВІ (ТОВСТОЛИСТІ)

212. *HYLOTELEPHIUM stepposum* (Boriss.) Tzvelev [*Sedum telephium* auct. non L. (Teetzmann, 1845; Веденьков, 1989), *S. maximum* auct. non (L.) Hoffm. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974),

¹ Мабуть, наводиться Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845) з прилеглої території. Є.І. Короткова (1964) зазначає *Calystegia sepium* у флорі дендропарку; інших посилянь та знахідок не було.

S. ruprechtii auct. non (Jalas) Omelcz. (Елонова, 1990)] (очитник, заяча капуста степовий(а)) – розкидано по степу, досить часто. Автохтонний асектатор зональних та інтразональних фітоценозів. Цит.¹: Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04995, 05948–05976, 06129, 07020, 08764, 08765, 11042, 14918.

CUSCUTACEAE BERCHT. & J. PRESL
(CONVOLVULACEAE JUSS. s.l.) – ПОВИТИЦЕВІ (БЕРЕЗКОВІ)

213. *CUSCUTA approximata* Bab. [*C. planiflora* auct. non Ten., p.p. (Пачоский, 1923), incl. *C. cupulata* Engelm. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (повитиця зближена) – плакорний степ, частіше по забур'янених межах та перелогах. Автохтонний асектатор порушених угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04316, 04321, 04322, 14096.

214. *C. epithymum* (L.) L. [*C. europaea* auct. non L., p.p. (Teetzmann, 1845), incl. *C. trifolii* Bab. (Водоп'янова, Веденьков, 1977; Елонова, 1990)] (п. конюшинна) – мас. "Південний": 45, 49, 50, 79 кв. Паразитиє на люцерні. Автохтонний асектатор степових ценозів. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04317, 04318–04320, 04338, 04339.

CYPERACEAE JUSS. – ОСОКОВІ

+215. *BOLBOSCHOENUS glaucus* (Lam.) S.G. Sm. (бульбокомиш сизий) – Великий Чапельський під. Єдиний локалітет у причорноморському степу: "Ukraine. V. Chapelskii [Chapelsk depression, Askania Nova Reserve], 1938. I. Osadcha (KW)" (Hroudova et al., 2007, p. 97). Цит.: Hroudova et al., 2007.

216. *B. maritimus* (L.) Palla (б. морський) – Великий Чапельський під, спорадично у ариках, копанках та мікрозападах (заг. № 2–4, 6). Крупні зарості у штучно підтоплених місцинах заг. № 6, поблизу центрального арика. Адвентивний асектатор лучно-болотних асоціацій. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04610, 04611, 06575–06577, 14097.

217. *CAREX melanostachya* M. Bieb. ex Willd. [*C. pilulifera* auct. non L. (Teetzmann, 1845), *C. nutans* Host (Пачоский, 1923)] (осока чорноколоса) – у масі по днишу та схилах (у пониззі) Великого Чапельського

¹ Відсутність цього поширеного та оригінального виду флори асканійського степу у списку Й.К. Пачоського (1923) виглядає прикрою технічною прогалиною.

поду, часто у мікроподах та лощинах мас. "Південний" та "Північний" (кв. 14, 15, 23, 37, 43, 44, 47, 49–51, 59, 75, 80, 84, 90 та ін.). Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучно-болотних і лучних асоціацій, асектатор олучнених угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06101, 06244, 07784–07800, 07802, 09382, 11067, 11537, 12544, 12393, 13853–13857, 13877–13904, 14100.

218. *C. otrubae* Podp. [*C. compacta* auct. non Lam. (Веденьков, Водоп'янова, 1974), *C. vulpina* auct. non L.¹ (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (о. Отруби) – центральна частина днища Великого Чапельського поду, зрідка. Чисельність збільшується при затопленні. Автохтонний асектатор лучно-болотних асоціацій. Цит.²: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04605–04609, 07520, 07768, 07769.

219. *C. praecox* Schreb. [*C. schreberi* Schrank (Пачоский, 1923)] (о. рання) – численний на плакорах, у масі по схилах та днищах депресій. Автохтонний едифікатор, коедифікатор та асектатор зональних та інтразональних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04572–04574, 04576–04604, 06881, 06905, 07770, 07771, 07773–07778, 11066, 12357, 12530, 12534–12537, 13830, 14099, 15048–15050. KHEM: № 4293/28.

+**220. *C. spicata* Huds.** (о. колосиста) – по берегах штучних водойм у Великому Чапельському поді: відгалуження арика у заг. № 6, попід загорожею. Поодинокі екземпляри, похідні з дендропарку, де рослина поширена у масі. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

221. *C. stenophylla* Wahlenb. [*C. uralensis* Clarke (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (о. вузьколиста) – розкидано по степу, у рудеральних ектопах, збитих місцинах тощо. Компонент порушених степових та олучнених асоціацій. Спорадично, чисельність скорочується. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04575, 09383, 09384, 13858–13876, 14098.

+**222. *CYPERUS fuscus* L.** (смикавець бурий) – по берегах штучних водойм Великого Чапельського поду (арики у заг. № 2, 6), підтоплених, пересихаючих мікрозападинах днища (р-н центрального

¹ Гербарні зразки *Carex vulpina* L. з території Великого Чапельського поду (ASCN: № 04607–04609; збори В.Г. Водоп'янової 20.VI.1977 р.) за *Notae criticae* О.М. Дубовик (IV.1990 р.) репрезентують іншу осоку – *Carex otrubae* Podp.

² У примітці флористичного списку Й.К. Пачоского (1923, с. 130) зазначено: "*Carex vulpine orientalis* Расз. посажена у канави с водою в одном месте в зоопарке". Потому вказується Є.І. Коротковою (1964) для дендропарку.

водонакопичувача). Частіше поодинокими особинами, іноді групами, формуючи мікроагрегації. Адвентивний асектатор лучно-болотних асоціацій. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 7 герб. арк. без №.

223. *ELEOCHARIS acicularis* (L.) Roem. & Schult. [*E. ovata* (Roth) Roem. & Schult., *Scirpus ovatus* Roth (Teetzmann, 1845), *Heleocharis acicularis* L. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964)] (ситняг, болотяниця голчастий(а)) – днище Великого Чапельського поду, часто; мас. "Південний": поди у 44, 50, 75 кв., – винятково рідко, при підтопленні. Автохтонний коедифікатор та асектатор лучних та лучно-болотних асоціацій. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09381.

?224. *E. klingei* (Meinsh.) V. Fedtsch. [*E. scythica* G. Zinserl. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977)] (с., б. Клінге) – по берегах водойм Великого Чапельського поду: "Сравнительно редок... Статус, распространение и фитоценотическая роль на степи изучены недостаточно" (Веденьков, 1989, с. 12). Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

225. *E. mitracarpa* Steud. (с. ковпачковий, б. ковпачкоплідна) – Великий Чапельський під: заг. № 6, розлив арика у центрі днища (досить крупною куртиною); мас. "Південний": 75 кв., під (застарілі дані, мабуть, зниклий локалітет). Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06107, 06585.

226. *E. palustris* (L.) Roem. & Schult. [*Heleocharis palustris* L. (Пачоский, 1923), *H. eu-palustris* Lindb. (Короткова, 1964), *Eleocharis mamillata* auct. non Lindb. f. (ASCN: Якименко, 1949; Решиков, 1950)] (с., б. болотний(а)) – по днищу Великого Чапельського поду, у масі; мас. "Південний" (44, 50, 75 кв.), зрідка при підтопленні. Автохтонний коедифікатор та асектатор лучно-болотних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04518–04528, 04617–04619, 06100, 06241, 06242, 06588–06590, 14101.

227. *E. uniglumis* (Link) Schult. [*E. macrocarpa* Zoz (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977)] (с., б. однолусковий(а)) – спорадично по затопленому днищу Великого Чапельського поду (заг. № 4, 6, 7). Асектатор лучно-болотних асоціацій. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06573, 06574, 06595–06599.

228. *PYCREUS flavescens* (L.) P. Beauv. ex Rchb. [*Cyperus flavescens* L. (Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (ситівник, смикавка жовтуватий(а)) – пересихаючі стоптані фрагменти днища Великого Чапельського поду, по збитих берегах водойм, дорогах та стежках, досить часто; мас. "Південний" (кв. 50), винятково рідко.

Асектатор олучнених та лучно-болотних асоціацій. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04529.

229. *SCHOENOPLECTUS lacustris* (L.) Palla [*Scirpus lacustris* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, 1989)] (комиш, куга озерний(а)) – водойми Великого Чапельського поду, часто. Спорадично по днищу при затопленні. Автохтонний коедифікатор та асектатор у лучно-болотних фітоценозах. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04503, 04504, 04612, 06240, 06600–06609.

230. *S. supinus* (L.) Palla [*Scirpus setaceus* Lam., non L. (Teetzmann, 1845), *S. supinus* L. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, 1989)] (к. приземистий, к. лежача) – Великий Чапельський під: спорадично по берегах штучних водойм та пересихаючому днищу. Автохтонний асектатор лучно-болотних асоціацій. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

– *S. tabernaemontani* (C.C. Gmel.) Palla [*Scirpus tabernaemontani* C.C. Gmel., *S. lacustris tabernaemontani* (C.C. Gmel.) Syme (Пачоский, 1904, 1907, 1908, 1917)] (к., к. сизий(а)) – затоплене днище та штучні водойми Великого Чапельського поду¹. Цит.: Пачоский, 1904, 1907, 1908, 1917.

DIPSACACEAE Juss. – ЧЕРСАКОВІ

– *CEPHALARIA uralensis* (Murray) Schrad. ex Roem. & Schult. [*Scabiosa uralensis* Murray (Teetzmann, 1845)] (головачка уральська) – безперечно, вказівка цього петрофітного виду не стосується флори асканійського степу. Цит.: Teetzmann, 1845.

ELATINACEAE DUMORT. – РУСЛИЦЕВІ

231. *ELATINE alsinastrum* L. (руслиця мокрична) – Великий Чапельський під, у масі по затопленому та пересихаючому днищу, спорадично у сирих мікрозападинах та по берегах штучних водойм. Чисельність різко флуктує. Елемент депресійного ефемеретуму. Автохтонний асектатор лучно-болотних асоціацій. Цит.: Пачоский, 1923;

---

¹ У роботах Й.К. Пачоського періоду 1900–1920 рр. *Scirpus tabernaemontani* часто згадується у подах Дніпровського повіту Таврійської губернії та, зокрема, Великому Чапельському. Але потому сам дослідник констатує: "Раньше я полагал, что обитающая у нас раса есть *S. tabernaemontani* Gmel., а теперь убедился, что это *eu-lacustris* Pacz." (Пачоский, 1923, с. 130).

Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01486–01493, 06212, 06856, 08568–08581, 14687. КНЕМ: № 3640/5.

232. *E. hungarica* Moesz [*E. hydropiper hungarica* Moesz. (Пачоский, 1923)] (р. угорська) – Великий Чапельський під, по оголеному пересихаючому ґрунті, у мікрозападинах. Лише при затопленні, часто. Автохтонний асектатор лучно-болотних ценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Доброчасва, 1955; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01485, 08586. КНЕМ: № 3643/1. Ss: U(vr), Kh(IIIx).

?233. *E. hydropiper* L.¹ [*E. gyrosperma* Dübén ex Rupr. (Елонова, 1990)] (р. перцева) – Великий Чапельський під, поодинокі у центрі днища. Асектатор лучно-болотних асоціацій. За Є.П. Веденьковим (1989) – автохтонний елемент². Цит.: Доброчасва, 1955; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

EUPHORBIACEAE JUSS. – МОЛОЧАЙНИ

234. *EUPHORBIA agraria* M. Bieb. (молочай польовий) – мас. "Південний", у порушених, забур'янених місцинах (кв. 36, 38, 40, 42, 45, 52, 72, 79). Адвентивний асектатор. Винятково рідко. Цит.³: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04275, 04277–04281, 06233, 10928–10930, 14030, 14686.

235. *E. leptocaula* Boiss. (м. тонкостеблій) – плакори та схили, спорадично. Автохтонний асектатор ксероморфних формацій. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04298–04308, 06081, 06638–06642, 06655, 06656, 10849–10851, 13779, 14031, 14683.

¹ *Elatine hydropiper* L. agg., фактично, цитується ще Й.К. Пачоским (1923, с. 104), але: "Наша раса из цикла *E. hydropiper* L. есть именно *E. hungarica*, которого раньше не отличали". І тепер постає проблема: чи лишається у флорі поду *E. hydropiper* s.str. [*E. gyrosperma* Dübén ex Rupr., *E. hydropiper* subsp. *gyrosperma* (Dübén ex Lange) P. Fourm., *E. hydropiper* var. *gyrosperma* Dübén ex Lange], чи це окремий таксон, чи асканійська *E. hydropiper* номенклатурно дублює *E. hungarica*? При цьому, старі гербарні зразки *E. hydropiper* [ASCN №: 01485 (Leg. & det. В.Г. Водоп'янова, 31.V.1968) і 08586 (Leg. & det. Л.Д. Елонова, 3.VII.1987)] та сучасні збори репрезентують виключно *E. hungarica*, виразно морфологічно окреслену.

² Припускаємо, що зустрічі *Elatine hydropiper* у фітоценозах Великого Чапельського поду є результатом заносу рослини з прилеглої території, охопленої радіусом перельоту численного болотного орнітокомплексу, а це змінює її локально-аборигенний статус на "резидентний".

³ Фіксується і Й.К. Пачоским (1923, с. 126), але "По соседству бл. хутора Дашковского на полях. Возможно, этот молочай произр. и на полях экономии Аскания".

236. *E. seguieriana* Neck. [*E. gerardiana* Jacq. (Пачоский, 1923)] (м. Сегієрів, Сег'є) – часто по усьому степу, здебільшого у порушених екотопах (перелоги, збої, дороги). Дигресійний едифікатор, коедифікатор та асектатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04282–04286, 04288–04297, 04312–04315, 06082, 06643, 06869, 07017, 07454, 07488, 07489, 11856, 14033, 14685, 14723, 14760, 15010. KHEM: № 3625/9.

237. *E. virgata* Waldst. et Kit. [*E. esula* auct. non L., p.p. (Teetzmann, 1845), *E. waldsteinii* (Soják) Czerep. (Веденьков, 1989), *E. virgul-tosa* Klokov (Елонова, 1990)] (м. лозний, прутяний) – поди і водозбірні улоговини. Автохтонний асектатор лучних ценозів. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04309–04311, 06083, 06645–06658, 06892, 10817–10848, 14032, 14684.

FABACEAE LINDL. (LEGUMINOSAE JUSS., RAPHANACEAE GISEKE) – БОБОВІ (МЕТЕЛИКОВІ)

238. *ASTRAGALUS abruptus* Krytzka [*A. pseudotataricus* auct. non Boriss. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (астрал нежданний) – мас. "Південний": 33 кв., поблизу колишньої ферми "Товарчійський". Є.П. Веденьковим (1989) наводиться невизначено для "Успенівського степу". Автохтонний асектатор степових угруповань. Винятково рідко. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07899–07902.

239. *A. asper* Jacq. (а. шорсткий) – розкидано по степу, плакори та схили: Великий Чапельський під (пн. та пд.-зх. схили у заг. № 7), мас. "Південний" (кв. 34, 56, 74, 79, 87), мас. "Північний" (кв. 9, 15, 21). Автохтонний коедифікатор степових угруповань. Досить часто. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01219–01241, 01330–01333, 01478, 07887, 07888, 07934–07948, 09882, 09886, 10088, 10089, 10659–10662, 14659.

240. *A. contortuplicatus* L. (а. скручений) – схили Великого Чапельського поду, мас. "Південний": 59 кв. Автохтонний асектатор степових угруповань. Винятково рідко. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

241. *A. corniculatus* M. Bieb. (а. ріжковий) – по схилах Великого Чапельського поду, мас. "Південний" та "Північний" (кв. 14, 15, 25, 42, 56, 59, 73). Автохтонний асектатор ксерофітних степових угруповань.

Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01325–01327, 01334–01355, 01357–01376, 01378, 01426–01428, 01438–01440, 06121, 07855–07875, 07897, 07898, 08849, 10139, 10210, 10665–10668, 12380, 13748, 14657. КНЕМ: № 5868/14, 5868/16.

242. *A. dolichophyllus* Pall. (а. довголистий) – мас. "Південний": 56, 73, 79 та 83 кв. Автохтонний асектатор ксероморфних степових угруповань. Винятково рідко¹. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01099, 01400–01402, 01404, 01435–01437, 07845–07848, 07890, 10085–10087, 14655.

243. *A. henningii* (Steven) Klokov [*A. longiflorus* auct. non Pall. (Teetzmann, 1845), *A. utriger* auct. non Pall. (Пачоский, 1923), *A. novascanicus* Klokov (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989)] (а. Геннінга) – спорадично і досить розосереджено по сухих схилах та плакорах, здебільшого серед зрідженої рослинності, без потужної підстилки та сухостою: Великий Чапельський під (схил у заг. № 7), мас. "Південний" (кв. 25, 33, 42, 49, 51, 56, 59, 60, 49, 72–74, 80, 90) та "Північний" (кв. 3, 4, 5, 9, 14, 15, 17, 18, 21, 22, 24). Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003; Крицька та ін., 2009. ASCN: № 01254–01257, 01329, 01379–01397, 07850–07854, 07878–07882, 07903, 07904–07909, 08686, 08695, 10197–10202, 10206, 10207, 10209, 10628, 10629, 10632, 12378, 13742, 14658. Ss: W(r), E(r), U(rd).

244. *A. onobrychis* L. (а. еспарцетний) – Великий Чапельський під: заг. № 7, лощина по зх. схилу; мас. "Південний": кв. 50. Адвентивний асектатор степових угруповань. Поодинокі екземпляри. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01004–01008, 01432–01434, 06118, 14654.

245. *A. reduncus* Pall. [*A. concavus* Boriss. (Короткова, 1964; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (а. зігнутий) – мас. "Південний": кв. 26, 42, 59 (поруч з агрометеостанцією); існують збори з діл. "Успенівка", але без конкретизації локалітету (ASCN: № 14656. Leg. & det. В.Г. Водоп'янова, 12.05.1955). Автохтонний асектатор степових угруповань.

¹ "Раньше это растение находимо не было, очевидно, в силу его крайней редкости" (Пачоский, 1923, с. 107).

Винятково рідко¹. Цит.: Пачоский, 1923, 2008; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Пачоский, 2008; Новосад, Крицька, 2009. ASCN: № 01318–01320, 01328, 01407, 01410, 01413–01415, 01417–01425, 01430, 07876, 07877, 07889, 07894–07896, 10203–10205, 10663, 10664, 13747, 14656. КНЕМ: № 1152. Ss: W(i), E(i), U(zn), p-Kh.

246. *A. varius* S.G. Gmel. [*A. virgatus* Pall. (Водоп'янова, Веденьков, 1977)] (а. мінливий) – мас. "Південний": по старих дорогах у 29, 45 та 46 кв. Адвентивний асектатор степових угруповань. Винятково рідко. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 14751, 14752.

– (*!) *CARAGANA arborescens* Lam. (карагана, жовта акація деревна) – єдина застаріла знахідка 1986 р. по межі мас. "Південний" (кв. 30, обіч траси Асканія-Нова – Чкалове). Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06951.

247. *C. scythica* (Kom.) Pojark. [*C. frutex* auct. non (L.) K. Koch (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (к., ж. а. скіфська) – мас. "Південний": 38, 39 та 60 кв. Автохтонний едифікатор та коедифікатор чагарникового степу. Усього 3 локалітети з нечисленними групами особин. Уперше цитується за зборами С.О. Постриганя поч. 30-их рр. ХХ ст. (Вісюліна, 1954а). Потому знайдено у 1968 р. (Веденьков, Водоп'янова, 1974). Цит.: Вісюліна, 1954а; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003. ASCN: № 00891–00894, 00898–00910, 06110, 06111, 07883–07886, 10653–10655, 11736, 12360, 14661. Ss: E(r), U(vr), p-Kh.

– *GLYCYRRHIZA echinata* L. (солodka щетиниста, солодкий корінь колючий) – застаріла і неконкретна, щодо асканійського степу, інформація. Цит.: Teetzmann, 1845.

+**248. *LATHYRUS hirsutus* L.** (чина, горошок шорстка(ий)) – Великий Чапельський під, заг. № 6. Єдиний екземпляр при дорозі. Мабуть, походить із дендропарку². Цит.: Шаповал, 2006а.

249. *L. nissolia* L. (ч., г. злаколиста(ий)) – розкидано по степу, у подах та лощинах з мезофітною рослинністю: Великий Чапельський під

¹ За Й.К. Пачоским (1923, с. 107): "Растет по целинным степям местами, наприм., против уроч. "Кролики", в одном месте на заповедном участке, около самой экономии на пастбище бл. кургана и т.д. Раньше я находил этот астрагал только на целин. уч. в конце парка. Теперь оказывается, что он по асканийским степям распространен значительно больше".

² Найближчий локалітет знаходиться у Агайманському поді (Новотроїцький р-н, окол. с. Подового): центральна частина днища з лучними фітоценозами, сінокоси (Шаповал, 2004!!).

(заг. № 4, 6, 7), мас. "Північний" (15, 16 кв.), мас. "Південний" (кв. 30, 50, 51, 69, 75). Автохтонний асектатор лучних та олучнених асоціацій. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00876–00880, 02834, 06117, 10191, 10192, 10656–10658, 11335–11343, 11738, 13786, 14662. КНЕМ: № 1230. R: p-Kh.

250. *L. tuberosus* L. [*Orobis tuberosus* L. (Teetzmann, 1845)] (ч., г. бульбиста(ий)) – Великий Чапельський під, мас. "Південний" (кв. 44, 45, 73). Автохтонний¹ едифікатор та коедифікатор олучнених та лучних асоціацій. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00881, 10188–10190, 11737.

251. *Lotus angustissimus* L. (лядвенець вузьколистий) – Великий Чапельський під: заг. № 2, 3, 4, 6, 7, по пересихаючому днищу та схилах (у пониззі) зі збитою чи зрідженою рослинністю та оголеними, стоптаними ґрунтами; мас. "Північний" та "Південний", малі поди у кв. 15, 21, 44, 49, 50, 54. Автохтонний асектатор лучних та лучно-болотних асоціацій. Звичайно. Чисельність різко флуктує. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00873–00875, 01112–01121, 01123–01129, 11733, 14645.

+**252. *L. corniculatus* L. agr.** [incl. *Lotus ucrainicus* Klokov (Шаповал, 2006a)] (л. звичайний) – поодинокі екземпляри у заг. № 6 Великого Чапельського поду; олучнені фітоценози, при дорозі. Походить з дендропарку. Єдина знахідка². Цит.: Шаповал, 2006а.

253. *Medicago lupulina* L. (люцерна хмелеподібна, буркунчик) – Великий Чапельський під (по схилах, рудеральних ектопах у заг. № 1, 5, 7), мас. "Південний": поди у 74 та 75 кв. Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

¹ "Трудно сказать, является ли эта чина дикой для данной местности. Скорее – нет... В подах более влажной зоны степей эта чина попадаетея безусловно в диком состоянии, но в Днепровском уезде я ее нигде больше не находил" (Пачоский, 1923, с. 108). Дійсно, у прилеглих Малому Чапельському, Барнашівському, Сугакли та Зеленому подах *Lathyrus tuberosus* не реєструється, проте аспектує по краю днища та схилах Агайманського поду, що лежить частиною у межах кол. Дніпровського повіту (околиці економії "Успенка"), зростає у масі по цільних фрагментах днища та перелогах Домузлинського поду, спорадично трапляється у дигресійних фітоценозах поду поруч із смт Новотроїцьке.

² Зазначається ще у флористичних списках Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) та А. Дойча і О. Янати (1913), але без анотації з точною приуроченістю локалітету рослини до території асканійського степу.

ASCN: № 00807, 00808, 00862, 00863, 06124, 07511, 11332, 11333, 14663, 14664.

254. *M. minima* (L.) Bartal. (л. маленька) – розкидано по степу, у порушених місцинах. Асектатор степових угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00809–00811, 00857–00861, 00869, 00884–00886, 11455, 13741, 14665.

255. *M. romanica* Prodán [*M. falcata* L. aggr. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923), *M. kotovii* Wissjul., nom. inval.¹ (Елонова, 1990)] (л. румунська) – плакори та сухі схили. Автохтонний коедифікатор степових фітоценозів. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00820, 00821, 00827–00830, 00868, 00887–00889, 06119, 08693, 09851–09854, 11844, 12193–12215, 12392, 14666, 14722, 14783–14788.

256. *M. sativa* L. (л. посівна) – мас. "Південний": перелоги, межі, старі дороги (кв. 33, 45, 49, 50, 54 та ін.); околиці Великого Чапельського поду (заг. № 1, 5, 6, 7). Адвентивний асектатор вторинних фітоценозів. Зрідка. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09891, 14789.

+**257. *M.* × *varia* T. Martyn** [*M. media* Pers. (Пачоский, 1923²)] (л. гібридна) – Великий Чапельський під, заг. № 6, по межі. Поодинокі екземпляри. Цит.: Шаповал, 2006а.

258. *MELILOTUS albus* Medik. [*M. vulgaris* (Hayne) Willd. (Teetzmann, 1845)] (буркун білий) – мас. "Південний": 45 кв.; по пн.-сх. межі заг. № 7 Великого Чапельського поду, у заг. № 1, 5 та 8 (околиці зоопарку). Адвентивний асектатор порушених степових угруповань. Винятково рідко, заноситься з буферної зони. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00854, 07000, 09888, 11735.

¹ За І.Т. Васильченком (1987, с. 191): "Этот вид отличается от *M. romanica* только прямостоячими стеблями, что, на наш взгляд, не может являться достаточным признаком для разграничения этих видов". При цьому, цілком допустимою є і синонімізація самої *M. romanica* зі "збірною" *M. falcata*: "Наиболее целесообразно рассматривать *M. romanica* в качестве подвида *M. falcata* s.l.", але така позиція не є усталеною та загальноприйнятою (Віслюліна, 1954в; Определитель..., 1987; Mosyakin & Fedoronchuk, 1999; Остапко и др., 2010), чим ми і керуємось.

² "Там, где встречаются вблизи оба поименованные выше виды (*M. falcata* та *M. sativa* – В.Ш.), попадаются почти всегда помесные экземпляры (*M. media* Pers.), приближающиеся то к одному, то к другому виду, но, в общем, довольно характерные. Очевидно, здесь помеси получаются легко, так как легче встретить последнюю, чем чистую *M. sativa*" (Пачоский, 1923, с. 105).

259. *M. officinalis* (L.) Pall. (б. лікарський) – мас. "Південний", порушені місцини, частіше по узбіччю старих доріг (кв. 33, 36, 45, 50, 53, 54, 60, 61, 62); Великий Чапельський під, заг. № 4–7. Адвентивний асектатор степових фітоценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923¹; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00855, 00856, 00870–00872, 08691, 12217–12220, 14648.

260. *ONOBRYCHIS viciifolia* Scop. (еспарцет виколистий, сійний) – мас. "Південний": кв. 33, 49. За Є.П. Веденьковим та В.Г. Водоп'яною (1974, с. 35): "Занесена рослина. Знайдена у 1969 р.". Адвентивний асектатор степових угруповань. Винятково рідко. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 14757, 15070.

– *ONONIS arvensis* L. (вовчуг польовий) – єдина непевна вказівка. Цит.: Teetzmann, 1845.

261. *SECURIGERA varia* (L.) Lassen [*Coronilla varia* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (секуригера, сокироносиця барвіста) – мас. "Південний" та "Північний", у порушених місцях, мікрозападинах та блюдцях (кв. 24, 25, 35, 41, 42, 56, 58, 59, 60, 62, 68, 78, 79, 81). Адвентивний едифікатор степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923²; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00895–00897, 00911–00916, 06120, 07618, 07620–07622, 09849, 09914, 11344–11355, 13842, 14660.

262. *TRIFOLIUM ambiguum* M. Bieb. (коноюшина мінлива) – Великий Чапельський під: заг. № 6, 7, у нижній течії крупних водозбірних лощин (естуарії та конуси виносу по краю днища), окремими куртинами. Автохтонний коедифікатор лучних угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00801–00803, 01190–01195, 09890, 09915, 09919.

263. *T. arvense* L. (к. польова) – плакори та сухі схили. Автохтонний асектатор та коедифікатор степових ценозів. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00804–00806, 01130–01141, 01146–01173, 01196–01214, 09926, 11454, 12379, 12479, 12503, 13744, 14646.

¹ Зазначається з прилеглої території: пустища, при дорогах.

² "Около канавы – редко, тоже в парке между высокими растениями... Едва-ли для Аскании это растение является аборигеном, хотя попадает кое где по соседству (Переображенка, Перекопский ров, Веселое на Колончаке)" (Пачоский, 1923, с. 106).

264. *T. diffusum* Ehrh. (к. розлога) – розкидано по степу, частіше у понижених місцинах: мас. "Південний" (кв. 43, 60, 76), мас. "Північний" (кв. 15), Великий Чапельський під (по схилах заг. № 6, 7). За Є.П. Веденьковим (1989) – автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань, натомість Й.К. Пачоский (1923) доходить протилежного і стверджує про заносну природу рослини. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00795–00797, 01174–01183, 13836, 14644.

265. *T. fragiferum* L. [*T. neglectum* С.А. Меу. (Водоп'янова, Веденьков, 1977), incl. *T. bonannii* С. Presl (Веденьков, 1989)] (к. сунице-подібна) – Великий Чапельський під, вузькою смугою по берегах штучних водойм (арики у заг. № 2, 4, 6, підтоплені та збиті фрагменти днища поблизу центрального водонакопичувача). Адвентивний асектатор лучних ценозів. Часто, куртинами. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 14753–14755.

266. *T. montanum* L. (к. гірська) – мас. "Південний", малі поди у 45 та 54 кв. Асектатор олучнених асоціацій, заносна рослина¹ (Веденьков, 1989). Винятково рідко. Цит.: Teetzmänn, 1845; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 14758, 14759.

267. *T. retusum* L. [*T. vesiculosum* auct. non Savi (Teetzmänn, 1845²), *T. parviflorum* Ehrh. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (к. притуплена) – Великий Чапельський під (усі загони з виходом до днища); мас. "Південний", поди та мікрозападдини у кв. 30, 48, 51, 59, 73, 74, 75. Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Досить часто. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00798–00800, 01186–01189, 11830.

268. *T. sativum* (Schreb.) Crome [*T. pratense* auct. non L., р.р. (Teetzmänn, 1845)] (к. посівна) – Великий Чапельський під, заг. № 7, західний схил. Адвентивний асектатор лучно-степових ценозів. Поодинокі особини. Цит.: Teetzmänn, 1845; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10193, 10194, 14756.

¹ За Й.К. Пачоским (1923, с. 105): "Дорнбург. По степным подовидным понижениям изредка, а местами даже и дов. обильно... Около Аскании не встречается". Проте, статус локального антропофіта *Trifolium montanum* у флорі асканійського степу видається досить критичним.

² Ризикнемо припустити, що йдеться про достеменно поширений та фізіономічно близький терофіт *Trifolium retusum*, а не власне *T. vesiculosum*, відомий на території України лише з окремих точок ПЗС та Криму (Вісюліна, 1954б; Бобров, 1987; Yakovlev et al., 1996).

269. *TRIGONELLA monspeliaca* L. [*Melilotus caeruleus* auct. non (L.) Desr. (Teetzmann, 1845)] (гуньба монпельська) – спорадично по степу, здебільшого у порушених екотопах: Великий Чапельський під (заг. № 1, 5, 6, 7), мас. "Південний" (кв. 25, 30, 49, 59, 75). Автохтонний асектатор степових і лучно-степових фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01009–01012, 01082–01096, 06114, 11734, 11822, 13740, 14647, 14820, 15011.

– *Vicia cracca* L. (вика, горошок мишача(ий)) – безперечно, розхожа і збірна таксономічна категорія (sensu F. Teetzmann, 1845), що поєднує цілу групу асканійських вик *Vicia*. Цит.: Teetzmann, 1845.

270. *V. hirsuta* (L.) S.F. Gray (в., г. шорстка(ий)) – по схилах та днищах западин. Автохтонний коедифікатор олучнених, лучних та лучно-болотних угруповань. Звичайно, ценоциклофлуктуент (Веденьков, 1989). Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01016–01019, 01097–01101, 01103–01111, 06116, 09846, 09861, 09862, 09866, 09869, 09871, 09874, 09883, 12472, 14650, 14736.

271. *V. lathyroides* L. (в. горошкова, г. чиноподібний) – розкидано по степу: схили, сухі поди, мікрозападини (заг. № 1, 4, 6, 7 Великого Чапельського поду, кв. 3, 33, 34, 43, 59, 63, 75, 79, 80 мас. "Південний" та "Північний"). Автохтонний коедифікатор лучно-степових та лучних угруповань. Ценоциклофлуктуент. Часто. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00824–00826, 00917–00940, 00994–00997, 01047, 06112, 09847, 09848, 09859, 09860, 12463, 14651.

?272. *V. olbiensis* Reut. ex Timb.-Lagr.¹ (в., г. ольвійська(ий)) – "Сравнительно редок. Депрессии степи. Статус, распространение и фитоценотическая роль вида на степи изучены недостаточно" (Веденьков, 1989, с. 27). Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989.

273. *V. pannonica* Crantz (в., г. паннонська(ий)) – Великий Чапельський під. Адвентивний асектатор. Дуже рідко. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

– *V. sativa* L. [*V. angustifolia* auct. non Reichard (Пачоский, 1923)] (в., г. сійна(ий)) – "Около оросительной канавы (околиці Великого Чапельського поду – *B.III.*) – редко... Растение, очевидно, заносное" (Пачоский, 1923, с. 107). Наступних знахідок не було. Цит.: Пачоский, 1923.

274. *V. tenuifolia* Roth (в., г. струнка(ий)) – розкидано по степу, у лощинах, подах, мікрозападинах, вирвах: Великий Чапельський під

¹ Л.Д. Елонова (1990) "об'єднує" *Vicia olbiensis* із *V. lathyroides*, виключаючи першу зі списку флори асканійського степу.

(заг. № 6, 7), мас. "Південний" (кв. 35, 37–39, 43, 54, 68, 73, 89, 90), мас. "Північний" (кв. 14, 17, 23). Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучних угруповань. Спорадично, крупними куртинами, іноді формує зарості. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00998–01001, 01021–01046, 01048–01060, 06113, 12383.

275. *V. tetrasperma* (L.) Schreb. [*Ervum tetraspermum* L. (Teetzmann, 1845)] (в., г. чотиринасінна(ий)) – по схилах, мікрозападах, у подах: мас. "Південний" (кв. 30, 33, 44, 59, 75), мас. "Північний" (кв. 14, 17), Великий Чапельський під (по краю днища у заг. 4, 6, 7, у пониззі заг. № 1, 5). Автохтонний асектатор лучних та олучнених асоціацій. Спорадично. Чисельність флуктує. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01061–01073, 01081, 01215–01218, 09845, 09855–09858, 09872, 09873, 09923, 12466, 14653.

276. *V. villosa* Roth (в., г. волохата(ий)) – плакори, схили та сухі поди, здебільшого у порушених, іноді забур'янених місцинах. Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучно-степових і лучних ценозів. Ценоциклофлуктуент. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01259–01317, 06108, 06915, 09842–09844, 09863–09868, 09870, 09875–09881, 09884, 09885, 09887, 09905, 09924, 11868, 12384, 12469, 12470, 14649, 14730, 14780–14782.

FRANKENIACEAE DESV. – ФРАНКЕНІЄВИ

– *FRANKENIA hirsuta* L. (франкенія шорстка) – зазначається без анотації; є галофітом, що, вочевидь, не стосується флори асканійського степу. Цит.: Teetzmann, 1845.

FUMARIACEAE BERCHT. & J. PRESL – РУТКОВИ

– *FUMARIA officinalis* L. (рутка лікарська) – застаріла вказівка. Може, указано ненадроком замість іншої рутки. Цит.: Teetzmann, 1845.

277. *F. parviflora* Lam. (р. дрібноквіткова) – у порушених екотонах, забур'янених місцинах, по межах, борознах, дорогах, протипожежних прооранках: Великий Чапельський під (заг. № 1, 5, 8), мас. "Південний" (кв. 33, 59, 60, 89). Адвентивний асектатор степових угруповань. Зрідка. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02260, 04632–04637, 06205, 10669–10672, 13933.

?278. *F. schleicheri* Soy.-Willem. (р. Шлейхера) – "Аскания-Нова – сорное на валу, насыпанном из подовой земли; изредка" (Пачоский, 1912, с. 16). Цит.: Пачоский, 1912, 1923.

+279. *F. vaillantii* Loisel. (р. Вайана) – по межах, порушених ґрунтах: мас. "Південний" (кв. 72), мас. "Північний" (кв. 21). Цит.: за гербарними зборами Є.П. Веденькова та О.Г. Веденькової (4–5.06.1986). ASCN: № 08532–08534.

GENTIANACEAE JUSS. – ТИРЛИЧЕВИ

280. *CENTAURIUM erythraea* Rafn [*Erythraea centaurium* (L.) Borkh. (Teetzmann, 1845), *E. turcica* Velen. (КНЕМ: Пачоский, 1916), *Centaurium minus* auct. non Moench, nom. utique rej. (Teetzmann, 1845; ASCN: Водоп'янова, 1974), *C. umbellatum* Gilib., nom. illeg. (ASCN: Водоп'янова, 1974)] (золототисячник звичайний) – Великий Чапельський під: заг. № 7, зх. схил, у колії старої дороги. Винятково рідко. Автохтонний асектатор олучнених асоціацій. Цит.: Teetzmann, 1845. ASCN: № 05537–05548. КНЕМ: № 3896/1.

?281. *C. littorale* (D. Turner) Gilmour [*Erythraea linearifolia* auct. non Pers. (Пачоский, 1923), *Centaurium vulgare* Rafn, nom. illeg. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *C. uliginosum* auct. non (Waldst. & Kit.) G. Beck ex Ronniger (Елонова, 1990)] (з. прибережний) – критичний компонент лучної галофітної рослинності асканійського степу. Гербарні зразки відсутні, анотації флористичних зведень досить непевні. Так, Є.П. Веденьков та В.Г. Водоп'янова (1974, с. 43) при характеристиці *C. vulgare* зазначають: "...Степові поди. Ареал невідомий", – а Й.К. Пачоский (1923, с. 117) у анотації до *Erythraea linearifolia* пише: "В одном степном понижении в 1915 году было найдено несколько экземпляров, по виду напоминающих *E. centaurium*". За Є.П. Веденьковим (1989, с. 32) *Centaurium littorale* "Очень редок. Южный, 45 кв. Автохтонный асектатор лугово-степных фитоценозов", але цей стислий опис "підозріло" штампує попередні коментарі щодо *C. meyeri* та *C. pulchellum* (Sw.) Druce. Нарешті, у списках флори асканійського степу 1923–1990 рр., де цитується *C. littorale* (або його синоніми), бракує достеменно відомого *C. erythraea*. Таким чином, допускаємо, що вказівки *C. littorale* хибні, але переконатись у цьому без гербарію проблематично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

282. *C. meyeri* (Bunge) Druce¹ [*Erythraea meyeri* Bunge (Пачоский, 1923)] (з. Мейєра) – мас. "Південний" (45 кв.), мезофітні екотопи по околиці Великого Чапельського поду: заг. № 7 (р-н Ільїнського

¹ М.М. Цвельовим (Цвелев, 1978) розглядається у ранзі *Centaurium pulchellum* (Sw.) Druce subsp. *meyeri* (Bunge) Tzvel. Не торкаючись аналізу та аргументації таксономічного статусу, зазначимо, що форма з білими пелюстками, загалом, чітко натурно ідентифікується.

водоскиду), по валу у заг. № 4. Автохтонний асектатор лучних та олучнених асоціацій. Винятково рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05549–05551, 07077, 14670. КНЕМ: № 3891.

283. *C. pulchellum* (Sw.) Druce [*Erythraea pulchellum* (Sw.) Hornem. (Пачоский, 1923)] (з. гарний) – мас. "Південний" (45 кв.), "окраина Б. Чапельського пода около оросительных канав совместно с расою *E. Meyeri* Vge, но реже ее" (Пачоский, 1923, с. 117). Автохтонний асектатор олучнених асоціацій. Винятково рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05552, 05553, 07078, 14669.

GERANIACEAE JUSS. – ГЕРАНІЄВИ

284. *ERODIUM cicutarium* (L.) L'Hér. (грабельки цикутоподібні, звичайні) – часто по усьому степу: збої, рудеральні екотопи, забур'янені місцини, межі, прооранки тощо. Адвентивний асектатор степових угруповань. Досить поширений. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04903–04915, 04917–04927, 06231, 06232, 06610, 07069–07071, 11453, 11479, 11726–11730, 12488, 12491, 13803, 14667.

– *GERANIUM divaricatum* Ehrh. [*G. bohemicum* Krockner, non L. (Teetzmann, 1845)] (герань розчепірена, журавець розлогий) – безперечно, вказівка цього узлісного елемента не стосується флори асканійського степу. Цит.: Teetzmann, 1845.

285. *G. pusillum* L. (г. маленька, ж. дрібний) – мас. "Південний": 59 кв., по межі. Періодично заноситься з прилеглої території, причому, судячи з регулярних посилянь, заноси діаспор часті, і рослина утримується у складі флори. Адвентивний асектатор лучно-степових фітоценозів. Випадково¹. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04900, 04901.

GROSSULARIACEAE DC. – АГРУСОВИ

286. (*!) *RIBES aureum* Pursh (смородина, порічки золотиста(i)) – мас. "Південний", 59 кв. (перебалок до Великого Чапельського поду, у куртині терену з домішкою інших культур) та поруч – у 42 кв., по

¹ "На степи в одном месте один экз. среди заросли тырсы, очевидно, растение случайное, не смотря на то, что оно считается, вообще, обыкновенным" (Пачоский, 1923, с. 105).

борозні діл. "Стара" [N 46°27'29,64"; E 33°53'16,26"]. Окремі особини. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 11761–11764, 11769.

– (*) *R. reclinatum* L. [*Grossularia reclinata* (L.) Mill. (Елонова, 1990)] (с., агрус відхилена(ий)) – "ур. Бакир, усадыба бывшего дома" (ASCN: Веденьков, Веденькова, 1986). Зникла рослина. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06949.

HYACINTHACEAE WATSON EX BORKH. – ГІАЦИНТОВІ

287. *BELLEVALIA sarmatica* (Pall. ex Georgi) Woronow [*Hyacinthus ciliatus* M. Bieb., non Суг. (Teetzmänn, 1845), *Bellevalia ciliata* auct. non (Суг.) Nees. (Пачоский, 1923)] (белевалія сарматська) – розкидано по усьому степу: плакори та схили. Звичайно. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03888–03891, 06008, 07538, 07995, 07996, 10692–10694, 11825. Ss: Kh(IIIx).

288. *ORNITHOGALUM fischerianum* Krasch. [*O. brachystachys* Fisch., non K. Koch (Пачоский, 1917, 1923)] (рястка Фішера) – депресії степу: Великий Чапельський під (заг. № 6, 7), мас. "Південний" (кв. 30, 35, 43–45, 49–51, 54, 75 та ін.). Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1917, 1923; Бордзіловський, 1950в; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03892–03896, 03900, 03901, 03908, 03911–03916, 06003, 06685, 07534, 08021–08023, 10695–10698, 11552, 14214. R: p-Kh.

289. *O. kochii* Parl. [*O. umbellatum* auct. non L.¹ (Teetzmänn, 1845), *O. tenuifolium* Guss. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964), *O. gussonei* auct. non Ten. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (р. Коха) – спорадично по схилах та плакорах: Великий Чапельський під (заг. № 1–3, 6, 7), мас. "Південний" та "Північний" (кв. 24, 25, 30, 37, 44, 49, 50, 52, 54, 59, 61, 80 та ін.). Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03902, 06001, 07535.

¹ За Є.І. Бордзіловським (1950в, с. 216): "*O. umbellatum* L. наводять як дикорослий вид також для деяких місцевостей середньої смуги Європейської частини СРСР і для Кавказу, але, на думку автора, помилково (замість *O. Gussonii* Ten.)". Додамо, що *O. gussonei* зростає у дендрологічному парку "Асканія-Нова" (Гавриленко та ін., 2008), проте списку Ф. Тецманна (Teetzmänn, 1845) це не стосується – стару частину парку було закладено лише у 1887–1893 рр.

290. *PROSPERO autumnale* (L.) Salisb. [*Scilla autumnalis* L. (Бордзіловський, 1950б; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), *S. scythica* Kleor. (Веденьков, Дрогобыч, 2003)] (пролісник осінній) – мас. "Південний": подик у 75 кв. Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Єдиний локалітет. Цит.: Бордзіловський, 1950б: "Асканія-Нова, на поду (Стахорський!)" ; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06683, 07540, 08067, 08068, 10707–10709, 14216. Ss: Kh(IIIx).

HYPERICACEAE Juss. – ЗВІРОБІЙНІ

291. *HYPERICUM perforatum* L. [*H. elegans* auct. non Steph. ex Willd. (Teetzmann, 1845)] (звіробій звичайний) – спорадично у подах та лощинах: Великий Чапельський під (заг. № 7), мас. "Південний" та "Північний" (кв. 13, 15, 17, 21, 26, 34–38, 44, 45, 47, 50–52, 54, 55, 68, 69, 74, 75, 84). Автохтонний коедифікатор та асектатор лучно-степових і лучних угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04530–04569, 04699–04729, 04758–04760, 05733, 06211, 14733. KHEM: № 4006/2.

IRIDACEAE Juss. – ПІВНИКОВІ

292. *IRIS pumila* L. (півники карликові, маленькі) – плакори та сухі схили, куртинами. Автохтонний коедифікатор та асектатор у степових ценозах. Часто. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01472, 04355–04405, 04613–04616, 06174, 07980–07984, 11544, 12387, 14672.

JUNCACEAE Juss. – СИТНИКОВІ

293. *JUNCUS atratus* Krock. [*J. articulatus* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (ситник чорний, чорніючий, темний) – Великий Чапельський під, спорадично по берегах штучних водойм: арики, копанки у заг. № 2–4, 6, – часто по днющу при затопленні (у глибоких зонах і мікрозападинах). Автохтонний¹ коедифікатор та асектатор лучно-болотних

¹ За Й.К. Пачоским (1923, с. 128): "Это растение, характерное для некоторых подов Херсонской губ., здесь, кажется, находится на вторичном местонахождении". Досить спірна теза, оскільки такого роду "вторинні" локалітети притаманні усім подам Лівобережжя Нижнього Дніпра, де *Juncus atratus* позиціонує себе елементом самобутнього депресійного ефемеретуму, що реалізується у ході гідрогенних флуктуацій.

угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05482, 05580–05590, 06105, 06578–06584, 06594. КНЕМ: № 5668.

294. *J. bufonius* L. (с. ропушачий) – Великий Чапельський під, по днищу та збитих берегах штучних водойм; мас. "Південний" (під кв. 50). Автохтонний асектатор у лучно-болотних фітоценозах. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04514, 05572–05574, 06104. КНЕМ: № 5336/1.

295. *J. compressus* Jacq. (с. стиснутий) – Великий Чапельський під: по берегах штучних водойм та спорадично по днищу, у прилеглих зонах з мокрим ґрунтом (заг. № 4, 6, 7). Адвентивний асектатор лучно-болотних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: 4 герб. арк. без №.

296. *J. gerardii* Loisel. (с. Жерара) – Великий Чапельський під: у мулистих, пересихаючих водоймах, по засолених ґрунтах (заг. № 6, розливи центрального арика). Адвентивний асектатор лучно-болотних угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06103, 06586, 06587, 07079, 14595. КНЕМ: № 5328/1, 5328/3, 5328/13.

297. *J. ranarius* Songeon & Perrier ex Billot [*J. juzepczukii* V. Krecz. & Goncz., *J. ambiguus* auct. non Guss.¹ (Кречетович, 1950; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (с. жаб'ячий) – Великий Чапельський під. В.І. Кречетович (1950), при обробці роду *Juncus* L. у Флорі УРСР, наводить для Асканії-Нова окремі види – *J. ambiguus* та *J. juzepczukii* – за гербарними матеріалами (!) А.М. Окснера та Й.К. Пачоського. У анотації до *J. bufonius* Є.П. Веденьков та В.Г. Водоп'янова (1974, с. 19) зазначають: "Цей вид має дві місцеві форми – *J. ambiguus* Guss. та *J. juzepczukii* V. Krecz. et Goncz... Місцевиростання цих форм – як у *J. bufonius*, ареал нез'ясований". Але при цьому постає проблема: чи лишається у флорі Великого Чапельського поду, за такої екоморфологічної диверсифікації, *J. bufonius* s.str., чи його цілком заміщує *J. ranarius*? Цит.: Кречетович, 1950; Веденьков, Водоп'янова, 1974.

298. *J. sphaerocarpus* Nees (с. кулястоплодий) – Великий Чапельський під, лише по пересихаючому днищу (стопані, оголені

¹ У діагностичному ключі *Juncus* L. "Флоры европейской части СССР" В.С. Новіков (1976) об'єднує *J. ambiguus* auct. non Guss. та *J. juzepczukii* V. Krecz. & Goncz. у *J. ranarius* Songeon & Perrier ex Billot, що розглядається у окремих українських чеклістах синонімом *J. ambiguus* Guss. (Mosyakin & Fedoronchuk, 1999) або *J. nastantus* V. Krecz. & Gontsch. (Остапко и др., 2010).

фрагменти, колії доріг тощо). Досить часто, разом із *J. bufonius*, але за чисельністю істотно поступається останньому. Автохтонний асектатор лучно-болотних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Кречетович, 1950; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: 3 герб. арк. без №. Ss: U(zn), p-Kh.

?299. *J. tenageia* Ehrh. ex L. f. (с. мілководний, прирічковий) – "Редок. Чапельський под. Статус, распространение и фитоценотическая роль на степи изучены недостаточно" (Веденьков, 1989, с. 13). 25.06.1969 р. у малому поду 50 кв. (мас. "Південний") рослину зібрано В.Г. Водоп'яною. Уперше вказується В.І. Кречетовичем (1950) за гербарними зборами С.А. Дзевановського. Цит.: Кречетович, 1950; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05579.

300. *J. tenuis* Willd. [*J. macer* S.F. Gray (Водоп'янова, Веденьков, 1977)] (с. тонкий) – по берегах штучних водойм Великого Чапельського поду та прилеглої території зоопарку. У гербарній колекції усього 1 зразок *J. tenuis* з поду (Leg. Т.О. Якименко, det. В.Г. Водоп'янова, 06.07.1963). Подальших знахідок не було. Визначений Є.П. Веденьковим (1989) статус автохтонного асектатора лучно-болотних фітоценозів не витримує критики¹. Винятково рідко, випадкова знахідка. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04516.

JUNCAGINACEAE Rich. – СИТНИКОПОДІБНІ (ТРИЗУБЦЕВІ)

301. *TRIGLOCHIN maritimum* L. (тризубець, тригострець морський) – Великий Чапельський під: спорадично по берегах водойм. Асектатор лучно-болотних угруповань. Статус автохтонного елемента (Веденьков, 1989) непевний. Так, за Й.К. Пачоским (1923) рослина є занесеною. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

302. *T. palustre* L. (т., т. болотний) – Великий Чапельський під: по берегах водойм (арики), спорадично. Асектатор лучно-болотних угруповань. Локальний антропофіт. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10172.

¹ *Juncus tenuis* – кенофіт (1895 р.) північноамериканського походження, агріофіт (Протопопова, 1991). На території України відомий із Закарпаття, Опілля, Правобережного Полісся та Правобережного Лісостепу (Кречетович, 1950; Определитель..., 1987).

LAMIACEAE MARTINOV (LABIATAE JUSS.) –
ГЛУХОКРОПИВНІ (ГУБЦВІТІ)

303. *AJUGA chia* Schreb. [*A. pseudochia* auct. non Des.-Shost. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977)] (горлянка хіоська) – "На порушеному ґрунті біля шосе в кв. 41. Випадкова рослина, знайдена у 1972 р." (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 45). Є.П. Веденьковим (1989) вказується у 44 кв. мас. "Південний". Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Випадково. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03299.

304. *BALLOTA nigra* L. [*B. ruderalis* Sw. (Елонова, 1990)] (м'яточник чорний) – мас. "Південний": 33 та 59 кв.; околиці Великого Чапельського поду (заг. № 5, 9). Асектатор степових та олучнених сильно порушених угруповань. Досить рідко, заноситься з прилеглої території. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07557, 07653, 07654.

305. *CHAETURUS marrubiastrum* (L.) Rchb. (котячий хвіст шандровий) – по днищу Великого Чапельського поду (заг. № 4–7), мас. "Південний" (поди у кв. 44, 80, 84). Спорадично, при затопленні чисельність збільшується. Адвентивний (?) асектатор лучних та лучно-болотних асоціацій. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03232–03234, 07559, 07655–07659, 11315, 11317–11330, 12433.

306. *DRACOPHALUM triflorum* L. [*D. thymiflorum* L., ortho (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (змієголовник, маточник чебрецевий) – "Вздовж старої дороги в кв. 45. Випадкова рослина. Знайдена у 1970 р." (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 45). Потому зібрано 24.05.1986 р. у кв. 56 мас. "Південний" Є.П. та О.Г. Веденьковими [ASCN]. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Винятково рідко, без сучасних знахідок. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03254, 07550, 07650–07652, 11691.

307. *LAMIUM amplexicaule* L. [*L. amplexicaule Linneanum* Pacz. (Пачоский, 1923), *L. stepposum* Kossko ex Klokov (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (глуха кропива стеблеобгортна) – розкидано по усьому степу, у порушених ектопах. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989. ASCN: № 03301–03314, 03326, 06670, 07558, 07560, 07589, 11696.

308. *L. paczoskianum* Worosch. [*L. amplexicaule orientale* Pacz.¹ (Пачоский, 1923)] (г. к. Пачоського) – спорадично у подах, по зоогенно порушених ґрунтах (мурашники *Lasius*): мас. "Південний" та "Північний", кв. 3, 4, 14–16, 23, 25, 34, 44, 45, 49, 50, 60, 61, 75. Автохтонний асектатор олучнених асоціацій. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03315–03318, 03327, 06140, 07543, 07649, 10934–10939, 11697, 13846, 14962, 14963.

+**309. *L. purpureum* L.** (г. к. пурпурова) – Великий Чапельський під: заг. № 8, 9 (околиці дендропарку). Поодинокі екземпляри. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

– *LEONURUS cardiaca* L. (собача кропива звичайна) – єдина вказівка, невизначена та непідтверджена. Цит.: Teetzmann, 1845.

310. *L. glaucescens* Bunge (с. к. сизувата) – Великий Чапельський під (заг. № 7, поруч зі збитою цілиною вівцеферми "Олександрин"); мас. "Південний": "Під у кв. 84. Походження нез'ясоване. Рoste у вигляді заростей. Знайдено у 1972 р." (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 45). Відтак, статус автохтонного коедифікатора лучно-степових ценозів (Веденьков, 1989) видається критичним. Схиляємось до того, що поширений у регіоні геміапофіт *L. glaucescens* щодо території асканійського степу є занесеною рослиною (локальним антропофітом). Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03269.

311. *LYCOPUS europaeus* L. (вовконіг європейський) – Великий Чапельський під, по берегах штучних водойм. Адвентивний асектатор лучних та лучно-болотних фітоценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845²; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03044.

312. *L. exaltatus* L. f. (в. високий) – по берегах водойм Великого Чапельського поду, заболочених фрагментах днища (заг. № 6, р-н центрального водонакопичувача). Адвентивний асектатор лучних та лучно-болотних асоціацій. Зрідка. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03043, 03046, 03047, 03270–03272, 07647.

¹ "Форма *Lamium amplexicaule* с глубоко разрезанными листьями, которой нет в западной Европе, равно как и в других местностях России. Однако, эта форма более широко распространена по югу степной области... Культура показала, что эта форма является вполне константной, почему я придаю ей не только расовое значение, но возвожу теперь до степени подвида" (Пачоский, 1923, с. 123). При цьому, треба додати, що у конспекті Й.К. Пачоського *L. a. orientale* не стосується флори степу: "В парке на возд. почве и на сорн. местах; на степи не находил". Аналогічний зміст анотації до *L. paczoskianum* у списку Є.І. Короткової (1964).

² Цілом вірогідно, що вказівка Ф. Тецманна не стосується території Великого Чапельського поду, принаймні у наступних флористичних списках Й.К. Пачоського (1923) та Є.І. Короткової (1964) *Lycopus europaeus* наводиться виключно з водойм зоо- та дендропарку.

313. *MARRUBIUM peregrinum* L. (шандра чужоземна) – розкидано по степу, у дигресійних екотопах. Адвентивний асектатор та коедифікатор степових сильно порушених угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03273–03287, 07544, 08682, 10940–10942, 10944–10946, 11695.

314. *M. praecox* Janka (ш. рання) – плакори та схили, спорадично. Адвентивний¹ коедифікатор та асектатор дигресійних степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03288, 03289.

– *M. vulgare* L. (ш. звичайна) – єдине літатурне джерело, без конкретизації локалітету рослини. Цит.: Teetzmann, 1845².

315. *MENTHA micrantha* (Fisch. & Benth.) Litv. (м'ята дрібноквіткова) – Великий Чапельський під, центральна частина днища. Автохтонний асектатор лучно-болотних асоціацій. Зрідка. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

316. *NEPETA parviflora* M. Bieb. [*N. sibirica* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (котяча м'ята дрібноквіткова) – спорадично по сухих схилах та плакорях. Автохтонний асектатор. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03239, 03240, 06735, 07551, 07556, 10592–10595, 11690.

317. *PHLOMIS pungens* Willd. (залізник колючий) – по схилах та плакорях. Автохтонний коедифікатор та асектатор степових ценозів. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01479, 03203, 03255–03257, 03394–03408, 07545, 11699, 13990–14008.

318. *PHLOMOIDES*³ *hybrida* (Zelen.) R. Kam. & Machmedov [*Phlomis hybrida* Zelen. (Клоков, 1960б; Короткова, 1964; Веденьков,

¹ "Производит впечатление растения внедрившегося, хотя, быть может, и очень давно" (Пачоский, 1923, с. 122).

² Хоча у списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) бракує поширеної у степу *Marrubium praecox*, сприймати указану тут *M. vulgare* як хибну її "заміну" досить проблематично – надто виразна морфологічна неоднорідність. Скоріше, ситуацію пояснює класичне широке (sensu latissimo) тлумачення об'єму *M. peregrinum* L. [incl. *M. praecox* Janka], тоді *M. vulgare* цитується Ф. Тецманном коректно, але стоується, безперечно, прилеглої території.

³ Система роду *Phlomoidea* Moench приймається за С.К. Черепановим (Czerapanov, 2007). Позицію Р.В. Камеліна та О.М. Махмедова (1990) щодо вибіркової синонімізації *P. scythica* – еуендемичного та добре морфологічно "окресленого" виду з самобутною еколого-ценологічною нішею – зрозуміло, не поділяємо. Опускаючи коментарі та огляд концепцій об'єму і рангу таксономічних одиниць роду *Phlomoidea* (*Phlomis* L. s.l.) у флорі України, зазначимо, що гербарні матеріали 90

Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), *P. tuberosa* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923), incl. *P. hypanica* Des.-Shost., *P. maeotica* Des.-Shost. (Краснова, Кузьмичов, 1987; ASCN: Водоп'янова, 1973)] (залізнячок гібридний) – сухі схили та плакори, часто у порушених екотопах, мікрозападинах. Автохтонний коедифікатор та асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Клоков, 1960б; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02835, 02836, 03040, 03097–03119, 03138–03153, 03200–03202, 03208–03211, 03217, 03222, 03223, 03225, 05554–05556, 10599, 10600, 11683, 11686, 11698, 14739. Ss: E(i).

319. *P. scythica* (Klokov & Des.-Shost.) Czerep. [*Phlomis tuberosa* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923), *P. scythica* Klokov & Des.-Shost. (Клоков, 1960б; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Определитель..., 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (з. скіфський) – у масі по днищу та схилах Великого Чапельського поду, часто у малих подах та водозбірних улоговинах мас. "Південний" та "Північний". Чисельність різко флуктує. Автохтонний едифікатор лучних і олучнених асоціацій, асектатор та коедифікатор у лучно-болотних фітоценозах. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Клоков, 1960б; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Определитель..., 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03038, 05561–05563, 05568–05570, 05662–05664, 05667–05674, 06139, 06684, 07465, 10624–10626, 14955, 14956, 14972. Ss: E(r), U(no), p-Kh.

320. *P. tuberosa* (L.) Moench [*Phlomis tuberosa* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Кнорринг, 1954; Клоков, 1960; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), incl. *P. stepposa* Klokov (Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; ASCN: Водоп'янова, 1973)] (з. бульбистий) – поодинокі у подах, по схилах та лощинах: Великий Чапельський під (зх. схил у заг. № 7),

---

ASCN та конспекти флори асканійського степу 1974–1990 рр. демонструють суттєву плутанину із загальним переліком *Phlomoideis*, їх фітоценотичною характеристикою, оцінкою чисельності та поширеності. Натомість, виразно означаються лише 3 види: *P. hybrida* (у загальних рисах – рослина з густоопушеними черешком і трубкою чашечки), *P. scythica* (голі черешок і трубка чашечки) та *P. tuberosa* (опушений черешок і гола трубка чашечки). При цьому, морфологічні параметри асканійського *P. tuberosa* не ідеально збігаються з класичним діагнозом та зразками із ПЗС і прилеглих областей, хоча "вкладаються" у рамки *Phlomis tuberosa* f. *subsimpler* Клоков. Нарешті, існують численні перехідні, гібридогенні форми, що забезпечують морфологічний континуум *Phlomoideis* у фітоценозах асканійського степу, але не стирають окремі грані та не порушують таксономічну картину у цілому.

мас. "Південний" (поди і мікрозападини у кв. 45, 51, 52, 60, 62). Адвентивний¹ асектатор олучнених та лучних асоціацій. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Кнорринг, 1954; Клоков, 1960; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05564–05567.

321. *SALVIA aethiopis* L. (шавлія ефіопська, ведмеже вухо) – розкидано по степу, у дигресійних ектопах. Автохтонний асектатор порушених степових фітоценозів. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03295–03298, 03367–03385, 06901, 07456, 07546, 07547, 07576, 11693.

?322. *S. austriaca* Jacq. (ш. австрійська) – "Плакор. Дуже рідко на порушеному ґрунті по межах, вздовж доріг. Занесена рослина" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 46); "Очень редок. Южный, 66 кв. Адвентивный асектатор степных сообществ" (Веденьков, 1989, с. 35). За період моніторингу 2003–2010 рр. не зареєстровано жодної особини. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

– *S. cernua* Besser [*S. cernua* Czern. in herb. ex Shost. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (ш. похила) – "Плакорная степь, склон пода" (Короткова, 1964, с. 231), "Плакор, схили. Ареал не з'ясовано. Можливо, рослина занесена" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 46), "Очень редок. Южный. Статус, распространение и фитоценотическая роль на степи изучены недостаточно" (Веденьков, 1989, с. 35). Л.Д. Слоновою (1990, с. 59) вилучається зі списку з аргументацією: "Т.к. произрастание на степи в настоящее время не подтвердилось и гербарных образцов нет". Розбираючись у проблемі, помічаємо, що *S. cernua* уперше цитується Є.І. Коротковою (1964) і "сумлінно" переноситься у наступні списки флори асканійського степу, де паралельно фігурує *S. tesquicola* Klokov & Pobed. При цьому, ігнорується парадоксальний факт нестачі *S. tesquicola* чи *S. nemorosa* L. argg. у контексті 1964 р. Фактично, це означає, що під *S. cernua* Є.І. Короткова (1964) розуміла щось із групи *S. nemorosa*². Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989.

¹ Про це зазначає ще О.Е. Кнорринг: "*Phlomis tuberosa* встречается в Аскании только как редкое, заносное р." (Кнорринг, 1954, с. 105).

² Додамо ще примітку у "Флоре европейской части СССР" (Победимова, 1978, с. 180): "В литературе упоминаются гибриды *S. nutans* L. × *S. pratensis* L. и *S. nemorosa* L. × *S. nutans* L. В СССР гибрид *S. nemorosa* L. × *S. nutans* L. описан под названием *S. cernua* Bess. М.В. Клоков и Б.М. Зефиоров полагают, что *S. cernua* является результатом гибридизации *S. nemorosa* L. × *S. tesquicola* Klok. et Pobed.". Нарешті, визначений М.В. Клоковим (1960) ареал *S. cernua* охоплює пд.-сх. частину України.

323. *S. nutans* L. (ш. поникла) – "Єдиничні особи. Южний, 45 кв., у дороги. Адвентивний асектатор степних ценозов" (Веденьков, 1989, с. 35). За Й.К. Пачоським (1923, с. 122): "Два нецв. экз. найдены 9 мая 1923 г. при дороге между Н. Этапом и питомником. Растение заносное". Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

– *S. stepposa* Des.-Shost. (ш. степова) – цитується у списку Л.Д. Єлонової (1990) за гербарними зразками ASCN: № 07636–07640 (*Salvia stepposa* Shost. Херсонська обл., Чаплинський р-н, Асканія-Нова, запов. степь, кв. 46. Собр. и предв. опр. 21.06.86 г. Е.П. Веденьков, А.Г. Веденькова. Опр. 15.04.87 г. Е.П. Веденьков, Л.Д. Елонова). Проте, ці збори беззаперечно репрезентують *S. tesquicola* Klokov & Pobed¹. Цит.: Елонова, 1990.

324. *S. tesquicola* Klokov & Pobed. [*S. pratensis* auct. non L. (Teetzmann, 1845), *S. nemorosa* auct. non L., р.р. (Пачоский, 1923; Елонова, 1990)] (ш. сухостепова) – звичайно по схилах та плакорах, сухих подах, спорадично у порушених ектопах. Автохтонний едифікатор та коедифікатор степових і лучно-степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03096, 03177, 03248–03250, 03333–03335, 03337–03346, 03355–03365, 07548, 07623–07629, 07636–07640, 11694, 12364, 14745.

325. *S. verticillata* L. (ш. кільчаста) – мас. "Південний": плакор, 46 кв., при старій дорозі. Адвентивний асектатор степових фітоценозів. Винятково рідко (єдина знахідка В.Г. Водоп'янової датується 24.07.1974 р.). Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03205.

326. *SIDERITIS montana* L. (залізниця гірська, загойник звичайний) – мас. "Південний": 38, 59, 60, 89 кв. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Дуже рідко. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03235–03237.

327. *STACHYS recta* L. (чистець прямий) – мас. "Південний": 27, 40, 45, 57, 62, 74 та 86 кв., по узбіччю старих доріг. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Дуже рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Дойч, Яната, 1913; Веденьков, Водоп'янова, 1974;

¹ Усі 4 екземпляри з 5–7 парами стеблових листків, їх черешки до 4,5 см довж. Тирси 2(3)-членні ("несправжні кільця" з 2(3) квіток). Чашечка 3–4 мм, віночок 6–7 мм довж. Стовбчик маточки близько 4 мм довж. Натомість, у *Salvia stepposa* "стеблові листки у кількості 2–3 пар, з короткими черешками. Несправжні кільця 4–6-квіткові (здебільшого з 6 квіток). Чашечка 5–8 мм завд. (Клоков, 1960а), віночок 10–16 мм, стовбчик 15–18 мм довж. (Определитель..., 1987).

Водопьянова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03061–03067, 03241–03244, 06134, 07641–07646, 07648.

328. *TEUCRIMUM polium* L. (самосил білоповстистий) – "На порушеному ґрунті в кв. 41, біля шосе, знайдено один екземпляр. Рослина випадкова, знайдена у 1972 р." (Веденьков, Водоп'янова, 1974). Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03034.

– *THYMUS marschallianus* Willd. (чебрець Маршаллів) – єдина вказівка з прилеглої території¹. Цит.: Дойч, Яната, 1913.

LEMNACEAE MARTINOV (ARACEAE JUSS. s.l.) – РЯСКОБИ

+**329. *LEMNA gibba* L.** (ряска горбата) – у зумулених ариках Великого Чапельського поду, по мікрозападинах та фоні днища при затопленні (заг. № 4, 6, 7). Спорадично, у домішці до *L. minor* L. Адвентивний асектатор у водних вільноплаваючих фітоценозах. ASCN: 1 герб. арк. без №.

330. *L. minor* L. (ряска мала) – штучні водойми Великого Чапельського поду, по днищу при затопленні. Адвентивний едифікатор вільноплаваючих водних угруповань. Часто, у масі. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: 1 герб. арк. без №.

LENTIBULARIACEAE RICH. – ПУХИРНИКОВИ

?331. *UTRICULARIA vulgaris* L. (пухирник звичайний) – "Во время сильного залития Б. Чапельского пода водою в 1911 году на болотистой почве (среди пырея и совместно с *Potamogeton fluitans* и *Elatine alsinastrum*) в виде нецветущих маленьких экземпляров (наземная форма) найдено было это водное растение 18(31) июля. Это единственный случай нахождения *Utricularia*, вообще, в подах" (Пачоский, 1923, с. 122), "Что это есть именно *U. vulgaris* можно судить только по

¹ Розлого коментуючи знахідки окремих рослин зі списку О. Дойча та О. Янати (1913), Й.К. Пачоский (1923, с. 136) пише: "Эти растения приведены на основании гербария Музея Таврического земства и собраны, по видимому, только С.А. Мокржецким... Вышеуказанные растения, полагаю, собраны не около самой Аскании, а в местностях более или менее отдаленных, хотя и не настолько, чтобы при прежнем менее точном обозначении местонахождений, тем более при экскурсиях чело- века, специально растительностью не интересующегося, не отнести их к некоторому центральному пункту, каким для С.А. Мокржецкого являлась Аскания. Так, например *Thymus Marschallianus* отсутствует в последней безусловно и встречается ближе, как по степям у пода Черная-долина, верстах в 30–35 к северо-западу от Аскания, где это растение я находил лично (тоже около Каховки)".

географічному розпространенню, так як у нас на юге степної області зустрічається тільки вона" (Пачоский, 1912, с. 23). Тезі про унікальність описаної знахідки у подах треба заперечити, бо *U. vulgaris* значиться у попередньому списку Ф. Тецманна (Teetzmänn, 1845; Теетцман, 1926)¹. Потому пухирник цитується Є.І. Коротковою (1964, с. 204): "Под (при затоплении)", – хоча подібна лаконічна реляція не вбачається оригінальною. У наступних конспектах флори асканійського степу (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990) *U. vulgaris* не фігурує, але приймати таку категоричну позицію не станемо. По-перше є 2 (щонайменше) достеменні вказівки виду; по-друге, період моніторингу 1923–1990 рр., фактично, скорочується до часу 7-ми сильних затоплень Великого Чапельського поду у 1928, 1932, 1939, 1948, 1963, 1978 та 1985 рр. Не знайдено *U. vulgaris* і під час сильного паводку 2010 р., але наразі зберігаємо рослину у списку флори асканійського степу з традиційно критичним статусом. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1912, 1923; Короткова, 1964; Краснова, Кузьмичов, 1987. Ss: Kh(IIIx).

LILIACEAE JUSS. – ЛІЛІЙНІ

??332. *FRITILLARIA meleagroides* Patrín ex Schult. & Schult. f. (рябчик малий) – "Очень редок. Чапельский под, западный склон, впервые обнаружен в виде небольшой группки особей в 1968 г. Адвентивный асектатор лугово-степных сообществ" (Веденьков, 1989, с. 14). Єдина знахідка без гербарної документації, дотепер не підтверджена. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. Ss: U(vr).

333. *GAGEA bohemica* (Zauschn.) Schult. & Schult. f. [*G. bohemica Szovitsii* Besser (Пачоский, 1923), *G. szovitsii* (Lang) Besser ex Schult. et Schult. f. (Бордзіловський, 1950а; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (зірочки, гусяча цибуля богемські(а)) – плакори та схили. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Звичайно, з періодичними спалахами чисельності. Цит.: Пачоский, 1923; Бордзіловський, 1950а; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

¹ У примітці до перекладу оригіналу роботи "Про південно-російські степи та про маєтки герцога Ангальт-Кетенського, що знаходяться в Таврії" (Теетцман, 1926, с. 121) проф. О.А. Янатою зазначено: "Навіть такому старанному дослідникові флори Асканії-Нової, як І. Пачоский, ця праця була відома досі тільки своєю назвою (за М. Срединським), але не була ним знайдена та використана, як первісне літературне джерело до флори Асканії-Нової, а разом і причорноморських степів".

ASCN: № 03945–03949, 03957, 03958, 07531, 10703–10706, 10984, 11011, 11549, 14223.

334. *G. bulbifera* (Pall.) Salisb. (з., г. ц. цибуленосні(а)) – спорадично по степу, плакори та схили. Автохтонний асектатор у степових фітоценозах. Цит.: Пачоский, 1923; Бордзіловський, 1950а; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03924–03927, 03934–03944, 06005, 07528, 07529, 08009, 08010, 08071, 11550, 14224. КНЕМ: № 4349/9.

335. *G. novoascanica* Klokov (з., г. ц. новоасканійські(а)) – "Обычен. Распространение на степи изучено недостаточно. Чапельский под (загон № 1), Южный (25, 26 кв.)... Автохтонный асектатор степных и лугово-степных ценозов" (Веденьков, 1989, с. 14). За А.М. Красновою та А.І. Кузьмичовим (1987, с. 78): "Зростає розсіяно по всьому заповідному степу. У кварталах 15, 16, 21, 22 виявлено по 5–10 особин виду". Цит.: Бордзіловський, 1950а; Краснова, Кузьмичов, 1987¹; Определитель..., 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08079. R: p-U, p-Kh.

336. *G. paczorskii* (Zapal.) Grossh. [*G. pratensis Paczorskii* Zapal. (Пачоский, 1923²), *G. pratensis* auct. non (Pers.) Roem. & Schult, p.p. (ASCN: Якименко, 1961, 1962; Веденьков, Веденькова, 1986)] (з., г. ц. Пачоського) – поди і лощини: мас. "Північний" та "Південний" (кв. 17, 20, 42, 43, 59, 68, 80), Великий Чапельський під (заг. № 6, 7). Автохтонний асектатор лучно-степових і лучних угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Бордзіловський, 1950а; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03929, 03975–03992, 07532, 08011, 08014–08017, 08080, 08081, 10955, 10956, 10972–10974, 11815, 11833, 14225. КНЕМ: № 5407/2, 5407/15.

337. *G. pusilla* (F.W. Schmidt) Schult. & Schult. f. (з., г. ц. низенькі(а)) – плакори та схили, сухі поди. Автохтонний асектатор лучно-степових і лучних угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03950–03956, 03959–03974,

¹ "Вперше цей вид у заповіднику "Асканія-Нова" був відмічений М.В. Клоковим у 1927 р. Проте під час Великої Вітчизняної війни гербарні збори цього виду загинули, і в 1975 р. М.В. Клоков описав *G. novoascanica* за зразками, зібраними В.В. Протоповою і О.П. Мринським у Чорноморському державному заповіднику АН УРСР, хоча матеріалів з території заповідника "Асканія-Нова" не було. Нарешті нами більше як через 50 років знову був знайдений цей чудовий вид, який також включений до списку рідкісних видів даного заповідника" (Краснова, Кузьмичов, 1987, с. 78).

² Чомусь наводиться лише з парку: "На поляне среди травы – редко... Это растение у нас, очевидно, является пришлым" (Пачоский, 1923, с. 128).

06006, 07533, 08072–08078, 10954, 10957–10962, 10967–10971, 10998, 11008, 11555. КНЕМ: № 4355/6.

– *G. uniflora* auct. (з., г. ц. одноквіткові(а)) – критично застарілий синонім. Спробуємо долучити його до циклу *Silvaticae* Терг. і "споріднити" з *Gagea lutea* var. *uniflora* Schur чи *G. erubescens* (Besser) Schult. & Schult. f., що, безперечно, не стосуються флори асканійського степу. Цит.: Teetzmann, 1845.

338. *TULIPA gesneriana* L. [*T. schrenkii* Regel (Пачоский, 1923; Бордзіловський, 1950г; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003)] (тюльпан Геснера, Шренка) – плакори та сухі схили: мас. "Північний" (кв. 1, 6, 7, 12, 13, 18, 19), мас. "Південний" (кв. 25, 26, 33, 42–44, 48, 49, 59–61, 68, 80 та ін.), Великий Чапельський під (заг. № 7, зх. схил). Звичайно, чисельність флуктує. Автохтонний асектатор степових угруповань. Фітоценологічно тяжіє до асоціацій *Festuceta valesiacaе*, поширених по солонцюватих різновидах темно-каштанового ґрунту (Веденьков, 1989). Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Бордзіловський, 1950г; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003. ASCN: № 04003–04017, 04022–04030, 04040–04044, 04045–04048, 05999, 07536, 08001, 08002, 10699, 11545, 12391, 14217. Ss: U(vr).

339. *T. scythica* Klokov & Zoz [*T. sylvestris* auct. non L. (Teetzmann, 1845), *T. biebersteiniana* auct. non Schult. & Schult. f., p.p. (Пачоский, 1923; Веденьков, 1989)] (т. скіфський) – поди та лощини: мас. "Північний" та "Південний" (кв. 3, 10, 15, 16, 44, 49, 50, 54, 55, 61, 64, 68, 73, 75, 80, 82), Великий Чапельський під (заг. № 1–4, 6, 7, 10). Автохтонний асектатор лучно-степових і лучних ценозів. Досить часто, чисельність різко флуктує. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Бордзіловський, 1950г; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Определитель..., 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003. ASCN: № 03996–04002, 04018–04021, 04031–04039, 06000, 07537, 07999–08000, 10700–10702, 11554, 12390, 14218, 15002. КНЕМ: № 4397/5. Ss: U(zn), p-Kh.

LINACEAE DC. EX PERLEB – ЛЬОНОВИ

340. *LINUM austriacum* L. (льон австрійський) – плакори та схили. Звичайно; спостерігаються періодичні спади чисельності. Автохтонний асектатор степових ценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04931–04948, 06633–06635, 06899, 06902, 07450, 07521, 08664, 12093, 12094, 13794, 14383–14399, 14797–14802.

LINDERNIACEAE BORSCH, KAI MÜLL. & EV. FISCH. –
КОРОБЧАНКОВІ

– *Lindernia procumbens* (Krock.) Philcox [*Vandellia puxidaria* (L.) Maxim. (Пачоский, 1907, 1917, 1923, 2008), *Lindernia procumbens* (Krock.) Borbás (Определитель..., 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), *L. puxidaria* auct. non L., nom. illeg. (Котов, 1960б; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (ліндернія, коробчанка простерта) – уперше згадується Й.К. Пачоським у 1907 р. (Пачоский, 1907, с. 29): "... в подах имения Аскания-Нова мною были найдены следующие растения до сих пор не замеченные в течении предшествующих, не благоприятных для подовой растительности годов: *Elatine alsinastrum*, *E. hydropiper*, *Lythrum thymifolia*, *L. tribracteatum*, *Vandelia puxidaria*, *Juncus sphaerocarpus*. Наиболее обильно появляются на участках, где прочая растительность уничтожена (напр., на возделанных местах)", – далі у 1917 р.: "... в херсонских подах до сих пор не удалось найти *Damasonium stellatum* и *Vandelia puxidaria*, каковые растения были находимы мною в Аскания-Нова" (Пачоский, 1917, с. 239), – і, згодом, у списку 1923 р.: "В Б.-Чапельском поду на возделанной почве – нередко и в степном поду в конце Заповедного участка (діл. "Стара", 43–44 кв. – В.Ш.)" (Пачоский, 1923, с. 120). У наступних конспектах флори асканійського степу аотації до *L. procumbens* не переконують у її реальних знахідках, а, скоріше, описують потенційні осередки рослини (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989). Гербарні збори відсутні. Нарешті, у II томі "Херсонской флоры" (Пачоский, 2008, с. 455), написаному у 1930 р., зазначено наступне: "*Vandellia puxidaria* Maxim. Произрастает только в плавнях по Днепру в виде редкого р-ния... Нецветущие экз. из пода в Аскания-Нова, определенные мною в свое время за *V. puxidaria*, по-видимому, являются *Lythrum hyssopifolium*, а не *Vandellia*". Цит.: Пачоский, 1907, 1917, 1923, 2008; Котов, 1960б; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Определитель..., 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

LYTHRACEAE J. ST-НІЛ. – ПЛАКУНОВІ

341. *LYTHRUM hyssopifolia* L. (плакун гісополистий) – Великий Чапельський під, по днищу і бортах лощин при затопленні (заг. № 4, 6, 7); мас. "Південний", під у 50 кв. Автохтонний асектатор лучних та лучно-болотних угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Клоков, 1955; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01444–01447, 01450–01453, 01465, 06015. KHEM: № 3576/8, 3576/9.

342. *L. microphyllum* Kar. & Kir. [*L. sophiae* Klokov (Клоков, 1955¹; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (п. дрібнолистий) – Великий Чапельський під: пересихаюче днище, заболочені фрагменти поруч з центральним водонакопичувачем, у сирих мікрозападинах; під у 50 кв. мас. "Південний". Автохтонний асектатор лучно-болотних угруповань. Зрідка. Цит.: Клоков, 1955; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06761. R: p-U, p-Kh.

343. *L. thymifolia* L. (п. чебрецелистий) – Великий Чапельський під, по оголених ґрунтах пересихаючого днища та схилах (у пониззі); мас. "Південний", під у 50 кв. Автохтонний асектатор у лучних та лучно-болотних фітоценозах. Досить часто; чисельність різко флюктує. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08761, 01449, 07633. KHEM: № 3583/3, 3583/4, 3583/7. Ss: U(vr).

344. *L. tribracteatum* Salzm. ex Spreng. (п. триприквітковий) – Великий Чапельський під: у центрі днища, мікрозападинах, по берегах штучних водойм. Автохтонний² асектатор лучних і лучно-болотних угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Клоков, 1955; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: 1 герб. арк. без №. KHEM: № 3584/1–3584/4.

345. *L. virgatum* L. [*L. salicaria* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (п. лозоподібний, прутяний) – Великий Чапельський під: заг. № 2, 4–7, 10, спорадично по днищу та лощинах. При затопленні чисельність різко збільшується, формує зарості (широкою смугою у заг. № 7). Автохтонний асектатор лучних угруповань, коедифікатор у лучно-болотних фітоценозах. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01441–01443, 01455, 01458, 01460–01463, 06016, 07634, 07635, 08757, 08758, 11214–11229, 12010.

¹ "Описаний цей вид з Асканії-Нова, де зустрічається в Чапельському поді, коло ставка та по канавах досить часто, разом з іншими видами – *L. tribracteatum* Salzm., *L. thymifolia* L. і *L. borysthenicum* (M. B.) Litw. Вперше зібраний І.К. Пачоським у 1911 р., пізніше збирався також багатьма іншими колекторами" (Клоков, 1955, с. 403).

² За Й.К. Пачоським (1923, с. 109): "Растение это в других подах юга России не произрастающее, попадающее кое где по полусолонцеватым местам. Для Аскании, вероятно, является заносным". Констатуємо, що *Lythrum tribracteatum* росте у Малому Чапельському, Агаймаському, Чорній Долині, Коянли та Домузлинському подах, і припустимо його аборигенну природу у лучно-болотних фітоценозах Великого Чапельського поду та депресій регіону загалом.

346. MIDDENDORFIA borysthenea (M. Bieb. ex Schrank) Trautv. [*Lythrum borysthenicum* (M. Bieb. ex Schrank) Litv. (Пачоский, 1923; Клоков, 1955; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (мідендорфія, плакунець дніпровська(ий)) – Великий Чапельський під, по затопленому і пересихаючому днищу (стопгані місцини, колії доріг, мікрозпадини зі збитою рослинністю) у заг. № 4, 6, 7; мас. "Південний", під у 50 кв. Часто. Автохтонний асектатор у лучно-болотних фітоценозах. Цит.: Пачоский, 1912, 1917, 1923; Клоков, 1955; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01448, 01466, 06014, 08684, 08759, 08760. КНЕМ: № 3576/4. R: p-U, p-Kh.

MALVACEAE JUSS. – МАЛЬВОВІ (КАЛАЧИКОВІ)

347. (!) ALCEA rosea L. (рожа рожева) – мас. "Південний" та "Північний", вздовж автотраси Асканія-Нова – Чкалове, по краю протипожежної смуги ріллі (кв. 22, 34, 36, 38, 39). Адвентивний асектатор степових угруповань. Поодинок. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04490–04492, 06260.

348. LAVATERA thuringiaca L. (лаватера тюрінгська, собача рожа звичайна) – мас. "Південний": 45 кв., по узбіччю старої дороги. За Є.І. Коротковою (1964, с. 222): "Котловина за Орлом". Адвентивний асектатор порушених степових угруповань. Поодинокі особини; випадкова рослина. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1926; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04485, 04486, 04489, 06256–06258, 07523.

349. MALVA pusilla Smith [*M. rotundifolia* auct. non L., nom. ambig. (Teetzmann, 1845), *M. borealis* Wallm. (Пачоский, 1923)] (калачики маленькі) – Великий Чапельський під: заг. № 1, 5–9, по узбіччю доріг, збитих ґрунтах, поруч із захисними накриттями тощо. За старими зборами – мас. "Південний", у порушених місцинах (кв. 26, 29, 36, 33, 49, 54, 59). Тепер зростає поодинок по межах, протипожежних прооранках, зоогенних викидах ґрунту. Адвентивний асектатор дигресійних степових фітоценозів. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04487, 04488, 06259, 06674–06675, 07522.

– *M. sylvestris* L. (к. лісові) – не стосується флори асканійського степу; вказівка критична по регіону загалом. Цит.: Teetzmann, 1845.

MORACEAE LINK. – ШОВКОВИЦЕВІ

350. (!) MORUS alba L. (шовковиця біла) – по межах мас. "Південний" (кв. 26, 27) та пн.-зх. борозні діл. "Стара" [N 46°27'30,00";

Е 33°53'16,74"]. Поодинокі занесені екземпляри. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06966–06988.

OLEACEAE HOFFMANNS. & LINK – МАСЛИНОВІ

351. (*) SYRINGA vulgaris L. (бузок звичайний) – мас. "Південний": 59 кв., у чагарнику (збори Атаманюк В.Д.; 18.05.1972 р.); кв. 43, пн.-зх. кут, поруч із борозною діл. "Стара" (1 дорідний куш, плодоносить). Адвентивний асектатор. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 11758.

ONAGRACEAE JUSS. – ЗНІТОВІ

352. EPILOBIUM hirsutum L. (зніт шорсткий) – по берегах штучних водойм та копанок з околиць Великого Чапельського поду (заг. № 1, арик поруч із антилопником). Адвентивний асектатор лучно-болотних формацій. Винятково рідко у антропогенно трансформованих ектопах. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06999, 07006, 07632, 08762, 08763. КНЕМ: № 784.

353. E. parviflorum Schreb. [*E. palustre* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (з. дрібноквітковий) – Великий Чапельський під: заг. № 7 (зх. схил, р-н Ільїнського водоскиду), заг. № 4–6 (у ариках, заболочених місцинах поруч із центральною водоймою, по "герцогському валу" та прилеглих ровах). Адвентивний асектатор лучно-болотних угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923¹; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04984, 07631, 13956, 14638–14642.

ORCHIDACEAE JUSS. – ЗОЗУЛИНЦЕВИ

– *ANACAMPTIS laxiflora* (Lam.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase [*Orchis laxiflora* subsp. *ensifolia* (Vill.) Asch. & Graebn. (Пачоский, 1917, 1923), *O. palustris* auct. non Jacq. (Короткова, 1964)] (анакамптис, плодоріжка рідкоквітковий(а)) – "В 1913 году 29 мая Баумгартнером был найден в одном месте орошаемого участка на окр. Б. Чапельского пода этот орхис, которого ни раньше, ни позже никто

¹ "По берегу канавы (? – В.III.) с водою впервые найдено 30 августа 1908 года с цветами и плодами" (Пачоский, 1923, с. 109). Попередній зніт – *Epilobium hirsutum* – зазначається конкретно з території дендропарку: "По берегу пруда несколько экземпляров. Это растение также лишь недавно появилось в Аскании-Нова, но, повидимому, удерживает лишь занятую позицию". Аналогічно характеризується С.І. Коротковою (1964).

не находил" (Пачоский, 1923, с. 127), "... растение, которого я никогда в подах не видел, но которое попадаетея нередко по несколько солонцеватым сагам песчаной полосы Днепроовского уезда. Как попал этот ядрышник в Б.-Чапельский под – неизвестно, но вероятно, из упомянутых саг" (Пачоский, 1917, с. 205). Коментуючи цей опис, А.М. Краснова та А.І. Кузьмичов (1987, с. 79–80) пишуть: "Й.К. Пачоский вважав цей вид випадково занесеним на под, що малоймовірно. Цілком вірогідно, що обводнені степові поди на крайньому півдні України були північними форпостами цього... лугово-болотного виду з середземноморсько-малоазійським ареалом". Полишаючи дискусію про аборигенну природу рослини, наразі констатуємо її відсутність. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Краснова, Кузьмичов, 1987; Горлова, 1998; Веденьков, Дрогобыч, 2003. КНЕМ: № 4523. Ss: C, U(vr).

OROBANCHACEAE VENT. – ВОВЧКОВІ

354. *OROBANCHE cumana* Wallr. (вовчок соняшниковий) – спорадично по усьому степу, паразитує на полинах *Artemisia* L. та нетребях *Xanthium* L. Великий Чапельський під: схили у заг. № 6, 7 (по збитих фрагментах, попід загорожами); мас. "Південний" та "Північний": кв. 21, 24, 33, 54, 59 та ін. Автохтонний асектатор степових, здебільшого, порушених угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08753–08755, 09460, 09466.

– *PHELIPANCHE arenaria* (Borkh.) Walp. [*Orobanche arenaria* Borkh. (Teetzmann, 1845)] (вовчочник пісковий) – скоріше, зазначається з приморської смуги. Цит.: Teetzmann, 1845.

355. *P. lanuginosa* (C.A. Mey.) Soják [*Orobanche caesia* Rchb. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), *O. lanuginosa* C.A. Mey. (ASCN: Ньюман, 1948)] (в. шерстистий) – плакорний степ, спорадично. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 09464, 09465.

356. *P. purpurea* (Jacq.) Soják [*Phelipaea coerulea* (Vill.) C.A. Mey. (Пачоский, 1923), *Orobanche purpurea* Jacq. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), *O. coerulea* Vill. (ASCN: Якименко, 1960)] (в. пурпуровий) – спорадично по сухих схилах та плакорах, у порушених місцинах. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 13944.

PAPAVERACEAE JUSS. – МАКОБИ

357. *GLAUCIUM corniculatum* (L.) J. Rudolph (мачок рогатий) – мас. "Південний": по межах і борознах, забур'янених місцинах (кв. 59, 83, 85); Великий Чапельський під: заг. № 8 (порушені екотопи), при дорозі у заг. № 5. Адвентивний асектатор степових ценозів. Дуже рідко. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04672, 04673, 04692–04694, 04980, 06133, 13934.

– *G. flavum* Crantz (м. жовтий) – безперечно, ідеться про приморські піски. Цит.: Teetzmann, 1845.

358. *PAPAVER stevenianum* Mikheev [*P. dubium* auct. non L., р.р. (Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (мак Стевена) – мас. "Південний", у порушених екотопах: борозни, прооранки, бутани байбаковин (кв. 25, 27, 42, 59, 60). Адвентивний асектатор степових угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923¹; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01243, 04695–04698, 08523, 08524, 11483, 11979–11992, 13751, 13764, 13765, 13820, 13832, 13833, 13935.

PEGANACEAE TIEGH. EX TAKHT. (NITRARIACEAE BERCHTOLD & J. PRESL s.l.) – ГАРМАЛОБИ (СЕЛІТРЯНКОВИ)

359. *PEGANUM harmala* L. (гармала, ребрик звичайна(ий)) – рудеральні екотопи, порушені ґрунти, забур'янені місцини: мас. "Південний" (кв. 26, 33, 42, 59–61, 78), частіше по схилах Великого Чапельського поду (заг. № 1, 5–7, 9). До поч. ХХ ст. гармала зростала у масі вздовж колишнього Чумацького шляху (Веденьков, 1989). Адвентивний асектатор дигресійних степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04239–04248, 04253–04255, 04481, 04482, 05738, 05739, 06028, 06029, 06128, 06853–06855, 07083, 07084, 15021.

PLANTAGINACEAE JUSS. s.str. – ПОДОРОЖНИКОВИ

360. *PLANTAGO cornuti* Gouan (подорожник Корнута) – у центральній частині днища Великого Чапельського поду: заг. № 6, по засолених, збитих ґрунтах поруч з ариком. Занесена рослина, винятково рідко. Асектатор у порушених лучних ценозах. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06850.

¹ "Мусорное место – редко и один экз. около степной дороги возле Нового Этапа. Очевидно, все экземпляры случайные из парка" (Пачоский, 1923, с. 99).

361. *P. dubia* L. [*P. glabriflora* Sakalo (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (п. сумнівний) – Великий Чапельський під; по схилах та днищу (заг. № 6, 7); мас. "Південний": у подах та лощинах (кв. 44, 45). Автохтонний асектатор лучних ценозів. Зрідка. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1964. ASCN: № 05523, 05524, 05492–05502, 05521, 05522, 05526, 05529, 05530, 05532, 05534–05536.

362. *P. lanceolata* L. (п. ланцетолистий) – у понижених місцинах (поди, мікрозападини, водозбірні улоговини), рудеральних екотопах: Великий Чапельський під (практично усі заони, часто), мас. "Південний" (кв. 45, 75, 85, 86, спорадично). Автохтонний асектатор у лучних фітоценозах. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05483–05487, 05518–05520, 05531, 06663, 06664, 06845–06849, 08599–08607, 13955.

363. *P. major* L. (п. великий) – Великий Чапельський під, по стоптаних берегах штучних водойм, межах, рудеральних екотопах (заг. № 1, 2, 4–8). Адвентивний асектатор олучнених дигресійних угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05503, 05505–05511, 06851, 06852, 08588–08598.

364. *P. tenuiflora* Waldst. & Kit. (п. тонкоколосий) – Великий Чапельський під: заг. № 4, 6, 7, по днищу; мас. "Південний", під у 50 кв. Часто, чисельність зростає при затопленні. Автохтонний асектатор у лучних та лучно-болотних фітоценозах. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05488–05491, 05512–05517, 05527, 05528, 08582, 08583, 08584, 13954.

365. *P. urvillei* Opiz [*P. media* auct. non L., р.р. (Веденьков, 1989), *P. stepposa* Кург. (Елонова, 1990)] (п. Урвілля) – Великий Чапельський під: заг. № 6, по стоптаних берегах центрального водонакопичувача. Адвентивний асектатор порушених лучних угруповань. Поодинокі особини. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 13417, 13418, 13421.

PLUMBAGINACEAE JUSS.

(incl. LIMONIACEAE SER.) – СВИНЧАТКОВІ (КЕРМЕКОВІ)

– *GONIOLIMON graminifolium* (Ait.) Boiss. [*G. desertorum* (Trautv.) Кюков (Краснова, 1974)] (гоніолімон, кермечник злаколистий) – за А.М. Красновою (1974, с. 474) "характерний для степів Асканії-Нової". Єдина непідтверджена вказівка, причому надто ненадійна, з огляду на псамфітно-долину приуроченість рослини. Цит.: Краснова, 1974.

366. *G. tataricum* (L.) Boiss. [*Statice tatarica* L. (Teetzmann, 1845), incl. *G. tauricum* Klokov (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, 1977; Елонова, 1990)] (г., к. татарський) – розкидано по усюму степу, часто. Автохтонний асектатор степових фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04145–04167, 04199–04225, 04233–04238, 05723–05729, 05745, 06010, 06911, 06914, 08585, 08692, 10916–10918, 12363, 13849, 13942.

367. *LIMONIUM sareptanum* (A. Becker) Gams [*Statice caspia* auct. non Willd. (Teetzmann, 1845¹), *S. sareptana* A. Becker (Пачоский, 1923)] (кермек сарептський) – плакори, схили, сухі поди. Автохтонний асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04099–04103, 04105–04144, 04168–04198, 04226–04232, 06009, 06614, 07014, 10919–10921, 12362, 13850, 14735.

POACEAE BARNHART (GRAMINEAE JUSS.) – ТОНКОНОГОВІ (ЗЛАКОВІ)

368. *AEGILOPS cylindrica* Host (егілопс, оводник циліндричний) – дигресійні екотопи, забур'янені місцини, межі, дороги. Великий Чапельський під, спорадично (заг. № 5 – у масі); мас. "Південний" та "Північний": кв. 19, 23, 26, 42, 59, 89 та ін., зрідка. Адвентивний асектатор вторинних степових фітоценозів. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02126–02128, 02623–02625, 02629–02631, 02639, 06192, 06882, 06883, 12624–12626, 14236, 14706.

369. *AGROPYRON desertorum* (Fisch. ex Link) Schult. & Schult. f. [*Triticum desertorum* Fisch. ex Link (Teetzmann, 1845)] (житняк пустельний) – за Є.П. Веденьковим (1989, с. 11): "Очень редок. Южный, бывшая овцеферма "Товарчийский". Адвентивный создификатор вторичных степных ценозов". У списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845), що охоплює пустельні степи маєтку Дофіне, "причетність" *T. desertorum* до флори асканійського степу непевна, але за гербарними зразками 1971–1987 рр. та сучасними зборами *A. desertorum* поширений на території мас. "Північний" (кв. 14), мас. "Південний": кв. 33 (збої поруч з колишньою фермою "Товарчийський"), 35, діл. "Успенівка" (кв. 84, при

¹ Не виключено, що *Statice caspia* цитується Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845) коректно (sensu C. Willdenow, 1809), але тоді його знахідка стосується приморської території – маєтку Дофіне, – а відсутність у списку флори асканійського степу поширеного компонента *Limonium sareptanum* [= *Statice sareptana*] постає артефактом.

дорозі, по прооранках), – та Великого Чапельського поду (заг. № 7, пд.-зх. схил). Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02728, 02729, 10051–10055, 10117, 10118.

– *A. fragile* (Roth) P. Candargy [*A. sibiricum* (Willd.) P. Beauv. (Водоп'янова, Веденьков, 1977; ASCN: Водоп'янова, 1971)] (ж. ламкий) – зазначається у списку Є.П. Веденькова (1989) з околиць ферми "Товарчийський" (мас. "Південний", кв. 33). Описана "знахідка" є критичною сама по собі, а існуючі 2 гербарні зразки *A. sibiricum* (ASCN: № 02730, 02732. Leg. & det. В.Г. Водоп'янова, 8.06.1971) переконують у цьому остаточно (Notae criticae: *A. desertorum* (Fisch. ex Link) Schult. & Schult. f. Det. V. Shapoval, 8.01.2011). Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989.

370. *A. imbricatum* Roem. & Schult.¹ [*A. cristatum* auct. non (L.) P. Beauv., р.р. (Пачоский, 1923), *A. pectinatum* auct. non (M. Bieb.) P. Beauv., р.р. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (ж. черепитчастий) – плакори та сухі схили: мас. "Південний" і "Північний", кв. 21, 25, 29, 33, 36, 41 та ін. Досить часто. Автохтонний коедифікатор корінних і вторинних ксероморфних формацій степу. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02717–02721, 02733–02737, 06198, 11520.

– *A. lavrenkoanum* Prokud. (ж. Лавренків) – уперше згадується Є.П. Веденьковим (1989, с. 11): "Обычен. Плакоры, Северный, Южный". Потому цитується Л.Д. Єлоновою (1990) без анотації. Проте, усі гербарні збори *A. lavrenkoanum* з території асканійського степу (ASCN: № 01723, 02722, 02731, 06253–06255, 10040, 10111, 10119, 10120, 10122, 10123) репрезентують *A. pectinatum* (Notae criticae L. Gubar, 1–6.06.2009). Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

371. *A. pectinatum* (M. Bieb.) P. Beauv. [*Triticum cristatum* auct. non (L.) Schreb., р.р. (Пачоский, 1904), *Agropyron cristatum* auct. non (L.) P. Beauv., р.р. (Пачоский, 1923)², *A. pectiniforme* Roem. & Schult. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (ж. гребінчастий) – плакорний степ, сухі схили, часто у порушених ектопах (прогіпожежні прооранки, бутани байбаковин, борозни, вирви тощо). Численний. Автохтонний едифікатор та коедифікатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1904, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974;

¹ *Agropyron cristatum* (L.) Gaertn. ssp. *pectinatum* (M. Bieb.) Tzvelev var. *imbricatum* (Roem. & Schult.) Fedtsch. & Fier. у конспекті Роасеае Східної Європи (Цвелев, 2006) розглядається у ранзі самостійного виду.

² "*A. cristatum* Bess... Попадается видоизмененная с голыми колосками var. *pectinatum* M.B. (sp.) и с пушистыми – var. *imbricatum* M.B. (sp.)" (Пачоский, 1923, с. 134).

Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02245–02248, 02475–02480, 02715, 02716, 10034–10039, 10112–10116, 11519, 11869, 12376, 14239, 14240, 14571, 14572.

– *AGROSTIS alba* auct. (мітлиця біла) – єдина застаріла вказівка (Teetzmann, 1845), що, мабуть, не стосується флори степу. І не цілком зрозуміло про що саме йдеться: *A. stolonifera* L., *A. gigantea* Roth чи *A. alba* L. [= *Poa nemoralis* L.], – при цьому і *A. alba* L., і *Poa nemoralis* L. значаться у наступних списках Й.К. Пачоського (1923) та Є.І. Короткової (1964) з території дендропарку. Цит.: Teetzmann, 1845.

+372. *ALOPECURUS aequalis* Sobol. (китник рудий) – Великий Чапельський під, по берегах штучних водойм: заг. № 2, 3, 6, арики та підтоплені місцини. Адвентивний асектатор у лучно-болотних фітоценозах. Зрідка. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 2 герб. арк. без №.

373. *A. pratensis* L. [*A. ventricosus* auct. non Pers. (ASCN: Илличевский, 1947¹)] (к. лучний) – поди, водозбірні улоговини та прилеглі схили. Автохтонний асектатор олучнених, коедифікатор лучних та лучно-болотних угруповань; локально позиціонує себе едифікатором. Великий Чапельський під – у масі, чисельність різко зростає при затопленні; мас. "Південний" та "Північний" – спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02321–02323, 02408–02431, 02432, 06179, 07959–07961, 11521, 11879, 12355, 14242, 14709.

+374. *ANISANTHA sterilis* (L.) Nevski [*Bromus sterilis* L. (Teetzmann, 1845)] (стokolосиця, нерівноквітник непліда(ий)) – пд. околиці Великого Чапельського поду, прилеглі до дендропарку (заг. № 5, 8, 9). Поодинокі екземпляри. Цит.: Teetzmann, 1845²; Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

375. *A. tectorum* (L.) Nevski [*Bromus tectorum* L. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964), *Zerna tectorum* (L.) Panz. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (с., н. покрівельна(ий)) – дигресійні екотопи: забур'янені місцини, межі, збої, протипожежні прооранки, зоогенні викиди ґрунту, дороги. Адвентивний едифікатор та асектатор порушених зональних угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964;

¹ Єдиний гербарний зразок *Alopecurus ventricosus* Pers. (ASCN: № 02431. "Край Большого Чапельского пода". Leg. & det. С. Илличевский, 16.05.1947) при огляді виявився "банальним" *A. pratensis* L.

² Припускаємо, що вказівка Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) стосується прилеглої до степу території. Так, у наступному списку Й.К. Пачоського (1923, с. 134) *Bromus sterilis* значиться як "сорное в парке". Зростає тут часто по олучнених умброфітних екотапах (Гавриленко та ін., 2008). З іншого боку, це могла бути і поширена у масі та габітуально подібна *Anisantha tectorum*, що не згадується Ф. Тецманном (Teetzmann, 1845).

Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02193–02195, 10476, 10477, 12664, 12689, 14251, 14552, 14553.

+376. *APERA maritima* Klokov (метлюг приморський) – Великий Чапельський під: заг. № 5, по узбіччю дороги поруч із сіткою. Адвентивний асектатор у порушених фітоценозах. Поодинокі екземпляри. ASCN: 1 герб. арк. без № (Leg. & det. Л.М. Губар, 17.06.2011).

+377. *ARRHENATHERUM elatius* (L.) J. Presl & C. Presl (французький райграс високий) – Великий Чапельський під: заг. № 4/6, попід загороджувальною сіткою (усього 2 екземпляри), заг. № 5, у рудеральному екоотопі поруч з "Північними воротами", де проходить екскурсійний маршрут через загони поду та дендрологічний парк. Безперечно, рослина занесена з парку¹, але цілком здатна утриматись у лучних фітоценозах поду. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

378. *BECKMANNIA eruciformis* (L.) Host (бекманія, зубровник звичайна(ий)) – Великий Чапельський під, спорадично по берегах штучних водойм, мікрозападинах, баюрах. У масі при затопленні днища. Автохтонний коедифікатор лучних та лучно-болотних угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02311–02313, 02439–02449, 02537–02551, 02702, 06178, 06246, 06247, 06895, 11523, 12641–12643, 14248, 14708, 14725.

– (*) *BRACHIARIA mutica* (Forssk.) Stapf [*Panicum muticum* Forssk. (Teetzmann, 1845)] (параграс тупий) – причетність цього тропічного африканського злака до флори асканійського степу виключається сама собою. Де конкретно його знайдено (безперечно, у культурі) – питання другорядне. Цит.: Teetzmann, 1845.

379. *BROMOPSIS inermis* (Leys.) Holub [*Bromus inermis* Leys. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964), *Zerna inermis* (Leys.) Lindm. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (стokolосник, кострець безостий) – по схилах, мікрозападинах, водозбірних улоговинах і подах. Автохтонний едифікатор та коедифікатор корінних і вторинних лучно-степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01987–01993, 02333–02335, 02450–02474, 06190, 07955, 11531, 11862, 12354, 12676, 14252, 14554, 14555.

380. *B. riparia* (Rehman) Holub [*Bromus riparius* Rehman (Пачоский, 1923; Короткова, 1964), *Zerna riparia* (Rehman) Nevski (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (с., к. прибережний) – по схилах депресій,

¹ "*Arrhenatherum elatius* M. et K. Одичалый в парке – местами даже обильно. Надо добавить, что в таком одичалом состоянии французский рай-грас растет там уже свыше 20 лет" (Пачоский, 1923, с. 132).

у лощинах: мас. "Південний" (кв. 25, 30, 45, 68 та ін.), мас. "Північний" (кв. 13, 19, 20). Автохтонний коедифікатор лучно-степових угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02481–02486, 06187, 06191, 07956, 10620–10623, 11863, 12356, 14250, 14251.

381. *BROMUS arvensis* L. (стоколос польовий) – Великий Чапельський під (заг. № 1, 6, 7), мас. "Південний" (кв. 61, 64). Автохтонний асектатор у порушених та олучнених фітоценозах. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01663–01667, 02704, 06916, 07468, 07506, 14719.

382. *B. japonicus* Thunb. [*B. patulus* Mert. & W.D.J. Koch (Пачоский, 1923)] (с. японський) – Великий Чапельський під (заг. № 1, 3–7), мас. "Південний" (кв. 33, 52, 75). Адвентивний асектатор олучнених угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02703, 01668–01678, 12440.

383. *B. squarrosus* L. (с. розчепірений) – плакори та схили, у порушених ектопах. Автохтонний асектатор дигресійних степових і лучно-степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01643–01662, 01679–01688, 02291–02295, 02705–02709, 07727–07733, 08668, 11423, 11524, 12632, 14232, 14544, 14546.

384. *CALAMAGROSTIS epigeios* (L.) Roth [*Arundo epigeios* L. (Teetzmann, 1845)] (куничник наземний, звичайний) – Великий Чапельський під: заг. № 7, (зх. схил у р-ні Ільїнського водоскиду, по пн.-сх. краю днища), заг. № 6 (пн. частина); мас. "Північний" (15/16 кв.), мас. "Південний" (кв. 75, у пн.-сх. куті). Адвентивний асектатор лучно-степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02306, 08088–08092.

– *CLEISTOGENES bulgarica* (Bornm.) Keng [*Festuca serotina* auct. non L., *Molinia serotina* auct. non (L.) Mert. & W.D.J. Koch (Teetzmann, 1845)] (двозубка, зміївка болгарська) – єдина непевна вказівка. Цит.: Teetzmann, 1845.

385. *CRYPISIS alopecuroides* (Piller & Mitterp.) Schrad. [*Heleochloa alopecuroides* (Piller et Mitterp) Host ex Roem. (Пачоский, 1923)] (скритниця китникова) – Великий Чапельський під, по збитих берегах водойм, у центральній заболоченій частині днища; мас. "Південний", під у 75 кв. Автохтонний¹ асектатор лучних та лучно-болотних угруповань.

¹ На думку С.П. Веденькова (1989), *Crypsis alopecuroides* та *C. schoenoides* є адвентивними рослинами у флорі асканійського степу та Великого Чапельського поду

Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02189–02192, 10110, 14229, 14716. КНЕМ: № 4190/4.

386. *C. schoenoides* (L.) Lam. [*Heleochloa schoenoides* (L.) Host ex Roem. (Пачоский, 1923)] (с. сашникова) – Великий Чапельський під: по днищу та берегах штучних водойм, сирих і пересохлих місцинах. Автохтонний асектатор у лучних та лучно-болотних фітоценозах. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10106–10109.

+**387. *CYNODON dactylon* (L.) Pers.** (свинорій пальчастий) – Великий Чапельський під (заг. № 4, "герцогський вал", по збитому ґрунті). Поодинокі особини, випадково. Мабуть, рослина занесена з дендрологічного парку, де зростає у лучних ектопах, що межують із загонами поду (р-н "дзеркальних ставків"). Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

388. *DACTYLIS glomerata* L. (грястиця збірна) – Великий Чапельський під (центральна частина днища), мас. "Південний": кв. 59, 60, 76, 77, западини, старі дороги, межі. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Винятково рідко. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02222, 02223, 06248, 12630, 12631.

389. *ECHINOCHLOA crusgalli* (L.) P. Beauv. [*Panicum cruss galli* L. (Teetzmann, 1845)] (пласкуха звичайна, півняче просо) – Великий Чапельський під, у масі по берегах штучних водойм; мас. "Південний", 54 кв. Адвентивний асектатор та коедифікатор порушених лучних і лучно-степових угруповань. Цит.¹: Teetzmann, 1845; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01979–01983, 02320, 06203, 07977, 12636–12640, 12650.

– *ELYTRIGIA bessarabica* (Sävil. ex Rayss) Prokud. [*Triticum junceum* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (пирій бессарабський) – безперечно, стосується приморської флори маєтку Дофіне (літоральні піски). Цит.: Teetzmann, 1845.

390. *E. intermedia* (Host) Nevski [*Agropyron glaucum* (Desv. ex DC.) Roem. & Schult. (Пачоский, 1923)] (пирій середній) – спорадично у подах, лощинах та мікрозападинах. Автохтонний едифікатор та коедифікатор корінних і вторинних лучно-степових і лучних угруповань.

зокрема. Але їх інтразональна фітоценотична приуроченість та поширеність у подах регіону дисонують з цією тезою. Не суперечать аборигенній природі і слабкі синантропні риси *C. alopecuroides* та *C. schoenoides* (геміапофіти чи евнтапофіти).

¹ Перші згадки рослини у ХХ ст. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964) конкретно території асканійського степу не стосуються (йдеться про прилеглі землі). Не містить *Heleochloa crusgalli* і список Є.П. Веденькова та В.Г. Водоп'янової (1974).

Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00177–00180, 02344.

391. *E. maeotica* (Prokud.) Prokud. (п. азовський) – у подах та мікрозападинах: мас. "Північний" (пирійник у поду 21 кв.), мас. "Південний" (кв. 85, блюдце). Зрідка. Цит.: Прокудин, Друлева, 1977; Елонова, 1990. ASCN: № 07143–07145.

392. *E. × mucronata* (Opiz) Prokud. (п. загострений) – мас. "Південний": кв. 25, 26 (по узбіччю старої дороги), діл. "Стара" (кв. 44), діл. "Успенівка"; мас. "Північний": 21 кв.; Великий Чапельський під: заг. № 5, 9, по межі з дендропарком [Л. Губар, 2010 (!)]. Автохтонний коедифікатор лучно-степових та лучних фітоценозів. Зрідка. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01947, 01948, 12556.

393. *E. pseudocaesia* (Pacz.) Prokud.¹ [*Agropyron repens* (L.) P. Beauv. var. *pseudocaesium* Pacz. (Пачоский, 1912, 1923), *A. pseudocaesium* (Pacz.) Prokud. (Прокудин, 1940; Короткова, 1964)] (п. несправжньосизий, подовий) – Великий Чапельський під: заг. № 1, 4–7, 10 (у масі по днищу, берегах штучних водойм; чисельність різко збільшується при затопленні), мас. "Північний" (кв. 11, 15–17, 20, 21, 24), мас. "Південний" (кв. 35, 36, 42, 44–46, 50, 53, 54, 75, 84). Автохтонний едифікатор та коедифікатор у корінних лучних та лучно-болотних фітоценозах. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Прокудин, 1940; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Цвелев, 1974; Прокудин, Друлева, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00170–00176, 02241–02244, 02369, 06200, 06857, 07130–07142, 10733, 10734, 10754–10763, 12358, 14230, 14576. R: p-Kh.

394. *E. repens* (L.) Nevski [*Triticum repens* L. (Teetzmann, 1845; КНЕМ: Пачоский, 1911), *Agropyron repens* (L.) P. Beauv. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964)] (п. повзучий) – у подах, лощинах, рудеральних ектопах, забур'янених місцинах. Автохтонний едифікатор корінних та вторинних лучно-степових і лучних угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1912, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01949–01966, 02367, 02368, 02492, 02494, 06186, 10043–10050, 10445–10447, 10449–10475, 10739–10741, 10747–10753, 10764–10766, 11526, 14231. КНЕМ: № 5239/14, 5246/3, 5246/5, 5246/6.

395. *E. × tesquicola* (Prokud.) Prokud. & Klokov [*Agropyron tesquicolum* Prokud. (Прокудин, 1940; Короткова, 1964)] (п. степовий) – по схилах та мікрозападинах: мас. "Північний" (кв. 11, 21, 22), мас.

¹ М.М. Цвельов (2006) зберігає за *Elytrigia pseudocaesia* попередньо визначений ним (Цвелев, 1974) статус підвиду – *E. repens* subsp. *pseudocaesia* (Pacz.) Tzvel.

"Південний" (кв. 36, 37, 39, 55, 68). Автохтонний едифікатор та коедифікатор інтразональних фітоценозів. Зрідка. Цит.: Прокудін, 1940; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01935–01946, 07146–07149, 10689–10691, 10742–10746.

396. *E. trichophora* (Link) Nevski [*Agropyron glaucum* (Desv.) P. Beauv. var. *villosum* Schmalh. (Пачоский, 1923), *A. trichophorum* (Link.) K. Richt. (Прокудін, 1940)] (п. волосистий) – спорадично по степу, у мікрозападинах: мас. "Північний" (кв. 15, 19, 21, 23, 24), мас. "Південний" (кв. 25, 26, 33, 44–46, 50, 51, 54, 55, 68, 73, 84, 87). Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучно-степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Прокудін, 1940; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Прокудин, Друлева, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01716–01721, 02238–02240, 02282–02287, 02341–02343, 02365, 02366, 02374, 06176, 06687, 06701–06720, 10091, 10735–10738, 11525.

397. *ERAGROSTIS minor* Host [*Poa eragrostis* L. (Teetzmann, 1845), *Eragrostis poaeoides* P. Beauv. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (гусятник малий) – перелоги, збої, рудеральні екотопи, прооранки. Автохтонний (?) асектатор вторинних угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02249–02251, 02606–02609, 06199, 14227.

398. *E. pilosa* (L.) P. Beauv. (г. волосистий) – мас. "Південний", старі дороги. Адвентивний асектатор степових серійних угруповань. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923¹; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

399. *EREMOPYRUM orientale* (L.) Jaub. & Spach [*Agropyron orientale* (L.) Roem. & Schult. (Пачоский, 1923)] (мортух, житничка східний(а)) – рудеральні екотопи, борозни, копаніри: мас. "Південний" (кв. 42, 59, 60, 76, 77). Адвентивний асектатор вторинних степових фітоценозів. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02487–02491, 02505, 02515, 02516, 02521–02535, 06181, 14245, 14712, 10134.

400. *E. triticeum* (P. Gaertn.) Nevski [*Agropyron prostratum* (L.) Eichw. (Пачоский, 1923)] (м., ж. пшеничний(а)) – мас. "Південний" (кв. 33, 43, 59, 60, 76), Великий Чапельський під (заг. № 7, схили). Адвентивний асектатор дигресійних формацій. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02331, 02332, 02506–02514, 02517, 06180, 12682.

¹ "По степной дорожке – редко... Этот злак попадался и раньше в виде элемента случайного" (Пачоский, 1923, с. 133).

– *FESTUCA*¹ *beckeri* (Hack.) Trautv. [*F. laeviuscula* Klokov (Елонова, 1990)] (костриця Бекера) – цитується у останньому конспекті Л.Д. Слонової (1990), причому дублем: № 449 – *F. beckeri*, № 450 – *F. laeviuscula*. Єдиний гербарний зразок з оригінальною етикеткою: "*Festuca valesiaca* Schleich. ex Gaud. subsp. *valesiaca*. Квартал 25, плакор. 22/V – 1973 г. Собр. и опр. Водопьянова", – супроводжується пізнішою "збірною" вкладкою, з різними за часом і почерками записами: "*Festuca laeviuscula* Klok." (написано по затертому і перекреслено), потому дописано "*Beckeri* (Hack.) Trautv. Det. Т. Соломаха, О. Дубовик. IV.1990". Проте, цей екземпляр однозначно належить до *F. rupicola* Heuff. (Notae criticae V. Sharoval, 10.01.2011)². Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 02216.

401. *F. pseudodalmatica* Krajina ex Domin [*F. valesiaca* Gaudin agg. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (к. несправжньодалматська) – плакори та сухі схили. Автохтонний коєдифікатор у ксерофітних фітоценозах. За Є.П. Веденьковим (1989): "Наиболее ксерофильный вид из асканийских овсяниц". По солонцюватих відмінах темно-каштанового ґрунту і степових солонцях є едифікатором. Численний. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02219–02221, 14241, 14564–14566.

402. *F. pseudovina* Hack. ex Wiesb. [*F. valesiaca* Gaudin agg. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (к. несправжньоовеча) – поди та схили (у пониззі) з лучно-каштановими ґрунтами. Автохтонний коєдифікатор лучно-степових угруповань. Численний. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Тверетінова, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02196–02200, 02212–02215, 02232–02234.

¹ Як артефакт зазначимо, що у списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) не фігурує жодної костриці. Єдина згадка *Festuca* – *F. serotina* L. – стосується роду *Cleistogenes* Keng. Принаймні, за розробленою Ф. Тецманном бальною оцінкою чисельності, *F. serotina* істотно поступається пануючим *Stipa capillata* чи *S. pennata* (5 проти 3000000 або 1300000), що виключає її домінантні позиції та стосунок до поширеної у асканійському степу *F. valesiaca*.

² Рослина з виразно борознистими стеблами, щетинисто-опушеними під волоттю. Перша бічна вісь волоті ("нижня гілочка") складає 1/3–2/5 її загальної довж. Пластика листка зісподу з 2 борознами (з кожного боку) і 3 заокругленими у поперечному розтині ребрами, а по внутрішній поверхні – з 7 ребрами, опушеними короткими, ледь помітними трихомами. Натомість, за діагнозом у псамофітної (!) *F. beckeri* "Ст. под метелкой голые и гладкие, редко на небольшом протяжении шероховатые и опушенные" (Определитель..., 1987), "Нижняя веточка метелки короткая, не длиннее 1/4 всей дл. соев. Пл. л. на внутренней поверхности обычно с 5–7 ребрами, густо покрытыми длинными волосками, сверху с (3)5(7) ребрами, из них 3 срединных треугольные" (Тверетінова, 1977, с. 270, 311).

403. *F. rupicola* Heuff. [*F. sulcata* (Hack.) Nyman (Пачоский, 1923; Короткова, 1964), *F. valesiaca* Gaudin aggr. (Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (к. борозниста) – по схилах, лощинах, у мікрозападинах з олучненими фітоценозами. Автохтонний едифікатор та коедифікатор. У сухі роки асоціює з *Phalacrachena inuloides* по днищу Великого Чапельського поду (Веденьков, 1989). Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02201–02205.

404. *F. valesiaca* Gaudin [*F. sulcata* auct. non (Hack.) Nyman (Пачоский, 1923; Короткова, 1964)] (к. валіська, типчак) – плакори, схили, сухі поди. Автохтонний едифікатор та коедифікатор степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Тверетінова, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01829–01877, 01921–01934, 02015–02184, 02206–02211, 02632–02638, 02649–02701, 02785–02831, 06182, 06184, 06196, 07446, 10491–10509, 11880, 12389. КНЕМ: № 4161/2, 4161/9.

405. *HORDEUM leporinum* Link [*H. murinum* auct. non L., р.р. (Пачоский, 1923¹)] (ячмінь заячий) – у дигресійних екотопах, локально формує зарості. Адвентивний едифікатор та коедифікатор лучно-степових серійних угруповань. Часто. Цит.: Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 12675.

+406. *H. murinum* L. (я. мишачий) – по межах, узбіччю доріг, порушених ґрунтах. Адвентивний коедифікатор дигресійних угруповань. Спорадично. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: № 14211, 14575.

407. *KOELERIA cristata* (L.) Pers. [*K. gracilis* Pers., nom. illeg. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (келерія, кипець гребінчаста(ий)) – плакори та сухі схили. Автохтонний коедифікатор степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01744–01779, 01914–01920, 02288–02290, 02552–02563, 02565–02569, 02576–02581, 07962–07965, 11527, 11867, 12352, 14226, 14567–14570, 14728, 14748, 14811.

408. *LEYMUS ramosus* (Trin.) Tzvelev [*Agropyron ramosum* (Trin.) K. Richt. (Пачоский, 1923), *Aneurolepidium ramosum* (Trin.) Nevski (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *Triticum ramosum* Trin. (КНЕМ: Пачоский, 1902)] (колосняк гіллястий) – перелоги, борозни, прооранки, рудеральні екотопи. Дигресійний едифікатор та коедифікатор степових і лучно-степових угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков,

¹ За описом Й.К. Пачоського (Пачоский, 1923, с. 135): "По дорожкам, около строе-ний в самой экономии, и парках".

1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01620–01642, 02336–02340, 06189, 11522. KHEM: № 5238/4.

409. *LOLIUM perenne* L. (пажитниця багаторічна, англійський райграс) – мас. "Південний": кв. 59, 64. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Винятково рідко. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06250, 14763.

410. *MELICA transsilvanica* Schur (перлівка трансильванська) – єдиний локалітет у кв. 35 мас. "Південний" (оборанка, поруч з трасою Асканія-Нова – Чкалове). Скоріше, випадкова рослина. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 07957, 07958.

411. *PHOLIURUS pannonicus* (Host) Trin. [*Lepturus pannonicus* (Host.) Kunth (Пачоский, 1923)] (лускохвосник паннонський) – Великий Чапельський під: по стоптаних берегах штучних водойм, оголених фрагментах у центрі днища (заг. № 4, 6, 7), – мас. "Південний" (під у кв. 50, порушений ґрунт). Автохтонний коедифікатор та асектатор лучних і лучно-болотних асоціацій. Екотопічно тяжіє до пересохлих глейосолодей днищ депресій. Часто, чисельність різко збільшується при затопленні. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02228–02231, 14244, 14710.

412. *PHRAGMITES australis* (Cav.) Trin. ex Steud. [*P. communis* Trin. (Пачоский, 1923¹; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (очерет звичайний, південний) – Великий Чапельський під: спорадично у ариках та копанках (заг. № 2, 4–8). Адвентивний едифікатор лучно-болотних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02296–02297, 14559.

413. *POA angustifolia* L. [*P. pratensis* auct. non L., p.p. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (тонконіг вузьколистий) – у подах, лощинах, по схилах і, почасти, плакорах. Автохтонний едифікатор та коедифікатор олучнених угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01801–01821, 01897–01901, 01912, 01913, 02298–02300, 06193, 10100–10103, 10137, 11529, 12353, 14726.

414. *P. bulbosa* L. [*P. bulbosa* L. var. *vivipara* Borckh. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923)] (т. бульбистий) – рудеральні екотопи, перелоги, випаси, збої. Дигресійний едифікатор та коедифікатор серійних формацій; асектатор корінних дернинно-злакових травостоїв (Веденьков, 1989). Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Корот-

¹ Очерет у Великому Чапельському поді "первоначально был посажен... около оросительных канав" (Пачоский, 1923, с. 133).

кова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01793–01800, 01902–01911, 02738–02780, 06183, 06245, 07051, 07449, 10104, 10105, 11528, 12375, 12651–12663, 13847, 14237, 14238, 14560, 14561, 14563.

415. *P. compressa* L. (т. стиснутий) – мас. "Південний", рудеральні екотопи: кв. 26 (у кюветі), 62 (по узбіччю старої дороги). Адвентивний асектатор дигресійних лучно-степових угруповань. Винятково рідко¹. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01788–01792.

?416. *PSATHYROSTACHYS juncea* (Fisch.) Nevski (ламкоколосник ситниковий) – статус у флорі асканійського степу критичний. За Л.Д. Слоновою (Елонова, 1990, с. 57): "Зафиксирован Е.П. Веденьковым и А.Г. Веденьковой еще в 1986 г.", при цьому попередньо підкреслюється (с. 56), що його знахідка документується гербарним збором, але подібного зразка у гербарній колекції ASCN бракує! Подальших знахідок рослини у природному ядрі не було². Цит.: Елонова, 1990. Ss: U(rd).

+417. *PUCCINELLIA distans* (Jacq.) Parl. (покісниця розхилиста) – Великий Чапельський під: по берегах штучних водойм (заг. № 4, 6). Спорадично. Адвентивний асектатор у лучно-болотних фітоценозах. Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 4 герб. арк. без №.

418. *SCHEDONORUS pratensis* (Huds.) P. Beauv. [*Festuca pratensis* Huds. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (костричник лучний) – Великий Чапельський під: заг. № 5 (у рівчаку), № 7 (зх. схил, р-н Ільїнського водоскиду); мас. "Південний": кв. 37 і 46. Адвентивний асектатор лучних угруповань. Дуже рідко. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02217, 02218, 10510–10512.

419. *SCLEROCHLOA dura* (L.) P. Beauv. [*Poa dura* (L.) Scop. (Teetzmann, 1845)] (твердоколос стиснутий) – рудеральні екотопи, витопані місцини: часто у загонах Великого Чапельського поду, винятково рідко на мас. "Південний" (кв. 33, колишня ферма "Товарчійський"; кв. 43, 59, по екскурсійній стежці; кв. 65, по узбіччю дороги) та мас. "Північний" (кв. 6, збій). Адвентивний асектатор степових, сильно порушених угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923;

¹ Зростає у масі по днющу прилеглому Барнашівському поду (окол. с. Скворцівки Каховського р-ну).

² На території України достеменно відомі усього 3 локалітети *Psathyrostachys juncea*: долина р. Камишної (поблизу с. Стрільцівки Міловського р-ну Луганської обл.), ур. Корсак-Могила (окол. с. Мануйлівки Приморського р-ну Запорізької обл.) та 5 км на пд. від с. Славною Роздольненського р-ну АР Крим (Єна, Коломійчук, 2009). Таким чином, присутність цього диз'юнктивно-ареального елемента у флорі асканійського степу теоретично допустима, хоча у Криму, Приазов'ї та Луганській обл. *P. juncea* зростає у петрофітних степах (*Artemisio tauricae*-*Festucion*, *Festucenion valesiacae*).

Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02225–02227, 02495–02499, 14249, 14558.

?420. *SECALE sylvestre* Host (жито дике) – мас. "Південний", кв. 42 (плакор, по узбіччю старої дороги). Мабуть, випадкова рослина. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974.

+421. *SETARIA pumila* (Poir.) Roem. & Schult. [*S. glauca* auct. non (L.) P. Beauv. (Шаповал, 2006а)] (мишій сизий) – спорадично по дніщу та мікрозападинах Великого Чапельського поду (заг. № 6, 7). Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

422. *S. verticillata* (L.) P. Beauv. [*Panicum verticillatum* L. (Teetzmann, 1845)] (м. кільчастий) – мас. "Південний", 75 кв. (порушений ґрунт по межі цілинного степу), Великий Чапельський під (заг. № 1, 4). Адвентивний асектатор степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

423. *S. viridis* (L.) P. Beauv. (м. зелений) – забур'янені місцини, перелogi, прооранки, межі: мас. "Південний" (кв. 34, 49, 50, 60), Великий Чапельський під (заг. № 1, 5). Адвентивний асектатор степових угруповань. Зрідка. Цит.¹: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02324, 02325, 02329, 02582–02590, 06194, 07978, 12665–12668, 14243, 14557.

424. *STIPA capillata* L. (ковила волосиста, тирса) – плакори та схили. Автохтонний едифікатор та коедифікатор степових угруповань. Еколого-фітоценотичний оптимум формацій знаходиться на схилах (Веденьков, 1989). Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01494–01509, 01592–01594, 01599–01601, 01689–01715, 02316, 02591–02604, 06202, 10730–10732, 11534, 14233, 14556. KHEM: № 5176/7. Ss: U(no).

425. *S. lessingiana* Trin. & Rupr. [*S. pennata* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845)] (к. Лесінга) – плакори. Автохтонний коедифікатор степових угруповань, локальний едифікатор по зоогенних викидах ґрунту, збагачених карбонатами. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01541–01564, 01585–01591, 01595–01598, 01602–01619, 01722–01743, 01878–01896, 02261–02276, 02315, 06197, 06403, 06408, 07492, 07603, 07605, 10483–10489, 10723–10725, 11532, 12388, 14234, 14550, 14718, 14727, 14738. Ss: U(no).

¹ У списках Й.К. Пачоського (1923) та Є.І. Короткової (1964) зазначається з прилеглої території: парк, смітники, поля, дороги.

?426. *S. maeotica* Klokov et Ossycznjuk (к. приазовська) – статус критичний. Цитується Л.Д. Єлоною (Елонова, 1990) за оригінальними зборами 1990 р. та "першою знахідкою О.М. Дубовик у 1955 р." (?! – *B.III.*). А.М. Краснова та А.І. Кузьмичов (1987, с. 79) при характеристиці *S. maeotica* у флорі асканійського степу зазначають: "Ми наводимо цей вид за зборами О.М. Дубовик (Асканія-Нова, цілинний степ, 23.07.74 [KW])". Інших реєстрацій рослини не було, але її уперто згадують, посилаючись на попередні зустрічі: "В 1990 г. этот приазовский эндемик одиножды видела Л.Д. Елонова в травостое 74 квартала" (Веденьков, Дрогобыч, 2003). Гербарного зразка *S. maeotica*, "побаченої" у 1990 р. Л.Д. Єлоною, у колекції ASCN нема. У гербарному фонді KW зберігаються усього 5 герб. арк. *S. maeotica* з Донецької обл., "Хомутовського степу": збори Ф.О. Гриня 11.VI.1955 р. (Notae criticae М.В. Клоков) та Н.П. Шупранова 31.V.1975 р. (Det. В.В. Осычнюк), – і Луганської обл., долини р. Лугань (11.V.1972 р. Leg. & det. В.С. Ткаченко). Таким чином, і тут асканійського матеріалу по *S. maeotica*, про що наголошують А.М. Краснова та А.І. Кузьмичов (1987), а згодом Л.Д. Єлонова (Елонова, 1990), бракує. Попри це, за В.М. Остапком (2009) *S. maeotica* дотепер охороняється у Біосферному заповіднику "Асканія-Нова". Цит.: Краснова, Кузьмичов, 1987; Елонова, 1990; Остапко, 2009. Ss: U(nv).

427. *S. ucrainica* P. Smirn. [*S. pennata* auct. non L., p.p. (Teetzmänn, 1845), *S. zaleskii* auct. non Wilensky, *S. tirsia* Zaleskii, non Steven (Пачоский, 1923)] (к. українська) – плакори та сухі схили. Автохтонний едифікатор та коедифікатор. Численний. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01510–01540, 01565–01584, 01822–01828, 02003–02014, 02235–02237, 02252–02259, 02314, 06386–06402, 06404–06407, 06409–06417, 06421–06422, 07500, 07602, 07606, 10478–10482, 10726–10729, 12092, 12394, 14235, 14547–14549, 14737. КНЕМ: № 5195/4. Ss: U(no).

428. *TAENIATHERUM asperum* (Simonk.) Nevski [*Elymus caput-medusae* auct. non L., p.p. (Teetzmänn, 1845), *Hordeum caput-medusae* auct. non (L.) Coss. & Durieu, p.p. (Пачоский, 1917)] (стрічкоосник шорсткий) – поди, рудеральні екотопи: Великий Чапельський під (заг. № 7, пн. схил, лощини), мас. "Південний" (кв. 26, 42, 59). Асектатор або коедифікатор олучнених формацій. Кенофіт, прогресуючий елемент¹. Зрідка. Цит.: Teetzmänn, 1845; Веденьков, Водоп'янова, 1974;

¹ Проблематичний статус. Й.К. Пачоский (1917, с. 212), описуючи рослинність поду з економії Іванівка К.Е. Фальц-Фейна у межиріччі Дніпро – Інгулець (окол. с. Максима Горького Бериславського р-ну Херсонської обл.), зазначає: "В нескольких местах замечен *Hordeum caput medusae* (в виде расы *asperum*), растение для наших 118

Водоп'янова, Веденьков, 1977; Прокудин, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01781–01787, 02307–02310, 06204.

– (!) *TRITICUM aestivum* L. (пшениця літна, м'яка) – "Несколько десятков растений в состоянии восковой спелости найдены на нарушенной почве в квартале 75" (Водоп'янова, Веденьков, 1977, с. 54). Спорадично трапляється по смітниках, опіллях та рудеральних еко-топах буферної зони. У природному ядрі зникла¹. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977.

429. VENTENATA dubia (Leers) Coss. (вентената сумнівна) – поди, лощини та прилеглі схили, колії старих доріг: по дніщу Великого Чапельського поду у заг. № 4, 6, 7, мас. "Південний" (кв. 33, 44, 50, 61). Спорадично, чисельність різко флуктує. Автохтонний асектатор зональних та інтразональних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02186–02188, 02433–02438, 06177, 07708, 10136, 11530, 13815, 14212, 14711. R: p-Kh.

POLYGONACEAE Juss. – СПОРИШЕВИ (ГРЕЧКОВИ)

430. FALLOPIA convolvulus (L.) A. Löve [*Polygonum convolvulus* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (витка гречка березкова) – спорадично по степу, у порушених місцинах. Адвентивний асектатор дигресійних степових і лучно-степових фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00162–00169, 00184–00186, 13961.

– *PERSICARIA hydropiper* (L.) Delarbe [*Polygonum hydropiper* L. (Елонова, 1990)] (гірчак перцевий) – вказується помилково. Оригінальні збори Л.Д. Єлонової та Ю.П. Владимирцевої 1987 р. – зразки № 00192 та 00193 – репрезентують *Persicaria maculosa* S.F. Gray (Notae criticae: *Polygonum persicaria* L. Det.: О. Осетрова, IV.1990; *Persicaria maculosa* S.F. Gray. Det. V. Shapoval, 12.01.2011), а гербарний зразок

мест, без сомнения, заносное, в последнее время (1915 г.) около Ивановки произрастающее кое где даже очень обильно". За В.Г. Водоп'яновою та С.П. Веденьковим: "Считается аборигеном, поскольку наблюдается очень давно на степи" (Водоп'янова, Веденьков, 1977, с. 52). Досить часто зростає у подах Лівобережжя Нижнього Дніпра – Малому Чапельському, Барнашівському (зарості), Агаймаському.

¹ Періодичні знахідки *Triticum aestivum* у степу не виключені, але за цією логікою до флористичного списку треба включати практично усі культурні рослини регіону, що іноді зростають (проростають) у засмічених місцинах, не утримуючись до наступного вегетаційного сезону та не формуючи банку діаспор. Подальші зустрічі такого роду рослин у природному ядрі спричинені самими лише заносами, але не є результатом усталеності у складі флори.

Є.П. Веденькова та О.Г. Веденькової 1986 р. (№ 06237) необачно стосується *Persicaria scabra* (Moench) Moldenke (Notae criticae V. Sharoval, 12.01.2011). Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 00192, 00193, 06237.

431. *P. lapatifolia* (L.) Delarbe [*Polygonum lapatifolium* L. (Пачоский, 1923)¹; ASCN: Якименко, 1954] (г. щавелелистий) – сирі місцини по околиці Великого Чапельського поду. Винятково рідко, заноситься з прилеглої території. Цит.: Пачоский, 1923. ASCN: № 00197–00199, 00201, 06022.

432. *P. maculosa* S.F. Gray [*Polygonum persicaria* L. (Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (г. плямистий) – Великий Чапельський під, по берегах штучних водойм (заг. № 1, 2, 4, 6). Адвентивний асектатор лучно-болотних угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00192, 00193, 00235–00237, 06020, 08769, 08781–08784, 14795, 14796.

+433. *P. scabra* (Moench) Moldenke [*Polygonum scabrum* Moench (Короткова, 1964; ASCN: Серебрякова, 1948; Якименко, 1962), *P. hypanicum* auct. non Klokov (Елонова, 1990), *P. tomentosum* auct. non Schrank (ASCN: Елонова, 1988)] (г. шорсткий) – у гербарній колекції зберігаються 3 зразки *Polygonum scabrum*, зібрані 18.08.1948 р. Серебряковою (без ініц.) з "краю" Великого Чапельського поду і Т.О. Якименко 29.05.1962 р. з "валу" (?) зоопарку чи Великого Чапельського поду (мабуть, "герцогського" – по межі заг. № 4/5). Чомусь зі збори випали з поля зору і не знайшли відбитку у наступних флористичних списках². До *Persicaria scabra* належать ще 2 гербарні зразки: *Polygonum hypanicum* auct. non Klokov (Leg. В.Г. Водопьянова, 1966; det. О. Осетрова, О. Дубовик, IV.1990) і *P. tomentosum* auct. non Schrank (Leg. В.Г. Водопьянова, 1966; det. Л.Д. Елонова, 18.VII.1988. Notae criticae: *Polygonum hypanicum* Klokov. Det. О. Осетрова, О. Дубовик, IV.1990)³. ASCN: № 00194, 00195, 00203, 00204, 06126, 06237.

¹ У примітці до анотації *Polygonum lapatifolium* L. Й.К. Пачоським (Пачоский, 1923, с. 125) зазначено нагупне: "У Шмальгаузена расы из сборного цикла *P. persicaria* описаны недостаточно полно, а иного руководства сейчас не имею, почему и сомневаюсь в определении".

² *Polygonum scabrum* Moench значиться у конспекті Є.І. Короткової (1964, с. 205), але з анотацією: "Парк, у пруда".

³ Ці екземпляри мають ланцетні листки (лише у окремих пластинка широколанцетна), при верхівці загострені, усі зісподу густо повстисто опушені. Натомість, за діагностичним ключем роду *Persicaria* Mill. (Цвелев, 1996а, с. 125–126) у *P. hypanica* (Klokov) Tzelev "Пластинки всех или большинства листьев (кроме верхних) яйцевидные или продолговато-яйцевидные, на верхушке туповатые или коротко заостренные... Пластинки средних и верхних листьев обычно без войлочка".

– *Polygonum arenarium* Waldst. & Kit. (спориш пісковий) – цей псамофіт, безперечно, указується з приморської території. Цит.: Teetzmann, 1845.

+434. *P. arenastrum* Boreau (с. пісколюбний) – збої та рудеральні екотопи у Великому Чапельському поді (заг. № 1, 5, 6). Спорадично. Асектатор дигресійних угруповань. Цит.: Мойсієнко, 2002. КНЕР.

435. *P. aschersonianum* H. Gross [*P. scythicum* Klokov (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Елонова, 1990), *P. samarense* H. Gross (Веденьков, 1989)] (с. Ашерсона) – по днищу Великого Чапельського поду (заг. № 4, 6, 7). Автохтонний асектатор дигресійних олучнених асоціацій. Зрідка. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Цвелев, 1996б.

436. *P. aviculare* L. aggr. (с. звичайний) – збої, рудеральні екотопи. Адвентивний едифікатор у порушених зональних та інтразональних фітоценозах. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845¹; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00156–00160, 00187–00189, 08770–08773, 08785.

+437. *P. neglectum* Besser [*P. aviculare* auct. non L. (Teetzmann, 1845; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990), *P. bellardii* auct. non All. (Пачоский, 1923)] (с. занедбаний) – у подах, водозбірних улоговинах, порушених екотопах: Великий Чапельський під (лощини, центральна частина днища у заг № 6/7), мас. "Північний" (кв. 24, пд. край, при дорозі), мас. "Південний" (кв. 59, по борозні; кв. 75, пн.-сх. межа). Адвентивний асектатор олучнених асоціацій. Спорадично. ASCN: № 00161, 00191, 06017, 08775–08777.

438. *P. novoascanicum* Klokov [*P. bellardii* auct. non All., р.р. (Пачоский, 1923), *P. patulum* auct. non M. Vieb., р.р. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (с. новоасканійський) – плакори та сухі схили: Великий Чапельський під (заг. № 5, по валу, заг. № 1, 3, 5–7), мас. "Північний" (кв. 16–18, 22), мас. "Південний" (кв. 33, 36, 37, 42–44, 50, 54, 61, 75). Звичайно. Автохтонний асектатор степових та олучнених угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Цвелев, 1996б. ASCN: № 00141–00155, 00182, 00206–00234, 00587–00589, 06019, 06021, 08778, 08779, 10861–10863, 10922–10925, 11033, 13960². КНЕМ: № 4550/5.

¹ Припускаємо, що у списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) під № 24 "*Polygonum*" розуміється саме *P. aviculare* L. aggr.

² Усі ці гербарні зразки мають лінійно-ланцетні пластинки листка з рельєфними жилками, характеризуються виступаючими з оцвітини плодами і рядом інших ознак, що виключають їх належність до *Polygonum patulum* M. Vieb. Відтак, номен-

– *RUMEX confertus* Willd. (щавель кінський) – цитується у списку Л.Д. Слонової (1990) за зборами О.М. Дубовик 1990 р., але у гербарній колекції ASCN зберігається єдиний його зразок ("Большой Чапельский под, р-н сброса. Собр. В.Г. Водопьянова, 3.VII.1974; опр. О. Осетрова, IV.1990"), причому описаний екземпляр *R. confertus* є результатом прикрої діагностичної помилки (Notae criticae: *R. stenophyllus* Ledeb. 11.01.2011 р. Det. V. Shapoval)¹. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 00297.

439. *R. crispus* L. (щ. кучерявий) – депресії степу, спорадично: Великий Чапельський під (заг. № 4, 6, 7), мас. "Південний" (кв. 25, 38, 43–46, 50, 59–61, 73, 75), мас. "Північний" (кв. 14, 15). Автохтонний асектатор лучно-степових і лучних угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00136–00140, 00293–00296, 05732, 06023, 06903, 08774, 11032, 12494, 13959.

– *R. palustris* Smith. (щ. болотний) – вказується помилково. Існуючі 2 гербарні зразки з Великого Чапельського поду ("с. склон балочки. Собр. В.Г. Водопьянова, 6.VI.1974; опр. О. Осетрова, IV.1990" та "ср. ч. склона. Собр. В.Г. Водопьянова, 12.VI.1974; опр. О. Осетрова, IV.1990") стосуються *R. cf. stenophyllus* Ledeb.² Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 00298, 00299.

440. *R. patientia* L. [*R. aquaticus* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845), *R. lonaczewskii* Klokov (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (щ. шпинатний) – спорадично у пониженому степу, по межах, порушених ґрунтах, забур'ячених місцинах: Великий Чапельський під (заг. № 1, 4–8), мас. "Південний" (кв. 33, 37, 39, 56, 59, 78, 82, 85), мас. "Північний" (кв. 17, 18, 23, 24 та ін.). Автохтонний асектатор лучно-степових та лучних угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00133, 00134, 08786–08791, 10603–10605, 12554.

441. *R. stenophyllus* Ledeb. (щ. вузьколистий) – Великий Чапельський під: заг. № 1 (водопій поблизу антилопника), заг. № 4 (околиці зоопарку), заг. № 6 (центральна частина днища), заг. № 7 (зх. схил, р-н Ільїнського водоскиду); мас. "Південний", кв. 59 (у пониженні з

клатурну позицію Є.П. Веденькова (1989) та Л.Д. Слонової (1990), що подають у конспектах флори асканійського степу паралельно *P. novoascanicum* Klokov та *P. patulum*, сприймаємо цілком хибною.

¹ Внутрішні листочки оцвітини при плодах трикутно-серцеподібні, по краю з короткими трикутними зубчиками, при верхівці загострені, усі з "горбком" ("жовном").

² Рослини з незрілими генеративними органами та уцілілими листками лише середньої формації, тому діагностика надто проблематична; тим паче не станемо опиратися на цей матеріал при занесенні нового виду до списку флори асканійського степу, услід за Л.Д. Слоновою (1990).

чагарниками). Автохтонний асектатор лучних угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00243–00247, 08792–08794, 10601.

442. *R. ucranicus* Fisch. ex Spreng. (щ. український) – Великий Чапельський під: по берегах штучних водойм, у мікрозападинах, центральній заболоченій частині днища (заг. № 4, 6, 7). Чисельність різко збільшується при затопленні. Автохтонний¹ асектатор лучних та лучно-болотних угруповань. Досить часто. Цит.: Пачоский, 1912, 1917, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10602. КНЕМ: 1 герб. арк. без №. Ss: E(r).

PORTULACACEAE JUSS. – ПОРТУЛАКОВІ

443. *PORTULACA oleracea* L. (портулак городній) – порушені ґрунти, спорадично. Адвентивний асектатор. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04677–04680.

POTAMOGETONACEAE BERCHT. & J. PRESL – РДЕСНИКОВІ

444. *POTAMOGETON berchtoldii* Fieber (рдесник Берхтольда) – "отмечен в районе водоема Большого Чапельского пода" (Елонова, 1990, с. 57). За гербарними етикетками – заг. № 6, днище, у воді. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 08611, 08612.

445. *P. nodosus* Poir. [*P. fluitans* auct. non Roth var. *stagnatilis* W.D.J. Koch (Пачоский, 1923)] (р. вузлуватий) – Великий Чапельський під: спорадично у штучних водоймах, поодинокі у западинах пересихаючого днища. Адвентивний асектатор болотних формацій. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

446. *P. pusillus* L. (р. маленький) – Великий Чапельський під: спорадично у центральному водонакопичувачі та замулених ариках (заг. № 4, 6). Фітоценотичний статус автохтонного асектатора лучно-болотних угруповань (Веденьков, 1989) видається критичним. Припускаємо його локально-антропофітну природу. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: 2 герб. арк. без №.

447. *P. sarmaticus* Maemets (р. сарматський) – заболочена центральна частина днища Великого Чапельського поду (заг. № 7, западина). У 2010 р. поодинокі екземпляри знайдено у замуленому ариці

¹ Й.К. Пачоский (1923, с. 126) дотримується протилежного: "Очевидно, это растение, подобно многим другим той же категории, колонизировалось из Днепровских плавен".

прилеглого Малеого Чапельського поду (окол. с. Хрестівки та с. Долинського Чаплинського р-ну). Цит.: Определитель..., 1987; Елонова, 1990. ASCN: № 05571, 08608–08610.

PRIMULACEAE BATSCH EX BORKH. (incl. MYRSINACEAE R. BR.) – ПЕРВОЦВІТИ (МИРСИНОВИ)

448. ANDROSACE elongata L. [*A. septentrionale* L. (Teetzmann, 1845)] (переломник видовжений) – по усьому степу, часто. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 02833, 04350–04354, 04434–04445, 04450–04460, 04462, 04475–04981, 06148, 06677–06681, 11456, 12349, 12502, 12545, 13957, 14979.

449. A. maxima L. [*A. turczaninovii* Freyn (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (п. великий) – розкидано по степу, у порушених ектопах: протипожежні прооранки, межі, зоогенні викиди грунту тощо. Великий Чапельський під (заг. № 5, 7), мас. "Північний" та "Південний" (23–25, 42, 43, 60). Автохтонний асектатор дигресійних степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04447–04449, 04461, 04463–04474, 04629–04631, 04982, 06144–06146, 11446, 11481, 11482, 12464, 13819, 13958.

– *GLAUX maritima* L. (молочка приморська) – безперечно, наводиться з засолених лук маєтку Дофіне. Цит.: Teetzmann, 1845.

RANUNCULACEAE JUSS. – ЖОВТЕЦЕВИ

450. ADONIS flammea Jacq. [*A. aestivalis* auct. non L. (Teetzmann, 1845)] (горицвіт полум'яний, вогнистий) – у порушених ектопах: мас. "Північний" (кв. 24, дефляційний насип), мас. "Південний", діл. "Успенівка" (по межах у кв. 74, 84, 85, 86, 89, 90) та у кв. 38 (плакор). Адвентивний асектатор степових фітоценозів. Дуже рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04986, 07048, 12294–12300, 13950. КНЕМ: № 5618/3.

451. CERATOCEPHALA testiculata (Crantz) Besser [*Ranunculus testiculatus* Crantz (Teetzmann, 1845), *Ceratocephala orthoceras* DC. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (реп'яшок яйцевидний, звичайний) – розкидано по степу, у порушених ектопах. Адвентивний асектатор. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10127, 13739, 13948.

– *CHRYSOCYATHUS wolgensis* (Steven) Holub [*Adonis wolgensis* Steven (Короткова, 1964)] (жовтоцвіт волзький) – "плакорная степь" (Короткова, 1964, с. 211). Єдина неконкретна вказівка, непідтверджена гербарними зборами та подальшими знахідками. Цит.: Короткова, 1964.

452. CONSOLIDA orientalis (J. Gay ex Gren. & Godr.) Schroedinger [*Delphinium orientale* J. Gay ex Gren. & Godr. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964)] (сокирки східні) – забур'янені місцини, по межах, порушених ґрунтах. Часто. Адвентивний асектатор. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04987, 09850, 12301–12314, 13811, 13952.

453. C. paniculata (Host) Schur. [*Delphinium consolida* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964), *Consolida arvensis* auct. non Opiz, р.р. (Веденьков, Водоп'янова, 1974), *C. regalis* auct. non S.F. Gray, р.р. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (сокирки волотисті) – по схилах та плакорах. Численний. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових фітоценозів. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08663, 08751, 10133, 11473, 12289–12293, 12501, 13951, 14059–14095, 15007–15009, 15022.

454. FICARIA verna Huds. aggr. [*Ranunculus ficaria* L. (Teetzmann, 1845), *Ficaria calthifolia* auct. non Rchb. (Пачоский, 1923), *F. nudicaulis* auct. non A. Kern. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989)] (пшінка весняна) – мас. "Південний": діл. "Стара", 43 кв., у пониженні поруч із половицькою бабою ("ноюю" чи "косою"). Єдине оселище. Додамо, що *F. verna* фіксується у цьому локалітеті, починаючи зі списку Є.І. Короткової (1964), і з плином часу могла поглинути / замістити собою попередньо знайдену *F. calthifolia*. Але чи є вказівка останньої достеменною? Принаймні, усі існуючі гербарні зразки періоду 1949–2002 рр. репрезентують виключно *F. verna*. Адвентивний¹ асектатор олучненого фітоценозу. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10211, 13947, 14430–14453.

455. MYOSURUS minimus L. (мишачий хвіст малий) – поди та мікрозападни. Автохтонний асектатор у лучних та лучно-болотних фітоценозах. Звичайно, чисельність різко флуктує. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974;

¹ Й.К. Пачоский (1923, с. 98) припускає аборигенну природу *F. calthifolia* Rchb.: "В парке (ботан.) найдено несколько экземпляров в одном из первых годов моего исследования. Так как парк этот расположен на прежней окраине пода, хотя и не заливаемой, а эта *Ficaria* попадаетея и в других местностях при подобных условиях, то это растение для Аскании надо считать аборигеном.

Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03993–03995, 04081–04098, 04988, 04989, 08740–08748, 10128, 10129, 10217, 11551, 13946.

456. *RANUNCULUS oxyspermus* Willd. (жовтець гостронісний) – розкидано по степу: плакоти та схили. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08697–08702, 10132, 11563–11566, 11624–11655, 11831, 11842, 11846, 13783, 13945.

457. *R. sceleratus* L. (ж. отруйний) – Великий Чапельський під: спорадично по берегах штучних водойм (заг. № 4, 6) та копанках (заг. № 3); зрідка у мікрозападинах днища при затопленні. Адвентивний асектатор у лучно-болотних фітоценозах. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06861, 10125, 10126, 10212–10214, 11575, 11576, 11590–11593.

458. *R. scythicus* Klokov ex Ostapko, nom. provis¹ [*R. scythicus* Klokov ex Grossh. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990), *R. illyricus* auct. non L., р.р. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (ж. скіфський) – плакоти та сухі схили, поодинокі або агрегаціями. Автохтонний коедифікатор та асектатор степових і лучно-степових фітоценозів. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 08722–08727, 10131, 10218–10224, 11567–11574, 11577–11589, 11594–11623, 11847, 12369, 12504, 13773. Ss: Kh(IIIx).

– *THALICTRUM flavum* L. (рутвиця жовта) – єдина непевна вказівка, що стосується, мабуть, прилеглої до степу території. Цит.: Teetzmann, 1845.

459. *T. minus* L. aggr. [*T. medium* auct. non Jacq. (Teetzmann, 1845)] (р. мала) – спорадично у депресійних екоотопах: мас. "Північний" та "Південний" (кв. 17, 20, 21, 37, 45, 46, 54, 55, 61, 69). Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04049–04080, 04991, 06206, 08680, 08739, 10215, 10216, 13949.

¹ Абсолютно не наполягаючи на видовому ранзі *Ranunculus scythicus* (по суті, керуємось у цьому регіональними фітосозологічними пріоритетами – ЧСХО (Бойко, Подгайний, 2002)), зазначимо, що суміщати у списку *R. illyricus* та *R. scythicus*, цілком ідентичні у форматі локальної асканійської флори, як це зроблено у конспектах С.І. Короткової (1964), Є.П. Веденькова та В.Г. Водоп'янової (1974) і Л.Д. Слонової (1990), видається хибним кроком, що тягне за собою лише штучну "пульверизацію" загального списку флори і множить ціле на його частину.

RESEDACEAE BERCHT. & J. PRESL – РЕЗЕДОБИ

460. *RESEDA lutea* L. (резеда жовта) – мас. "Південний", по узбіччю старих доріг (кв. 26, 45, 62, 74, 86). Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1926; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00427–00431, 04983, 06132, 08535, 08536, 13943.

RHAMNACEAE JUSS. – ЖОСТЕРОБИ

461. *RHAMNUS cathartica* L. (жостір проносний) – "Росте у степовій воронці кв. 59. Випадкова рослина (можливо занесена птахами з ботпарку)" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 38). Поодинокі особини у куртині терену (кв. 59), по борознах діл. "Стара" [N 46°27'50,88"; E 33°54'12,66"] та діл. "Успенівка" (кв. 81)¹. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 06960, 11757, 11766.

ROSACEAE JUSS. – РОЗОВІ (ШИПШИНОВІ)

+462. (*!) *AMELANCHIER ovalis* Medik. (ірга овальна) – по пн.-зх. борозді діл. "Стара", що межує із дендропарком [N 46°27'33,72"; E 33°53'21,30"]. Єдиний екземпляр. ASCN: 1 герб. арк. без №.

463. *AMYGDALUS nana* L. (мигдаль степовий, бобчук) – мас. "Південний", окремими куртинами у подах, по схилах та прилеглих водозбірних улоговинах (кв. 37–39, 44, 45, 50, 54, 55, 60–62). Автохтонний едифікатор чагарникових угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990; Веденьков, Дрогобыч, 2003. ASCN: № 04844–04873, 10767–10770, 12361, 13931, 13932.

464. (*!) *CERASUS vulgaris* Mill. (вишня звичайна) – у порушених місцинах: "Заповідная степь, уч. Бакир, усадьба бывшего дома" (ASCN: Веденьков, Веденькова, 1986), по борозні діл. "Стара" – межі 42 та 59 кв. [N 46°27'22,50"; E 33°53'8,70" / N 46°27'15,54"; E 33°53'1,26" / N 46°27'12,36"; E 33°53'1,26" / N 46°27'5,94"; E 33°53'23,76"]. Зрідка. Адвентивний асектатор. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06973.

465. (*!) *CRATAGUS rhipidophylla* Gand. [*C. curvisepala* Lindm. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (глід звичайний) – мас. "Північний" (2 кв.); мас. "Південний": 46 кв., по борозні діл. "Стара" (кв. 42 та 59, з пн.-зх. краю, прилегло до дендропарку [N 46°27'14,70"; E 33°53'0,24" /

¹ Цей екземпляр сильно пошкоджено пожежами 2007 р.

N 46°27'31,20"; E 33°53'18,12" / N 46°27'38,40"; E 33°53'26,76"']). Поодинокі недорідні особини. Адвентивний асектатор порушених угруповань. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 13828.

466. (*) *MALUS sylvestris* Mill. (яблуня лісова) – по борозні діл. "Стара": кв. 42–44 [N 46°27'30,18"; E 33°53'16,92" / N 46°27'51,42"; E 33°54'18,48" / N 46°27'58,20"; E 33°55'22,92"], – мас. "Південний": кв. 38, 59, 60, по межах, у вирвах. Поодинокі особини. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06969, 06970, 11771, 11780.

467. *POTENTILLA anserina* L. (перстач гусячий) – Великий Чапельський під, у сирих місцинах (р-н водоскиду). Перша і єдина знахідка датується 1986 р. (Leg. & det. Е.П. Веденьков, А.Г. Веденькова, 4.06.1986). Винятково рідко. Адвентивний асектатор у лучних фітоценозах. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 08025–08028.

468. *P. argentea* L. [incl. *P. impolita* Wahlenb. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (перстач сріблястий) – у подах та лощинах: Великий Чапельський під (заг. № 1–7), мас. "Північний" та "Південний" (кв. 15, 23, 26, 30, 46, 50, 59, 60 та ін.). Автохтонний коедифікатор та асектатор лучних, лучно-степових і степових угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 05743, 08037–08039, 10096–10098, 12359, 13914–13919, 13921, 13930.

469. *P. laciniosa* Kit. ex Nestl. [*P. semilaciniosa* auct non Borbás (Котов, 1954; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (п. розсічений) – по схилах та плакорах. Автохтонний коедифікатор та асектатор степових угруповань. Звичайно. Цит.: Котов, 1954; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04780–04805, 04807, 04808, 04817, 04820–04824, 04992, 04993, 06208, 06918, 08035, 08036, 10095, 10771–10774, 11855, 13790, 13920, 13924–13926, 13929.

470. *P. pilosa* Vill. [*P. obscura* auct. non Willd. (Teetzmann, 1845), *P. recta* auct. non L., р.р. (Пачоский, 1923¹), *P. pilosa* Willd. (Елонова, 1990), *P. leucotricha* auct. vix Borbás (ASCN: Веденьков, Веденькова, 1986; Елонова, 1988)] (п. волосистий) – плакори та схили: мас. "Південний" (кв. 39, 42, 48). Поодинокі. Статус *P. pilosa* у флорі степу досить критичний. Строго слідуючи діагностичному ключу, розробленому Р.В. Камеліним (2001), *P. pilosa* і, загалом, асканійські перстачі секції *Rectae* (Poeverl.) Juz.: *P. obscura* та *P. recta*, – зазначені попередниками, треба вилучати зі списку, бо їх атрибутом є участь залозистих трихом

¹ "*Potentilla recta* L. Цветы небольшие. В виду отсутствия материала для сравнения, ближе раса определена быть не может" (Пачоский, 1923, с. 108).

у опушенні, чого не спостерігається. Те, що у *P. pilosa* "листя с яйцевидними листочками" (Камелін, 2001, с. 406) видається перебільшеною оцінкою ширини вузько-оберненояйцеподібного сегмента, але листочки часто ланцетної (симетричної) форми, а їх зубці не притуплені, що суперечить ustalеному діагнозу *P. pilosa* (Определитель..., 1987, с. 167): "Лист., по крайней мере у нижних стеблевых л., продолговато-обратнояйцевидные, к верхушке заметно расширенные и обычно притупленные, с тупыми или туповатыми зубцами". Нарешті, цілком допустимо, що *P. obscura* у списку Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) та *P. recta* L. aggr. з конспекту Й.К. Пачоського (1923) номінують поширену у степу *P. laciniosa* – її, до речі, у цих джерелах бракує. З іншого боку, градація у глибині надрізу пластинки листочка, ступені та характері опушеності асканійських рослин типу *P. laciniosa* є беззаперечною¹. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Елонова, 1990. ASCN: № 04811, 04813–04816, 08024, 08096a, 08096b.

7471. *P. reptans* L. (перстач повзучий) – "зоопарк, у внешних прудов" (Leg. А.П. Сазонова, Л.Д. Елонова, 15.08.1990; det. Л.Д. Елонова, 17.01.1991). Таким чином, гербарний зразок є, але чи варто так далеко заходити (у прямому та переносному сенсі) при обстеженні флори природного ядра?! Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 07600.

472. *P. supina* L. (п. лежачий) – Великий Чапельський під, центральна заболочена частина днища (заг. № 6), р-н Ільїнського водоскиду (заг. № 7, зх. схил). Адвентивний асектатор лучно-болотних угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04778, 04779, 04825, 04827–04843, 06210, 07812, 07814, 08031–08034, 08696.

473. *P. thyrsoflora* Huels. ex Zimmeter² (п. пірамідоквітковий) – плакорний степ та мікрозападни (степові блюдця). За М.І. Котовим (1954) гібридує з *P. argentea*. Автохтонний асектатор лучно-степових угруповань. Зрідка. Цит.: Котов, 1954; Короткова, 1964; Веденьков,

¹ Плутанини до усього цього додають гербарні зразки *P. pilosa* – ASCN: № 04809, 04810, 04812 (Det. Л.Д. Елонова, 8.08.1988), – що не є такими абсолютно! Відтак, асканійський гербарій виду обмежується зборами С.П. Веденькова та О.Г. Веденькової (*Potentilla leucotricha* Vob. Leg. & det. 9.06.1986. Notae criticae: *P. pilosa* Willd. Det. О. Дубовик, IV.1990) та окремими "нерозібраними" зразками 1973–1974 рр. (Leg. В.Г. Водоп'янова).

² *P. thyrsoflora* має критичний таксономічний статус. У останній монографічній обробці роду *Potentilla* L. флори Східної Європи Р.В. Камелін (2001, с. 451) синонімізує її з *P. leucopolitana* Р. Muell.: "В отличие от большинства монографов, я не считаю возможным различать *P. leucopolitana* и *P. thyrsoflora*. Я основываюсь при этом на понимании всего этого комплекса мелких рас... как различных вариантов обратных скрещиваний типа *P. collina* на *P. argentea*".

Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04809, 06754–06759, 08040.

474. (*) *PRUNUS armeniaca* L. [*Armeniaca vulgaris* L. (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (слива вірменська, абрикос звичайний) – по межах мас. "Південний": кв. 42, 62, у порушених місцинах. Поодинокі занесені екземпляри. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 11774.

+**475. (*) *P. divaricata* Ledeb.** (с. розлога, алича) – по борозні діл. "Стара": кв. 59, у куртині терену [N 46°27'15,42"; E 33°53'1,26"]. Єдиний екземпляр, занесений з прилеглого дендропарку чи околиць смт Асканія-Нова.

476. *P. spinosa* L. (с., терен колюча(ий)) – "Схил до поду у кв. 43. Невеличка купка низеньких рослин, які в окремі роки цвітуть. Занесена рослина. Крім того, *P. spinosa* є ще у кв. 59 у вигляді здичавілих насаджень" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 33). Із цих крупних заростей у зх. куті 59 кв. терен поширюється по прилеглій борозні окремими куртинами, здебільшого, по 2–10 (до 30) м² у пд.-сх. напрямку – 500 м – та до 200 м на пн. схід [N 46°27'19,29"; E 33°53'5,69" / N 46°27'11,73"; E 33°53'3,90" / N 46°27'18,36"; E 33°53'4,32" / N 46°27'16,92"; E 33°53'2,70" / N 46°27'16,14"; E 33°53'1,92" / N 46°27'15,36"; E 33°53'1,14" / N 46°27'12,90"; E 33°52'59,58" / N 46°27'9,48"; E 33°53'10,68" / N 46°27'8,22"; E 33°53'14,10" / N 46°27'7,98"; E 33°53'15,30" / N 46°27'6,78"; E 33°53'19,02"]. Адвентивний едифікатор антропогенного ценозу. Спорадично; прогресує. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 06974, 06975, 11778, 11779.

– (*) *P. tomentosa* Thunb. [*Cerasus tomentosa* (Thunb.) Wall. (Елонова, 1990)] (с., вишня повстиста) – зростає у культурі. Зібраний зразок (ASCN: Leg. & det. Е.П. Веденьков, А.Г. Веденькова, 09.07.1986) території природного ядра не стосується. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06971.

477. (*) *PYRUS communis* L. (груша звичайна) – діл. "Стара": кв. 59 (у куртині терену), 42 та 43 [N 46°27'30,90"; E 33°53'24,90" / N 46°27'29,93"; E 33°53'29,01" / N 46°27'39,57"; E 33°54'8,97"], – мас. "Південний": кв. 37, западина. Поодинокі особини, висотою до 2 м. Занесена рослина. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 06976, 11775, 11777.

– (*) *P. ussuriensis* Maxim. (г. усурійська) – єдиний гербарний зразок репрезентує збори з Великого Чапельського поду (Leg. & det. Е.П. Веденьков, А.Г. Веденькова, 9.07.1986). Потому знахідок не було; рослина зникла (припускаємо, з'їдена копитними, що утримуються у загонах поду). Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06977.

478. *ROSA canina* L. (шипшина звичайна, троянда собача) – розкидано по усьому степу, здебільшого у порушених ектопах: діл.

"Стара" у зх. куті (59 та 42 кв. [N 46°27'19,29"; E 33°53'5,69" / N 46°27'11,73"; E 33°53'3,90" / N 46°27'23,16"; E 33°53'9,48" / N 46°27'24,72"; E 33°53'11,16"]), кв. 44 (під, по екскурсійній стежці). "Одиночные кусты растут в старом окопе 59 квартала и на целинной степи в квартале 36. Первый куст высотой больше метра, цветет и плодоносит; высота второго растения не превышает 40 см" (Водопьянова, Веденьков, 1977, с. 55). Поодинокі особини. Адвентивний асектатор степових порушених угруповань. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водопьянова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 11781, 11783.

– *R. majalis* Herrm. [*R. cinnamomea* L. (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водопьянова, Веденьков, 1977)] (ш., т. травнева) – "Росте в кв. 38 у вигляді невеличкого кущика. Випадкова рослина, знайдена у 1972 р." (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 33). Зникла. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водопьянова, Веденьков, 1977. ASCN: № 11776.

– *R. pisiformis* (Christ) Sosn. (ш., т. горохоподібна) – "Запов. степь, кв. 59, куртина кустарников, около борозды" (Leg. & det. Е.П. Веденьков, А.Г. Веденькова, 25.06.1986). У анотації списку С.П. Веденькова (1989) чомусь зазначено 38 кв. (може, переплутано з *R. majalis* чи це окремих локалітет *R. pisiformis*?). Зникла. ASCN: № 06978.

479. *SIBBALDIANTHE bifurca* (L.) Kurtto & T. Eriksson [*Potentilla bifurca* L. (Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923), incl. *P. orientalis* Juz.¹ (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (сібальдієцвіт вилчастий) – у подах та лощинах: мас. "Південний" та "Північний" (кв. 15, 20, 23, 26, 30, 42, 44, 45, 50, 51, 54, 59, 75, 84), Великий Чапельський під (заг. № 1, 4–7). Автохтонний асектатор у лучних фітоценозах. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04773–04776, 04874–04884, 04887–04897, 04994, 05730, 06207, 06792, 08029, 08030, 08669, 10092–10094, 13927.

+480. (*!) *SPIRAEA hypericifolia* L. (таволга звіробоелиста) – 2 дорідних куща, висотою 0,9 та 1,5 м у центрі 59 кв. та пд.-сх. куті кв. 42 [N 46°27'10,26"; E 33°53'25,74" / N 46°27'23,14"; E 33°53'54,19"]. Безперечно, рослина занесена і, мабуть, останнім часом, з огляду на першу її знахідку за неабиякої примітності у степу. При цьому, один кущ росте за 40 м від екскурсійної стежки, поруч з бетонним кварталним

¹ Р.В. Камелін (2001, с. 412) синонімізує *Potentilla orientalis* Juz. із *P. bifurca* L.: "Три расы, различавшиеся С.В. Юзепчуком, – *P. bifurca*, *P. orientalis*, *P. semiglabra* – очень близки друг другу по всем существенным признакам, отличаясь лишь по степени развития опушения... Видимо, все три расы – это один полиморфный вид, возможно, состоящий из двух подвидов... К сожалению, различие подвидов сильно затушевывается дальними заносами растений разных подвидов (к тому же многовековыми)".

стовбчиком, інший – за 170 м від борозни по пд.-зх. межі діл. "Стара". ASCN: 1 герб. арк. без №.

– (*) *S.* × *vanhouttei* (Briot) Zabel (т. Вангута) – єдиний гербарний зразок території природного ядра безпосередньо не стосується: "Большой Чапельский под, перед фасадом антилопника" (ASCN: Leg. & det. Е.П. Веденьков, А.Г. Веденькова, 09.07.1986). Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06979.

RUBIACEAE JUSS. – МАРЕНОВИ

481. *ASPERULA cynanchica* L. [*A. vulgaris* auct.¹ (Teetzmann, 1845), *A. glauca* auct. non Besser (Пачоский, 1923), *A. galioides* auct. non M. Bieb. (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), *Galium Biebersteinii* auct. non Ehrend.² (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (маренка рожева) – плакори, схили та западини: Великий Чапельський під (заг. № 7, пн.-сх. схил, у пониззі), мас. "Північний" та "Південний" (кв. 2, 33–35, 37, 39, 51, 52, 54, 55). Автохтонний коедифікатор та асектатор степових і олучнених угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00098–00100, 08529–08531, 10056–10059, 10066, 11300–11311, 11543, 13762, 13910. КНЕМ: № 3699/2.

482. *CRUCIATA pedemontana* (Bellardi) Ehrend. [*Galium pedemontanum* (Bellardi) All. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (круціата, хрестоліст п'ємонтська(ий)) – плакори та схили, сухі поди, часто у порушених місцинах. Адвентивний асектатор зональних та інтразональних фітоценозів. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00001–00019, 00095–00097, 08667, 10067–10072, 11035, 11461, 11475, 13852, 13907. КНЕМ: 3735/2.

483. *GALIUM humifusum* M. Bieb. [*Asperula humifusa* (M. Bieb.) Besser (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (підмаренник сланкий) – розкидано по степу. Автохтонний асектатор

¹ Критично застарілий синонім. Ризикнемо "приторочити" його до *Asperula cynanchica* L., як єдиної маренки у списку флори асканійського степу.

² Усі гербарні зразки *Galium Biebersteinii* Ehrend. [= *Asperula galioides* M. Bieb.] з колекції ASCN характеризуються (рухаючись діагностичним ключем "Определителя...", 1987) 4-лопатовим відгином віночка та виразною його трубкою; синфлорисценції у формі волоті; листки вузьколінійні, загострені; віночок близько 3 мм довж., трубка і лопаті віночка приблизно однакової довж.; приквіткові листки лінійні, до 1 мм шир., щільнокраї, квітки на виразних квітконіжках, тому не формують щільних цим, пелюстки білі, іноді блідо-рожеві; серединні стеблові листки вузьколінійні, пласкі (1–2 мм шир.), стебла голі та гладкі, лише у базальній частині шорстки (Notae criticae: *Asperula cynanchica* L. Det. V. Sharoval, 14.01.2011).

степових і лучно-степових угруповань. Спорадично. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 10061, 10596–10598, 11366–11370, 11373–11375, 13909, 15017, 15026, 15031, 08678.

– *G. mollugo* L. (п. м'який) – цитується Ф. Тецманном, але, безперечно, не стосується флори асканійського степу¹. Хіба що *G. mollugo* sensu F. Teetzmann, 1845 треба споріднити (суто фізіономічно і не без долі фантазії) з *G. spurium* L., неприродно відсутнім у цьому списку. Припустити його належність до поширеної *Asperula cynanchica* з білими пелюстками проблематично, бо це "місце" посіла незрозуміла, але усе-таки *Asperula vulgaris* auct. Цит.: Teetzmann, 1845.

484. *G. ruthenicum* Willd. [*G. verum ruthenicum* Willd. (Пачоский, 1923)] (п. руський) – плакори, схили та поди. Автохтонний едифікатор та коедифікатор зональних, асектатор інтразональних угруповань. Численний, часто аспектує. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00020–00049, 00065–00094, 00101, 00130–00132, 07464, 08690, 10062–10065, 10931–11034, 11128–11155, 11245, 11246, 11356–11365, 11371, 11372, 11376–11379, 11382, 12366, 13759, 13761, 13906, 14741.

485. *G. spurium* L. [*G. vaillantii* DC (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (п. несправжній) – порушені екотопи: прооранки, зоогенні викиди ґрунту, забур'янені місцини, межі. Адвентивний асектатор дигресійних зональних та інтразональних угруповань. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00050–00064, 10073–10075, 11036, 11260, 11261, 12468, 13771, 13827, 13905.

486. *G. tenuissimum* M. Bieb. (п. тонесенький) – розкидано по усьому степу, часто у порушених місцинах: мас. "Північний" (кв. 3, 13, 21), мас. "Південний" (кв. 25, 27, 29, 31, 35, 42, 43, 45, 50, 56, 59), Великий Чапельський під (заг. № 7, пн.-зх. схил). Автохтонний асектатор степових та олучнених угруповань. Спорадично. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00104–00129, 11037, 11254–11259, 11262, 11263, 11265, 11266, 11268, 13908.

– *G. verum* L. (п. справжній) – єдина застаріла вказівка без конкретизації локалітету. Мабуть, стосується прилеглої території. Цит.: Teetzmann, 1845.

¹ *G. mollugo* зазначається Є.І. Коротковою (1964) з території дендропарку "Асканія-Нова", трапляється по регіону загалом (у долинах річок, по балках, чагарниках тощо).

SAMBUCACEAE VATSCH EX BORKH. (ADOXACEAE E. MEY. s.l.) –
БУЗИНОВІ (АДОКСОВІ)

– *SAMBUCUS nigra* L. (бузина чорна) – мас. "Південний": 42 кв., у старій борозні. Зникла. Цит.: Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989. ASCN: № 11760.

SANTALACEAE R. Br. – САНТАЛОБИ

487. *THESIUM arvense* Horvatovszky [*T. ramosum* Hayne (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974)] (льонолистник польовий) – спорадично по схилах та плакорах, перелогах, серед зрідженої рослинності. Автохтонний асектатор степових угруповань. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04409–04418, 04420–04421, 04674–04676, 06027, 06127, 06234, 06665–06669, 07086, 08886, 12142.

SCROPHULARIACEAE Juss. – ПАННИКОВІ

488. *VERBASCUM blattaria* L. (дивина тарганяча) – Великий Чапельський під: заг. № 4/5 (по валах та борознах), заг. № 7 (поблизу центрального водонакопичувача); по межах мас. "Південний" (кв. 59, околиці дендропарку). Адвентивний асектатор лучних угруповань. Винятково рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03571–03577, 06214–06216.

489. *V. lychnitis* L. (д. борошніста, волотиста) – мас. "Південний": кв. 53 (вирва), 62 (по схилу). Адвентивний асектатор олучнених ценозів. Дуже рідко. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03603, 03604.

490. *V. marschallianum* Ivanina et Tzvelev [*V. nigrum* auct. non L. (Teetzmann, 1845), *V. orientale* M. Bieb. (Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989), *V. austriacum* Schott ex Roem. & Schult. (Елонова, 1990)] (д. Маршалла) – мас. "Південний": 41, 69 кв. (порушені ґрунти, по узбіччю старих доріг). Адвентивний асектатор степових угруповань. Винятково рідко. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923¹; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

491. *V. ovalifolium* Donn ex Sims. [*V. compactum* M. Bieb. (Пачоский, 1923), *V. thapsiforme* auct. non Schrad.² (Веденьков, Водоп'янова,

¹ "По степям в урочище "Кролики" в виде единичных экз." (Пачоский, 1923, с. 119).

² Згідно з анотацією списку Є.П. Веденькова та В.Г. Водоп'янової (1974, с. 48), *Verbascum thapsiforme* є занесеною рослиною, знайденою у 1968 р., зростає "на порушеному ґрунті вздовж доріг у кв. 43, 41, 40 та інших". З наступного списку

1974; ASCN: Якименко, 1952), *V. thapsus* auct. non L.¹ (Teetzmann, 1845; ASCN: Якименко, 1952)] (д. овальнолиста) – спорадично по степу: мас. "Південний" (кв. 41, 84, рудеральні ектопи), Великий Чапельський під (по "герцогському валу" та борознах у заг. № 4/5, лощинах у заг. № 6, 7). Адвентивний асектатор дигресійних формацій. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03578–03586, 03605–03608, 06217, 06218, 09934, 14771. КНЕМ: № 3818/4.

– *V. phlomoides* L. (д. звичайна) – "Плакор. Ареал невідомий. Можливо занесена або випадкова рослина" (Веденьков, Водоп'янова, 1974, с. 48). З наступних зведень флори асканійського степу (Веденьков, 1989; Елонова, 1990) вилучається, причини цього не коментуються. Гербарні збори відсутні. Цит.: Пачоский, 1904, 1923²; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974.

492. *V. phoeniceum* L. (д. фіолетова) – по схилах та плакорах. Автохтонний асектатор степових угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03474–03476, 03610–03622, 03624, 03845–03865, 09957–09959, 11450, 13763, 14770.

SOLANACEAE Juss. – ПАСЛЬОНИ

493. *Hyoscyamus niger* L. (блекота чорна) – забур'янені місцини, порушені ґрунти (часто у вирвах, на бутанах байбаковин, протипожежних прооранках): мас. "Південний" (кв. 33, 54, 55, 59, 78). Адвентивний асектатор дигресійних степових угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04761, 04766–04768, 06671, 06672, 12080.

Є.П. Веденькова (1989) його вилучено без жодних пояснень. Єдиний гербарний зразок асканійського *V. thapsiforme* (ASCN: № 14771. "Аскания-Нова, запов. степь, около косой бабы". Leg. & det. Т.О. Якименко, 27.06.1952) достеменно репрезентує *V. ovalifolium* Donn ex Sims. (Notae criticae: V. Sharoval, 14.01.2011).

¹ Усі гербарні збори *Verbascum thapsus* (Т.О. Якименко, 1960–1962 pp.) супроводжуються Notae criticae В.Г. Водоп'янової (26.02.1974) – *V. ovalifolium*. Припускаємо, що і згадка Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) про *V. thapsus* є хибною та стосується *V. ovalifolium*, принаймні цілком неприродною сприймається знахідка у асканійському степу рослини, поширеної, загалом, у Закарпатті, Карпатах, Поліссі, Зх. Лісостепу та Гірському Криму (Котов, 1960а; Определитель..., 1987).

² "*Verbascum phlomoides* L. указано для Аскании в "Очерке раст. Депровского у." 1904, стр. 118. Возможно, что вследствие неточного описания у Шмальгаузена следующего вида (*V. ovalifolium* Donn ex Sims. – В.Ш.), попало вместо него" (Пачоский, 1923, с. 118). Проте, у наступних конспектах флори асканійського степу (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974), де згадується *V. phlomoides*, фігурує і *V. ovalifolium*.

494. *LYCIUM barbatum* L. (повій звичайний, дереза) – мас. "Південний": 59 кв., у куртині терену, – Великий Чапельський під (заг. № 5, 8, по межі). Адвентивний асектатор вторинних ценозів. Поодинокі особини. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989. ASCN: № 11782, 06958.

495. *SOLANUM nigrum* L. (паслін чорний) – спорадично у порушених ектопах: мас. "Південний" (кв. 33, 44, 55, 59), – Великий Чапельський під (заг. № 1, 4). Адвентивний асектатор порушених угруповань. Зрідка. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04762, 06235, 06682.

TAMARICACEAE LINK – ТАМАРИКСОВІ

– *TAMARIX ramosissima* Ledeb. (тамарикс галузистий) – "Запов. степь, кв. 59, куртина кустарників, около борозды" (ASCN: Веденьков, Веденькова, 1986). Єдина застаріла знахідка; рослина зникла. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 06959.

THYMELAEACEAE JUSS. – ВОВЧЕЛИКОВІ

496. *THYMELAEA passerina* (L.) Coss. & Germ. (тимелея, дзьобики звичайна(i)) – плакорний степ: мас. "Південний", кв. 41/42, у порушених місцинах, поруч з шосе Асканія-Нова – Чкалове. Адвентивний асектатор степових угруповань. Поодинокі особини. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04898.

TYPHACEAE JUSS. – РОГОЗОВІ

497. *TYPHA angustifolia* L. (рогіз вузьколистий) – Великий Чапельський під: спорадично групами по берегах штучних водойм (арики у заг. № 2, 3 та ін.), поодинокими екземплярами при затопленні днища (заг. № 4, 6, 7, на оголених та збитих ґрунтах, попід загорожами, у заглибинах тощо). За Є.П. Веденьковим (1989) є автохтонним коєдифікатором лучно-болотних угруповань. У попередньому флористичному зведенні асканійського степу (Веденьков, Водоп'янова, 1974) типізується як адвентивний елемент. У праці Ф. Теєцмана (Teetzmann, 1845) *T. angustifolia* не значиться, Й.К. Пачоським (1923, с. 129) указується на "искусственно орошаемых участках", у списку Є.І. Короткової (1964) – зі штучних водойм дендропарку. З огляду на сучасну чисельність, екологічну приуроченість, фітоценотичний статус та першу фіксацію виду на території Великого Чапельського поду лише у 1974 р., ми

змушені приймати рослину за локальний антропофіт. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

498. *T. latifolia* L. (р. широколистий) – Великий Чапельський під: у ариках (заг. № 2, 3, куртинами). Чисельність збільшується при затопленні поду, але поза штучними водотоками – по цілинному днищу – не реєструється. Локальний антропофіт. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990.

ULMACEAE MIRB. – В'ЯЗОВІ

?499. *ULMUS campestris* L. [*U. carpinifolia* Rupp. ex G. Suckow (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (в'яз польовий, берест) – по межах, у борознах поруч із лісосмугами (р-н Бакира), перебалок у кв. 59 (серед заростей терену). Заносна рослина; здебільшого подибуються молоді 2–3-річні особини, що не утримуються у степу. Цит.: Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 11768.

URTICACEAE JUSS. – КРОПИВОВІ

– *URTICA dioica* L. (кропива звичайна) – єдина вказівка, що не стосується флори асканійського степу. Цит.: Teetzmann, 1845.

+500. *U. urens* L. (кропива жалка) – Великий Чапельський під: заг. № 1, по збитому ґрунті поруч із захисними навісами (у тіні). Цит.: Шаповал, 2006а. ASCN: 1 герб. арк. без №.

VALERIANACEAE BATSCH – ВАЛЕРІАНОВІ

501. *VALERIANA tuberosa* L. (валеріана бульбиста) – плакори та схили, спорадично у сухих подах. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 00103, 07075, 07076, 08866, 08868, 08871, 08872, 12144, 13851.

502. *VALERIANELLA carinata* Loisel. (мласкавець кілястий) – плакори та схили, частіше у порушених місцинах. Автохтонний асектатор степових угруповань. Спорадично. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. KHEM: № 3795/26.

503. *V. costata* (Steven) Betcke [*Fedia olitoria* auct. non Vahl., *Valerianella olitoria* auct. non (L.) Pollich (Teetzmann, 1845)] (м. ребристий) – по усьому степу. Автохтонний асектатор у зональних та інтразональних фітоценозах. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989;

Елонова, 1990. ASCN: № 00102, 05600–05632, 05634–05646, 05648, 05650, 05652, 05659, 05661, 07072–07074, 08867, 08870, 11457, 11468, 12143, 12435, 12693. KHEM: № 3796/3, 3796/4, 3796/7.

VERBENACEAE J. St.-Hil. – ВЕРБЕНОВИ

504. *VERBENA supina* L. (вербена лежача) – Великий Чапельський під, схили, балки. Адвентивний асектатор порушених лучних угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03028–03031, 03089–03092. KHEM: № 3839/9.

VERONICACEAE DURANDE – ВЕРОНИКОВИ

505. *GRATIOLA officinalis* L. (авран лікарський) – Великий Чапельський під, по днищу (у масі, чисельність різко збільшується при затопленні); мас. "Південний", під у 54–55 кв. (окремими куртинами). Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучних і лучно-болотних угруповань. Звичайно. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 01467, 03245–03247, 03539–03570, 06219, 06220, 07064, 08681, 09935–09940, 14769.

506. *LIMOSELLA aquatica* L. (мулянка водяна) – Великий Чапельський під: по днищу при затопленні (р-н центрального водонакопичувача). Адвентивний асектатор у лучно-болотних фітоценозах. Зрідка. Цит.: Елонова, 1990. ASCN: № 09941–09944.

507. *LINARIA biebersteinii* Besser [*L. vulgaris* auct. non Mill. (Teetzmann, 1845), incl. *L. maeotica* Klokov (Елонова, 1990)] (льонок Біберштейна) – поодинокими особинами та куртинами по усьому степу. Поліморфний вид¹. Автохтонний коедифікатор і асектатор зональних та інтразональних ценозів. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03443–03462, 03465–03473, 06793–06802, 07065, 07066, 09927–09932, 12421, 13788, 14633, 14634, 14768, 15069, 11788–11795, 11797–11801. Ss: W(i).

508. *L. genistifolia* (L.) Mill. (л. дроколистий) – мас. "Південний": кв. 45 та 48 (понижений степ). Адвентивний асектатор. Поодинокі. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03413, 14766.

¹ Ще Й.К. Пачоский (1923, с. 120) зазначав: "Попадает в виде двух форм (рас?): голый – *glabra* Pacz. и пушистой – *hirsuta* Pacz., причем приуроченности той или иной формы к определенным экологическим условиям установить не удалось".

509. *L. macroua* (M. Bieb.) M. Bieb. (л. великохвостий, довгошпорковий) – розкидано по схилах та плакорах. Автохтонний коедифікатор та асектатор степових фітоценозів. Звичайно. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Краснова, Кузьмичов, 1987; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03628–03646, 03648–03682, 06228, 06780, 07067, 07068, 07490, 07491, 09954–09955, 10913–10915, 11802–11812, 11850, 12430, 13823, 14620, 14767, 14821. KHEM: № 3716.

510. *PSEUDOLYSMACHION barrelieri* (Schott ex Roem. & Schult.) Holub [*Veronica spicata* auct. non L. (Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923), *V. barrelieri* Schott ex Roem & Schult. (Короткова, 1964; Веденьков, 1989), *V. steppaceae* Kotov (Веденьков, Водоп'янова, 1974; Елонова, 1990)] (веронічник Баррельє) – у подах та пониженому степу. Автохтонний едифікатор та коедифікатор лучно-степових і лучних ценозів. Звичайно. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03499–03501, 03521–03524, 03532–03535, 03686, 03702–03714, 06778, 06779, 06781, 07055, 07463, 12370, 14629, 14777.

– *P. incanum* (L.) Holub [*Veronica incana* L. (Teetzmänn, 1845)] (в. сивий) – єдина згадка, що, безперечно, стосується прилеглої до степу території. Цит.: Teetzmänn, 1845.

511. *P. spicatum* (L.) Opiz [*Veronica spicata* L. (Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923), *V. spicata* L. s.str.¹ (Веденьков, 1989; Елонова, 1990)] (в. колосистий) – розкидано по степу. Автохтонний едифікатор та коедифікатор у лучних та олучнених фітоценозах. Звичайно. Цит.: Teetzmänn, 1845; Пачоский, 1923; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03502–03504, 03528–03531, 03588–03592, 03594, 03601, 06733, 06734, 06787–06791, 07056, 14626–14628, 14630–14632, 15067. KHEM: № 3211.

512. *VERONICA anagallis-aquatica* L. [*V. aquatica* auct. non Bernh. (Пачоский, 1923)] (вероніка джерельна) – Великий Чапельський під, по берегах штучних водойм (заг. № 4, 6). Адвентивний асектатор лучно-болотних угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03835–03840, 03842, 03843, 06221, 06864, 06872, 14776.

¹ Номенклатурну позицію щодо "редукції" об'єму *Veronica spicata* agg. у флорі асканійського степу до *V. barrelieri* Schott (Короткова, 1964) або *V. steppaceae* Kotov [= *V. barrelieri* Schott, p.p.] (Веденьков, Водоп'янова, 1974) не поділяємо, оскільки чітко ідентифікуються екземпляри із залозисто опушеними чашолистками і китицею загалом (*V. spicata* L. subsp. *spicata* = *Pseudolysimachion spicatum*) та голими чашолистками з війчастим краєм і без залозистого опушення у синфлорисценції (*Veronica spicata* L. subsp. *barrelieri* = *Pseudolysimachion barrelieri*).

513. *V. anagalloides* Guss. (в. грязьова, мілководна) – Великий Чапельський під, у ариках (заг. № 4, 6). Адвентивний асектатор лучно-болотних угруповань. Зрідка. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03841, 06222, 06766, 06767, 06860, 07684, 10144.

514. *V. arvensis* L. (в. польова) – розкидано по степу, рясніше у подах. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових ценозів. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03489–03808, 03810–03832, 07053, 07054, 11448, 11466, 11467, 11476, 12492, 12550, 13844, 14774.

515. *V. austriaca* L. (в. австрійська) – мас. "Південний": кв. 26, 27, 40, 44–46, 57, 62, 73, 74, 86, по узбіччю старих доріг. Адвентивний асектатор порушених степових угруповань. Спостерігається з 1969 р. (Водоп'янова, Веденьков, 1977). Зрідка. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Водоп'янова, Веденьков, 1977; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03683, 03684, 03775–03784, 06223, 06785, 06786, 07495, 13831, 13838, 14778.

– *V. peregrina* L. (в. чужоземна) – цитується Л.Д. Слоновою (1990) за матеріалами А.Г. Єленевського (Еленевский, 1981, с. 256) у "Флоре европейской части СССР", де про ареал *V. peregrina* написано буквально так: "П. (редко); Ц. (Лад.-Ильм.: заносное в Ленинграде); 3. (Причерн.: Аскания-Нова, редко). – На аллювиальных наносах, иногда в садах". Ще раніше, у монографії з систематики та географії роду *Veronica* L. СРСР та прилеглих країн (Еленевский, 1978, с. 201) зазначено: "Собрана в Прибалтике и на юге Украины (Аскания-Нова, сборы Окснера!)". М.І. Котов (Определитель..., 1987, с. 288) описує асканійський локалітет *V. peregrina* як "Херсонская обл., Чаплинский р-н, пгт Аскания-Нова". Таким чином, конкретно про асканійський степ у літературі ніде не йдеться¹, і позиція Л.Д. Слонової (1990) незрозуміла. За такого нестроного підходу флору природного ядра можна наситити дубелю часткою спонтанної флори дендропарку чи синантропної смт Асканія-Нова. Цит.: Елонова, 1990.

516. *V. polita* Fr. [*V. didyma* auct. non Ten. nom. ambig.] (в. блискуча) – мас. "Південний": кв. 59 (порушений ґрунт, поруч з чагарником), єдиний локалітет. Адвентивний асектатор степових порушених фітоценозів. Винятково рідко. Уперше зазначається Й.К. Пачоським (1923) з території дендропарку. Цит.: Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 07063, 14779.

¹ Згадані збори *Veronica peregrina* А.М. Окснера у гербарії KW та асканійській колекції [ASCN] не зберігаються.

517. *V. praecox* All. (в. рання) – розкидано по усьому степу, частіше на протипожежних прокосах, зоогенних викидах ґрунту. Автохтонний асектатор степових і лучно-степових угруповань. Досить часто. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03414–03436, 03440–03442, 03495–03498, 03769, 03809, 06224, 07057, 11445, 14772.

518. *V. triphyllos* L. (в. трилиста) – по усьому степу, частіше у порушених екотопах. Автохтонний асектатор степових та лучно-степових ценозів. Численний. Цит.: Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03437–03439, 03505–03508, 03715–03732, 03735–03751, 03754–03762, 03766–03768, 03770–03774, 03879, 06763–06765, 06768–06771, 06782, 06783, 07058–07060, 11447, 11464, 11470, 11834, 11845, 12478, 12493, 12499, 12505, 12538, 13821, 14775.

519. *V. verna* L. (в. весняна) – плакори, схили, сухі поди. Автохтонний асектатор степових та олучнених угруповань. Досить часто. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 03509–03512, 03625–03627, 03866–03877, 03880–03887, 06772–06777, 06784, 07061, 07062, 11449, 11463, 12497, 13824, 14773.

VIOLACEAE BATSCH – ФІАЛКОВІ

520. *VIOLA kitaibeliana* Schult. [*Viola tricolor* auct. non L., р.р. (Teetzmann, 1845), *V. arvensis* auct. non A. Murray, р.р. (Пачоский, 1923)] (фіалка Китайбелева) – по усьому степу. Автохтонний асектатор зональних та інтразональних угруповань. Численний. Цит.: Teetzmann, 1845; Пачоский, 1923; Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04730–04757, 06213, 06236, 06618–06632, 07081, 07082, 11462, 11478, 12141, 12477, 13428, 13785. KHEM: № 3511/20.

ZYGOPHYLLACEAE R. BR. – ПАРОЛИСТОВІ

521. *TRIBULUS terrestris* L. (якірці сланкі) – порушені екотопи: збої, тирла, прооранки, борозни тощо. Адвентивний асектатор дигресійних степових угруповань. Спорадично. Цит.: Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990. ASCN: № 04249–04252, 07085, 08679, 12820–12824, 12826, 12827.

КОРОТКИЙ АНАЛІЗ СПИСКУ

Таким чином, за результатами аналізу попередніх флористичних зведень, поточних реінвентаризаційних обстежень 2003–2010 рр. та критичної ревізії гербарних колекцій конспект флори судинних рослин природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" складає 521 вид, при цьому 38 видів (7,3% загального об'єму флори) зазначені уперше: *Alopecurus aequalis* Sobol., *Ambrosia artemisiifolia* L., *Amelanchier ovalis* Medik., *Anisantha sterilis* (L.) Nevski, *Anthriscus cerefolium* (L.) Hoffm., *Arrhenatherum elatius* (L.) J. Presl & C. Presl, *Apera maritima* Klokov, *Blitum glaucum* (L.) W.D.J. Koch, *Bolboschoenus glaucus* (Lam.) S.G. Sm., *Cannabis ruderalis* Janisch., *Carex spicata* Huds., *Centaurea solstitialis* L., *Cerastium perfoliatum* L., *Cynodon dactylon* (L.) Pers., *Cyperus fuscus* L., *Echium biebersteinii* Lacaita, *Fumaria vaillantii* Loisel., *Hordeum murinum* L., *Lamium purpureum* L., *Lathyrus hirsutus* L., *Lemna gibba* L., *Lotus corniculatus* L. aggr., *Medicago* × *varia* T. Martyn, *Microthlaspi perfoliatum* (L.) F.K. Meyer, *Persicaria scabra* (Moench) Moldenke, *Pilosella officinarum* F. Schult. & Sch. Bip., *Polygonum arenastrum* Boreau., *P. neglectum* Besser, *Prunus divaricata* Ledeb., *Puccinellia distans* (Jacq.) Parl., *Setaria pumila* (Poir.) Roem. & Schult., *Sonchus arvensis* L., *Spiraea hypericifolia* L., *Suaeda altissima* (L.) Pall., *Taraxacum bessarabicum* (Hornem.) Hand.-Mazz., *Urtica urens* L., *Xanthium albinum* (Widder) H. Scholz та *X. pensylvanicum* Wallr.

Зі складеного списку флори вилучено 81 вид, згаданий попередниками, починаючи з Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845). Частина їх не стосується території сучасного природного ядра, частина неточно визначені, зведені у синоніми або є сумнівними вказівками, не підтвердженими гербарними зборами (усі подібні зміни детально коментуються по ходу анотацій списку): *Agropyron fragile* (Roth) P. Candargy, *A. lavrenkoanum* Prokud., *Agrostis alba* auct. non L., *Anacamptis laxiflora* (Lam.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase, *Anethum graveolens* L., *Argusia sibirica* (L.) Dandy, *Artemisia campestris* L., *A. scoparia* Waldst. & Kit., *A. vulgaris* L., *Asparagus verticillatus* L., *Atriplex hortensis* L., *Brachiaria mutica* (Forssk.) Stapf, *Cakile euxina* Pobed., *Calystegia sepium* (L.) R. Br., *Campanula rapunculus* L., *Caragana arborescens* Lam., *Cephalaria uralensis* (Murray) Schrad. ex Roem. & Schult., *Chaerophyllum bulbosum* L., *C. prescottii* DC., *Chrysocyathus wolgensis* (Steven) Holub, *Cleistogenes bulgarica* (Bornm.) Keng, *Convolvulus lineatus* L., *Corispermum hyssopifolium* L., *Echinops ruthenicus* M. Bieb., *Elytrigia bessarabica* (Savul.) Prokud., *Festuca beckeri* (Hack.) Trautv., *Frankenia hirsuta* L., *Fumaria officinalis* L., *Gagea uniflora* auct., *Galium mollugo* L., *G. verum* L., *Geranium divaricatum* Ehrh., *Glaucium flavum* Crantz, *Glaux maritima* L., *Glycyrrhiza echinata* L., *Goniolimon graminifolium* (Ait.) Boiss., *Gypso-*

phila perfoliata L., *Heracleum sibiricum* L., *Lappula consanquinea* (Fisch. & C.A. Mey.) Guerke, *Leonurus cardiaca* L., *Lepidium latifolium* L., *Lindernia procumbens* (Krock.) Philcox, *Malva sylvestris* L., *Marrubium vulgare* L., *Mycelis muralis* (L.) Dumort., *Ononis arvensis* L., *Persicaria hydropiper* (L.) Delarbe, *Phelipanche arenaria* (Borkh.) Walp., *Polygonum arenarium* Waldst. & Kit., *Prunus tomentosa* Thunb., *Pseudolysimachion incanum* (L.) Holub, *Pyrus ussuriensis* Maxim., *Ribes reclinatum* L., *Rorippa sylvestris* (L.) Besser, *Rosa majalis* Herrm., *R. pisiformis* (Christ) Sosn., *Rumex confertus* Willd., *R. palustris* Smith., *Sagittaria sagittifolia* L., *Salicornia prostrata* L., *Salsola soda* L., *Salvia cernua* Besser, *S. stepposa* Des.-Shost., *Sambucus nigra* L., *Saponaria officinalis* L., *Saussurea salsa* (Pall.) Spreng., *Scandix australis* L., *Schoenoplectus tabernaemontani* (C.C. Gmel.) Palla, *Senecio umbrosus* Waldst. & Kit., *Spiraea × vanhouttei* (Briot) Zabel, *Suaeda prostrata* Pall., *Tamarix ramosissima* Ledeb., *Thalictrum flavum* L., *Thymus marschallianus* Willd., *Tripolium vulgare* Nees, *Triticum aestivum* L., *Urtica dioica* L., *Verbascum phlomoides* L., *Veronica peregrina* L., *Vicia cracca* L. та *V. sativa* L.

Принагідно перечислимо види-інтродуценти (фанерофіти), що "випали" з формату цього конспекту, але зазначені у попередніх списках флори асканійського степу чи спеціальних додатках (Веденьков, 1989; Елонова, 1990): *Betula pendula* Roth, *Fraxinus americana* L., *F. excelsior* L., *Juglans regia* L., *Populus alba* L., *P. deltoides* Marshall, *P. nigra* L., *Quercus robur* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Salix alba* L., *Ulmus glabra* Huds., *U. Laevis* Pall. та *U. pumila* L. Частина їх не стосується території природного ядра безпосередньо: "Большой Чапельский под, р-н хоздвора (между новыми и старыми антилопниками)" (ASCN: Веденьков, Веденькова, 1986) тощо, решта не формують діаспор, зростають короткий час по межах під лісосмугами, є поростою, що репрезентує старі посадки, періодично скошується або гине з інших причин.

Ще 25 видів наводяться нами з критичним таксономічним статусом або як проблемні фітокомпоненти флори асканійського степу – рослини з вірогідністю зростання і подальших знахідок, але не відмічені у ході поточної реінвентаризації: *Achillea euxina* Klokov, *Allium scythicum* Zoz, *Atriplex verrucifera* M. Bieb., *Camelina rumelica* Velen., *Centaureum littorale* (D. Turner) Gilmour, *Cerinthe minor* L., *Diplotaxis tenuifolia* (L.) DC., *Elatine hydropiper* L., *Eleocharis klingeii* (Meinsh.) B. Fedtsch., *Fritillaria meleagroides* Patrin ex Schult. & Schult. f., *Fumaria schleicheri* Soy.-Willem., *Juncus tenageia* Ehrh. ex L. f., *Petrosimonia triandra* (Pall.) Simonk., *Phacelia tanacetifolia* Benth., *Podospermum canum* (C.A. Mey) Griseb., *Potentilla reptans* L., *Psathyrostachys juncea* (Fisch.) Nevski, *Salvia austriaca* Jacq., *S. nutans* L., *Secale sylvestre* Host, *Stipa maeotica* Klokov et Ossychnjuk, *Utricularia vulgaris* L., *Vicia olbienensis* Reut. ex Timb.-Lagr., *Ulmus campestris* L., *Xanthium strumarium* L.

Нарешті підкреслимо, що у поданому конспекті зібрано 443 синоніми з попередніх флористичних зведень флори асканійського степу та 165 неправильно вживаних номенклатурних назв – "misapplied names". Таким чином, уперше зведено у єдиний номенклатурний чекліст з єдиною (спільною) таксономічною інтерпретацією результати усіх інвентаризацій флори 1845–2010 рр. Цей чекліст, загалом, об'єднує 1584 таксономічні категорії (абсолютна більшість – 1128 – у ранзі "сучасного" виду, підвиду чи варіації, із них усього 521 або 46,2% репрезентують актуальний склад флори природного ядра).

Генеральні параметри систематичної структури флори судинних рослин природного ядра та позиції спектру 10 очільних родин є наступними: Asteraceae – 82 види (15,7%), Poaceae – 62 (11,9%), Fabaceae – 39 (7,5%), Brassicaceae – 32 (6,1%), Lamiaceae – 26 (5,0%), Caryophyllaceae та Chenopodiaceae – по 24 (4,6%), Rosaceae – 19 (3,6%), Cyperaceae – 16 (3,1%), Apiaceae, Boraginaceae та Veronicaceae – по 15 (2,9%), Polygonaceae – 13 (2,5%), Ranunculaceae – 10 (1,9%), Liliaceae та Juncaceae – по 8 (1,5). Перелічені перші 16 родин об'єднують 78,3% загального об'єму флори. Загальна їх кількість – 66 з 274 родами. Таким чином, систематична пропорція сучасного складу флори природного ядра реалізується як 1 : 4,2 : 7,9.

Торкаючись аналізу динаміки флори судинних рослин асканійського степу у розрізі періоду моніторингу 1845–2010 рр., насамперед підкреслимо загальну прогресуючу тенденцію її об'єму, причому до останнього часу (рис. 2). Одразу прокоментуємо зміст цієї діаграми та спробуємо уникнути традиційних маніпуляцій щодо "приросту" флори природного ядра. Хоча дана проблема акцентується ще Є.І. Коротковою (1964, с. 33): "Частично количество видов в списке увеличилось в результате дробления некоторых видов ботаниками-систематиками", – а пізніше пояснюється серед іншого "значительно большей планмерностью, длительностью, тщательностью и детальностью флористического обследования" (Веденьков, 1988, с. 82), об'єм та кількісні параметри флористичних зведень стали предметом постійних непорозумінь та неузгоджень. Причина у тому, що подібні висновки правомочно і виправдано робити лише на базі зведеного (спільного) списку, складеного у єдиному таксономічному ключі з ретельно "розібраною" синонімікою, а не оперувати загальною кількістю, новими і зниклими видами, по різному розуміючи ранг і об'єм самого виду. Саме через це дані зведеної діаграми дисонують з попередніми аналітичними матеріалами щодо об'єму та змін кількісного складу флори (Короткова, 1964; Веденьков, Водоп'янова, 1974; Веденьков, 1989; Елонова, 1990). Отож, перший флористичний список Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845), де територію асканійського степу репрезентують 199 видів з 248 зазначених, натепер збільшено у понад 2,5 рази – до 521. Найбільші зміни до цього списку за історію подальших флористичних

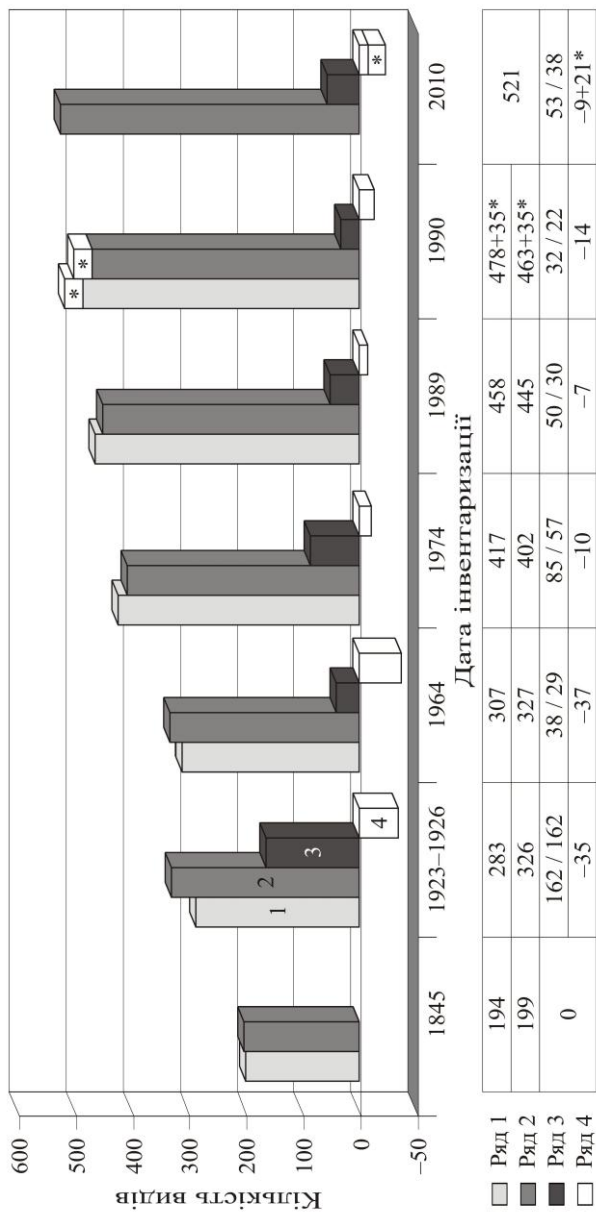

Рисунок 2. – Динаміка об'єму флори судинних рослин асканійського степу за результатами інвентаризації 1845–2010 рр. та зміни окремих її фракцій (addenda / delenda)

Ряд 1 – загальний об'єм флори у оригінальній номенклатурно-таксономічній редакції; ряд 2 – загальний об'єм флори з поточною таксономією; ряд 3 – види, відсутні у попередньому списку, у т.ч. такі (/), що реструюються уперше; ряд 4 – види, вилучені з попереднього списку; * – "Інтродуцированые и культивируемые в Аскании-Нова деревья и кустарники, занесенные на территорию заповедника человеком" (Елонова, 1990, с. 170–172; окремі додаток до загального списку).

досліджень у ХХ ст. внесено Й.К. Пачоським (1923, 1926) – додано 162 види, – при цьому треба наголосити, що робота Ф. Тецманна (Teetzmann, 1845) була недоступна Й.К. Пачоському. Є.І. Коротковою (1964) розширено попередній конспект флори асканійського степу (Пачоський, 1923, 1926) одразу 38 видами, але новими (уперше зазначеними) виявились усього 29; решта – 9 – були згадані у першому списку 1845 р. У першому спеціальному флористичному зведенні (Веденьков, Водоп'янова, 1974), що стосується конкретно флори асканійського степу, а не території заповідника загалом, існуючий список Є.І. Короткової (1964) з 327 видами "природно зростаючих рослин" було збільшено до 402 (додано 85, у т.ч. 57 загалом нових, не зазначених попередниками). Доробок наступної інвентаризації (Веденьков, 1989) проти цих даних складає 50 видів і 30 нових у цілому. Аналогічний здобуток Л.Д. Слонової (1990) обчислюється 32 та 22 видами відповідно. Нарешті, результати останніх досліджень флори асканійського степу 2003–2010 рр. додають до списку Л.Д. Слонової 53 види, а до загального, зведеного переліку – 38 (рис. 2).

На діаграмі добре означаються 2 протилежні за таксономічним підходом періоди: до 1964 р. – широке (здебільшого) розуміння виду, 1974–1990 рр. – вузьке і у дечому занадто. Останнє ілюструють численні приклади штучного "паралельного розщеплення" списку по критично близьких, вікаріантних таксонах, а то й абсолютних синонімах – *R. illyricus* auct. non L., p.p. + *R. scythicus* Klokov (Веденьков, Водоп'янова, 1974 та ін.), *Artemisia santonica* L. + *A. monogyna* Waldst. et Kit. + *A. maritima* auct. non L. (Веденьков, 1989), *Otites densiflorus* (D'Urv.) Grossh. + *O. exaltata* auct. non (Friv.) Holub, *Psammophiliella muralis* (L.) Ikonn. + *P. stepposa* (Klokov) Ikonn., *Polygonum patulum* auct. non M. Bieb., p.p. + *P. novoascanicum* Klokov, *Medicago romanica* Prodan + *M. kotovii* Wissjul., *Potentilla argentea* L. + *P. impolita* Wahlenb., *Seseli tortuosum* L. + *S. campestre* auct. non Besser, *Cuscuta epithymum* (L.) L. + *C. trifolii* Vab., *Plantago media* auct. non L., p.p. + *P. stepposa* Kupr., *Linaria biebersteinii* Besser + *L. maeotica* Klokov (Елонова, 1990) і т.д.

Необхідно зробити акцент на тому, що описані зміни об'єму флори асканійського степу спостерігались на фоні профілюючого територіального чинника – зміни цілинних площ, разом з режимом їх природокористування. За період моніторингу флори цілина істотно (у рази) скоротилась, складаючи ще у 1927 р. близько 32 тис. га (Положення..., 1928). Але прослідити ці зміни надто проблематично: "Коли ж взяти до уваги багаторазові зміни загальної площі цілини асканійського масиву в результаті перемирювання, продажу, реорганізацій, то ні відсоток ріллі, ні величина пасовищного навантаження, які наводяться в них, не збігаються з достеменно відомими" (Гавриленко та ін., 2007, с. 24). З іншого боку, зміни площі території та об'єму флори у

часі є оберненопропорційними. Поза тим, побутує неоднорідність підходу конкретного дослідника щодо границь флористичного пошуку і його предмету. Зокрема, Й.К. Пачоським (1923, с. 97) зазначено: "В список... включены только те растения, которые были находимы мною в различные годы на территории им. Аскания-Нова, так что, в сущности, им не обнимается всего того, что теперь включено в Государственный Заповедник. Так, напр., списком не предусматриваются те растения, которые произрастают на землях экономии Дорнбург. Это сделано с той целью, чтобы придать самому списку большую целостность и законченность".

Беззаперечний і той факт, що зміни об'єму та складу флори багато у чому координуються процесами фітоінвазій та синантропізації. Літературні матеріали з інвентаризації флори судинних рослин асканійського степу демонструють прогресуючу динаміку синантропного елемента, попри "резерватну експозицію" території. Вектор цього процесу стабільний та категоричний, при тому, що існуючі флористичні списки репрезентують розбіжні за площею та конфігурацією фрагменти степу. Загалом, проблема щодо територіального масштабу чек-лістів флори є пересічною у процедурі ретроспективного аналізу синантропного елемента, який, фактично, "пронизує" флористичні комплекси конкретного регіону через широку екологічну амплітуду, інвазійний потенціал та експлерентну фітоценотичну стратегію (Шаповал, 2007).

На синантропізацію асканійської флори побічно вказує ще Й.К. Пачоський (1923, с. 135), коментуючи складений список: "Из этого числа около 80 видов приводятся для Аскании впервые... Преимущественно, это формы сорные и заносные, из которых некоторые появились лишь недавно; из коренных обитателей степи таких видов наберется не больше десятка". Аналогічні результати констатують Є.П. Веденьков та В.Г. Водоп'янова (1974, с. 58): "3 числа нових видів, знайдених на степу або визначених у 1966–1972 рр., 13 видів (19,7%) відносяться до аборигенів, решта – занесені. З них 15 видів (22,7%) – зі складу місцевої бур'янистої флори, 5 (7,6%) являють собою напівбур'яни і 17 (25,8%) – культурні рослини". Причини останніх змін цілком логічні і пояснюються Є.П. Веденьковим (1988, с. 82) "включением в состав степного заповедника перелогов и двух участков, где ранее располагались хозяйственные фермы, с их сорно-полевой и типичной рудеральной растительностью. Увеличению количества адвентивных растений не в малой степени способствовала и расчлененность массива заповедной степи на 3 отдельных участка, что сопровождалось резким увеличением протяженности внешних границ. А как показали исследования, большинство занесенных на степь видов отмечено именно в ее пограничной зоне, вблизи шоссе и грунтовых дорог".

При аналізі об'єму і динаміки синантропного елементу флори асканійського степу за існуючими флористичними чеклістами та матеріалами оригінальної реінвентаризації нами дотримано класифікаційну систему В.В. Протопопової (1991), оскільки означилась проблема єдиної методологічної бази, покликаної усунути "термінологічну формалістику" та фактор суб'єкта у процедурі оцінки природи виду і типології синантропного елементу. Таким чином, було показано (Шаповал, 2007), що абсолютні параметри синантропної флори степу чітко прогресують: 1845 р. – 112, 2005 р. – 248 (1 : 2,2), але пропорція (баланс) "синантропна фракція / локальна флора" практично константна: 44,8 – 49,1 (1 : 1,1).

Безперечно, об'єм синантропного елементу флори асканійського степу, тепер – природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова", істотний (причому, з I пол. XIX ст.), але чи є його частка у флорі критичною? Це, здається, природно задана норма, що координується малою площею, фрагментацією території та її флористичною "бідністю" (фактор антропопресії щодо територій ПЗФ мінімізується). Так, у флорі Криму, де зареєстровано 822 синантропа (максимум по природних регіонах України), частка синантропної фракції ~ 29,6% об'єму регіональної флори. Частка синантропної фракції флори України ~ 22,5%, при тому, що абсолютна кількість синантропних рослин – 1125 (Протопопова, 1991). Щодо балансу алохтонного елементу синантропної флори: природне ядро біосферного резервату "Асканія-Нова" – 104; 20,6%, флора України (Протопопова, Мосякін, Шевера, 2002) – 830; ~ 14,2%. Лаконічно і ємко означену закономірність характеризує теза Й.К. Пачоського (1923, с. 143): "Число заносных растений в Аскания-Нова относительно огромное, абсолютно весьма невелико".

Об'єм та кількісні параметри фракцій (груп) синантропної флори асканійського степу практично тотожні до синантропної флори депресій Лівобережжя Нижнього Дніпра та корелюють з агро- та проценозами його буферної зони. У контексті пропорцій аборигенної (апофітної) та алохтонної фракції синантропна флора практично позбавлена локальної самотності: природне ядро – 1,3:1, його буферна зона – 1,2:1, депресії Лівобережжя Нижнього Дніпра – 1,3:1 (Шаповал, 2004; Дрозд, Шаповал, 2006), – проте є регіонально-самотньою, оберненою до синантропної флори України [1:1,3] та степової зони України [1:1,2] (Протопопова, 1991). Таким чином, у даному регіоні домінують аборигенні синантропні елементи (апофіти) через традиційний господарчий устрій і транспортно-комунікаційну "ізоляцію" території¹.

---

¹ За Й.К. Пачоським (1923, с. 143): "Около Аскании нет еще многих довольно обыкновенных сорных растений, что указывает на не слишком уж быстрое заселение ими территорий, изолированных и не связанных большими дорогами. Что касается состава (географического) пришлой флоры, то он складается из выходцев ближайших областей (поскольку соответствующие элементы не одичали из культуры)".

Зміни синантропної фракції флори асканійського степу безпосередньо корелюють з історією та специфікою інфраструктури заповідника. У 1966 р. цілинний степ (8336 га) з господарчого обороту УНДІТ "Асканія-Нова" переведено у режим "абсолютної заповідності", що за Є.П. Веденьковим (1985, с. 38) "обумовило глибокие изменения в ботаническом составе, структуре и динамике растительного покрова... Резко упало обилие и фитоценотическая роль видов вторичного происхождения", але антропогенно-похідна рослинність у 1968 р. ще обіймала 12,1% території, а генеральну демутацію степу почасти і дотепер "компенсує" процес синантропізації флори Великого Чапельського поду – частини природного ядра (2376,4 га), що з 1962–1968 рр. функціонує у регульованому пасторальному режимі. Зіграли роль і щойно приєднані перелogi¹ (див. рис. 1). Через це до конспекту флори 1974 р. уперше потрапила ціла група "алохтонних" рослин (37): *Amaranthus albus* L., *A. blitoides* S. Watson, *A. blitum* L., *A. retroflexus* L., *Acroptilon repens* (L.) DC., *Centaurea diffusa* Lam., *Conyza canadensis* (L.) Cronq., *Onopordum acanthium* L., *Chenopodium album* L., *C. hybridum* L., *C. vulvaria* L., *Atriplex micrantha* C.A. Mey., *A. sagittata* Borkh., *A. patula* L., *A. prostrata* Boucher ex DC., *A. sphaeromorpha* Iljin, *A. oblongifolia* Waldst. & Kit., *Chondrilla latifolia* M. Bieb., *Cirsium incanum* (S. G. Gmel.) Fisch., *C. vulgare* (Savi) Ten., *Cichorium intybus* L., *Echinochloa crusgalli* (L.) P. Beauv., *Setaria verticillata* (L.) P. Beauv., *S. viridis* (L.) P. Beauv. тощо (Веденьков, Водоп'янова, 1974). Більшість зазначених рослин були знайдені попередниками поруч зі степом (у маєтку "Асканія-Нова", дендропарку, агроценозах і т.д.), тому ці елементи щодо степу є локальними антропофітами (кенофітами). При цьому, *Atriplex micrantha*, *A. prostrata*, *A. sagittata*, *A. patula*, *Cirsium incanum*, *C. vulgare* та ін. спершу зареєстровано у загонах Великого Чапельського поду.

У останньому додатку до флори 2003–2010 рр. синантропний елемент домінує (24 види із 38), і практично усі рослини з цього переліку (~90%) зростають лише або зокрема у Великому Чапельському поді: *Chenopodium glaucum* L. (геміапофіт), *Sonchus arvensis* L. (археофіт), *Anisantha sterilis* (L.) Nevski (археофіт), *Xanthium albinum* (Widder) H. Scholz (кенофіт), *X. pensilvanicum* Wallr. (кенофіт), *Ambrosia artemisiifolia* L. (кенофіт) тощо.

За даними О.В. Канівець (Канівець, 1994) синантропна фракція Чапельського поду репрезентує ~ 52,2% об'єму його флори (це ~ 87,6% синантропної фракції флори природного ядра), тому Великий Чапельський під, по суті, є "полігоном синантропізації" у природному ядрі Біосферного заповідника "Асканія-Нова". Це обумовлено, по-перше, його екоотпінною диверсифікацією, по-друге, пасквальною дигресією

¹ За постановою ЦК Компартії та РМ УРСР від 28 грудня 1965 р. № 1293 до заповідника приєднані окремі раніше розорані землі загальною площею 1156 га.

(фрагментами), по-третє, безпосереднім контактом з дендрологічним парком (Шаповал, 2006б). Детермінуючим фактором є інтразональні фітоценози поду (Molinio-Arrhenatheretea, Phragmito-Magnocaricetea) – магістральний канал експансії спонтанної флори дендропарку. Означити його конкретний доробок до синантропізації степу проблематично, але наслідки є. Зокрема, у флористичному списку Й.К. Пачоського (1923) бракує *Juncus tenageia* Ehrh. ex L. f., *Thlaspi perfoliatum* L. (кенофіт), *Lycopus exaltatus* L. f. (апофіт), *Lotus ucrainicus* Klokov (геміапофіт), *Artemisia absinthium* L. (археофіт), *A. vulgaris* L. (еуапофіт), *Sonchus arvensis* L. (археофіт), *Tanacetum vulgare* L. (апофіт) і т.д. Є.І. Короткова (1964) фіксує їх у дендрологічному парку "Асканія-Нова". У наступних конспектах ці рослини позиціонують себе компонентами флори природного ядра. За Є.П. Веденьковим (1989) похідними флори дендропарку є *Anthriscus caucalis* M. Bieb., *Daucus carota* L., *Arctium lappa* L., *Cichorium intybus* та лігнозні біоморфи: *Salix alba* L., *Ulmus caprinifolia* Rupp. ex G. Suckow, *Ribes aureum* Pursh, *Pyrus communis* L., *Malus sylvestris* Mill., *Armeniaca vulgaris* Lam., *Crataegus curvisepala* Lindm., *Rosa canina* L., *Prunus spinosa* L., *Rhamnus cathartica* L., *Syringa vulgaris* L., *Lycium barbatum* L., *Sambucus nigra* L., *Lonicera tatarica* L., – але треба сказати, що "причетність" дендрологічного парку до інвазій у природне ядро *Pyrus communis* чи *Malus sylvestris*, *Armeniaca vulgaris*, *Syringa vulgaris*, *Lycium barbatum* тощо аналогічна лісосугам чи населеним пунктам прилеглої території, у т.ч. й смт Асканія-Нова (Шаповал, 2006б). Натомість, високу вірогідність паркової природи мають *Sonchus arvensis*, *Lotus ucrainicus*, *Carex spicata* Huds., *Epilobium parviflorum* Schreb., *Cynodon dactylon* (L.) Pers., *Lathyrus hirsutus* L., *Arrhenatherum elatius* (L.) J. Presl & C. Presl та ін.

У підсумку констатуємо, що засадничою методологічною проблемою інтродукції та акліматизації рослин у дендрологічному парку "Асканія-Нова", з огляду на його приналежність до біосферного резервату та безпосередній контакт зі степом, є контроль спонтанної фракції флори. Процес експансії лігнозних біоморф (фанерофітизації) гальмується зонально-географічними параметрами даної території. До прикладу, чагарник *Amorpha fruticosa* L. – адвент "з високою інвазійною спроможністю", що побутує у фазі експансії в Україні з 1976 р. (Протопопова, Мосякін, Шевера, 2002) та є компонентом "Старого парку", – абсолютно не реалізує інвазійний потенціал у степу. Багато у чому фанерофітизації протидіє пірогенний фактор, що тригерує ініціальний етап резерватної сукцесії (процес мезофітизації), але попереджує її фінальну фанерофітну стадію, оскільки, поза прямим знищенням вогнем арборифлори, комбінаційний ефект підстилки (мортмаси) та пожежі грає роль динамічної буферної системи, що акумулює інвазійні банки діаспор та блокує їх реалізацію.

Отже, загальні висновки роботи наступні:

- за результатами аналізу попередніх флористичних зведень, поточних реінвентаризаційних обстежень 2003–2010 рр. та критичної ревізії гербарних колекцій концепт флори судинних рослин природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" складає 521 вид;
- 38 видів (7,3% загального об'єму флори) зазначені уперше;
- зі складеного списку флори вилучено 81 вид, згаданий попередниками за період 1845–1990 рр.;
- 25 видів наводяться з критичним таксономічним статусом або як рослини з вірогідністю зростання і подальших знахідок, але не відмічені у ході поточної реінвентаризації;
- у поданому концепті зібрано 443 синоніми з попередніх флористичних зведень флори асканійського степу та 165 неправильно вживаних номенклатурних назв – "misapplied names"; загалом, чекліст об'єднує 1584 таксономічні категорії (абсолютна більшість – 1128 – у ранзі "сучасного" виду, підвиду чи варіації, із них усього 521 або 46,2% репрезентують актуальний склад флори природного ядра);
- динаміка об'єму флори судинних рослин асканійського степу до цього часу зберігає прогресуючу тенденцію; сучасні зміни кількісного складу і структури флори детермінуються процесами фітоінвазій та синантропізації.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

- Асеева Л. А.* Система рода *Veronica L.* (Scrophulariaceae) флоры России / Л. А. Асеева // *Новости сист. высш. раст.* – 2002. – Т. 34. – С. 159–173.
- Білик Г. І.* Детальне геоботанічне районування степу Української РСР / Г. І. Білик // *Укр. ботан. журн.* – 1973. – Т. 30, № 2. – С. 191–195.
- Бобров Е. Г.* Род Клевер – *Trifolium L.* / Е. Г. Бобров // *Флора европейской части ССР.* – Л. : Наука, 1987. – Т. VI. – С. 195–208.
- Бойко М. Ф.* Червоний список Херсонської області. Рідкісні та зникаючі види рослин, грибів та тварин / М. Ф. Бойко, М. М. Подгайний ; за ред. проф. М. Ф. Бойка. – [Вид. 2-ге, переробл. та доповн.]. – Херсон, 2002. – 32 с.
- Бордізовський Є. І.* Рід Зірочки, гусяча цибуля – *Gagea Salisb.* / Є. І. Бордізовський // *Флора УРСР.* – К. : Вид-во АН УРСР, 1950а. – Т. III. – С. 176–205.
- Бордізовський Є. І.* Рід Проліска – *Scilla L.* / Є. І. Бордізовський // *Флора УРСР.* – К. : Вид-во АН УРСР, 1950б. – Т. III. – С. 205–212.
- Бордізовський Є. І.* Рід Ряска – *Ornithogalum (Tourm.) L.* / Є. І. Бордізовський // *Флора УРСР.* – К. : Вид-во АН УРСР, 1950в. – Т. III. – С. 212–223.
- Бордізовський Є. І.* Рід Тюльпан – *Tulipa (Tourm.) L.* / Є. І. Бордізовський // *Флора УРСР.* – К. : Вид-во АН УРСР, 1950г. – Т. III. – С. 162–172.
- Бордізовський Є. І.* Рід Цибуля – *Allium (Tourm.) L.* / Є. І. Бордізовський // *Флора УРСР.* – К. : Вид-во АН УРСР, 1950д. – Т. III. – С. 91–146.
- Васильченко І. Т.* Род Люцерна – *Medicago L.* / І. Т. Васильченко // *Флора европейской части ССР.* – Л. : Наука, 1987. – Т. VI. – С. 187–195.
- Вахрушева Л. П.* Гербарій Сімферопольського державного університету ім. М.В. Фрунзе / Л. П. Вахрушева // *Гербарії України.* – К. : Ін-т ботан. ім. М. Г. Холодного НАН України, 1995. – С. 81–82.
- Веденьков Е. П.* Современное состояние растительности целинной степи "Аскания-Нова", бывшей до 1966 года в хозяйственном использовании / Е. П. Веденьков // *Науч.-тех. бюл. УНИИЖ "Аскания-Нова".* – Херсон, 1985. – Ч. 1. – С. 38–40.
- Веденьков Е. П.* Основные результаты исследований естественной флоры госзаповедника "Аскания-Нова" / Е. П. Веденьков // *Проблемы инвентаризации живой и неживой природы в заповедниках.* – М. : Наука, 1988. – С. 79–85.
- Веденьков Е. П.* Флора заповедника "Аскания-Нова" (аннотированный список цветковых растений заповедной степи) / Е. П. Веденьков / Под ред. В. Н. Тихомирова. – М., 1989. – 52 с.
- Веденьков Є. П.* Флора заповідного степу "Асканія-Нова" / Є. П. Веденьков, В. Г. Водопянова // *Рослинні багатства заповідного степу і ботанічного парку "Асканія-Нова".* – К. : Наук. думка, 1974. – С. 11–58.
- Веденьков Е. П.* Основные итоги реинвентаризации флоры природного ядра Биосферного заповедника "Аскания-Нова" / Е. П. Веденьков, Н. Е. Дрогобыч // *Актуальні питання збереження і відновлення сте-*

- пових екосистем : мат-ли міжнар. наук. конф., присв. 100-річчю заповідання асканійського степу (Асканія-Нова, 21–23 травня 1998 р.). – Асканія-Нова, 1998. – С. 12–15.
- Веденьков Е. П.* Распространение редких, исчезающих и эндемичных видов флоры цветковых в заповедной степи "Асканія-Нова". I. Особо охраняемые виды / Е. П. Веденьков, Н. Е. Дрогобыч // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2003. – Т. 5. – С. 18–30.
- Види судинних рослин флори України, які занесені до Європейського Червоного Списку тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі (1991) // Червона книга України. Рослинний світ / під ред. Ю. Р. Шеляг-Сосонка. – К. : Укр. енциклопедія, 1996. – С. 590–595.
- Вісюліна О. Д.* Рід Карагана – *Caragana* Lam. / О. Д. Вісюліна // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1954а. – Т. VI. – С. 443–447.
- Вісюліна О. Д.* Рід Конюшина – *Trifolium* L. / О. Д. Вісюліна // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1954б. – Т. VI. – С. 381–418.
- Вісюліна О. Д.* Рід Люцерна – *Medicago* L. / О. Д. Вісюліна // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1954в. – Т. VI. – С. 360–373.
- Водоп'янова В. Г.* Рідкісні, зникаючі та ендемічні види заповідного степу Асканії-Нова / В. Г. Водоп'янова // Охорона природи на півдні України. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 55–59.
- Водоп'янова В. Г.* Краткий анализ нового списка цветковых растений заповедной степи "Асканія-Нова" / В. Г. Водоп'янова // Науч.-тех. бюл. УНИИЖ "Асканія-Нова". – 1978. – Ч. 2. – С. 62–65.
- Водоп'янова В. Г.* Новые виды флоры заповедной степи "Асканія-Нова" / В. Г. Водоп'янова, Е. П. Веденьков // Науч.-тех. бюл. УНИИЖ "Асканія-Нова". – 1977. – Ч. 2. – С. 50–56.
- Гавриленко В. С.* До історії природокористування території природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" імені Ф. Е. Фальц-Фейна / В. С. Гавриленко, Н. Ю. Дрогобыч, І. К. Полішук // Заповідні степи України. Стан та перспективи їх збереження : міжнар. наук. конф., 18–22 вересня 2007 р. : мат. – Армянськ : ПП Андрєєв О. В., 2007б. – С. 23–26.
- Гавриленко Н. О.* Спонтанна флора дендропарку "Асканія-Нова" / Н. О. Гавриленко, І. І. Мойсієнко, В. В. Шаповал // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2008. – Т. 10. – С. 49–73.
- Гельтман Д. В.* Молочаи (*Euphorbia*, *Euphorbiaceae*) бореальной Евразии. I. Секция *Paralias* Dumort. / Д. В. Гельтман // Новости сист. высш. раст. – 2009. – Т. 41. – С. 159–181.
- Геоботаничне районування Української РСР. – К. : Наук. думка, 1977. – 304 с.
- Горлова Н. І.* Колекція судинних рослин заповідника "Асканія-Нова" в гербарії Й.К. Пачоського Херсонського музею / Н. І. Горлова // Актуальні питання збереження і відновлення степових екосистем : міжнар. наук. конф., присв. 100-річчю заповідання асканійського степу (Асканія-Нова, 21–23 травня 1998 р.) : мат. – Асканія-Нова, 1998. – С. 103–106.

- Дідух Я. П. Геоботаничне районування України та суміжних територій / Я. П. Дідух, Ю. Р. Шеляг-Сосонко // Укр. ботан. журн. – 2003. – Т. 60, № 1. – С. 6–17.
- Доброчаєва Д. М. Рід Руслиця – *Elatine L.* / Д. Н. Доброчаєва // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1955. – Т. VII. – С. 314–318.
- Доброчаєва Д. Н. Род Липучка – *Lappula Fabric.* / Д. Н. Доброчаєва // Флора европейской части СССР. – Л. : Наука, 1981. – Т. 5. – С. 164–169.
- Дойч А. Дополнительный список растений севера Таврической губернии / А. Дойч, А. Яната // Тр. Ест.-истор. музея Таврич. губ. земства. – Симферополь, 1913. – Т. 2. – С. 291–316.
- Дрогобыч Н. Е. Франц Тецманн – первый исследователь асканийской степи / Н. Е. Дрогобыч // Актуальні питання збереження і відновлення степових екосистем : міжнар. наук. конф., присв. 100-річчю заповідання асканійського степу (Асканія-Нова, 21–23 травня 1998 р.) : мат. – Асканія-Нова, 1998. – С. 113–116.
- Дрогобыч Н. Е. Состояние ферулы восточной (*Ferula orientalis L.*) в асканийской степи / Н. Е. Дрогобыч // Чтения пам. А. А. Браунера : III междунар. науч. конф. : мат. – Одесса : Астропринт, 2003. – С. 220–222.
- Дрогобыч Н. Е. История ботанических исследований в заповедной степи "Аскания-Нова" (к 100-летию заповедника) / Н. Е. Дрогобыч, А. М. Семенова-Тян-Шанская // Бюл. МОИП. Отд. биол. – 1988. – Т. 93, вып. 3. – С. 118–125.
- Дрогобыч Н. Е. *Damasonium alisma Mill.* (Alismataceae) – современное состояние и проблемы охраны / Н. Е. Дрогобыч, И. К. Полищук // Охорона генофонду рослин в Україні : тези доп. наук. конф. – Донецьк, 1994. – С. 25.
- Дрогобыч Н. Ю. Гербарний фонд заповідного степу "Асканія-Нова" / Н. Ю. Дрогобыч, В. В. Шаповал // Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. – 2003. – № 11 (66). – С. 14–17.
- Дрозд С. В. Синантропна флора агроценозів буферної зони Біосферного заповідника "Асканія-Нова" / С. В. Дрозд, В. В. Шаповал // Синантропізація рослинного покриву України (Переяслав-Хмельницький, 27–28 квітня 2006 р.) : тези наук. доп. – К.–Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 65–67.
- Дубовик О. Н. Флористические историко-географические районы степной и лесостепной Украины / О. Н. Дубовик, М. В. Клоков, А. Н. Краснова // Ботан. журн. – 1975. – Т. 60, № 5. – С. 1092–1107.
- Егорова Т. В. Осоки (*Carex L.*) России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР) / Т. В. Егорова / Отв. ред. А. Л. Тахтаджян. – СПб: СПХФА; Миссурийский ботан. сад, 1999. – 772 с.
- Егорова Т. В. Таксономический обзор рода *Schoenoplectus* (Reichenb.) Palla (*Cyperaceae*) флоры Северной Евразии / Т. В. Егорова // Новости сист. высш. раст. – 2005. – Т. 37. – С. 49–79.
- Егорова Т. В. Таксономический обзор рода *Eleocharis R. Br.* (*Cyperaceae*) флоры Европы / Т. В. Егорова // Новости сист. высш. раст. – 2007. – Т. 39. – С. 159–192.

- Екофлора України. Т. 1–3, 5, 6 / Відп. ред. Я. П. Дідух. – К. : Фітосоціоцентр, 2000, 2002, 2004, 2007, 2010.
- Еленевский А. Г.* Систематика и география вероник СССР и прилежащих стран / А. Г. Еленевский. – М. : Наука, 1978. – 259 с.
- Еленевский А. Г.* Род Вероника – *Veronica L.* / А. Г. Еленевский // Флора европейской части ССР / Отв. ред. Ан. А. Федоров. – Л. : Наука, 1981. – Т. V. – С. 241–256.
- Елонова Л. Д.* Реинвентаризация и анализ современного состояния флоры цветковых растений заповедной степи "Аскания-Нова" / Л. Д. Елонова // Мониторинг состояния геофизической среды и биоты Украинского государственного биосферного заповедника "Аскания-Нова" в его типичном природно-антропогенном ряду экосистем : Отчет о НИР (заключительный) / УНИИЖ "Аскания-Нова". – № ГР 01870098818. – Аскания-Нова, 1990. – 181 с.
- Єна А. В.* Ламкоколосник ситниковий *Psathyrostachys juncea* (Fisch.) Nevski (*Elymus junceus* Fisch.) / А. В. Єна, В. П. Коломійчук // Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха. – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – С. 235.
- Заверуха Б. В.* Систематическая структура флоры / Б. В. Заверуха // Природа Украинской ССР. Растительный мир. – К. : Наук. думка, 1985. – С. 25–44.
- Зиман С. М.* Тривовний словник назв судинних рослин флори України / С. М. Зиман, Я. П. Дідух, Д. М. Гродзинський, М. М. Федорончук, О. В. Булах. – К. : Фітосоціоцентр, 2008. – 320 с.
- Льїнська А. П.* Види роду *Alyssum L.* (секція *Alyssum*) у флорі України / А. П. Льїнська // Укр. ботан. журн. – 2005. – Т. 62, № 2. – С. 223–234.
- Камелин Р. В.* Род Лапчатка – *Potentilla L.* / Р. В. Камелин // Флора Восточной Европы / Отв. ред. Н.Н. Цвелев. – СПб : Мир и семья; Изд-во СПХФА, 2001. – Т. X. – С. 394–452.
- Камелин Р. В.* Система рода *Phlomis L.* (Lamiaceae) / Р. В. Камелин, А. М. Махмедов // Ботан. журн. – 1990. – Т. 75, № 2. – С. 241–250.
- Канивец Е. В.* Синантропная флора "Большого Чапельского пода" / Е. В. Канивец // Тематика научных исследований и их результативность в первые годы независимости государства : мат-лы науч.-практ. конф. – Херсон, 1994. – Ч. I. – С. 57–58.
- Карпенко Н. І.* Таксономічний огляд триби *Coronilleae* (Adans.) Boiss. (Fabaceae) у флорі України / Н. І. Карпенко, М. М. Федорончук // Укр. ботан. журн. – 2007. – Т. 64, № 5. – С. 643–650.
- Клоков М. В.* Рід Ушанка – *Orites Adans.* / М. В. Клоков // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1952а. – Т. IV. – С. 553–571.
- Клоков М. В.* Рід Червець – *Scleranthus L.* / М. В. Клоков // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1952б. – Т. IV. – С. 500–504.
- Клоков М. В.* Рід Спориш, гірчак – *Polygonum L.* / М. В. Клоков // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1952в. – Т. IV. – С. 190–232.
- Клоков М. В.* Рід Плакун – *Lythrum L.* / М. В. Клоков // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1955. – Т. VII. – С. 398–410.

- Клоков М. В.* Рід Шавлія – *Salvia L.* / М. В. Клоков // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960а. – Т. IX. – С. 194–248.
- Клоков М. В.* Рід Залізник – *Phlomis L.* / М. В. Клоков // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960б. – Т. IX. – С. 107–125.
- Кнорринг О. Э.* Род Зопник – *Phlomis L.* / О. Э. Кнорринг // Флора СССР. – М.–Л. : Изд-во АН СССР, 1954. – Т. XXI. – С. 57–108.
- Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979 рік). – К. : Мінекобезпеки України, 1998. – 74 с.
- Конспект флоры Кавказа : В 3 т. / Отв. ред. акад. А. Л. Тахтаджян : Т. 1. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. – 204 с.
- Короткова Е. И.* Динамика растительного покрова южно-украинской степи по наблюдениям в Аскании-Нова / Е. И. Короткова : дис... канд. биол. наук : 03.00.05. / Ботан. ин-т им. В. Л. Комарова АН СССР. – Л., 1964. – 243 с.
- Котов М. І.* Рід Перстач – *Potentilla L.* / М. І. Котов // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1954. – Т. II. – С. 106–144.
- Котов М. І.* Рід Дивина – *Verbascum L.* / М. І. Котов // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960а. – Т. IX. – С. 407–431.
- Котов М. І.* Рід Ліндернія – *Lindernia All.* / М. І. Котов // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1960б. – Т. IX. – С. 475–476.
- Котов М. І.* Рід Нечуйвігер – *Nieracium L.* / М. І. Котов // Флора УРСР. – К. : Наук. думка, 1965, с. 347–559.
- Краснова А. М.* Причорноморський ендемізм у флорі Північного Приазов'я. I. Вузькі причорноморські групи / А. М. Краснова // Укр. ботан. журн. – 1974. – Т. 30, № 4. – С. 472–478.
- Краснова А. М.* Стан охорони рідкісних та ендемічних видів рослин заповідника "Асканія-Нова" / А. М. Краснова, А. І. Кузьмичов // Укр. ботан. журн. – 1987. – Т. 43, № 3. – С. 77–80.
- Кречетович В. І.* Рід Ситник – *Juncus L.* / В. І. Кречетович // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1950. – Т. III. – С. 21–50.
- Крицька Л. І.* Типіфікація видів судинних рослин, описаних з України: родини Liliaceae Juss., Alliaceae J. Agardh (I) / Л. І. Крицька, М. М. Федорончук, О. М. Царенко, М. В. Шевера // Укр. ботан. журн. – 2000. – Т. 57, № 6. – С. 689–696.
- Крицька Л. І.* Астрагал Геннінга *Astragalus henningii* (Steven) Boriss. (incl. *A. novoascanicus* Klokov, *A. buchtormensis* auct. non Pall.) / Л. І. Крицька, В. В. Новосад, В. В. Шаповал, О. І. Литвиненко // Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха. – К. : Глобал-консалтинг, 2009. – С. 441.
- Кучеревський В. В.* Конспект флори Правобережного степового Придніпров'я. – Дніпропетровськ : Проспект, 2004. – 292 с.
- Лавренко С. М.* Ботаніко-географічне районування УСРР / Е. М. Лавренко // Флора УРСР. – К. : УІР, 1935. – 368 с.
- Лавренко Е. М.* Провинциальное разделение Причерноморско-Казахстанской подобласти степной области Евразии / Е. М. Лавренко // Ботан. журн. – 1970. – Т. 55, № 5. – С. 609–625.

- Левичев И. Г.* Таксономическая ревизия рода *Gagea* Salisb. России и сопредельных территорий / И. Г. Левичев // Информационный бюллетень РФФИ. – 1996. – Т. 4, № 4. – С. 105.
- Мілютіна С. М.* Гербарій Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова / С. М. Мілютіна // Гербарії України. – К. : Ін-т ботан. ім. М. Г. Холодного НАН України, 1995. – С. 79–80.
- Мойсієнко І. І.* Про поширення видів підсекції *Polygonum* роду *Polygonum* L. на території Нижнього Придніпров'я // Еколого-біологічні дослідження на природних та антропогенно-змінених територіях : наук. конф. молодих вчених (м. Кривий Ріг, 13–16 травня 2002 р.) : мат. – Кривий Ріг, 2002. – С. 264–265.
- Мойсієнко І. І.* Огляд родини *Limnaceae* Lincz. флори України / І. І. Мойсієнко // Чорномор. ботан. журн. – 2008. – Т. 4, № 2. – С. 161–174.
- Мосякін С. Л.* Система та фітогеографія *Chenopodium* subg. *blitum* (L.) I. Niitonen (*Chenopodiaceae*) / С. Л. Мосякін // Укр. ботан. журн. – 2002. – Т. 59, № 6. – С. 696–701.
- Мосякін С. Л.* Система та фітогеографія *Chenopodium* L. subgen. *Chenopodium* (*Chenopodiaceae*) / С. Л. Мосякін // Укр. ботан. журн. – 2003. – Т. 60, № 1. – С. 26–32.
- Новиков В. С.* Род Ситник – *Juncus* L. / В. С. Новиков // Флора европейской части ССР / Отв. ред. Ан. А. Федоров. – Л. : Наука, 1976. – Т. II. – С. 60–76.
- Новосад В. В.* Астрагал зігнутий *Astragalus reduncus* Pall. (*A. concausus* Boriss.) / В. В. Новосад, Л. І. Крицька // Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха. – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – С. 446.
- Ольшанський І. Г.* Родина *Juncaceae* Juss. у флорі України (критико-таксономічний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаніка" / І. Г. Ольшанський. – К., 2010. – 19 с.
- Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева, М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – К. : Наук. думка, 1987. – 548 с.
- Остапко В. М.* Ковила азовська *Stipa maeotica* Klokov et Ossyczjuk (*S. rubentiformis* auct. non P. Smirn.) / В. М. Остапко // Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха. – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – С. 235.
- Остапко В. М.* Сосудистые растения юго-востока Украины / В. М. Остапко, А. В. Бойко, С. Л. Мосякин. – Донецк : Изд-во "Ноулидж", 2010. – 247 с.
- Пачоский И.* Очерк растительности Днепровского уезда Таврической губернии / И. Пачоский // Зап. Новорос. общ. естествоиспытателей. – Одесса: Типо-литография А. Шульце, 1904. – Т. XXVI. – С. 1–152.
- Пачоский И.* Материалы для флоры северной части Таврической губернии / И. Пачоский // Зап. Новорос. общ. естествоиспытателей. – Одесса: Тип. Э. Шмида, 1907. – С. 1–59.
- Пачоский И.* Причерноморские степи. Ботанико-географический очерк / И. Пачоский // Зап. Императорского о-ва сельского хозяйства Южной

- России. – Одесса : Славянская типография Е. Хрисогелос, 1908. – № 7–9. – 42 с.
- Пачоский И.* Заметки о флоре Днепровского уезда Таврической губернии / И. Пачоский // Отд. оттиск из Зап. Новорос. общ. естествоиспытателей. – Одесса : Коммерческая типография Б. И. Сапожникова, 1912. – Т. XXXIX. – С. 1–31.
- Пачоский И. К.* Описание растительности Херсонской губернии / И. К. Пачоский. – Херсон : Паровая типо-литография С. И. Ольховикова и С. А. Ходушина, 1917. – Т. II : Степи. – 366 с.
- Пачоский И. К.* Список растений, обитающих на территории Государственного Заповедника "Аскания-Нова" / И. К. Пачоский // Изв. Гос. Степного Заповедника "Аскания-Нова". – Херсон, 1923. – Т. II. – С. 97–144.
- Пачоский И. К.* Наблюдения над целинным покровом в Аскании-Нова в 1923 году / И. К. Пачоский // Вісті Держ. Степового Заповідника "Чаплі" ім. Х. Раковського. – Харків, 1926. – Т. III. – С. 17–47.
- Пачоский Ю.* Херсонская флора / Ю. Пачоский. – Poznan : Esus druk cyfrowy, 2008. – Т. II. – 505 с.
- Пащенко В.* Зонально-регіональний огляд природних ландшафтів рівнинної території України / В. Пащенко // Розбудова екомережі України. – К., 1999. – С. 26–36.
- Пескова И. М.* Таксономия и карпология льнянок (*Linaria* Mill) Восточной Европы и Кавказа : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. биол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаника" / И. М. Пескова. – М., 2003. – 19 с.
- Пестова І. О.* Систематика та фітогеографія роду *Rumex* L. (*Polygonaceae*) у флорі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаніка" / І. О. Пестова. – К., 1997. – 19 с.
- Победимова Е. Г.* Род Шалфей – *Salvia* L. / Е. Г. Победимова // Флора европейской части ССР / Отв. ред. Ан. А. Федоров. – Л. : Наука, 1978. – Т. III. – С. 173–181.
- Поліщук В.* Біогеографічне районування України / В. Поліщук, В. Багнюк // Розбудова екомережі України. – К., 1999. – С. 37–41.
- Положення про Перший Державний Степовий заповідник "Чаплі" // Вісті Державного Степового Заповідника "Чаплі". – Харків : Держ. вид-во України, 1928. – Т. 5. – С. 199–202.
- Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / А. М. Маринич, В. М. Пащенко, П. Г. Шищенко. – К. : Наук. думка, 1985. – 224 с.
- Прокудін Ю. М.* Рід *Agropyrum* Gaertn. – Пирій / Ю. М. Прокудін // Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1940. – Т. II. – С. 326–360.
- Прокудин Ю. Н.* Род *Taeniatherum* Nevski – Лентоостник / Ю. Н. Прокудин // Злаки Украины (Анатомо-морфологический, кариосистематический и эколого-фитоценотический обзор) / Отв. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко. – К. : Наук. думка, 1977. С. 117–120.
- Прокудин Ю. Н.* Род *Elytrigia* Desv. – Пырей / Ю. Н. Прокудин, И. В. Друлева // Злаки Украины (Анатомо-морфологический, кариосистемати-

- ческий и эколого-фитоценотический обзор) / Отв. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко. – К. : Наук. думка, 1977. С. 52–76.
- Протопопова В. В.* Синантропная флора Украины и пути ее развития / В. В. Протопопова. – К.: Наук. думка, 1991. – 204 с.
- Протопопова В. В.* Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє / В. В. Протопопова, С. Л. Мосякін, М. В. Шевера. – К. : Ін-т ботан. ім. М. Г. Холодного НАН України, 2002. – 32 с.
- Протопопова В. В.* Інвазійні види у флорі Північного Причорномор'я / В. В. Протопопова, М. В. Шевера, С. Л. Мосякін, В. А. Соломаха, Т. Д. Соломаха, Т. В. Васильєва, С. П. Петрик. – К. : Фітосоціоцентр, 2009. – 56 с.
- Серегин А. П.* Флористические материалы и ключ по лукам (Allium L., Alliaceae) Европейской России / А. П. Серегин // Бюл. МОИП. Отд. биол. – 2005. – Т. 110, № 1. – С. 45–50.
- Серегин А. П.* Род Allium L. (Alliaceae) во флоре Восточной Европы : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. биол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаника" / А. П. Серегин. – М., 2007. – 26 с.
- Словник українських наукових і народних назв судинних рослин / Укладач Кобів Ю. – К. : Наук. думка, 2004. – 800 с.
- Список животных и растений, подпадающих под действие СИТЕС. – М., 1998. – 181 с.
- Список трав'яних рослин ботпарку [Рукопис], [між 1962 та 1974]. – 13 с.
- Сытин А. К.* Астрагалы (Astragalus L., Fabaceae) Восточной Европы и Кавказа : систематика, география, эволюция : автореф. дис. на соискание уч. степени докт. биол. наук : спец. 03.00.05 "Ботаника" / А. К. Сытин. – СПб, 2009. – 48 с.
- Татанов И. В.* Таксономический обзор рода *Bolboschoenus* (Aschers.) Palla (Сурегасеae) / И. В. Татанов // Новости сист. высш. раст. – 2007. – Т. 39. – С. 46–149.
- Тахтаджян А. Л.* Система магнолиофитов / А. Л. Тахтаджян. – Л. : Наука, 1987. – 439 с.
- Тверетинова В. В.* Род *Festuca* L. – Овсяница / В. В. Тверетинова // Злаки Украины (Анатомо-морфологический, кариосистематический и эколого-фитоценотический обзор) / Отв. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко. – К. : Наук. думка, 1977. С. 265–320.
- Тецман Ф.* Про південно-російські степи та маєтки герцога Ангальт-Кетенського, що знаходяться в Таврії / Ф. Тецман // Вісті Держ. Степового Заповідника "Чаплі". – Харків, 1926. – Т. III. – С. 121–146.
- Федорончук М. М.* Огляд видів роду *Vicia* L. (Fabaceae) флори України / М. М. Федорончук // Укр. ботан. журн. – 1996. – Т. 53, № 5. – С. 587–597.
- Федорончук М. М.* Критична ревізія деяких родів триби Sileneae DC. (підродина Caryophylloideae) родини гвоздичних (Caryophyllaceae Juss.) флори України / М. М. Федорончук // Науковий вісник Черні-

- вещького ун-ту. Серія біологія. – Чернівці : Рута, 2003. – Вип. 169. – С. 140–150.
- Федорончук М. М.* Таксономічний аналіз роду *Silene* L., sensu lato (Caryophyllaceae Juss.) флори України / М. М. Федорончук // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія біологія. – Ужгород, 2004. – Вип. 14. – С. 92–102.
- Федорончук М. М.* Види судинних рослин, описаних з території України, їх типіфікація та критичний аналіз: родина *Ariaceae* Lindl. (роди *Gasparinia* Bertol. – *Rumimia* Hoffm.) / М. М. Федорончук // Укр. ботан. журн. – 2005. – Т. 62, № 5. – С. 640–648.
- Федорончук М. М.* Види судинних рослин, описаних з території України, їх типіфікація та критичний аналіз: родина *Ariaceae* Lindl. (роди *Sanicula* L. – *Trinia* Hoffm.) / М. М. Федорончук // Укр. ботан. журн. – 2007. – Т. 64, № 1. – С. 13–21.
- Федорончук М. М.* *Scleranthus verticillatus* Tausch – Червець кільчастий / М. М. Федорончук, Я. П. Дідух // Екофлора України. – К. : Фітосоціоцентр, 2002а. – Т. III. – С. 194–195.
- Федорончук М. М.* *Otites chersonensis* (Zarud.) Klokov – Вуханка херсонська / М. М. Федорончук, Я. П. Дідух // Екофлора України / Відп. ред. Я. П. Дідух. – К. : Фітосоціоцентр, 2002б. – Т. 3. – С. 304–305.
- Федорончук М. М.* Рід *Dianthus* L. (Caryophyllaceae Juss.) флори України: Таксономічний і соціологічний аналіз / М. М. Федорончук, І. І. Чорней // Заповідна справа в Україні. – 2005 – Т. 11. – Вип. 2. – С. 9–18.
- Федорончук М. М.* Цибуля скіфська *Allium scythicum* Zoz / М. М. Федорончук, О. Ю. Уманець, В. П. Коломійчук // Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха. – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – С. 57.
- Царенко О. М.* Рід *Psamphiliella* (Caryophyllaceae) у флорі України / О. М. Царенко // Укр. ботан. журн. – 2001. – Т. 58, № 4. – С. 478–486.
- Цвелев Н. Н.* Род *Elytrigia* Desv. / Н. Н. Цвелев // Флора европейской части ССР / Отв. ред. Ан. А. Федоров. – Л. : Наука, 1974. – Т. I. – С. 142–149.
- Цвелев Н. Н.* Род *Sentaurium* Hill. / Н. Н. Цвелев // Флора европейской части ССР / Отв. ред. Ан. А. Федоров. – Л. : Наука, 1978. – Т. III. – С. 59–63.
- Цвелев Н. Н.* Род *Persicaria* Mill. / Н. Н. Цвелев // Флора Восточной Европы / Отв. ред. Н. Н. Цвелев. – СПб : "Мир и семья-95", 1996а. – Т. IX. – С. 125–132.
- Цвелев Н. Н.* Род *Polygonum* L. / Н. Н. Цвелев // Флора Восточной Европы / Отв. ред. Н. Н. Цвелев. – СПб : "Мир и семья-95", 1996б. – Т. IX. – С. 136–150.
- Цвелёв Н. Н.* Краткий конспект злаков (Poaceae) Восточной Европы: начало системы (трибы *Vambuseae* – *Bromeae*). *Conspectus brevis Poacearum Europae Orientalis: initium systematis (tribus Vambuseae – Bromeae)* / Н. Н. Цвелёв // Новости сист. высш. раст. – 2006. – Т. 38. – С. 66–113.

- Цвелев Н. Н.* О роде *Eriobium* L. (Onagraceae) в Восточной Европе / Н. Н. Цвелев // *Новости сист. высш. раст.* – 2007. – Т. 39. – С. 241–260.
- Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха. – К. : Глобал-консалтинг, 2009. – 900 с.
- Шалит М. С.* Звіт про ботанічну роботу в Державному степовому заповіднику "Чапли" (Асканія-Нова) за період 1924–1925 рр. / М. С. Шалит // *Вісті Держ. Степового Заповідника "Чапли"*. – Харків, 1928. – Т. V. – С. 91–94.
- Шалит М. С.* Геоботанический очерк Государственного Степного Заповедника Чапли (б. Аскания-Нова) / М. С. Шалит // *Бюл. фітотехнічної станції.* – Мелітополь, 1930. – Т. I. – С. 29–52.
- Шаповал В. В.* Динаміка адвентивної флори асканійського степу (ретроспективний аналіз) / В. В. Шаповал // *Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України : мат-ли всеукр. студентської наук.-практич. конф. до 115 річниці М. І. Гавриленка (Полтава, 25–26 березня 2004 р.)*. – Полтава : АСМІ, 2004. – С. 300–302.
- Шаповал В. В.* До об'єму судинної флори природного ядра Біосферного заповідника "Асканія-Нова" / В. В. Шаповал // *І відкритий з'їзд фітобіологів Херсонщини (м. Херсон, 6 квітня 2006 р.) : тези доп.* – Херсон : Айлант, 2006а. – С. 64.
- Шаповал В. В.* Локальні адвенти у флорі природного ядра біосферного резервату "Асканія-Нова" / В. В. Шаповал // *Досягнення та проблеми інтродукції рослин в степовій зоні України : І міжнар. наук.-практич. конф. (Херсон, Нова Каховка, 18–20 жовтня 2006 р.) : тези доп.* – Херсон : Айлант, 2006б. – С. 72–74.
- Шаповал В. В.* Синантропний елемент флори асканійського степу: структура та динаміка у контексті резерватної експозиції території / В. В. Шаповал // *Заповідні степи України. Сучасний стан та перспективи їх збереження : міжнар. наук. конф., смт Асканія-Нова, 18–22 вересня 2007 р. : мат.* – Армянськ : ПП Андреев О. В., 2007. – С. 115–119.
- Шаповал В. В.* Гербарій Біосферного заповідника "Асканія-Нова" імені Ф. Е. Фальц-Фейна НААН України / В. В. Шаповал // *Гербарії України. Index Herbariorum Ucrainicum* / Редактор-укладач к.б.н. Н. М. Шиян. – К. : Альтерпрес, 2011. – С. 47–50.
- Шипунов А. Б.* Виды родов *Plantago* L. и *Psyllium* Mill. (Plantaginaceae) во флоре Восточной Европы / А. Б. Шипунов // *Новости сист. высш. раст.* – 2000. – Т. 32. – С. 139–152.
- Шляков Н. Р.* Род *Ястребиночка* – *Pilosella* Hill. / Н. Р. Шляков // *Флора европейской части ССР.* – 1989. – Т. 8. – С. 300–377.
- Albach D. C.* Phylogenetic analysis of the Asteridae based on sequences of four genes / D. C. Albach, P. S. Soltis, D. E. Soltis, R. G. Olmstead // *Annals of the Missouri Botanical Garden.* – 2001. – Vol. 88. – P. 163–212.
- Albach D. C.* A new classification of the tribe Veroniceae – problems and a possible solution / D. C. Albach, M. M. Martínez-Ortega, M. A. Fischer, M. W. Chase // *Taxon.* – 2004. – Vol. 53. – P. 429–452.

- APG. An ordinal classification for the families of flowering plants // *Annals of the Missouri Botanical Garden*. – 1998. – № 85(4). – P. 531–553.
- APG II. An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG II // *Botanical Journal of the Linnean Society*. – 2003. – № 141. – P. 399–436.
- APG III. An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG III // *Botanical Journal of the Linnean Society*. – 2009. – № 161(2). – P. 105–121.
- Catalán P.* Phylogeny of the festucoid grasses of subtribe Loliinae and allies (Poeae, Pooideae) inferred from ITS and trnL-F sequences / P. Catalán, P. Torrecilla, J. Á. L. Rodríguez, R. G. Olmstead // *Molecular Phylogenetics and Evolution*. – 2004. – Vol. 31. – P. 517–541.
- Czerepanov S. K.* Vascular Plants of Russia and Adjacent States (the Former USSR) / S. K. Czerepanov. – Cambridge : University Press, 2007. – 532 p.
- Downie S. R.* A phylogeny of the flowering plant family Apiaceae based on chloroplast DNA RPL16 and RPOC1 intron sequences: towards a suprageneric classification of subfamily Apioideae / S. R. Downie, D. S. Katz-Downie, M. F. Watson // *American Journal of Botany*. – 2000. – Vol. 87(2). – P. 273–292.
- García-Jacas N.* Generic delimitation and phylogeny of the subtribe Centaureinae (Asteraceae): a combined nuclear and chloroplast DNA analysis / N. García-Jacas, A. Susanna, T. Garnatje, R. Vilatersana. – *Annals of Botany*. – 2001. – Vol. 87. – P. 503–515.
- Greuter W.* The Euro+Med treatment of Astereae (Compositae) – generic concepts and required new names / W. Greuter // *Willdenowia*. – 2003. – Vol. 33. – P. 45–47.
- Hroudova Z.* Taxonomy, distribution and ecology of *Bolboschoenus* in Europe / Z. Hroudova, P. Zákřavský, M. Ducháček, K. Marhold // *Ann. Bot. Fennici*. – 2007. – Vol. 44. – P. 81–102.
- Jordon-Thaden I.* Molecular phylogeny and systematics of the genus *Draba* (Brassicaceae) and identification of its most closely related genera / I. Jordon-Thaden, I. Hase, I. Al-Shehbaz, M. A. Koch // *Molecular Phylogenetics and Evolution*. – 2010. – Vol. 55(2). – P. 524–540.
- Kadereit G.* Phylogeny of Amaranthaceae and Chenopodiaceae and the evolution of C4 photosynthesis / G. Kadereit, T. Borsch, K. Weising, H. Freitag // *Int. J. Plant Sci.* – 2003. – Vol. 164 (6). – P. 959–986.
- Mosyakin S. L.* Vascular plants of Ukraine: a nomenclatural Checklist / S. L. Mosyakin, M. M. Fedoronchuk / Ed. S. L. Mosyakin. – Kiev : M. G. Kholodny Institute of Botany, 1999. – xxiv + 346 p.
- Mummenhoff K.* Molecular phylogenetics of *Thlaspi* s.l. (Brassicaceae) based on chloroplast DNA restriction site variation and sequences of the internal transcribed spacers of nuclear ribosomal DNA / K. Mummenhoff, A. Frankze, M. Koch // *Can. J. Bot.* – Vol. 75. – 1997. – P. 469–482.
- Rettig J. H.* Phylogeny of the Caryophyllales – gene sequence data / J. H. Rettig, H. D. Wilson, J. R. Manhart // *Taxon*. – 1992. – Vol. 41. – P. 201–209.

- Scheen A. C.* Molecular Phylogenetics, Character Evolution, and Suprageneric Classification of Lamiioideae (Lamiaceae) / A. C. Scheen, M. Bendiksby, O. Ryding [et al.] // *Ann. Missouri Bot. Gard.* – 2010. – 97(2). – P. 191–217.
- Takhtajan A.* Flowering Plants. Second Edition / A. Takhtajan. – Springer-Verlag, 2009. – P. XLV+872.
- Teetzmann F.* Ueber die Sudrussischen Steppen und uber die darin im Taurischen Gouvernement belegen Beisitzungen des Herzogs von Anhalt-Kothen / F. Teetzmann // *Beitrage zur Kenntniss des Russischen Reiches und der angranzenden Lander Asiens.* – St. Petersburg : Akademie der Wissenschaften, 1845. – S. 89–135. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://books.google.com.ua>.
- The IUCN Plant Red Data Book / comp. by G. Lucas and H. Singe. – Morges (Switzerland) : IUCN, 1978.
- Yakovlev G. P.* Legumes of Northern Eurasia. A checklist / G. P. Yakovlev, A. K. Sytin, Yu. R. Roskov. – London : Royal Botanic Gardens, Kew, 1996. – 724 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ildis.org>.

ТАКСОНОМІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
INDEX OF LATIN NAMES OF TAXA¹

- ACHILLEA L., 31–33
euxina Klokov, 31
gerbera auct. non M. Bieb., 31
inundata Kondr., 31
leptophylla M. Bieb., 31
micrantha auct. non Willd., 31
micranthoides Klokov, 31
millefolium auct. non L., p.p., 31, 32
nobilis L., 32
pannonica Scheele, 32
setacea auct. non Waldst. & Kit., p.p., 32
setacea Waldst. & Kit., 32
stepposa Klokov & Krytzka, 32
taurica M. Bieb., 33
- ACROPTILON CASS., 43
picris (Pall. ex Willd.) C.A. Mey., 43
repens (L.) DC., 43
- ADONIS L., 124, 125
aestivalis auct. non L., 124
flammea Jacq., 124
wolgensis Steven, 125
- AEGILOPS L., 105
cylindrica Host, 105
- AGATHYRSUS D. DON, 41
tataricus (L.) D. Don, 41
- AGROPYRON GAERTN., 105, 106, 110–112, 114
cristatum Bess. var. imbricatum M.B., 106
cristatum Bess. var. pectinatum M.B., 106
cristatum (L.) Gaertn. ssp. pectinatum (M. Bieb.) Tzvelev var. imbricatum (Roem. & Schult.) Fedtsch. & Fier., 106
cristatum auct. non (L.) P. Beauv., p.p., 106
desertorum (Fisch. ex Link) Schult. & Schult. f., 105, 106
fragile (Roth) P. Candargy, 106
glaucum (Desv. ex DC.) Roem. & Schult., 110
glaucum (Desv.) P. Beauv. var. villosum Schmalh., 112
imbricatum Roem. & Schult., 106
lavrenkoanum Prokud., 106
orientale (L.) Roem. & Schult., 112
pectinatum auct. non (M. Bieb.) P. Beauv., p.p., 106
pectinatum (M. Bieb.) P. Beauv., 106
pectiniforme Roem. & Schult., 106
prostratum (L.) Eichw., 112
pseudocaesium (Pacz.) Prokud., 111
ramosum (Trin.) K. Richt., 114
repens (L.) P. Beauv., 111
repens (L.) P. Beauv. var. pseudo-caesium Pacz., 111
sibiricum (Willd.) P. Beauv., 106
tesquicolum Prokud., 111
trichophorum (Link.) K. Richt., 112
- AGROSTIS L., 107
alba auct., 107
alba L., 107
gigantea Roth, 107
stolonifera L., 107
- AJUGA L., 88

¹ Додаток репрезентує роди та види з підлеглими таксономічними категоріями; перелік родин за абеткою подано у змісті та колоннитулах. З метою конкретизації та прискореного пошуку першорядної інформації про таксон у покажчику зазначено сторінки, що посилають лише до анотацій флористичного списку та його приміток. Інші згадки таксону (у "Передмові" та заключній частині роботи – "Короткому аналізі списку") з цього переліку умисне опущені. Прийняті у концепті таксономічні назви (у т.ч. супутні при номенклатурній або флористичній характеристиці) набрані звичайним шрифтом, синоніми – курсивом.

- chia Schreb., 88
pseudochia auct. non Des.-Shost., 88
- ALCEA L., 100
 rosea L., 100
- ALISMA L., 24
arcuatum Michalet, 24
gramineum Lej., 24
loeselii Gorski, 24
plantago L., 24
plantago-aquatica L., 24
- ALLIUM L., 25, 26
guttatum Steven, 25
paczoskianum Tuzson, 25
paniculatum L., 25
pulchellum auct. non G. Don fil., 25
regelianum A. Beck. ex Iljin, 25
regelianum A. Becker ex Iljin, 25, 26
Regelianum Beck., 26
rotundum auct. non L., 25
scythicum Zoz, 26
sphaerocephalon auct. non L., 25
sphaerocephalum L., 25, 26
- ALOPECURUS L., 107
aequalis Sobol., 107
pratensis L., 107
ventricosus auct. non Pers., 107
ventricosus Pers., 107
- ALYSSUM L., 51, 52
desertorum Stapf, 51
hirsutum M. Bieb., 51
incanum L., 52
minimum auct. non L., 51
- AMARANTHUS L., 27
albus L., 27
blitoides S. Watson, 27
blitum L., 27
lividus L., 27
retroflexus L., 27
- AMBROSIA L., 33
artemisiifolia L., 33
- AMELANCHIER MEDIK., 127
ovalis Medik., 127
- AMYGDALUS L., 127
nana L., 127
- ANACAMPTIS RICH., 101
laxiflora (Lam.) R.M. Bateman,
 Pridgeon et M.W. Chase, 101
- ANDROSACE L., 124
elongata L., 124
maxima L., 124
septentrionale L., 124
turczaninovii Freyn, 124
- ANETHUM L., 27
graveolens L., 27
- ANEUROLEPIDIUM NEVSKI, 114
ramosum (Trin.) Nevski, 114
- ANISANTHA K. KOCH, 107
sterilis (L.) Nevski, 107
tectorum (L.) Nevski, 107
- ANTHEMIS L., 33
cotula L., 33
ruthenica M. Bieb., 33
subtinctoria Dobrocz., 33
tinctoria L., 33
- ANTHRISCUS PERS., 28, 30
caucalis M. Bieb., 28
cerefolium (L.) Hoffm., 28, 30
scandicina (Weber) Mansf., 28
- APERA ADANS., 108
maritima Klokov, 108
- ARABIDOPSIS (DC.) HEYNH., 51, 55
thaliana (L.) Heynh., 51
toxophylla (M. Bieb.) N. Busch, 55
- ARABIS L., 55
toxophylla M. Bieb., 55
- ARCTIUM L., 33
lappa L., 33
- ARENARIA L., 58, 59, 60, 62
biebersteinii Schlecht., 59
graminifolia auct. non Fenzl, p.p.,
 59
longifolia M. Bieb., 59
marina (L.) All., non Pallas, 62
rigida M. Bieb., 60
serpyllifolia L., 58
uralensis Pall. ex Spreng., 58
- ARGUSIA BOEHM., 47
sibirica (L.) Dandy, 47
- ARMENIACA MILL., 130
vulgaris L., 130
- ARMORACIA G. GAERTN., B. MEY.
 & SCHERB., 51
rusticana P. Gaertner, B. Mey. &
 Scherb., 51

- ARRHENATHERUM P. BEAUV., 108
elatius (L.) J. Presl & C. Presl, 108
elatius M. et K., 108
- ARTEMISIA L., 34, 35, 102
absinthium L., 34
austriaca Jacq., 34
boschniakiana (Besser) DC., 34
campestris auct. non L., p.p., 34
campestris L., 34
fragrans auct. non Willd., 34
maritima auct. non L., 34
marschalliana Spreng., 34
monogyna Waldst. et Kit., 34
nutans auct. non Willd., 34
pontica L., 34
pseudofragrans Klokov, 34
santonica L., 34
scoparia Waldst. & Kit., 35
taurica Willd., 35
vulgaris L., 35
- ARUNDO TOURN. EX L., 109
epigeios L., 109
- ASPARAGUS L., 31
officinalis auct. non L., 31
polyphyllus Steven, 31
verticillatus auct. non L., 31
verticillatus L., 31
- ASPERUGO L., 48
procumbens L., 48
- ASPERULA L., 132, 133
cynanchica L., 132, 133
galioides auct. non M. Bieb., 132
galioides M. Bieb., 132
glauca auct. non Besser, 132
humifusa (M. Bieb.) Besser, 132
vulgaris auct., 132, 133
- ASTER L., 46
tripolium L., 46
- ASTRAGALUS L., 73–75
abruptus Krytzka, 73
asper Jacq., 73
concauus Boriss., 74
contortuplicatus L., 73
corniculatus M. Bieb., 73
dolichophyllus Pall., 74
henningii (Steven) Klokov, 74
longiflorus auct. non Pall., 74
novoascanicus Klokov, 74
onobrychis L., 74
pseudotataricus auct. non Boriss., 73
reduncus Pall., 74
utriger auct. non Pall., 74
varius S.G. Gmel., 75
virgatus Pall., 75
- ATRIPLEX L., 63, 64
calotheca auct. non (Rafn) Fr., 63
hastata auct. non L., nom. utique prop. rej., 63
heterosperma Bunge, 63
hortensis L., 63
laciniata L., 64
micrantha C.A. Mey., 63
nitens Schkuhr, 63
oblongifolia Waldst. & Kit., 63
patula L., 63
prostrata Boucher. ex DC., 63
rosea L., 63
sagittata Borkh., 63
sphaeromorpha Iljin, 64
tatarica L., 64
verrucifera M. Bieb., 64
- BALLOTA L., 88
nigra L., 88
ruderalis Sw., 88
- BARKHAUSIA MOENCH, 38
rhoeadifolia (M. Bieb.) M. Bieb., 38
setosa (Hall. f.) DC., 38
- BASSIA ALL., 64
hyssopifolia (Pall.) O. Kuntze, 64
sedoides (Pall.) Asch., 64
- BECKMANNIA HOST, 108
eruciformis (L.) Host, 108
- BELLEVALIA LAPEYR., 84
ciliata auct. non (Cyr.) Nees., 84
sarmatica (Pall. ex Georgi) Woronow, 84
- BERTEROA DC., 52
incana (L.) DC., 52
- BIDENS L., 35
tripartita L., 35
- BLITUM L., 64
glaucum (L.) W.D.J. Koch, 64
- BOLBOSCHOENUS (ASCH.) PALLA, 68

- glaucus (Lam.) S.G. Sm., 68
 maritimus (L.) Palla, 68
BRACHIARIA (TRIN.) GRISEB., 108
   mutica (Forssk.) Stapf, 108
BRASSICA L., 52
   armoracioides Czern. ex Turcz., 52
   juncea (L.) Czern., 52
BROMOPSIS (DUMORT.) FOURR., 108
   inermis (Leyss.) Holub, 108
   riparia (Rehman) Holub, 108
BROMUS L., 107, 108, 109
   arvensis L., 109
   inermis Leyss., 108
   japonicus Thunb., 109
   patulus Mert. & W.D.J. Koch, 109
   riparius Rehman, 108
   squarrosus L., 109
   sterilis L., 107
   tectorum L., 107
BUGLOSSOIDES MOENCH, 48
   arvensis (L.) I.M. Johnst., 48
   czernjajevii (Klokov) Czerep., 48
BUTOMUS L., 57
   umbellatus L., 57
CACHRYS L., 30
   odontalgica Pall., 30
CAKILE MILL., 52
   euxina Pobed., 52
   maritima auct. non (L.) Scop., p.p., 52
CALAMAGROSTIS ADANS., 109
   epigeios (L.) Roth, 109
CALYSTEZIA R. BR., 67
   sepium (L.) R. Br., 67
CAMELINA CRANTZ, 52
   albiflora (Boiss.) N. Busch, 52
   microcarpa Andr., 52
   rumelica Velen., 52
CAMPANULA L., 57
   calycina Boeber ex Roem. & Schult., 57
   rapunculus L., 57
CANNABIS L., 57
   ruderalis Janisch., 57
   sativa L. s.l., 57
CAPSELLA MEDIK., 52
   bursa-pastoris (L.) Medik., 52
CARAGANA FABR., 75
   arborescens Lam., 75
   frutex auct. non (L.) K. Koch, 75
   scythica (Kom.) Pojark., 75
CARDARIA DESV., 54
   draba (L.) Desv., 54
CARDUUS L., 35
   acanthoides L., 35
   hamulosus auct. non Ehrh., 35
   uncinatus M. Bieb., 35
CAREX L., 68, 69
   compacta auct. non Lam., 69
   melanostachya M. Bieb. ex Willd., 68
   nutans Host, 68
   otrubae Podp., 69
   pilulifera auct. non L., 68
   praecox Schreb., 69
   schreberi Schrank, 69
   spicata Huds., 69
   stenophylla Wahlenb., 69
   uralensis Clarke, 69
   vulpina auct. non L., 69
   vulpina L., 69
   vulpine orientalis Pacz., 69
CARPOPHORA KLOTZSCH, 58
   viscosa (L.) Tzvelev, 58
CENTAUREA L., 36, 41, 43
   adpressa Ledeb., 36
   diffusa Lam., 36
   inuloides Fisch. ex Janka, 41
   orientalis L., 36
   parviflora Desf., 36
   phrygia auct. non L., 36
   ruthenica auct. non Lam., 43
   scabiosa auct. non L., 36
   scabiosa var. *adpressa* Ledeb., 36
   solstitialis L., 36
   taliewii Kleopow, 43
   tatarica L. f., 36
   trichocephala M. Bieb., 36
CENTAURIUM HILL., 82, 83
   erythraea Rafn, 82
   littorale (D. Turner) Gilmour, 82
   meyeri (Bunge) Druce, 82
   minus auct. non Moench, nom.
   utique rej., 82

- pulchellum* (Sw.) Druce subsp.
meyeri (Bunge) Tzvel., 82
pulchellum (Sw.) Druce, 82, 83
uliginosum auct. non (Waldst. &
Kit.) G. Beck ex Ronniger, 82
umbellatum Gilib., nom. illeg., 82
vulgare Rafn, nom. illeg., 82
CEPHALARIA SCHRAD. EX ROEM. &
SCHULT., 71
uralensis (Murray) Schrad. ex
Roem. & Schult., 71
CERASTIUM L., 58, 59
anomalum Waldst. & Kit. ex Willd.,
59
perfoliatum L., 58
ucrainicum Pacz. ex Klokov, 58
CERASUS MILL., 127, 130
tomentosa (Thunb.) Wall., 130
vulgaris Mill., 127
CERATOCARPUS L., 65
arenarius L., 65
CERATOCEPHALA MOENCH, 124
orthoceras DC., 124
testiculata (Crantz) Besser, 124
CERINTHE L., 48
minor L., 48
CHAEROPHYLLUM L., 28
bulbosum L., 28
prescottii DC., 28
CHAITURUS WILLD., 88
marrubiastrum (L.) Rchb., 88
CHENOPODIUM L., 64, 65, 66, 67
album L., 65
glaucum L., 64
hybridum L., 65
maritimum auct. non L., 67
opulifolium Schrad. ex DC., 65
polyspermum L., 65
urbicum L., 65
vulvaria L., 66
CHONDRILLA L., 37
junceae L., 37
latifolia M. Bieb., 37
maximum auct., 37
CHORISPORA R. BR. EX DC., 53
tenella (Pall.) DC., 53
CHRYSOCOMA L., 39
villosa L., 39
CHRYSOCYATHUS FALCONER, 125
wolgensis (Steven) Holub, 125
CICHORIUM L., 37
intybus L., 37
CIRSIUM MILL., 37, 38
arvense (L.) Scop., 37
incanum (S.G. Gmel.) Fisch., 37
setosum (Willd.) Besser ex
M. Bieb., 37
vulgare (Savi) Ten., 38
CLEISTOGENES KENG, 109, 113
bulgarica (Bornm.) Keng, 109
COCHLEARIA L., 51
armoracia L., 51
CONSOLIDA (DC.) S.F. GRAY, 125
arvensis auct. non Opiz, p.p., 125
orientalis (J. Gay ex Gren. & Godr.)
Schroedinger, 125
paniculata (Host) Schur., 125
regalis auct. non S.F. Gray, p.p.,
125
CONVOLVULUS L., 67
arvensis L., 67
lineatus L., 67
sepium L., 67
CONYZA L., 38
canadensis (L.) Cronquist, 38
CORISPERMUM L., 66
hyssopifolium L., 66
CORONILLA L., 78
varia L., 78
CRATAEGUS L., 127
curvisepala Lindm., 127
rhipidophylla Gand., 127
CREPIS L., 38
ramosissima D'Urv., 38
rhoeadifolia M. Bieb., 38
setosa Hall. f., 38
tectorum auct. non L., p.p., 38
CRINITARIA CASS., 39
linosyris (L.) Less., 39
villosa (L.) Grossh., 39
CRUCIATA MILL., 132
pedemontana (Bellardi) Ehrend.,
132
CRYPISIS AITON, 109, 110

- alopeuroides (Piller & Mitterp.)
Schräd., 109, 110
schoenoides (L.) Lam., 109, 110
- CUSCUTA L., 68
approximata Bab., 68
cupulata Engelm., 68
epithymum (L.) L., 68
europaea auct. non L., p.p., 68
planiflora auct. non Ten., p.p., 68
trifolii Bab., 68
- CYCLACHAENA FRESEN. EX
SCHLTDL., 38
xanthifolia (Nutt.) Fresen, 38
- CYNODON RICH., 110
dactylon (L.) Pers., 110
- CYPERUS L., 69, 70
flavescens L., 70
fuscus L., 69
- DACTYLIS L., 110
glomerata L., 110
- DAMASONIUM MILL., 24, 98
alisma Mill., 24
stellatum Rich., 24, 98
- DAUCUS L., 28
carota L., 28
- DELPHINIUM L., 125
consolida auct. non L., p.p., 125
orientale J. Gay ex Gren. & Godr.,
125
- DESCURAINIA WEBB & BERTHEL., 53
sophia (L.) Webb ex Prantl, 53
- DIANTHUS L., 58, 59
andrzejowskianus (Zapał.) Kulcz.,
58
atrorubens auct. non All., 58
bicolor auct. non M. Bieb., 59
capitatus auct. non Balb. ex DC., 58
collinus auct. non Waldst. & Kit., 59
guttatus M. Bieb., 59
lanceolatus Steven ex Rchb., 59
leptopetalus auct. non Willd., 59
pallens auct. non Sibth. et Smith,
p.p., 59
pseudoarmeria M. Bieb., 59
- DICHODON (BARTL.) RCHB., 59
dubium (Bast.) Ikonn., 59
viscidum (M. Bieb.) Holub, 59
- DIPLLOTAXIS DC., 53
cretacea auct. non Kotov, 53
tenuifolia (L.) DC., 53
- DRABA L., 53
verna L., 53
- DRACOCEPHALUM L., 88
thymiflorum L., ortho, 88
triflorum L., 88
- ECHINOCHLOA P. BEAUV., 110
crusgalli (L.) P. Beauv., 110
- ECHINOPS L., 38
ruthenicus M. Bieb., 38
ECHINOPSISILON MOQ., 64
hyssopifolium (Pall.) Moq., 64
sedoides (Pall.) Moq., 64
- ECHINOSPERMUM SW. EX LEHM., 49
lappula (L.) Lehm., 49
patulum Lehm., 49
- ECHIUUM L., 48
biebersteinii Lacaita, 48
italicum auct. non L., 48
vulgare L., 48
- ELATINE L., 71, 72, 94, 98
alsinastrum L., 71, 94, 98
gyrosperma Düben ex Rupr., 72
gyrosperma Düben ex Rupr., 72
hungarica Moesz, 72
hydropiper hungarica Moesz., 72
hydropiper L., 72, 98
hydropiper L. aggr., 72
hydropiper s.str., 72
hydropiper subsp. gyrosperma
(Düben ex Lange) P. Fourn., 72
hydropiper var. gyrosperma Düben
ex Lange, 72
- ELEOCHARIS R. BR., 70
acicularis (L.) Roem. & Schult., 70
klingei (Meinsh.) B. Fedtsch., 70
macrocarpa Zoz, 70
mamillata auct. non Lindb. f., 70
mitracarpa Steud., 70
ovata (Roth) Roem. & Schult., 70
palustris (L.) Roem. & Schult., 70
scythica G. Zinserl., 70
uniglumis (Link) Schult., 70
- ELISANTHE (FENZL) RCHB., 58
viscosa (L.) Pers., 58

- ELYMUS L.**, 118
caput-medusae auct. non L., p.p., 118
- ELYTRIGIA DESV.**, 110–112
bessarabica (Sävul. ex Rayss) Prokud., 110
intermedia (Host) Nevski, 110
maeotica (Prokud.) Prokud., 111
 × *mucronata* (Opiz) Prokud., 111
pseudocaesia (Pacz.) Prokud., 111
repens (L.) Nevski, 111
repens subsp. pseudocaesia (Pacz.) Tzvel., 111
 × *tesquicola* (Prokud.) Prokud. & Klokov, 111
trichophora (Link) Nevski, 112
- EPILOBIUM L.**, 101
hirsutum L., 101
palustre auct. non L., 101
parviflorum Schreb., 101
- ERAGROSTIS WOLF**, 112
minor Host, 112
pilosa (L.) P. Beauv., 112
poaeoides P. Beauv., 112
- EREMOGONE FENZL**, 59, 60
biebersteinii (Schlecht.) Holub, 59
longifolia (M. Bieb.) Fenzl, 59
rigida (M. Bieb.) Fenzl, 60
- EREMOPYRUM (LEDEB.) JAUB. & SPACH**, 112
orientale (L.) Jaub. & Spach, 112
triticeum (P. Gaertn.) Nevski, 112
- ERIGERON L.**, 38
canadensis L., 38
- ERIOSYNAPHE DC.**, 28
longifolia (Fisch. ex Spreng.) DC., 28
- ERODIUM L'HÉR.**, 83
cicutarium (L.) L'Hér., 83
- EROPHILA DC.**, 53
verna (L.) Besser, 53
- ERUCASTRUM C. PRESL**, 52
armoracioides (Czern. ex Turcz.) Cruchet, 52
elongatum auct. non (Ehrh.) Rchb., 52
- ERVUM L.**, 81
tetraspermum L., 81
- ERYNGIUM L.**, 28
campestre L., 28
planum L., 28
- ERYSIMUM L.**, 54
canescens Roth, 54
diffusum auct. non Ehrh., p.p., 54
leucanthemum auct. non (Steph.) Fedtsch., 54
repandum L., 54
versicolor (M. Bieb.) Andr., 54
- ERYTHRAEA RENEALM. EX BORKH.**, 82, 83
centaurium (L.) Borkh., 82
linearifolia auct. non Pers., 82
Meyeri Bge, 83
meyeri Bunge, 82
pulchellum (Sw.) Hornem., 83
turcica Velen., 82
- EUCLIDIUM W.T. AITON**, 54
syriacum (L.) R. Br., 54
- EUPHORBIA L.**, 72, 73
agraria M. Bieb., 72
esula auct. non L., p.p., 73
gerardiana Jacq., 73
leptocaula Boiss., 72
seguieriana Neck., 73
virgata Waldst. et Kit., 73
virgultosa Klokov, 73
waldsteinii (Soják) Czerep., 73
- FALCARIA FABR.**, 29
neglectissima Klokov, 29
rivini Host., 29
sioides (Wib.) Aschers., 29
vulgaris Bernh., 29
- FALLOPIA ADANS.**, 119
convolvulus (L.) A. Löve, 119
- FEDIA KUNTH**, 137
olitoria auct. non Vahl., 137
- FERULA L.**, 29
caspica M. Bieb., 29
euxina M. Pimen., 29
orientalis L., 29
- FESTUCA L.**, 109, 113, 114, 116
beckeri (Hack.) Trautv., 113
laeviuscula Klok., 113
laeviuscula Klokov, 113

- pratensis* Huds., 116
pseudodalmatica Krajina ex Domin, 113
pseudovina Hack. ex Wiesb., 113
rupicola Heuff., 114
serotina auct. non L., 109
serotina L., 113
sulcata auct. non (Hack.) Nyman, 114
sulcata (Hack.) Nyman, 114
valesiaca Gaudin, 113, 114
valesiaca Gaudin aggr., 113, 114
valesiaca Schleich. ex Gaud. subsp. valesiaca, 113
- FICARIA SCHAEFF., 125
calthifolia auct. non Rchb., 125
calthifolia Rchb., 125
nudicaulis auct. non A. Kern., 125
verna Huds. aggr., 125
- FILAGO L., 39
arvensis L., 39
- FRANKENIA L., 81
hirsuta L., 81
- FRITILLARIA L., 95
meleagroides Patrin ex Schult. & Schult. f., 95
- FUMARIA L., 81, 82
officinalis L., 81
parviflora Lam., 81
schleicheri Soy.-Willem., 81
vaillantii Loisel., 82
- GAGEA SALISB., 95–97
cycl. Silvaticae Terr., 97
bohemica Szovitsii Besser, 95
bohemica (Zauschn.) Schult. & Schult. f., 95
bulbifera (Pall.) Salisb., 96
erubescens (Besser) Schult. & Schult. f., 97
lutea var. uniflora Schur, 97
novoascanica Klokov, 96
paczoskii (Zapał.) Grossh., 96
pratensis auct. non (Pers.) Roem. & Schult. p.p., 96
pratensis Paczoskii Zapał., 96
pusilla (F.W. Schmidt) Schult. & Schult. f., 96
szovitsii (Lang) Besser ex Schult. et Schult. f., 95
uniflora auct., 97
- GALATELLA Cass., 39
biflora (L.) Nees, 39
linosyris (L.) Rchb. f., 39
novopokrovskii Zefir., 39
punctata auct. non (Waldst. & Kit.) Nees, 39
rossica auct. non Novopokr., 39
villosa (L.) Rchb. f., 39
- GALIUM L., 132, 133
biebersteinii auct. non Ehrend., 132
biebersteinii Ehrend., 132
humifusum M. Bieb., 132
mollugo L., 133
pedemontanum (Bellardi) All., 132
ruthenicum Willd., 133
spurium L., 133
tenuissimum M. Bieb., 133
vaillantii DC, 133
verum L., 133
verum ruthenicum Willd., 133
- GERANIUM L., 83
bohemicum Krockner, non L., 83
divaricatum Ehrh., 83
pusillum L., 83
- GLAUCIUM MILL., 103
corniculatum (L.) J. Rudolph, 103
flavum Crantz, 103
- GLAUX L., 124
maritima L., 124
- GLYCYRRHIZA L., 75
echinata L., 75
- GNAPHALIUM L., 39
arenarium L., 39
arvensis L., 39
- GONIOLIMON Boiss., 104, 105
desertorum (Trautv.) Klokov, 104
graminifolium (Ait.) Boiss., 104
tataricum (L.) Boiss., 105
tauricum Klokov, 105
- GRATIOLA L., 138
officinalis L., 138
- GROSSULARIA MILL., 84
reclinata (L.) Mill., 84

- GYPSOPHILA L., 60, 62
muralis L., 62
paniculata L., 60
perfoliata L., 60
stepposa Klokov, 62
HALIMIONE AELLEN, 64
verrucifera (M. Bieb.) Aell., 64
HELEOCHARIS T. LESTIB., 70
acicularis L., 70
eu-palustris Lindb., 70
palustris L., 70
HELEOCHLOA HOST EX ROEM., 109, 110
alopecuroides (Piller et Mitterp) Host ex Roem., 109
schoenoides (L.) Host ex Roem., 110
HELICHRYSUM MILL., 39
arenarium (L.) Moench, 39
HELIOTROPIUM L., 49
europaeum L., 49
stevonianum Andr., 49
HERACLEUM L., 29
sibiricum L., 29
HERNIARIA L., 60
besseri Fisch. ex Hornem., 60
glabra auct. non L., p.p., 60
hirsuta auct. non L., 60
incana auct. non Lam., 60
kotovii Klokov, 60
HESPERIDIUM (DC.) G. BECK, 54
triste (L.) G. Beck, 54
HESPERIS L., 54
tristis L., 54
HIERACIUM L., 42
cymosum auct. non L., 42
echioides Lumn., 42
pilosella L., 42
HOLOSTEUM L., 60
umbellatum L., 60
HORDEUM L., 114, 118
caput-medusae asperum, 118
caput-medusae auct. non (L.) Coss. & Durieu, p.p., 118
leporinum Link, 114
murinum auct. non L., p.p., 114
murinum L., 114
HYACINTHUS L., 84
ciliatus M. Bieb., non Cyr., 84
HYLOTELEPHIUM OHBA, 67
stepposum (Boriss.) Tzvelev, 67
HYOSCYAMUS L., 135
niger L., 135
HYPERICUM L., 85
elegans auct. non Steph. ex Willd., 85
perforatum L., 85
INULA L., 40, 43
britannica L., 40
dysenterica auct. non L., 43
germanica L., 40
oculus-christi L., 40
IRIS L., 85
pumila L., 85
JACOBAEA MILL., 40
borysthenica (DC.) B. Nord. & Greuter, 40
vulgaris Gaertn., 40
JUNCUS L., 85–87, 98
ambiguus auct. non Guss., 86
ambiguus Guss., 86
articulatus auct. non L., 85
atratus Krock., 85
bufonius L., 86, 87
bufonius s.str., 86
compressus Jacq., 86
gerardii Loisel., 86
juzepczukii V. Krecz. & Goncz., 86
macer S.F. Gray, 87
nastantus V. Krecz. & Gontsch., 86
ranarius Songoon & Perrier ex Billot, 86
sphaerocarpus Nees, 86, 98
tenageia Ehrh. ex L. f., 87
tenuis Willd., 87
JURINEA CASS., 41
linearifolia DC., 41
multiflora (L.) B. Fedtsch., 41
KALI MILL., 66
tragus Scop., 66
KOCHIA ROTH., 64, 66
hyssopifolia (Pallas) Roth, 64
prostrata (L.) Schrad., 66
scoparia (L.) Schrad., 6
KOELERIA PERS., 114

- cristata (L.) Pers., 114
gracilis Pers., *nom. illeg.*, 114
LACTUCA L., 41
   saligna L., 41
   scariola L., 41
   serriola L., 41
   tatarica (L.) C.A. Mey., 41
LAGOSERIS HOFFMANNS. & LINK, 43
   macrantha (Bunge) Iljin, 43
   sancta (L.) K. Maly, 43
LAMIUM L., 88, 89
   amplexicaule L., 88, 89
   amplexicaule Linneanum Pacz., 88
   amplexicaule orientale Pacz., 89
   paczoskianum Worosch., 89
   purpureum L., 89
   stepposum Kossko ex Klokov, 88
LAPPULA MOENCH, 49
   consanquinea (Fisch. & C.A. Mey.)
   Guerke, 49
   echinata Gilib., 49
   myosotis auct. non Moench, 49
   patula (Lehm.) Menyh., 49
   squarrosa (Retz.) Dumort., 49
LATHYRUS L., 75, 76
   hirsutus L., 75
   nissolia L., 75
   tuberosus L., 76
LAVATERA L., 100
   thuringiaca L., 100
LEMNA L., 94
   gibba L., 94
   minor L., 94
LEONTODON L., 45
   taraxacum L., 45
LEONURUS L., 89
   cardiaca L., 89
   glaucescens Bunge, 89
LEPIDIUM L., 54, 55
   draba L., 54
   latifolium L., 55
   perfoliatum L., 55
   ruderae L., 55
LEPIGONUM WAHLB., 62
   marinum (L.) Wahlberg, 62
LEPTURUS R. BR., 115
   pannonicus (Host.) Kunth, 115
LEYMUS HOCHST., 114
   ramosus (Trin.) Tzvelev, 114
LIMONIUM MILL., 105
   sareptanum (A. Becker) Gams, 105
LIMOSELLA L., 138
   aquatica L., 138
LINARIA MILL., 138, 139
   biebersteinii Bess. f. *glabra* Pacz.,
   138
   biebersteinii Bess. f. *hirsuta* Pacz.,
   138
   biebersteinii Besser, 138
   genistifolia (L.) Mill., 138
   macroura (M. Bieb.) M. Bieb., 139
   maeotica Klokov, 138
   vulgaris auct. non Mill., 138
LINDERNIA ALL., 98
   pixidaria auct. non L., nom. illeg.,
   98
   procumbens (Krock.) Borbás, 98
   procumbens (Krock.) Philcox, 98
LINOSYRIS CASS., 39
   villosa (L.) DC., 39
   vulgaris Cass. ex Less., 39
LINUM L., 97
   austriacum L., 97
LITHOSPERMUM L., 48
   arvense L., 48
   czernjajevii Klokov, 48
LOLIUM L., 115
   perenne L., 115
LONICERA L., 57
   tatarica L., 57
LOTUS L., 76
   angustissimus L., 76
   corniculatus L. aggr., 76
   ucrainicus Klokov, 76
LYCHNIS L., 61
   dioica auct. non L., 61
LYCIUM L., 136
   barbatum L., 136
LYCOPSIS L., 49
   orientalis L., 49
LYCOPUS L., 89
   europaeus L., 89
   exaltatus L. f., 89
LYTHRUM L., 98, 99, 100

- borysthenticum* (M. B.) Litw., 99
borysthenticum (M. Bieb. ex Schrank) Litv., 100
hyssopifolia L., 98
hyssopifolium, 98
microphyllum Kar. & Kir., 99
salicaria auct. non L., 99
sophiae Klokov, 99
thymifolia L., 98, 99
tribracteatum Salzm., 98, 99
tribracteatum Salzm. ex Spreng., 99
virgatum L., 99
- MALABAILA** HOFFM., 29
graveolens (Spreng.) Hoffm., 29
- MALVA** L., 100
borealis Wallm., 100
pusilla Smith, 100
rotundifolia auct. non L., nom. ambig., 100
sylvestris L., 100
- MALUS** MILL., 128
sylvestris Mill., 128
- MARRUBIUM** L., 90
peregrinum L., 90
praecox Janka, 90
vulgare L., 90
- MARUTA** CASS., 33
cotula (L.) DC., 33
- MATRICARIA** L., 46
inodora L., 46
perforata auct. non Merat, 46
- MEDICAGO** L., 76, 77
falcata L. aggr., 77
falcata L. s.l., 77
kotovii Wissjul., nom. inval., 77
lupulina L., 76
media Pers., 77
minima (L.) Bartal., 77
romanica Prodán, 77
sativa L., 77
 × *varia* T. Martyn, 77
- MELANDRIUM** ROEHL., 58, 61
album (Mill.) Garcke, 61
viscosum (L.) Čelak., 58
- MELICA** L., 115
transsilvanica Schur, 115
- MELILOTUS** L., 77, 78, 80
albus Medik., 77
caeruleus auct. non (L.) Desr, 80
officinalis (L.) Pall., 78
vulgaris (Hayne) Willd., 77
- MENIOCUS** DESV., 55
linifolius (Stephan ex Willd.) DC., 55
- MENTHA** L., 90
micrantha (Fisch. & Benth.) Litv., 90
- MESSERSCHMIDIA** MURRAY, 47
arguzia L., 47
- MICROTHLASPI** F.K. MEY., 55
perfoliatum (L.) F.K. Meyer, 55
- MIDDENDORFIA** TRAUTV., 100
borysthenticum (M. Bieb. ex Schrank) Trautv., 100
- MOLINIA** SCHRANK, 109
serotina auct. non (L.) Mert. & W.D.J. Koch, 109
- MORUS** L., 100
alba L., 100
- MYCELIS** CASS., 41
muralis (L.) Dumort., 41
- MYOSOTIS** L., 49
arvensis (L.) Hill, 49
arenaria Schrad. ex Schultz, 49
arvensis auct. non (L.) Hill, 49
lappula auct., 49
lappula L., 49
micrantha Pall. ex Lehm., 49
- MYOSURUS** L., 125
minimus L., 125
- NASTURTIUM** ZINN, 56
austriacum Crantz, 56
brachycarpum C.A. Mey., 56
sylvestre (L.) R. Br., 56
- NEPETA** L., 90
parviflora M. Bieb., 90
sibirica auct. non L., 90
- OBIONE** GAERTN., 64
verrucifera (M. Bieb.) Moq.-Tand., 64
- ONOBRYCHIS** MILL., 78
viciifolia Scop., 78
- ONONIS** L., 78
arvensis L., 78

- ONOPORDUM L., 41
 acanthium L., 41
- ONOSMA L., 44
 polychroma Klokov ex M. Pop., 50
 subtinctoria Klokov, 50
 tinctoria auct. non M. Bieb., p.p., 50
- ORCHIS L., 101
 laxiflora subsp. ensifolia (Vill.)
 Asch. & Graebn., 101
 palustris auct. non Jacq., 101
- ORNITHOGALUM L., 84
 brachystachys Fisch., non K. Koch,
 84
 fischerianum Krasch., 84
 gussonei auct. non Ten., 84
 Gussonii Ten., 84
 kochii Parl., 84
 tenuifolium Guss., 84
 umbellatum auct. non L., 84
 umbellatum L., 84
- OROBANCHE L., 102
 arenaria Borkh., 102
 caesia Rchb., 102
 coerulea Vill., 102
 cumana Wallr., 102
 lanuginosa C.A. Mey., 102
 purpurea Jacq., 102
- OROBUS L., 76
 tuberosus L., 76
- OTITES ADANS., 61
 densiflorus (D'Urv.) Grossh., 61
 chersonensis auct. non (Zapat.)
 Klokov, 61
 chersonensis (Zapat.) Klok., 61
 exaltata agr., 61
 exaltata auct. non (Friv.) Holub, 61
 wolgensis (Hornem.) Grossh., 61
- PANICUM L., 108, 110, 117
 cruss galli L., 110
 muticum Forssk., 108
 verticillatum L., 117
- PAPAVER L., 103
 dubium auct. non L., p.p., 103
 stevenianum Mikheev, 103
- PASTINACA L., 29
 graveolens M. Bieb., 29
 sativa auct. non L., 29
- PEGANUM L., 103
 harmala L., 103
- PERSICARIA MILL., 119, 120
 hydropiper (L.) Delarbe, 119
 hypanica (Klokov) Tzvelev, 120
 lapatifolia (L.) Delarbe, 120
 maculosa S.F. Gray, 119, 120
 scabra (Moench) Moldenke, 120
- PETROSIMONIA BUNGE, 66
 triandra (Pall.) Simonk., 66
 volvox Bunge, 66
- PEUCEDANUM L., 30
 ruthenicum M. Bieb., 30
- PHACELIA JUSS., 50
 tanacetifolia Benth., 50
- PHALACRACHENA ILJIN, 41, 114
 inuloides (Fisch. ex Schmalh.) Iljin,
 41, 114
- PHELIPAEA TOURN. EX DESF., 102
 coerulea (Vill.) C.A. Mey., 102
- PHELIPANCHE POMEL, 102
 arenaria (Borkh.) Walp., 102
 lanuginosa (C.A. Mey.) Soják, 102
 purpurea (Jacq.) Soják, 102
- PHLOMIS L., 90, 91, 92
 hybrida Zelen., 90
 hypanica Des.-Shost., 91
 maeotica Des.-Shost., 91
 pungens Willd., 90
 scythica Klokov & Des.-Shost., 91
 stepposa Klokov, 91
 tuberosa auct. non L., p.p., 91
 tuberosa f. subsimplex Klokov, 91
 tuberosa L., 91, 92
- PHLOMOIDES MOENCH, 90, 91
 hybrida (Zelen.) R. Kam. & Mach-
 medov, 90, 91
 scythica (Klokov & Des.-Shost.)
 Czerep., 90, 91
 tuberosa (L.) Moench, 91
- PHOLIURUS TRIN., 115
 pannonicus (Host) Trin., 115
- PHRAGMITES ADANS., 115
 australis (Cav.) Trin. ex Steud., 115
 communis Trin, 115
- PILOSELLA HILL, 42
 echioides (Lumn.) F. Schultz &

- Sch. Bip., 42
 officinarum F. Schult. & Sch. Bip.,
 42
- PLANTAGO L., 103, 104
 cornuti Gouan, 103
 dubia L., 104
glabriflora Sakalo, 104
 lanceolata L., 104
 major L., 104
media auct. non L., p.p., 104
stepposa Kupr., 104
 tenuiflora Waldst. & Kit., 104
 urvillei Opiz, 104
- POA L., 107, 112, 115, 116
 angustifolia L., 115
 bulbosa L., 115
*bulbosa L. var. vivipara Borckh.,
 115*
 compressa L., 116
dura (L.) Scop., 116
eragrostis L., 112
nemoralis L., 107
pratensis auct. non L., p.p., 115
- PODOSPERMUM DC., 42, 44
 canum (C.A. Mey) Griseb., 42
laciniata auct. non L., 42
*mollie (M. Bieb.) Fisch. &
 C.A. Mey, 44*
- POLYCNEMUM L., 27
 arvense L., 27
 majus A. Braun, 27
minus Kit., 27
- POLYGONUM L., 119, 120, 121, 122
 arenarium Waldst. & Kit., 121
 arenastrum Boreau, 121
 aschersonianum H. Gross, 121
aviculare auct. non L., 121
 aviculare L. aggr., 121
bellardii auct. non All., 121
bellardii auct. non All., p.p., 121
convolvulus L., 119
hydropiper L., 119
hypanicum auct. non Klokov, 120
hypanicum Klokov, 120
lapatifolium L., 120
 neglectum Besser, 121
 novoascanicum Klokov, 121, 122
*patulum auct. non M. Bieb., p.p.,
 121*
patulum M. Bieb., 121, 122
persicaria L., 119, 120
samarense H. Gross, 121
scabrum Moench, 120
scythicum Klokov, 121
tomentosum auct. non Schrank, 120
- PORTULACA L., 123
 oleracea L., 123
- POTAMOGETON L., 94, 123
 berchtoldii Fieber, 123
*fluitans auct. non Roth var. stagna-
 tilis W.D.J. Koch, 94, 123*
 nodosus Poir., 123
 pusillus L., 123
 sarmaticus Maemets, 123
- POTENTILLA L., 128, 129, 131
 sect. Rectae (Poevler.) Juz., 128
 anserina L., 128
 argentea L., 128, 129
bifurca L., 131
 collina, 129
impolita Wahlenb., 128
 laciniosa Kit. ex Nestl., 128, 129
 leucopolitana P. Muell., 129
leucotricha auct. vix Borbás, 128
leucotricha Borb., 129
obscura auct. non Willd., 128, 129
orientalis Juz., 131
 pilosa Vill., 128
pilosa Willd., 128, 129
recta auct. non L., p.p., 128
recta L., 128
recta L. aggr., 129
 reptans L., 129
semiglabra, 131
semilaciniosa auct non Borbás, 128
 supina L., 129
 thyrsoflora Huels. ex Zimmeter, 129
- PRANGOS LINDL., 30
 odontalgica (Pall.) Herrnst. &
 Heyn., 30
- PRENANTHES L., 41
 muralis L., 41
- PROSPERO SALISB., 85
 autumnale (L.) Salisb., 85

- PRUNUS L., 130
   armeniaca L., 130
   divaricata Ledeb., 130
   spinosa L., 130
   tomentosa Thunb., 130
 PSAMMOPHILIELLA IKONN., 62
   muralis (L.) Ikonn., 62
   stepposa (Klokov) Ikonn., 62
 PSATHYROSTACHYS NEVSKI, 116
   juncea (Fisch.) Nevski, 116
 PSEUDOARABIDOPSIS AL-SHEH-
 BAZ, O'KANE & PRICE, 55
   toxophylla (M. Bieb.) Al-Shehbaz,
   O'Kane & Price, 55
 PSEUDOLYSIMACHION OPIZ, 139
   barrelieri (Schott ex Roem. &
   Schult.) Holub, 139
   incanum (L.) Holub, 139
   spicatum (L.) Opiz, 139
 PTEROTHECA CASS., 43
   orientalis auct. non (Boiss.)
   Schmalh., 43
   sancta (L.) K. Koch, 43
 PUCCINELLIA PARL., 116
   distans (Jacq.) Parl., 116
 PULICARIA GAERTN., 43
   dysenterica auct. non (L.) Bernh., 43
   prostrata (Gilib.) Aschers., 43
   vulgaris Gaertn., 43
 PYCREUS P. BEAUV., 70
   flavescens (L.) P. Beauv. ex Rchb.,
   70
 PYRETHRUM ZINN, 45
   achilleifolium auct. non M. Bieb.,
   45
   millefoliatum (L.) Willd., 45
 PYRUS L., 130
   communis L., 130
   ussuriensis Maxim., 130
 RANUNCULUS L., 124, 125, 126
   ficaria L., 125
   illyricus auct. non L., p.p., 126
   oxyspermus Willd., 126
   sceleratus L., 126
   scythicus Klokov ex Grossh., 126
   scythicus Klokov ex Ostapko, nom.
   provis, 126
   testiculatus Crantz, 124
 RAPHANUS L., 55
   raphanistrum L., 55
 RESEDA L., 127
   lutea L., 127
 RHAMNUS L., 127
   cathartica L., 127
 RHAPONTICOIDES VAILL., 43
   taliewii (Kleopow) M.V. Agab. &
   Greuter, 43
 RHAPONTICUM LUDW., 43
   repens (L.) Hidalgo, 43
 RIBES L., 83, 84
   aureum Pursh, 83
   reclinatum L., 84
 RINDERA PALL., 50, 51
   tetraspis Pall., 50, 51
 ROCHELIA RCHB., 51
   retorta (Pall.) Lipsky, 51
   stellulata Schmalh., 51
 RORIPPA SCOP., 56
   austriaca (Crantz) Besser, 56
   brachycarpa (C.A. Mey.) Hayek, 56
   hybrida Klokov, 56
   hybrida Klokov, 56
   sylvestris (L.) Besser, 56
 ROSA L., 130, 131
   canina L., 130
   cinnamomea L., 131
   majalis Herrm., 131
   pisiformis (Christ) Sosn., 131
 RUMEX L., 122, 123
   aquaticus auct. non L., p.p., 122
   confertus Willd., 122
   crispus L., 122
   lonaczewskii Klokov, 122
   palustris Smith., 122
   patientia L., 122
   stenophyllus Ledeb., 122
   ucranicus Fisch. ex Spreng., 123
 SAGITTARIA L., 24, 25
   sagittifolia L., 24, 25
 SALICORNIA L., 66
   herbacea auct. non (L.) L., 66
   prostrata Pall., 66
 SALSOLA L., 66, 67
   australis R. Br., 66

- iberica* (Sennen & Pau) Botsch. ex Czerepanov, 66
kali auct. non L., p.p., 66
ruthenica Iljin, nom. illeg., 66
soda L., 67
tragus L. s. str., 66
- SALVIA L., 92, 93
aethiopsis L., 92
austriaca Jacq., 92
cernua Bess., 92
cernua Besser, 92
cernua Czern. in herb. ex Shost., 92
nemorosa auct. non L., p.p., 93
nemorosa L., 92
nemorosa L. agr., 92
nutans L., 92, 93
pratensis auct. non L., 93
pratensis L., 92
stepposa Des.-Shost., 93
stepposa Shost., 93
tesquicola Klok. et Pobed., 92
tesquicola Klovov & Pobed., 92, 93
verticillata L., 93
- SAMBUCUS L., 134
nigra L., 134
- SAPONARIA L., 62
officinalis L., 62
vaccaria auct. non L., 62
- SAUSSUREA DC., 44
salicifolia auct. non (L.) DC., 44
salsa (Pall.) Spreng., 44
- SCABIOSA L., 71
uralensis Murray, 71
- SCANDIX L., 30
anthriscus L., 30
australis L., 30
pecten-veneris L., 30
stellata Banks & Sol., 30
- SCHEDONORUS P. BEAUV., 116
pratensis (Huds.) P. Beauv., 116
- SCHOBERIA C.A. MEY., 67
maritima auct. non (L.) C.A. Mey., 67
- SCHOENOPLECTUS (RCHB.) PALLA, 71
lacustris (L.) Palla, 71
supinus (L.) Palla, 71
- tabernaemontani* (C.C. Gmel.) Palla, 71
- SCILLA L., 85
autumnalis L., 85
scythica Kleop., 85
- SCIRPUS L., 70, 71
eu-lacustris Pacz., 71
lacustris L., 71
lacustris tabernaemontani (C.C. Gmel.) Syme, 71
ovatus Roth, 70
setaceus Lam., non L., 71
supinus L., 71
tabernaemontani C.C. Gmel., 71
tabernaemontani Gmel., 71
- SCLERANTHUS L., 62
annuus L., 62
verticillatus Tausch, 62
syvaschicum Kleopow, 62
- SCLEROCHLOA P. BEAUV., 116
dura (L.) P. Beauv., 116
- SCORZONERA L., 42, 44
cana (C.A. Mey.) Griseb., 42
mollis M. Bieb., 44
- SECALE L., 117
sylvestre Host, 117
- SECURIGERA DC., 78
varia (L.) Lassen, 78
- SEDUM L., 67, 68
maximum auct. non (L.) Hoffm., 67
ruprechtii auct. non (Jalas) Omelcz., 68
telephium auct. non L., 67
- SENECIO L., 40, 44
borysthenticus (DC.) Andr. ex Czern., 40
doria auct. non L., p.p., 44
erucifolius auct. non L., 40
jacobaea L., 40
squalidus M. Bieb., 44
umbrosus Waldst. & Kit., 44
vernalis Waldst. & Kit., 44
- SERRATULA L., 37, 41, 44
arvensis L., 37
erucifolia (L.) Boriss., 44
stoechadifolia auct. non M. Bieb., 41
xeranthemoides M. Bieb., 44

- SESELI L., 30
arenarium M. Bieb., 30
campestre auct. non Besser, 30
tortuosum L., 30
- SETARIA P. BEAUV., 117
glauca auct. non (L.) P. Beauv., 117
pumila (Poir.) Roem. & Schult., 117
verticillata (L.) P. Beauv., 117
viridis (L.) P. Beauv., 117
- SIBBALDIANTHE JUZ., 131
bifurca (L.) Kurtto & T. Eriksson, 131
- SIDERITIS L., 93
montana L., 93
- SILENE L., 58, 61
viscosa (L.) Pers., 58
densiflora D'Urv., 61
densiflora D'Urv. var. *chersonensis* Zapal., 61
densiflora s.str., 61
wolgensis (Hornem.) Besser ex Spreng., 61
- SINAPIS L., 56
arvensis L., 56
- SISYMBRIUM L., 51, 53, 55, 56, 57
altissimum L., 56
junceum (Willd.) M. Bieb., 57
polymorphum (Murray) Roth, 57
sinapistrum Crantz, 56
sophia L., 53
thalianum (L.) J. Gay & Monnard, 51
toxophyllum (M. Bieb.) C.A. Mey., 55
- SOLANUM L., 136
nigrum L., 136
- SONCHUS L., 44
arvensis L., 44
asper (L.) Hill, 44
oleraceus L., 44
- SPERGULARIA (PERS.) J. PRESL & C. PRESL, 62
marina auct. non (L.) Griseb., 62
salina J. Presl & C. Presl, 62
- SPIRAEA L., 131, 132
hypericifolia L., 131
× *vanhouttei* (Briot) Zabel, 132
- STACHYS L., 93
recta L., 93
- STATICE L., 105
caspia auct. non Willd., 105
sareptana A. Becker, 105
tatarica L., 105
- STELLARIA L., 62
graminea L., 62
- STIPA L., 113, 117, 118
capillata L., 113, 117
lessingiana Trin. & Rupr., 117
maeotica Klokov et Ossycznjuk, 118
pennata auct. non L., p.p., 113, 117, 118
tirsa Zaleskii, non Steven, 118
ucrainica P. Smirn., 118
zaleskii auct. non Wilensky, 118
- SUAEDA FORSSK., 67
altissima (L.) Pall., 67
prostrata Pall., 67
- SYRINGA L., 101
vulgaris L., 101
- TAENIATHERUM NEVSKI, 118
asperum (Simonk.) Nevski, 118
- TAMARIX L., 136
ramosissima Ledeb., 136
- TANACETUM L., 45
millefolium (L.) Tzvelev, 45
vulgare L., 45
- TARAXACUM WEBER., 40, 45
bessarabicum (Hornem.) Hand.-Mazz., 45
erythrospermum Andr., 45
laevigatum auct. non (Willd.) DC. aggr., 45
officinale Wigg. aggr., 40, 45
serotinum (Waldst. & Kit.) Poir., 45
vulgare Schrank., 45
- TEUCRIUM L., 94
polium L., 94
- THALICTRUM L., 126
flavum L., 126
medium auct. non Jacq., 126
minus L. aggr., 126
- THESIUM L., 134
arvense Horvatovszky, 134

- ramosum* Hayne, 134
 THLASPI L., 52, 55, 57
   arvense L., 57
   bursa-pastoris L., 52
   perfoliatum L., 55
 THYMELAEA MILL., 136
   passerina (L.) Coss. & Germ., 136
 THYMUS L., 94
   marschallianus Willd., 94
 TORILIS ADANS., 30
   arvensis (Huds.) Link., 30
 TRAGOPOGON L., 46
   brevirostris auct. non DC., p.p., 46
   dasyrhynchus Artemcz., 46
   dubius auct. non Scop., p.p., 46
   major Jacq., 46
   podolicus auct. non (DC.)
   Artemcz., 46
   pratensis auct. non L., 46
 TRIBULUS L., 141
   terrestris L., 141
 TRIFOLIUM L., 78, 79
   ambiguum M. Bieb., 78
   arvense L., 78
   bonannii C. Presl, 79
   diffusum Ehrh., 79
   fragiferum L., 79
   montanum L., 79
   neglectum C.A. Mey., 79
   parviflorum Ehrh., 79
   pratense auct. non L., p.p., 79
   retusum L., 79
   sativum (Schreb.) Crome, 79
   vesiculosum auct. non Savi, 79
 TRIGLOCHIN L., 87
   maritimum L., 87
   palustre L., 87
 TRIGONELLA L., 80
   monspeliaca L., 80
 TRINIA HOFFM., 30
   hispida Hoffm., 30
   hoffmannii M. Bieb., 30
 TRIPLEUROSPERMUM SCH. BIP., 46
   inodorum (L.) Sch. Bip., 46
 TRIPOLIUM NEES, 46
   vulgare Nees, 46
 TRITICUM L., 105, 106, 110, 111, 114, 119
   aestivum L., 119
   cristatum auct. non (L.) Schreb.,
   p.p., 106
   desertorum Fisch. ex Link, 105
   junceum auct. non L., 110
   ramosum Trin., 114
   repens L., 111
 TULIPA L., 97
   biebersteiniana auct. non Schult. &
   Schult. f., p.p., 97
   gesneriana L., 97
   schrenkii Regel, 97
   scythica Klokov & Zoz, 97
   sylvestris auct. non L., 97
 TYPHA L., 136, 137
   angustifolia L., 136
   latifolia L., 137
 ULMUS L., 137
   campestris L., 137
   carpinifolia Rupp. ex G. Suckow,
   137
 URTICA L., 137
   dioica L., 137
   urens L., 137
 UTRICULARIA L., 94, 95
   vulgaris L., 94, 95
 VALERIANA L., 137
   tuberosa L., 137
 VALERIANELLA MILL., 137
   carinata Loisel., 137
   costata (Steven) Betcke, 137
   olitorea auct. non (L.) Pollich, 137
 VANDELLIA L., 98
   pyxidaria (L.) Maxim., 98
   pyxidaria Maxim., 98
 VENTENATA KOELER, 119
   dubia (Leers) Coss., 119
 VERBASCUM L., 134, 135
   austriacum Schott ex Roem. &
   Schult., 134
   blattaria L., 134
   compactum M. Bieb., 134
   lychnitis L., 134
   marschallianum Ivanina et Tzvelev,
   134
   nigrum auct. non L., 134

- orientale* M. Bieb., 134
ovalifolium Donn ex Sims., 134, 135
phlomoide L., 135
phoeniceum L., 135
thapsiforme auct. non Schrad., 134, 135
thapsus auct. non L., 135
VERBENA L., 138
supina L., 138
VERÓNICA L., 139, 140, 141
anagallis-aquatica L., 139
anagalloides Guss., 140
aquatica auct. non Bernh., 139
arvensis L., 140
austriaca L., 140
barrelieri Schott, 139
barrelieri Schott ex Roem & Schult., 139
barrelieri Schott, p.p., 139
didyma auct. non Ten. nom ambig., 140
incana L., 139
peregrina L., 140
polita Fr., 140
praecox All., 141
spicata aggr., 139
spicata auct. non L., 139
spicata L., 139
spicata L. s.str., 139
spicata L. subsp. *barrelieri*, 139
spicata L. subsp. *spicata*, 139
steppaceae Kotov, 139
triphyllus L., 141
vena L., 141
VICIA L., 80, 81
angustifolia auct. non Reichard, 80
cracca L., 80
hirsuta (L.) S.F. Gray., 80
lathyroides L., 80
olbiensis Reut. ex Timb.-Lagr., 80
pannonica Crantz, 80
sativa L., 80
tenuifolia Roth, 80
tetrasperma (L.) Schreb., 81
villosa Roth, 81
VIOLA L., 141
arvensis auct. non A. Murray, p.p., 141
kitaibeliana Schult., 141
tricolor auct. non L., p.p., 141
XANTHIUM L., 46, 47, 102
albinum (Widder) H. Scholz, 46, 47
pensylvanicum Wallr., 46, 47
spinosum L., 47
strumarium L., 47
XERANTHEMUM L., 47
annuum L., 47
ZERNA PANZ., 107, 108
inermis (Leyss.) Lindm., 108
riparia (Rehman) Nevski, 108
tectorum (L.) Panz., 107

INDEX OF UKRAINIAN NAMES OF PLANTS¹

- АБРИКОС, 130
звичайний, 130
- АВРАН, 138
лікарський, 138
- АГРУС, 84
відхилений, 84
- АГРУСОВІ, 83**
- АДОКСОВІ, 134**
- АЙСТРОВІ, 31**
Алича, 130
- АМБРОЗІЯ, 33
полинолиста, 33
- АНАКАМПТИС, 101
рідкоkwітковий, 101
- Англійський райграс, 115*
- АРГУЗІЯ, 47
сибірська, 47
- АСТРАГАЛ, 73–75
Геннінга, 74
довголистий, 74
еспарцетний, 74
зігнутий, 74
мінливий, 75
нежданний, 73
ріжковий, 73
скручений, 73
шорсткий, 73
- БАСІЯ, 64
гісополиста, 64
очиткоподібна, 64
- БАТОГИ, 37
звичайні, 37
широколисті, 37
- БЕЗСМЕРТКИ, 47
однорічні, 47
- БЕКМАНІЯ, 108
звичайна, 108
- БЕЛЕВАЛІЯ, 84
сарматська, 84
- БЕРЕЗКА, 67
лінійна, 67
лінійнолиста, 67
польова, 67
- БЕРЕЗКОВІ, 67, 68**
Берест, 137
Бешишник, 65
Бишняк, 24
- БЛЕКОТА, 135
чорна, 135
- БЛІТУМ, 64
сизий, 64
- БЛОШНИЦЯ, 43
звичайна, 43
- БОБОВІ, 73**
Бобчук, 127
- БОЛОТЯНИЦЯ, 70
болотна, 70
голчаста, 70
Клінге, 70
ковпачкоплідна, 70
однолускова, 70
- БОРЩІВНИК, 29
сибірський, 29
- БУГИЛА, 28
городня, 28
звичайна, 28
кервель, 28
пазурникова, 28
- БУГЛОСОЇДЕС, 48
польовий, 48
- БУДЯК, 35
акантоподібний, 35
гачкуватий, 35
звичайний, 35
колочий, 35
- БУЗИНА, 134
чорна, 134
- БУЗИНОВІ, 134**
- БУЗОК, 101
звичайний, 101

---

¹ Традиційні несупідрядні (рід–вид) національні фітоніми на кшталт: тирса (= ковила волосиста), типчак (= костриця валіська), півняче просо (= плоскуха звичайна) або дереза, бобчук, грудна травка, ведмеже вухо тощо, – позначено курсивом.

БУЛЬБОКОМИШ, 68
     морський, 68
     сизий, 68
 БУРАЧОК, 51
     пустельний, 51
     шорсткий, 51
     шорстковолосистий, 51
 БУРКУН, 77, 78
     білий, 77
     лікарський, 78
Буркунчик, 76
 БУТЕНЬ, 28
     бульбистий, 28
     Прескотта, 28
 ВАЛЕРІАНА, 137
     бульбиста, 137
ВАЛЕРІАНОВІ, 137
Ведмеже вухо, 92
 ВЕНТЕНАТА, 119
     сумнівна, 119
 ВЕРБЕНА, 138
     лежача, 138
ВЕРБЕНОВІ, 138
Верблюдка, 36
 ВЕРБЛЮДКА, 66
     гісополиста, 66
 ВЕРОНІКА, 139–141
     австрійська, 140
     блискуча, 140
     весняна, 141
     грязьова, 140
     джерельна, 139
     мілководна, 140
     польова, 140
     рання, 141
     трилиста, 141
     чужоземна, 140
ВЕРОНІКОВІ, 138
 ВЕРОНІЧНИК, 139
     Баррельє, 139
     колосистий, 139
     сивий, 139
 ВЕЧІРНИК, 54
     плакучий, 54
 ВИКА, 80, 81
     волохата, 81
     горошкова, 80
     мишача, 80
     ольвійська, 80
     паннонська, 80
     сійна, 80
     струнка, 80
     чотиринасінна, 81
     шорстка, 80
 ВИТКА ГРЕЧКА, 119
     березкова, 119
 ВИШНЯ, 127, 130
     звичайна, 127
     повстиста, 130
 ВІНИЧЧЯ, 66
     сланке, 66
     справжнє, 66
 ВОВКОНІГ, 89
     високий, 89
     європейський, 89
ВОВЧЕЛИКОВІ, 136
ВОВЧКОВІ, 102
 ВОВЧОК, 102
     соняшниковий, 102
 ВОВЧОЧНИК, 102
     пісковий, 102
     пурпуровий, 102
     шерстистий, 102
 ВОВЧУГ, 78
     польовий, 78
 ВОДЯНИЙ ХРІН, 56
     австрійський, 56
     короткоплодий, 56
     лісовий, 56
 ВОЛОШКА, 36, 43
     волосистоголова, 36
     довгоденна, 36
     притиснутолускова, 36
     розлога, 36
     східна, 36
     Талієва, 43
 ВОЦАНКА, 48
     мала, 48
 ВУХАНКА, 61
     волзька, 61
     густоцвіта, 61
 ВУШНИЦЯ, 61
     волзька, 61
     густоцвіта, 61

В'ЯЗ, 137
польовий, 137
В'ЯЗОВІ, 137
ГАРМАЛА, 103
звичайна, 103
ГАРМАЛОВІ, 103
ГВОЗДИКА, 58, 59
Андржійовського, 58
краплиста, 59
ланцетна, 59
несправжньоармерійоподібна, 59
несправжньопучкувата, 59
ГВОЗДИКОВІ, 58
ГЕЛПОТРОП, 49
європейський, 49
ГЕРАНІЄВІ, 83
ГЕРАНЬ, 83
маленька, 83
розчепірена, 83
ГИКАВКА, 52
сива, 52
ГІАЦИНТОВІ, 84
ГІРКИЙ КОРИНЬ, 44
солонцевий, 44
ГІРЧАК, 119, 120
перцевий, 119
плямистий, 120
шорсткий, 120
шавелелистий, 120
ГІРЧИЦЯ, 52, 56
польова, 56
сарептська, 52
ГЛІД, 127
звичайний, 127
ГЛУХА КРОПИВА, 88, 89
Пачоського, 89
пурпурова, 89
стеблеобгортна, 88
ГЛУХОКРОПИВНІ, 88
ГОЛКОПЛІДНИК, 30
південний, 30
ГОЛОВАТЕНЬ, 38
руський, 38
ГОЛОВАЧКА, 71
уральська, 71
ГОНІОЛІМОН, 104, 105
злаколистий, 104
татарський, 105
ГОРИЦВІТ, 124
вогнистий, 124
полум'яний, 124
ГОРЛЯНКА, 88
хіоська, 88
ГОРОБИНЕ НАСІННЯ, 48
польове, 48
ГОРОШОК, 75, 76, 80, 81
бульбистий, 76
волохатий, 81
злаколистий, 75
мишачий, 80
ольвійський, 80
паннонський, 80
сійний, 80
стрункий, 80
чиноподібний, 80
чотиринасінний, 81
шорсткий, 75, 80
ГОСТРИЦЯ, 48
лежача, 48
ГРАБЕЛЬКИ, 83
звичайні, 83
цикутоподібні, 83
ГРЕЧКОВІ, 119
ГРИЖНИЦЯ, 60
Бессера, 60
Котова, 60
ГРИЦИКИ, 52
звичайні, 52
ГРОМОВИК, 50
напівфарбувальний, 50
різноколірний, 50
Грудна травка, 39
ГРУДНИЦЯ, 39
волохата, 39
звичайна, 39
ГРУША, 130
звичайна, 130
усурійська, 130
ГРЯСТИЦЯ, 110
збірна, 110
ГУБОЦВІТІ, 88
ГУНЬБА, 80
монпелійська, 80
ГУСИМКА, 51

звичайна, 51
ГУСЯТНИК, 112
    волосистий, 112
    малий, 112
ГУСЯЧА ЦИБУЛЯ, 95–97
    богемська, 95
    низенька, 96
    новоасканійська, 96
    одноквіткова, 97
    Пачоського, 96
    цибуленосна, 96
ДВОЗУБКА, 109
    болгарська, 109
ДВОРЯДНИК, 53
    тонколистий, 53
ДЕРЕВІЙ, 31–33
    благородний, 32
    заплавний, 31
    кримський, 33
    паннонський, 32
    подовий, 31, 32
    причорноморський, 31
    степовий, 32
    тонколистий, 31
    щетинистий, 32
Дерева, 136
ДЗВОНІКИ, 57
    ріпчасті, 57
ДЗВОНИКОВІ, 57
ДЗЪОБИКИ, 136
    звичайні, 136
ДИВИНА, 134, 135
    борошніста, 134
    вологиста, 134
    звичайна, 135
    Маршалла, 134
    овальнолиста, 135
    тарганяча, 134
    фіолетова, 135
ДІХОДОН, 59
    сумнівний, 59
ДОВГОНІГ, 54
    сумний, 54
ДРІБНОКВІТНИЦЯ, 33
    руська, 33
    собача, 33
    фарбувальна, 33

ЕВКЛІДІЙ, 54
    сірійський, 54
ЕГІЛОПС, 105
    циліндричний, 105
ЕРЕМОГОНЕ, 59, 60
    Біберштейна, 59
    довголиста, 59
    жорстка, 60
ЕРЮЗИНАФА, 28
    довголиста, 28
ЕСПАРЦЕТ, 78
    виколистий, 78
    сійний, 78
ЖАБНИК, 39
    польовий, 39
ЖАБРИЦЯ, 30
    звивиста, 30
ЖИМОЛОСТЕВІ, 57
ЖИМОЛОСТЬ, 57
    татарська, 57
ЖИТНИЧКА, 112
    пшенична, 112
    східна, 112
ЖИТНЯК, 105, 106
    гребінчастий, 106
    Лавренків, 106
    ламкий, 106
    пустельний, 105
    черепитчастий, 106
ЖИТО, 117
    дике, 117
ЖМИНДА, 64
    сиза, 64
ЖОВТА АКАЦІЯ, 75
    деревна, 75
    скіфська, 75
ЖОВТЕЦЕВІ, 124
ЖОВТЕЦЬ, 126
    гостронасінний, 126
    отруйний, 126
    скіфський, 126
ЖОВТИЙ ОСОТ, 44
    городній, 44
    польовий, 44
    шорсткий, 44
ЖОВТОЗІЛЛЯ, 44
    весняна, 44

тіньове, 44
ЖОВТОЗІЛЬНИК, 40
дніпровський, 40
звичайний, 40
ЖОВТОЦВІТ, 125
волзький, 125
ЖОВТУШНИК, 54
різнобарвний, 54
розчепірений, 54
сіруватий, 54
ЖОСТЕРОВІ, 127
ЖОСТИР, 127
проносний, 127
ЖУРАВЕЦЬ, 83
дрібний, 83
розлогий, 83
ЗАГОЙНИК, 93
звичайний, 93
ЗАЛІЗНИЦЯ, 93
гірська, 93
ЗАЛІЗНЯК, 90
колючий, 90
ЗАЛІЗНЯЧОК, 91
бульбистий, 91
гібридний, 91
скіфський, 91
ЗАЯЧА КАПУСТА, 68
степова, 68
ЗВІРОБІЙ, 85
звичайний, 85
ЗВІРОБІЙНІ, 85
ЗІРКОПЛІДНИК, 24
частуховий, 24
ЗІРОЧКИ, 95–97
богемські, 95
низенькі, 96
новоасканійські, 96
одноквіткові, 97
Пачоського, 96
цибуленосні, 96
ЗІРОЧНИК, 62
злаковий, 62
ЗЛАКОВІ, 105
ЗЛИНКА, 38
канадська, 38
ЗМІЄГОЛОВНИК, 88
чебрецевий, 88

ЗМІЇВКА, 109
болгарська, 109
ЗМІЯЧКА, 44
м'яка, 44
ЗМІЯЧНИК, 42
сизий, 42
ЗНІТ, 101
дрібноквітковий, 101
шорсткий, 101
ЗНІТОВІ, 101
ЗОЗУЛИНЦЕВІ, 101
ЗОЛОТОТИСЯЧНИК, 82, 83
гарний, 83
звичайний, 82
Мейєра, 82
прибережний, 82
ЗОНТИЧНІ, 27
ЗУБНИЙ КОРИНЬ, 30
солонцевий, 30
ЗУБРОВНИК, 108
звичайний, 108
ІРГА, 127
овальна, 127
КАЛАЧИКИ, 100
лісові, 100
маленькі, 100
КАЛАЧИКОВІ, 100
КАПУСТА, 52
ситникова, 52
хрінолиста, 52
хріноподібна, 52
КАПУСТЯНІ, 51
КАРАГАНА, 75
деревна, 75
скіфська, 75
КЕЛЕРІЯ, 114
гребінчаста, 114
КЕРМЕК, 105
сарептський, 105
КЕРМЕКОВІ, 104
КЕРМЕЧНИК, 104, 105
злаколистий, 104
татарський, 105
КИПЕЦЬ, 114
гребінчастий, 114
КИТНИК, 107
лучний, 107

рудий, 107
КОВИЛА, 117, 118
 волосиста, 117
 Лесінга, 117
 приазовська, 118
 українська, 118
КОЗЕЛЬЦІ, 46
 великі, 46
 шорстконосикові, 46
КОЛОСНЯК, 114
 гіллястий, 114
КОМИШ, 71
 озерний, 71
 приземистий, 71
 сизий, 71
КОНОПЛЕВІ, 57
КОНОПЛИ, 57
 рудеральні, 57
КОНЮШИНА, 78, 79
 гірська, 79
 мінлива, 78
 польова, 78
 посівна, 79
 притуплена, 79
 розлога, 79
 суницеподібна, 79
КОРОБЧАНКА, 98
 простерта, 98
КОРОБЧАНКОВІ, 98
КОСТРЕЦЬ, 108
 безостий, 108
 прибережний, 108
КОСТРИЦЯ, 113, 114
 Бекера, 113
 борозниста, 114
 валіська, 114
 несправжньодалматська, 113
 несправжньоовеча, 113
КОСТРИЧНИК, 116
 лучний, 116
КОСТЯНЕЦЬ, 60
 зонтичний, 60
КОТЯЧА М'ЯТА, 90
 дрібноквіткова, 90
КОТЯЧИЙ ХВІСТ, 88
 шандровий, 88
КРИВОЦВІТ, 49
 східний, 49
КРІП, 27
 пахучий, 27
КРОПИВА, 137
 жалка, 137
 звичайна, 137
КРОПИВОВІ, 137
КРУПКА, 53
 весняна, 53
КРУЦІАТА, 132
 п'ємонтська, 132
КУГА, 71
 лежача, 71
 озерна, 71
 сиза, 71
КУДРЯВЕЦЬ, 53
 Софії, 53
КУКОЛИЦЯ, 61
 біла, 61
КУЛЬБАБА, 45
 бессарабська, 45
 лікарська, 45
 пізня, 45
 червоноплода, 45
КУНИЧНИК, 109
 звичайний, 109
 наземний, 109
КУРАЙ, 66, 67
 південний, 66
 содовий, 67
КУЧЕРЯВЕЦЬ, 30
 шорсткий, 30
КУЧЕРЯВКА, 53
 Софії, 53
ЛАВАТЕРА, 100
 тюрінгська, 100
ЛАМКОКОЛОСНИК, 116
 ситниковий, 116
ЛАТУК, 41
 дикий, 41
 компасний, 41
 солончаковий, 41
 татарський, 41
ЛЕЩИЦЯ, 60
 волотиста, 60
 пронизанолиста, 60
ЛЕЩИЧКА, 62

мурова, 62
ЛИПНИЦЯ, 58
звичайна, 58
ЛИПУЧКА, 49
відхилена, 49
розлога, 49
споріднена, 49
ЛИСОНАСІННИК, 41
оманоподібний, 41
ЛЛІЙНІ, 95
ЛІНДЕРНІЯ, 98
простерта, 98
ЛОБОДА, 65, 66
багатонасінна, 65
біла, 65
гібридна, 65
калінолиста, 65
міська, 65
смердюча, 66
ЛОБОДОВІ, 63
ЛОПУХ, 33
справжній, 33
ЛУСКОХВОСНИК, 115
паннонський, 115
ЛУТИГА, 63, 64
бородавчаста, 64
видовженолиста, 63
городня, 63
дрібноцвіта, 63
куляста, 64
лежача, 63
рожева, 63
розлога, 63
стрілолиста, 63
татарська, 64
ЛЮЦЕРНА, 76, 77
гібридна, 77
маленька, 77
посівна, 77
румунська, 77
хмелеподібна, 76
ЛЯДВЕНЕЦЬ, 76
вузьколистий, 76
звичайний, 76
ЛЬОН, 97
австрійський, 97
ЛЬОНОВІ, 97
ЛЬОНОК, 138, 139
Біберштейна, 138
великохвостий, 139
довгошпорковий, 139
дроколистий, 138
ЛЬОНОЛИСНИК, 134
польовий, 134
МАК, 103
Стевена, 103
МАКОВІ, 103
МАЛАБАЙЛА, 29
пахуча, 29
МАЛЬОВОІ, 100
МАРЕНКА, 132
рожева, 132
МАРЕНОВІ, 132
МАСЛИНОВІ, 101
МАТОЧНИК, 88
чебрецевий, 88
МАЧОК, 103
жовтий, 103
рогатий, 103
МЕДОВИЙ ОСОТ, 43
повзучий, 43
МЕДОВООСОТНИК, 43
Талієва, 43
МЕТЕЛИКОВІ, 73
МЕТЛЮГ, 108
приморський, 108
МИГДАЛЬ, 127
степовий, 127
МИКОЛАЙЧИКИ, 28
плоскі, 28
польові, 28
МИЛЬНЯНКА, 62
лікарська, 62
МИРСИНОВІ, 124
МИШАЧИЙ ХВІСТ, 125
малий, 125
МИШІЙ, 117
зелений, 117
кільчастий, 117
сизий, 117
МІДЕНДОРФІЯ, 100
дніпровська, 100
МІТЕЛЬНИК, 64
гісополістий, 64

очитковий, 64
МІТЛИЦЯ, 107
біла, 107
МЩЕЛІС, 41
стінний, 41
МЛАСКАВЕЦЬ, 137
кілястий, 137
ребристий, 137
МОЛОКАН, 41
дикий, 41
компасний, 41
солончаковий, 41
татарський, 41
МОЛОЧАЙ, 72, 73
лозний, 73
польовий, 72
прутяний, 73
Сег'є, 73
Сегієрів, 73
тонкостеблий, 72
МОЛОЧАЙНИ, 72
МОЛОЧКА, 124
приморська, 124
МОРКВА, 28
дика, 28
МОРСЬКА ГІРЧИЦЯ, 52
причорноморська, 52
МОРТУК, 112
пшеничний, 112
східний, 112
МУЛЯНКА, 138
водяна, 138
М'ЯТА, 90
дрібноквіткова, 90
М'ЯТОЧНИК, 88
чорний, 88
НАГОЛОВАТКИ, 41
рясноцвіті, 41
НАЗЕМКА, 27
велика, 27
польова, 27
НАСМІТНИК, 54
сірійський, 54
НЕЗАБУДКА, 50
дрібноквіткова, 50
НЕРІВНОКВІТНИК, 107
неплідий, 107
покрівельний, 107
НЕСПРАВЖНЬОГУСИМКА, 55
отруйна, 55
НЕТРЕБА, 46, 47
ельбська, 46
звичайна, 47
колюча, 47
пенсильванська, 46
НЕЧУЙВІТРЕННИЦЯ, 42
звичайна, 42
синякоподібна, 42
НІЖКОНАСІННИК, 42
сизий, 42
ОВОДНИК, 105
циліндричний, 105
ОГІРОЧНИКОВІ, 47
ОМАН, 40
британський, 40
лучний, 40
німецький, 40
очний, 40
ОСОКА, 68, 69
вужьколиста, 69
колосиста, 69
Отруби, 69
рання, 69
чорноколоса, 68
ОСОКОВІ, 68
ОСОТ, 37, 38
звичайний, 38
польовий, 37
сивий, 37
щетинистий, 37
ОСТУДНИК, 60
Бессера, 60
Котова, 60
ОЧЕРЕТ, 115
звичайний, 115
південний, 115
ОЧИТНИК, 68
степовий, 68
ПАЖИТНИЦЯ, 115
багаторічна, 115
ПАРАГРАС, 108
тупий, 108
ПАРОЛИСТОВІ, 141
ПАСЛІН, 136

- чорний, 136
- ПАСЛЬОНОВІ, 135**
- ПЕРВОЦВІТІ, 124**
- ПЕРЕЛОМНИК, 124
великий, 124
видовжений, 124
- ПЕРЛІВКА, 115
трансильванська, 115
- ПЕРСТАЧ, 128, 129
волосистий, 128
гусячий, 128
лежачий, 129
пірамідоквітковий, 129
повзучий, 129
розсічений, 128
сріблястий, 128
- Петрові батоги, 37*
- ПИЖМО, 45
звичайне, 45
тисячолісте, 45
- ПИРІЙ, 110–112
азовський, 111
бессарабський, 110
волосистий, 112
загострений, 111
несправжньосизий, 111
повзучий, 111
подовий, 111
середній, 110
степовий, 111
- ПІВНИКИ, 85
карликові, 85
маленькі, 85
- ПІВНИКОВІ, 85**
- Півняче просо, 110*
- ПІДМАРЕННИК, 132, 133
м'який, 133
несправжній, 133
руський, 133
сланкий, 132
справжній, 133
тонесенький, 133
- ПІСКОЛЮБОЧКА, 62
мурова, 62
- ПІСОЧНИК, 59, 60
Біберштейна, 59
довголистий, 59
- жорсткий, 60
- ПІЩАНКА, 58
чебрецелиста, 58
- ПЛАКУН, 98, 99
гісополістий, 98
дрібнолистий, 99
лозоподібний, 99
прутяний, 99
триприквітковий, 99
чебрецелистий, 99
- ПЛАКУНЕЦЬ, 100
дніпровський, 100
- ПЛАКУНОВІ, 98**
- ПЛЕТУХА, 67
звичайна, 67
- ПЛОДОРІЖКА, 101
рідкоквіткова, 101
- ПЛОСКОПЛІДНИК, 55
льонолистий, 55
- ПЛОСКУХА, 110
звичайна, 110
- ПОБЕРЕЖНИЦЯ, 47
сибірська, 47
- ПОВИТИЦЕВІ, 68**
- ПОВИТИЦЯ, 68
зближена, 68
конюшинна, 68
- ПОВІЙ, 136
звичайний, 136
- Подовий гірчак, 41*
- ПОДОРОЖНИК, 103, 104
великий, 104
Корнута, 103
ланцетолистий, 104
сумнівний, 104
тонкоколосий, 104
Урвілля, 104
- ПОДОРОЖНИКОВІ, 103**
- ПОКІСНИЦЯ, 116
розхилиста, 116
- ПОЛИН, 34, 35
австрійський, 34
гіркий, 34
звичайний, 35
кримський, 35
мітлистий, 35
польовий, 34

понтичний, 34
причорноморський, 34
сантонійський, 34
солонцевий, 34
ПОРІЧКИ, 83
золотисті, 83
ПОРТУЛАК, 123
городній, 123
ПОРТУЛАКОВІ, 123
ПРАНГОС, 30
кривниковий, 30
ПРИЧЕПА, 30
польова, 30
ПРОЛІСНИК, 85
осінній, 85
ПСАМОФЛІЕЛА, 62
мурова, 62
ПСЕВДОСМІЛКА, 58
клейка, 58
ПТЕРОТЕКА, 43
палестинська, 43
ПУСТЕЛЬНИЦЯ, 59, 60
Біберштейна, 59
довголиста, 59
жорстка, 60
ПУХИРНИК, 94
звичайний, 94
ПУХИРНИКОВІ, 94
ПШЕНИЦЯ, 119
літня, 119
м'яка, 119
ПШІНКА, 125
весняна, 125
РАННИКОВІ, 134
РДЕСНИК, 123
Берхтольда, 123
вузлуватий, 123
маленький, 123
сарматський, 123
РДЕСНИКОВІ, 123
РЕБРИК, 103
звичайний, 103
РЕДЬКА, 55
дика, 55
РЕЗЕДА, 127
жовта, 127
РЕЗЕДОВІ, 127
РЕП'ЯШОК, 124
звичайний, 124
яйцевидний, 124
РИЖІЙ, 52
дрібноплодий, 52
південний, 52
РІЗАК, 28
звичайний, 28
РІЗУШКА, 51
Таля, 51
РІЗУШНИК, 55
отрутолистий, 55
РОГАЧКА, 59
клейка, 59
РОГІЗ, 136, 137
вужьколистий, 136
широколистий, 137
РОГОВИК, 58
пронизанолистий, 58
український, 58
РОГОВИЦЯ, 59
клейка, 59
РОГОЗОВІ, 136
РОЖА, 100
рожева, 100
РОЗОВІ, 127
РОМАН, 33
руський, 33
собачий, 33
фарбувальний, 33
РОХЕЛІЯ, 51
зігнута, 51
РУСЛИЦЕВІ, 71
РУСЛИЦЯ, 71
мокрична, 71
перцева, 71
угорська, 71
РУТВИЦЯ, 126
жовта, 126
мала, 126
РУТКА, 81, 82
Вайана, 82
дрібноквіткова, 81
лікарська, 81
Шлейхера, 81
РУТКОВІ, 81
РЯБЧИК, 95

- малий, 95
- РЯСКА**, 94
  - горбата, 94
  - мала, 94
- РЯСКОВІ**, 94
- РЯСТКА**, 84
  - Коха, 84
  - Фішера, 84
- САЛАТ**, 41
  - дикий, 41
  - компасний, 41
  - солончаковий, 41
  - татарський, 41
- САМОСИЛ**, 94
  - білоповстистий, 94
- САНТАЛОВІ**, 134
- СВИНОРИЙ**, 110
  - пальчастий, 110
- СВИНЧАТКОВІ**, 104
- СЕКУРІГЕРА**, 78
  - барвіста, 78
- СЕЛЕРОВІ**, 27
- СЕЛІТРЯНКОВІ**, 103
- СЕРПІЙ**, 44
  - колочий, 44
  - сухоцвітій, 44
- СИНЯК**, 48
  - Біберштейна, 48
  - звичайний, 48
- СИТІВНИК**, 70
  - жовтуватий, 70
- СИТНИК**, 85–87
  - жаб'ячий, 86
  - Жерара, 86
  - кулястоплодий, 86
  - мілководний, 87
  - прирічковий, 87
  - ропушачий, 86
  - стиснутий, 86
  - темний, 85
  - тонкий, 87
  - чорний, 85
  - чорніючий, 85
- СИТНИКОВІ**, 85
- СИТНИКОПОДІБНІ**, 79
- СИТНЯГ**, 70
  - болотний, 70
  - голчастий, 70
  - Клінге, 70
  - ковпачковий, 70
  - однолусковий, 70
- СІБАЛЬДІЄЦВІТ**, 131
  - вилчастий, 131
- СКЕРЕДА**, 38
  - галузіста, 38
  - маколіста, 38
  - щетиниста, 38
- СКЕРЕДНИК**, 43
  - палестинський, 43
- СКЛАДНОЦВІТІ**, 31
- СКОРЗОНЕРА**, 44
  - м'яка, 44
- СКРИТНИЦЯ**, 109, 110
  - китникова, 109
  - сашникова, 110
- СЛИВА**, 130
  - вірменська, 130
  - колоча, 130
  - повстиста, 130
  - розлога, 130
- СМИКАВЕЦЬ**, 69
  - бурий, 69
- СМИКАВКА**, 70
  - жовтувата, 70
- СМОВДЬ**, 30
  - руська, 30
- СМОРОДИНА**, 83, 84
  - відхилена, 84
  - золотиста, 83
- СОБАЧА КРОПИВА**, 89
  - звичайна, 89
  - сизувата, 89
- СОБАЧА РОЖА**, 100
  - звичайна, 100
- СОБАЧЕ МИЛО**, 62
  - лікарське, 62
- СОДНИК**, 67
  - високий, 67
  - простертий, 67
- СОКИРКИ**, 125
  - волотисті, 125
  - східні, 125
- СОКИРОНОСИЦЯ**, 78
  - барвіста, 78

СОЛЕЛЮБКА, 66
тритичинкова, 66
СОЛОДКА, 75
щегиниста, 75
СОЛОДКИЙ КОРИНЬ, 75
колочий, 75
СОЛОНЕЦЬ, 66
лежачий, 66
розлогий, 66
СОЛОНЕЧНИК, 39
волохатий, 39
грудницевий, 39
двоківтковий, 39
СОЛОНЦЕВА АЙСТРА, 46
звичайна, 46
СПАРЖА, 31
багатолиста, 31
кільчаста, 31
СПОРИШ, 121
Ашерсона, 121
занедбаний, 121
звичайний, 121
новоасканійський, 121
пісковий, 121
пісколюбний, 121
СПОРИШЕВИ, 119
СТЕЛЮШОК, 62
солончаковий, 62
СТЕПОВИЙ ГІРЧАК, 43
звичайний, 43
СТЕПОВИЙ ПАСТЕРНАК, 29
запашний, 29
СТОКОЛОС, 109
польовий, 109
розчепірений, 109
японський, 109
СТОКОЛОСИЦЯ, 107
непліда, 107
покрівельна, 107
СТОКОЛОСНИК, 108
безостий, 108
прибережний, 108
СТРІЛЕЦЬ, 24
стрілолистий, 24
СТРІЛИЦЯ, 24
звичайна, 24
СТРІЛОЛИСТ, 24
стрілолистий, 24
СТРІЧКООСНИК, 118
шортський, 118
СУРЕДЬКА, 53
тендітна, 53
СУСАК, 57
звичайний, 57
зонтичний, 57
СУСАКОВИ, 57
СУХОРЕБРИК, 56, 57
високий, 56
мінливий, 57
ТАВОЛГА, 131, 132
Вангута, 132
звіробоелиста, 131
ТАЛАБАН, 57
польовий, 57
ТАЛАБАНЧИК, 55
пронизанolistий, 55
ТАМАРИКС, 136
галузістий, 136
ТАМАРИКСОВИ, 136
ТАТАРНИК, 41
звичайний, 41
ТВЕРДОКОЛОС, 116
стиснутий, 116
ТЕРЕН, 130
колочий, 130
ТИМЕЛЕЯ, 136
звичайна, 136
Тупчак, 114
ТИРЛИЧЕВИ, 82
Тирса, 117
ТОВСТОЛИСТІ, 67
ТОВСТЯНКОВИ, 67
ТОНКОНІГ, 115, 116
бульбистий, 115
вужьколистий, 115
стиснутий, 116
ТОНКОНОГОВИ, 105
ТОРИЛІС, 30
польовий, 30
ТРИГОСТРЕЦЬ, 87
болотний, 87
морський, 87
ТРИЗУБЕЦЬ, 87
болотний, 87

морський, 87
ТРИЗУБЦЕВІ, 87
ТРИНІЯ, 30
щегиниста, 30
ТРИРЕБЕРНИК, 46
непахучий, 46
ТРОЯНДА, 130, 131
горохоподібна, 131
собача, 130
травнева, 131
ТЮЛЬПАН, 97
Геснера, 97
скіфський, 97
Шренка, 97
УСТЕЛИ-ПОЛЕ, 65
піскове, 65
ФАЦЕЛІЯ, 50
пижмолиста, 50
ФЕРУЛА, 29
каспійська, 29
східна, 29
ФЕРУЛЬНИЦЯ, 28
довголиста, 28
ФІАЛКА, 141
Китайбелева, 141
ФІАЛКОВІ, 141
ФРАНКЕНІЄВІ, 81
ФРАНКЕНІЯ, 81
шорстка, 81
ФРАНЦУЗЬКИЙ РАЙГРАС, 108
високий, 108
ХОЛОДКОВІ, 31
ХОЛОДОК, 31
багатолистий, 31
кільчастий, 31
ХОНДРИЛА, 37
ситникоподібна, 37
широколиста, 37
ХОРИСПОРА, 53
ніжна, 53
ХРЕСТОЛИСТ, 132
п'ємонтський, 132
ХРЕСТОЦВІТІ, 51
Христове око, 40
ХРІН, 51, 52
звичайний, 51, 52
ХРІННИЦЯ, 54, 55
крупкова, 54
пронизанолиста, 55
смердюча, 55
широколиста, 55
ЦИБУЛЕВІ, 25
ЦИБУЛЯ, 25, 26
вологиста, 25
крапчаста, 25
Пачоського, 25
Регеля, 25
скіфська, 26
ЦИКОРІЙ, 37
дикий, 37
ЦМИН, 39
пісковий, 39
ЧАСНИК, 25, 26
вологистий, 25
крапчастий, 25
Пачоського, 25
Регеля, 25
скіфський, 26
ЧАСТУХА, 24
злакоподібна, 24
подорожникова, 24
ЧАСТУХОВІ, 24
ЧЕБРЕЦЬ, 94
Маршаллів, 94
ЧЕРВЕЦЬ, 62
кільчастий, 62
однорічний, 62
ЧЕРЕДА, 35
тридільна, 35
ЧЕРЕДНИК, 50
чотириостюковий, 50
ЧЕРСАКОВІ, 71
ЧИНА, 75, 76
бульбиста, 76
злаколиста, 75
шорстка, 75
ЧИСТЕЦЬ, 93
прямий, 93
ЧОРНОЩИР, 38
звичайний, 38
ШАВЛІЯ, 92, 93
австрійська, 92
ефіопська, 92
кільчаста, 93

поникла, 93
похла, 92
степова, 93
сухостепова, 93
ШАНДРА, 90
звичайна, 90
рання, 90
чужоземна, 90
ШИПШИНА, 130, 131
горохоподібна, 131
звичайна, 130
травнева, 131
ШИПШИНОВІ, 127
ШОВКОВИЦЕВІ, 100
ШОВКОВИЦЯ, 100
біла, 100
ШОРСТКОЛИСТІ, 47
ЩАВЕЛЬ, 122, 123
болотний, 122
вузьколистий, 122
кінський, 122

кучерявий, 122
український, 123
шпинатний, 122
ЩЕТИННИЦЯ, 51
зігнута, 51
ЩИРИЦЕВІ, 27
ЩИРИЦЯ, 27
біла, 27
загнута, 27
загорнута, 27
лободова, 27
лободоподібна, 27
ЮРІНЕЯ, 41
багатоквіткова, 41
ЯБЛУНЯ, 128
лісова, 128
ЯКІРЦІ, 141
сланкі, 141
ЯЧМІНЬ, 114
заячий, 114
мишачий, 114

NOTAE CRITICAE / ADDENDA

NOTAE CRITICAE / ADDENDA

NOTAE CRITICAE / ADDENDA

NOTAE CRITICAE / ADDENDA

Наукове видання

Віктор Володимирович ШАПОВАЛ

ФЛОРА СУДИННИХ РОСЛИН АСКАНІЙСЬКОГО СТЕПУ

Монографія

Друкується за редакцією автора
Оригінал-макет – В.В. Шаповал

Підписано до друку 23.10.2012 р.
Формат 60×84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 12,75. Наклад 300 прим. Зам. № 179039.
Видавець ФОП Андреев О.В. Св. ДК № 1090.
Друк ФОП Андреева М.М.

м. Армянськ. АР Крим. Україна
(06567) 3-27-99
